BIBLIOTH

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

TEVBNERIANA

GALENVS
SCRIPTA MINORA

EDIDIT

I. MARQVARDT

I



LIPSIAE

IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI

CLAUDII GALENI PERGAMENI

SCRIPTA MINORA.

RECENSUERUNT

IOANNES MARQUARDT IWANUS MUELLER
GEORGIUS HELMREICH.

VOL. I.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ.
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΣΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ.
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ.

EX RECOGNITIONE

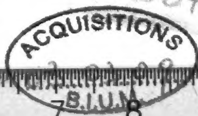
IOANNIS MARQUARDT.



LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXIV.





LIPSIAE, TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

Emendatio librorum Galeni, qui hoc primo volumine comprehenduntur, praeter 'Protrepticum', cuius nullus, ut videtur, hodie exstat liber manuscriptus, potissimum ex codice Laurentiano 74, 3 pendet, quem ceteris omnibus, quotquot ad aetatem nostram pervenerunt, integritate et bonitate longe praestare cum alii intellexerunt, tum ipse in Observationibus meis criticis[1]) accuratius demonstravi. Cuius fide atque auctoritate si prae ceteris nixus ad opera quaedam Pergameni medici typis exprimenda aggredior, ne nimia fiducia atque arrogantia inflatus videar, monitum te esse velim, ne summa quidem cum opera ac diligentia inquirenti mihi contigisse alium praestantiorem codicem investigare; tum vero tantum abesse, ut hac editione opus quasi perfectum atque ab omni parte absolutum me confecisse arbitrer, ut libenter neque invitus concedam facile fieri posse, ut magnam mendorum vim sive neglegentia sive inscitia intactam reliquerim et multa mutaverim, quae alius quis rei peritior non mutanda esse censeret.

Itaque caveas, quaeso, ne credas, id mihi me sumpsisse atque arrogasse, ut Galenum purum putum restituisse me existimaverim, restitutumque ita ut ipse fuit, prelo subiecisse.

1) Observationes criticae in Cl. Galeni librum *περὶ ψυχῆς παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων.* Lips. 1870.

Neque enim volui demonstrare, quid ipse ad Galenum emendandum effecerim, sed viam proponere rationemque, qua Galenum emendari posse invenerim. Quam rationem si homines docti probaverint iudicarintque, non totum me tempus fefellisse in re nova pertractanda, equidem magno opere gaudebo.

Ex Laurentiani codicis scripturis emendavimus quam fieri potuit tres commentarios, quorum inscriptiones hae sunt:

I. *Περὶ τῶν ἰδίων ἑκάστῳ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων τῆς διαγνώσεως* libri duo.[1])

II. *Περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας πρὸς Φαβωρῖνον ἕν.*[2])

III. *Περὶ τοῦ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου.*[3])

Quibus accedit *Προτρεπτικός*[4]), cuius nullus hodie exstat codex manu scriptus.

Sed priusquam ad ipsum propositum accedamus, ex re erit pauca praefari de subsidiis nonnullis criticis, quibus praeter Laurentianum usi sumus; et hoc ita instituemus, ut primo capite dicamus de editionibus singularibus et codicibus; altero de emendationibus ab aliis V. V. D. D. inventis; tertio de ratione, quam ipsi in nostra editione adornanda secuti sumus, quarto de quibusdam generibus mendorum, quinto denique de interpolationibus.

CAPUT PRIMUM.

Editio princeps est Aldina (1525). Ex hac paucissimis exceptis eisque levissimis mutationibus ad verbum expressa est editio Basileensis (1538). Ex hac Charterius Parisinam suam descripsit (1679), de qua, ut recte iudices, audias velim, quid vir Galeni studio-

1) cf. XIX, 45. XVI, 335. — 2) cf. XIX, 44. — 3) Non citat G. hunc libellum inter suos. — 4) cf. XIX, 38 et Editt. Koehleri et Willeti.

sissimus Ermerins in Hentscheli Iano II, p. 1—15 censuerit:

„Doch sind diese Fehler (scil. editionis Basileensis), inquit, nichts im Vergleich mit den Fehlern der Ausgabe Chartier's, in welche bei den Versehen der Abschreiber noch obendrein das unkritische Verfahren des Herausgebers neue Verworrenheit hineinbrachte. So scheint seine Edition völlig unbrauchbar um als Grundlage neuer Bearbeitungen benutzt zu werden und seine Recension war mehr ein Schritt rückwärts als vorwärts.“

Simile quid etiam Kuehnius de editione Charterii iudicat, cum Praef. I, p. XIII dicit Charterium provinciam editoris male administrasse, quia multa reliquisset, quae cum linguae graecae rationi manifesto repugnarent etiam codicibus invitis corrigenda fuissent. Sed vereor, ne haec gravissima vituperatio in ipsum censorem recidat. Etenim si, ut unum quidem argumentum afferam, exempli causa ad librum *περὶ παθῶν* respicere velis, in hoc libro quinquaginta fere levissimis mutationibus exceptis — quarum equidem non nisi decem meas feci — nullas investigabis, quibus Kuehniana editio a Charteriana differat. Et idem, quod de hoc uno libro dixi, in ceteros quoque plus minusve cadit. Itaque quaerendum est, num forte, qui singulares editiones curaverunt, viri docti melius ac cautius munere suo functi sint. Indicem harum editionum apud Ackermannum in Historia literaria conscriptum habes. Equidem praeter duas Protreptici, de quibus postea singillatim dicemus, quattuor tantum inspicere atque accuratius examinare potui, Goulstonianam, quae nostros commentarios — libro qui est de parva pila excepto — omnes una cum quinque aliis complectitur, Caselianam libri *περὶ παθῶν*, quae iterum edita est ab Ackero, et editionem Kuehnii minorem libelli, qui *περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας* inscribitur.

Ac prima quidem nota est sub titulo: *'Κλαυδίου*

Γαληνοῦ Περγαμηνοῦ τῶν σωζομένων τινά. A viro clarissimo D. Theodoro Goulstono Medicinae doctore — graece recensita mendisque, quibus scatebant, quam plurimis repurgata et in linguam latinam clarius puriusque quam antehac traducta. Accessere ab eodem Variae lectiones et Adnotationes criticae.' Lond. 1640. 4. Ut ex hoc ipso titulo intellegitur, Goulstonus primus novam viam in castigando verborum contextu ingressus est, quippe qui non modo coniecturis propriis eum emendare conatus sit sed etiam, id quod plurimum valet, codices manu scriptos adhibuerit Adelphi, Regium vel Bibliothecae regis Britannici, Londinensem, Venetum. Sed, ut videtur, ex his non ita multum profecit. Nam in libro *περὶ παθῶν* e. g. codicem Adelphi semel commemorat, Londinensem decies. Quorum potissimum Londinensis haud malae notae fuisse existimandus est, quippe cum decem eius scripturae, quae afferuntur, verissimae ac sine dubitatione genuinae sint. Exhibet enim, ut unam quidem commemorem, V, 20, 1 K. pro verbis corruptissimis *ἐν ἐκείνῳ τῷ μαστιγωθῆναι θεώμενος* (i. e. *ἐνέκειτό μοι — δεόμενος*) unus omnium veram lectionem *δεόμενος*, quapropter maxime dolendum est hunc vere eximium codicem una cum ceteris Goulstoni libris periisse, id quod inde colligere licet, quod neque Pertschius Gothanus, Vir clarissimus et a consiliis intimis, qui in meam gratiam his codicibus investigandis operam dedit, eos indagare potuit, neque Iw. Mueller, cuius testimonia in praefatione libello *ὅτι ὁ ἄριστος ἰατρός* (edit. II, p. 11) praefixa invenies.

Nihilominus editio Goulstoni, qua erat magna sagacitate ingenii atque admirabili diligentia, haud parvam utilitatem praebet. Ipse ex emendationibus eius in solo libro *περὶ παθῶν* unam et viginti in meam editionem recepi, ita ut recte quis mirari possit, quod Kuehnius, quippe qui eius lectiones varias in minore sua editione libri *περὶ τ. ἀρίστης διδασκαλίας* exscri-

pserit, in ceteris eam plane neglexit. Caselii editio inscribitur: 'Galeni aureolus libellus: quomodo quis et dinoscat et sanet proprios animi sui adfectus: ex emendatione accurata Io. Caselii.' Helmst. 1592. 4.

De via ac ratione, qua hic editor rem suam egerit, ipsius verba profero, quae in epilogo 'Lectori salutem' inscripto leguntur: 'Tamen in hac cura ab audacia me non potui prorsus vindicare. Primum quod ad verba, si aliena substitui, in hoc scriptore nihil iacturae facit Graeci sermonis puritas. Hoc egi, ut sententia esset clarior. Itaque alicubi aliquid induxi: alibi supplevi, quod deesse videretur: reliqui unum atque alterum locum, etsi mentem scriptoris videbam. Neque enim verba inveniebam, quae probarem.' Quod ipse his verbis se egisse testatur editor, id sane ita egit, ut Galenum nobis proponeret, non qualis fuit, sed qualis editori fuisse visus est. Attamen ex tanta mutationum eius sive leviorum sive graviorum farragine quinque fere h. d. verissimas emendationes meas facere potui. Latinam versionem huius editionis Caselius una cum scholiis edidit sub titulo: 'Galeni libellus Quemadmodum quis animi sui affectus dinoscat et corrigat. Jo. Caselio interprete.' Helmst. 1596, quam mirum in modum confudit Ackermannus in Histor. liter. K. I, p. CXLV s. fin. cum versione Bernardini Donati Veronensis, quam in bibliotheca urbana Luebeckiensi nuperrime repperi s. t. 'Cl. Galeni Perg. de cognoscendis curandisque animi morbis, quas Perturbationes Latini appellant. Bernardino Donato interprete.' Venet. 1538. 12.

Graecam Caselii editionem libri περὶ παθῶν multo post iterum typis exprimendam curavit sed non nisi suis emendationibus adornatam Io. Henr. Acker. Rudolst. et Ien. 1715 sub titulo: 'G. libellus quemadmodum quis animi sui adfectus dinoscat et corrigat Io. Caselio interprete. In usum iuventutis suae iterum edidit Io. H. Acker.'

Emendandi vero munere ita functus est Ackerus, ut multo audacius quam Caselius, artis criticae omnino nulla habita ratione, sententiarum nexum, ubicunque obscurus et parum clarus videbatur, ex suo ipsius ingenio ad legendum atque intellegendum faciliorem aptioremque redderet. Maxime igitur cavendum est, ne alucinationibus istis nimiam fidem habeas. Attamen, quamquam longe maxima pars coniecturarum a veritatis vestigiis nimis longe discedit, nonnullae in eis inveniuntur, satis feliciter ac recte excogitatae, quarum equidem triginta fere grato animo accepi.

Quarta, quam inspeximus, editio est libelli *περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας* a Kuehnio seorsim in lucem emissa, cuius inscriptio haec est: 'Cl. Galeni De optimo docendi genere libellus. Novae Medicorum Graecorum omnium editionis specimen exhibuit D. C. G. Kuehn.' Lips. 1818.

Contextus verborum in hac editione vix ullo loco a maiore eiusdem auctoris discrepat, neque omnino ullius foret momenti, nisi praeter Goulstoni varias quasdam lectiones coniecturas illas egregias Cornarii contineret, quas vir iste ingeniosissimus olim margini Aldinae suae (Ienensis) affixerat. In ipsum textum nullam earum recepit Kuehnius.

Novam eiusdem commentarii recognitionem instituit viginti annis post Lud. Kayser in libro suo 'Flavii Philostrati Vitae sophistarum' (Heidelb. 1838) p. 131—138, de qua, cum in codice nostro Laurentiano nitatur, postea videbimus.

Haec habui, quae de editionibus separatim emissis dicerem. Quoniam igitur ne ex his quidem quidquam utilitatis ad restituendum Galenum redundat, nunc quaerendum est, num forte codices exstent manu exarati, qui scriptoris verba puriora atque integriora servaverint, quam ille, ex quo Aldina ceteraeque editiones manaverunt. Sed vereor, ne haec ipsa spes, si ei nimis indulseris, quaerentem te deceptura sit.

Neque enim Florentiae, cuius rei Zangemeister testis est non spernendus, qui in patris mei gratiam locum de horologiis tractaturi bibliothecas complures perscrutatus est, ullus codex praeter Laurentianum 74, 3 asservatur, qui commentarios *περὶ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων* contineat, neque in ipsis Venetiis, ubi Aldi editio prodiit.

Quodsi Ackermannus in Historia literaria K. I, p. CXLV dicit librum *περὶ παθῶν* in codice Marciano 281[1]) legi, una cum catalogi bibliothecae Marcianae

1) Index scriptorum in hoc codice comprehensorum ex auctoritate H. Hinckii hic est:

fol.	1^{v}	index graecus a manu recentiore scriptus, cuius in calce index latinus subsequitur.
„	2^{r} — 46^{v}	*Γαληνοῦ ὑπόμνημα εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων ἤτοι περὶ πτισσάνης* Des. *ἐφεξῆς ποιήσεται τὸν λόγον: —*
„	47^{r} — 71^{v}	*Γαληνοῦ ὑπομνήματα εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ προρρητικὸν ἱπποκράτους* Des. *τῶν λυπούντων γεγονέναι*
„	72^{r} — 75^{v}	*Γαληνοῦ περὶ σφυγμῶν τοῖς εἰσαγομένοις* Inc. *ὅσα τοῖς εἰσαγομένοις* Des. *ἀρτηρίας βραχεῖαν*
„	75^{v} — 76^{v}	*Γαληνοῦ περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων:* Inc. *ὥσπερ ὅτι ψυχὴν ἔχομεν* Des. *ὁ πλάτων αὐτῆς ἐμνημόνευσεν*
„	76^{v} — 77^{r}	*Γαληνοῦ περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστη ψυχῇ ἁμαρτημάτων.* Inc. *ἡ μὲν δὴ τῶν παθῶν* Des. *νῦν εἶναι μόνην: —*
„	77^{v} — 81^{v}	*Γαληνοῦ περὶ χρείας ἀναπνοῆς*
„	81^{v} — 89^{r}	*Γαληνοῦ περὶ τοῦ προγινώσκειν*
„	89^{r} — 89^{v}	*Γαληνοῦ περὶ τῶν ὅλου νοσήματος καιρῶν*
„	90 vacuum	relictum.
„	91^{r} — 92^{v}	*Γαληνοῦ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων·*
„	92^{v} — 93^{v}	*Γαληνοῦ περὶ τῶν ἀπὸ χολώδους χυμῶν συνισταμένων*
„	93^{v} — 104^{r}	*Γαληνοῦ πρὸς πίσωνα περὶ τῆς θηριακῆς ἀντιδότου*
„	104^{v} — 106^{v}	*Γαληνοῦ περὶ θηριακῆς πρὸς παμφιλιανόν.*
„	106^{r} — 126^{v}	*Γαληνοῦ περὶ ἀντιδότων* Des. *σὺν ὕδατι ἐπ' ἐνιαυτόν: —*

Cod. membr. in fol. saec. XV. una manu scriptus foliorum 126.
(Venet. mense Nov. 1868. H. Hinck.)

auctore gravissime erravit, quippe cum in hoc codice non liber *περὶ παθῶν* exhibeatur, sed duo prima capita libri *περὶ ἁμαρτημάτων* eaque foliis 76 et 77 exarata. Ceterum memoratu non indignum videtur eadem haec duo capita fere sine ullo scripturarum discrimine etiam in codice Laurentiano 74, 5 chart. saec. XIV, quem Helmreichius praef. ad Gal. 'De elementis ex Hipp. sententia libri duo' p. IX accuratius descripsit, inveniri.

Utriusque codicis lectiones scripturis Laurentiani 74, 3 tam similes sunt, ut utrumque ex illo descriptum esse vix possit dubitari.

Fragmentum versionis latinae libri *περὶ παθῶν* K. V, 1—46 exstat in codice Dresdensi 92 (D) saec. XV cf. Kuehn. I, CCXIII, cuius iam ab Iw. Muellero *Ὅτι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν κτἑ.* (Erl. 1880) p. 4 mentio facta est. Versio ex arabico exemplari facta est 'a magistro Ermengando Blazii apud montem Pessulanum XIX. l ƨ l’ septembris anno δıñ◊lọ‖cc’; et sententiarum nexum magis indicat quam verba Galeni. Nihilominus tamen nonnullis locis vestigium verae ac genuinae lectionis ex ea cognosci potest.

Quod ad librum de parva pila attinet, in eius textu castigando praeter Laurentianum duos codices adhibui, alterum Marcianum 276, alterum Parisinum, de quibus in editionis meae praefatione p. 1 affatim dictum est. Marcianus, saeculi, ut videtur, quinti decimi, chartaceus est et forma quadrata. Contulit eum in meum usum diligentissime D. Riccoboni, Regii Lycei Marco Polo Professor; Parisinum, qui in Bibliotheca Nationali inter Supplementa graeca numero 35 signatus asservatur, primus invenit contulitque Alfredus Schoene. Quorum Marcianus, ex quo ceteri duo Marciani[1]) ab Helmreichio examinati manaverunt, dete-

1) De his Riccoboni haec ad me per literas scripsit: „Eine Collation mit den Codd. 282 et 284 halte ich für ganz über-

rioris notae esse videtur; alter vero optimae, quippe qui tam proxime ad Laurentianum accedat, ut apographum illius eum esse affirmaverim.

Restat igitur, cum ne ex ceteris quidem libris manuscriptis quidquam novi proficiatur, solus codex Laurentianus, de quo nunc pauca adicienda sunt.

Est membranaceus in folio minore scriptus saeculo, ut Bandinio (III, p. 50) videbatur, duodecimo, ut putant Diels[1]) et Wachsmuth[2]), decimi tertii initio. Constat ex foliis 192, quae libros unum et viginti complectuntur, quorum series haec est:

1. fol. 1 sq. *Πρὸς Λύκον περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ.*
2. „ 12 „ *Πρὸς τὰ ἀντειρημένα τοῖς Ἱπποκράτους ἀφορισμοῖς ὑπ' Ἰουλιανοῦ.*
3. „ 22 „ *Τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξήγησις.*
4. „ 38 „ *Θρασύβουλος ἢ περὶ τῆς ἀρίστης αἱρέσεως.*
5. „ 60 „ *Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως.*
6. „ 64 „ *Πρὸς Πατρόφιλον περὶ συστάσεως ἰατρικῆς.*
7. „ 80 „ *Περὶ κυουμένων διαπλάσεως.*
8. „ 91 „ *Εἰ κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα περιέχεται.*
9. „ 98 „ *Περὶ ὀσφρήσεως ὀργάνου.*
10. „ 104 „ *Πὲρὶ ἑπταμήνων βρεφῶν.*
11. „ 105 „ *Εἰ ζῷον τὸ κατὰ γαστρός.*
12. „ 110 „ *Θρασύβουλος πότερον ἰατρικῆς ἢ γυμναστικῆς ἐστι τὸ ὑγιεινόν.*
13. „ 129 „ *Ὅτι ὁ ἄριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος.*
14. „ 132 „ *Περὶ ἀρίστης διδασκαλίας.*

flüssig, da die beiden letzteren nur Abschriften von Cod. 276 zu sein scheinen.“ — 1) De Galeni historia philosopha p. 5. — 2) Götting. gel. Anz. 1871, 18 p. 700.

15. fol. 134 sq. *Περὶ τοῦ διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας γυμνασίου.*
16. „ 136 „ *Ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι.*
17. „ 141 „ *Περὶ τῆς Ἱπποκράτους διαίτης ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων.*
18. „ 149 „ *Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἑκάστου ἁμαρτημάτων;* qui liber in codice in tres diversos libros dividitur.
19. „ 159 „ *Περὶ διαγνώσεως — ἰδίων παθῶν.*
20. „ 171 „ *Περὶ φιλοσοφίας ἱστορίας.*
21. „ 188 „ *Περὶ τοῦ παρ' Ἱπποκράτη κώματος.*

Codicem propter innumerabilia compendia quibus terminationes verborum totaeque voces non scriptae sed indicatae esse solent, difficillimum esse lectu omnes testantur, qui eum oculis perlustraverunt. Quae res cum saepe maximi momenti sit, si genuinam scripturam elicere volumus, non abs re erit ipsa verba A. Wilmannsii et H. Hinckii exscribere, quorum alter librum *περὶ ἁμαρτημάτων*, alter librum *περὶ παθῶν* cum codice contulit.

Ac primum quidem Wilmannsius haec de natura codicis mecum communicavit: „Die Abkürzungen dieser tachygraphisch und sehr abbreviiert geschriebenen Handschrift sind so zahlreich und stark, dass die grosse Mehrzahl der Declinations- und Conjugationsendungen nicht vorhanden sind, und es deshalb auch bei grosser Aufmerksamkeit leicht möglich ist, eine andere Lesung derselben Zeichen, die bei verschiedener Verbindung der Wörter eintreten kann, zu übersehen."

Quocum prorsus consentit H. Hinckius, haec dicens: „Sehr häufig sind die Endungen ausgelassen. Auch in Verwendung der gebräuchlichsten Siglen ist der Schreiber nicht consequent. So bezeichnet er durch übergeschriebenes *o*, welches sonst nur *ος* bedeutet, bald *ος* bald *ον*. Die prima manus hat oft sich selbst corrigiert. Im Anfang der Schrift (*π. παθῶν*) findet

sich eine manus secunda, welche Abbreviaturen und fehlende Endungen ausgeschrieben, Worte ergänzt, den Text geändert und mehrere ꝛ (= γράφεται) beigefügt hat. Kein Iota subscriptum noch adscriptum.“

Quamquam propter quasdam scripturas, quas cum Aldina communes habet, negari non poterit utrumque ex uno eodemque archetypo fluxisse, tamen Laurentianus tam saepe cum verborum collocatione tum novis ac diversis scripturis ab editione principe discedit, ut facere non possimus, quin Laurentianum ad prorsus aliam familiam pertinere statuamus atque codicem Aldi.

Gravissimum huius nostri iudicii argumentum duo loci praestant, qui cum ab Aldina absint, in uno Laurentiano recte servati sunt. Exhibet enim codex noster V, 47, 8 K. verba in Aldina omissa haec: ‘*οἷς χρώμεθα περιττόν τε καὶ ἄχρηστον*’; et in fine libri *π. ἁμαρτημάτων* V, 103, totum versum ‘*μᾶλλον ἐγνωκέναι τὴν ἀλήθειαν ἢ ἄλλον*’, quibus insertis lacunosa quae erat in editionibus sententia optime resarcitur.

Quibus argumentis si nondum tibi persuasum est, alterum non minus splendidum atque certissimum testimonium propono, quod habes in libro *περὶ ἁμαρτημάτων* inscripto p. 85 K. in loco illo de horologiis ab I. Marquardt et H. Sauppe edito. Summa enim huius loci obscuritas inde orta est, quod complures versus, quos scriba archetypi primum omiserat tum vero in margine addiderat, a scriptore Aldini codicis in falsum locum inserti sunt. Cognoscitur hoc e Laurentiano, qui eosdem versus iusto veroque loco collocatos habet.

Quibus perspectis ipse tu videas, probandumne sit an improbandum, quod initio praefationis contendimus, omnem emendationem librorum, de quibus quaeritur, in solo Laurentiano positam esse ex eiusque scripturis maximam partem pendere. Cum tamen ne hae quidem semper genuinae sint, sed saepius vestigia

tantum verae lectionis indicent, haud raro coniectura opus est et arte quadam divinandi, id quod Bernh. Donatus Veronensis in praefatione versionis suae libri *περὶ παθῶν* disertis verbis testatur p. 2: 'Nam et codices Graecos usque adeo laceros depravatosque ostendi, ut coniectorem atque hariolum potius quam interpretem postularent.'

Qua in re ne alienis pennis me ornare videar neque mea vindicare, quae ab aliis aut inventa aut excogitata sunt, libenter neque ingrato animo confiteor, haud paucas emendationes aliorum sagacitati ac prudentiae me debere, quorum in numero principem locum Fridericus Berger Professor olim Gothanus obtinet, praeceptor meus primum maxime venerandus, tum vero etiam collega et munere et amicitia praeter alios artissime mecum coniunctus.

Alia mutavi patre optimo et H. Sauppio monentibus, qui de studiis meis Galenianis insigniter meriti sunt. Alia nonnulla ab aliis viris rei peritissimis hic illic conscripta inveni, de quibus in proximo capite, ut par est, paucis enarrandum est.

CAPUT ALTERUM.

Ac primum quidem, postquam ipse ante hos tredecim annos Observationes criticas in librum *περὶ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων* in publicum emisi, istas meas primitias benevolentissime recensuit anonymus quidam in 'Zarncke Ctrlbl.' Nr. 51, 1870, p. 1368 sq. Tum vero Fr. Hultschius in 'Annal. Fleckeisenianis' Vol. 101, p. 744 et Vol. 103, p. 35 complures locos, qui in editione mea parum recte tractati erant, aut in melius emendavit aut rectius interpretatus est. Totam denique seriem emendationum in Galeni librum *περὶ παθῶν* nuperrime promulgavit C. G. Cobet in 'Mnemosyne' VIII, p. 233—245; quarum quamquam maxima ex parte cum eis, quas ipse decem annis ante illum in disser-

tatione mea protuleram, congruunt, multas non invitus adoptavi inque novam hanc editionem recepi.

Ad recognitionem libri alterius *περὶ ἁμαρτημάτων* praesto erant praeter tres certissimas emendationes Cobeti, editiones duae loci illius qui est de horologiis veterum ab I. Marquardt[1]) et H. Sauppio[2]) institutae, quorum virorum opera ac medella factum est, ut hic locus omnium longe corruptissimus ac vere desperatus nunc ab omni fere parte sanatus et vitiis quibus scatebat innumeris purgatus ac liberatus haberi possit.

Itaque et nos, ubicunque fieri potuit, hanc Sauppii recensionem secuti sumus. Si tamen nihilominus hic illic ab illa discessimus, scito non temere nos id fecisse sed gravissimis coactos argumentis, quae breviter enarrabimus.

1. In ipso exordio (K. p. 82), ubi de ratione methodoque agitur, qua quis horologium recte atque accurate describat, Galenus tria argumenta affert, quibus comprobari ait problema, de quo quaeritur, rectissime solutum et perfectum esse. Quorum primum est, si lineae unius horologii ita incisae sunt, ut primus solis radius primam, ultimus ultimam tangat. Alterum hoc est, si omnia horologia, in eundem nimirum modum descripta, inter se plane congruunt; tertium, si aqua, cui vasculum impositum est, aequaliter ac congruenter in illud influit.

Haec est Galeni satis clara ac perspicua sententia. Bene igitur se habent verba *ὅταν γὰρ ἥτε πρώτη* (Saup.) *γραμμὴ τὴν πρώτην ἀκτῖνα δέχηται τοῦ ἡλίου, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τὴν τελευταίαν ἡ ὑστάτη.* Minime tamen ferri possunt verba quae secuntur *καὶ τοῦτ' ἐπὶ πάντων φαίνηται τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων τῶν ἡλιακῶν.* Nam haec si genuina essent, argumenta, quae Galenus, ut vidimus, diligentissime distinxit, pes-

1) Galeni locus qui est de horologiis veterum emendatus et explicatus. Goth. 1865. 4. p. 8 sq. — 2) Philolog. XXIII, 3 p. 448—454.

sime inter se commiscerentur et perturbarentur. Neque enim in prima argumentatione, ubi de uno tantum instrumento eiusque solius lineis sermo est, simul etiam ceterorum omnium horologiorum mentio fieri potest. Si igitur loco suo tenenda esse censeres, haec verba, ut in sententiam quadrarent, sic corrigenda essent: *καὶ τοῦτ' ἐπὶ πασῶν φαίνηται τῶν γραμμῶν τοῦ ἡλιακοῦ ὡρολογίου* — quippe cum de *lineis unius* tantum horologii quaestio sit. Quae mutatio cum nimis audax sit et parum verisimilis, praestat totum locum — id quod saepissime in hoc commentario factum esse postea demonstrabimus — pro glossemate habere, quod librarius quidam verbis alterius argumenti *ὅταν ἀλλήλοις τὰ καταγραφέντα πάντα συμφωνῇ* in margine adiecit, unde in hunc locum postea illatum est. Firmatur haec mea coniectura eo potissimum, quod mirabilis illa collocatio verborum *ὡρολογίων* [*τῶν*] — articulus abest a Laurentiano — *ἡλιακῶν* a Galeno aliena est, qui tribus locis scripsit p. 82 extr. *τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον*; p. 86, 6 et 87, 5 *ἐπὶ τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων.*

2. Sequentia verba, quae ap. K. leguntur *γνώρισμα ἕξομεν ἐναργὲς τοῦτο προβληθέν. εὑρῆσαι δὲ πάλιν δεύτερον ἄλλο* Sauppius sagacissime correxit scribens *τοῦ τὸ προβληθὲν εὑρῆσθαι· ἔσται δὲ π. δ. ἄλλο.* At Laurentianus, id quod Sauppius scire non potuit, praestat *εὑρῆσαι δὲ πάλιν δεύτερον δ' ἄλλο*, unde omissis altera particula *δὲ* et voce *δεύτερον* scribendum videtur *τοῦ τὸ προβληθὲν εὑρῆσθαι· πάλιν δ' ἄλλο κτἑ.*

3. Paullo infra nescio quo casu apud Sauppium totum enuntiatum *καὶ γὰρ τοῦθ' ὁ λόγος εὑρίσκει κριτήριον — ἀληθείας*, quod in codice et editionibus legitur, omissum est.

4. P. 83, 1 K. scripsi pro *ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος* crasi adhibita *ἐπὶ ταὐτὸ*, sicut Sauppius ipse p. 82, 3 *κατὰ ταὐτὰ* dedit pro *τὰ αὐτὰ* et eadem pagina l. 15 *ἐπὶ*

ταὐτὸν ὕδωρ. Item paullo infra, l. 7 scripsimus *ἐπὶ ταὐτὸ μέρος*.

5. P. 83, 10 *ὅταν δὲ καὶ ταύτης εὕρῃς — ἀφιγμένον τὸ ὕδωρ*] In his Saup. genetivum *ταύτης* haud male correxit in dativum *ταύτῃ*. Sed quoniam antecedunt *κατὰ τὴν πέμπτην* et secuntur *κατὰ τὴν ἕκτην τε καὶ κατὰ τὰς ἐφεξῆς*, hoc quoque loco malim scribere *κατὰ ταύτην*, quae praepositio post *καὶ* facillime excidere potuit.

6. Ibidem v. 12 ap. K. leguntur *εἰ παντελῶς γνώσῃ πεισθήσῃ*; Laurent. praebet: *εἰ μὴ παντελῶς*, unde Saup. *ὅμοια παντελῶς γνῷς*. Parum recte. Nam si ad morem Galeni notissimum respicias, ex quo in homines insipientes invehi solet, hoc quoque loco eum scripsisse verisimile est: *εἰ μὴ παντελῶς ἄνους εἶ, πεισθήσῃ*. cf. I, p. 18, 2 *ἐξ ἁπάντων τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις ἐναργῶς φαίνεται*; I, 92, 5 *τάχ' ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε*; V, 188, 1 *ὅτι δ' ἤτοι παντάπασιν αὐτοὶ τυφλώττοντες ἢ τυφλοῖς διαλεγόμενοι — ἔγραψαν*; V, 192, 15 *ὥστ' εἰ καὶ τυφλὸς εἴη τις, οὐκ ἂν λάθοιεν*. V, 66 *οἱ παντάπασιν ἀμαθεῖς* et nostro loco p. 86, 13 *ὦ οὗτος — ἀμαθὴς ὅστις ὤν*.

7. Pag. 84, 9 offendo in verbi *καταγράψομαι* genere medio pro activo usurpato. Cf. si vis p. 81, 15 *διὰ τῶν ὀργάνων αὐτὸ δεῖ καταγράψαι ζητῆσαι*; p. 88, 9 *ὁ κακῶς καταγράψας ὡρολόγιον*. Laur. terminationem verbi, ut solet, non plenam servavit sed litera *μ* superscripta significatam. Itaque mutatione, quae fere nulla est, facta dedimus *καταγράψομέν σοι* = 80, 14 *καθ' ὃν ἐμάθομεν τρόπον*; 81, 1 *γνόντων ἡμῶν*; 81, 12 *ἐργασώμεθα*; 82, 5 *γνώρισμα ἕξομεν*, saepius.

8. Paullo difficilius iudicatu est de verbis subsequentibus (l. 10) *εἴτ' εἰς δώδεκα τὴν — ἡμέραν διαιρεῖν ἐθελήσεις εἴτ' εἰς ἄλλον τινὰ τὸν ἐφεξῆς ἀριθμόν*. Quaeritur de dividendis singulis diebus in quemlibet numerum horarum.

Dies dividitur, ut antea dixit Galenus, aut in

duodecim horas vel partes aut in quattuor et viginti. Quinam igitur numerus ille sit, qui verbis *εἴτ' ἄλλον τινὰ τὸν ἐφεξῆς ἀριθμὸν* significatur, non liquet. Sauppius correxit *εἴτ' ἄλλον τινὰ τῶν ἐφεξῆς ἀριθμῶν*. At quinam sunt insequentes numeri? Nam inter duodecimum et vicesimum quartum nullum video, qui ad rem pertineat. Ceterum *δώδεκα* omnino a Laurentiano abest, unde colligendum aut *δώδεκα* illud ineptum esse aut si defendendum esse putes, verba *τῶν ἐφεξῆς* tamquam glossema, id quod nos fecimus, delenda esse, ita ut sententia efficiatur: '*εἴτε εἰς δώδεκα — εἴτε εἰς ἄλλον τινὰ ἀριθμόν*' velut *δύο* vel *τέτταρες* vel *ἕξ*.

9. Proximo versu habet Kuehnius vulgatam *ὃ προὔβαλες*, quam Marq. Saupp. mutaverunt in *προὔβαλον*. Sed rectius secundam personam retinebimus, propter ea quae antecedunt *κελεύεις* et *ἐθελήσεις*, quocum optime congruit Laurentiani scriptura *προὒβαλ`* i. e. *προὒβάλου*.

10. Tum in omnibus editionibus legitur *κἀκ τοῦ πάντοτε ἀλλήλοις ὁμολογεῖν*. Sed parum recte. Neque enim quaeritur, num ubique vel omnibus locis horologia inter se paria atque aequalia sint, sed id agitur, num horologia ad unum omnia inter se consentiant, ut est in verbis p. 82 supra exscriptis *ὅταν ἀλλήλοις τὰ καταγραφέντα πάντα συμφωνῇ*. Scribendum igitur est pro *πάντοτε*: *πάντα*, quocum codicis scriptura quam proxime conspirat, quae est *παν*$^{τ'}$ non *παν*$^{'τε}$.

11. Paucis post habes verba *πρός τε τοῦ τὰς τελευταίας — γραμμὰς ὁρίζειν τὰ πέρατα τῆς ἡμέρας*. Rectissime Sauppius ante articulum *τοῦ* praepositionem *ἐκ* inseruit, ut paullo ante erat *κἀκ τοῦ — ὁμολογεῖν*. Sed habeo, cur *πρός τε* illud Galenianum esse negem. Nusquam enim apud Nostrum legi *πρός τε*, saepius *ἔτι τε*, saepissime *πρός τε τούτοις*. Dativus *τούτοις* ante *τοῦ τὰς* facillime perire poterat. Scripsimus igitur *πρός τε τούτοις ἐκ τοῦ — ὁρίζειν*.

12. At haec leviora sunt. Venio ad locum sane

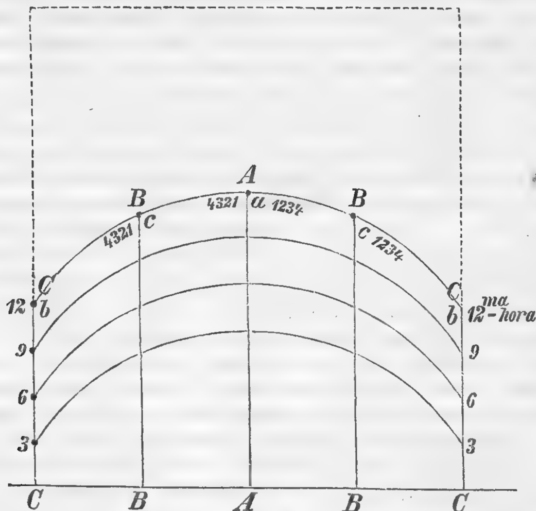
difficillimum atque impeditissimum pag. 85, ubi de clepsydra describenda agitur, cui non nisi ope Laurentiani, qui verba compluria in editionibus falso loco inserta unus vero iustoque loco servata exhibet, medela afferri potest. Verba a Sauppio emendata haec sunt: *ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστιν, ἣ τὰς ἰσημερινὰς μετρεῖ ἡμέρας. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν τμημάτων ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ τῆς κλεψύδρας δηλοῖ σοι τὰς ἰσημερινὰς* [*τέτταρας* K] *ἡμέρας*. Summam in his offensionem praebent verba *ἣ τὰς ἰσημερινὰς μετρεῖ* (scil. *ἡ κλεψύδρα*) *ἡμέρας*. Nam quomodo illud *ἣ* explicandum sit non video. Neque enim referendum est ad vocem *γραμμήν*, sed quia *μέρη* vel incisiones huic lineae inscriptae divisionem dierum efficiunt, ad haec ipsa *μέρη*. Sed ut clarius dicam, rem totam exponam.

Clepsydram vocat Galenus vasculum quoddam vitreum in ima parte perforatum, quod aquae purae impositum est. Aqua per foramen in vasculum influit ibique paullatim ascendit. Margini huius vasculi incisae sunt quattuor lineae ad perpendiculum directae, quarum longissima vel altissima (in figura nostra litera *A* significata) longissimum anni diem indicat, brevissimum minima (*C*). Inter has lineas duae inter se aequales lineae descriptae sunt, quas litera *B* nominavimus, quae aequinoctia et vernile et autumnale significant. Omnes hae quattuor lineae (*ABCB*) in duodenas partes divisae putandae sunt, quae mensuram horarum efficiunt. Per has duodenas incisiones transversae lineae ducuntur, quibus mensurae interiacentium dierum indicantur, et ita quidem, ut summa vel duodecima linea duodecimam omnium per totum annum dierum horam notet, infima vel prima primam. Caesuram vero, quam summa linea in ea, quam litera *A* notavimus, efficit, nomino '*a*' alteram in linea *B*: '*c*' tertiam in brevissima linea *C*: '*b*'.

Iam videbis, opinor, quam vere Galenus dixerit, summam lineam *bcacb* ibi (i. e. *καθ' ὃ μέρος*) sum-

mam habere altitudinem, ubi clepsydra longissimum diem indicaret (id est in caesura '*a*'); minimam, ubi brevissimum (in puncto '*b*').

Si igitur Galenus pergit '*ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἀμφοῖν*', patet hoc *ἀμφοῖν* non nisi ad *μέρη* '*a*' et '*b*' referri posse, inter quae ab utraque parte singulae incisiones iacent, quas litera '*c*' notavimus. Haec *μέρη* ea sunt, quibus clepsydra dies aequinoctiales emetiri dicitur.



Quid igitur illud *ἠ̃*? Si recta sunt, quae disputavi, aut pro *ἠ̃* scribendum est: *οἷς* aut quod mihi videtur: *ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστι τὰ τὰς ἰσημερινὰς μετροῦνθ' ἡμέρας*, quae mutatio eo probabilior est, quo propius ad scripturam Laurentiani accedit, quae est '*ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστὶν ἠ̃ τὰς ἰσημερινὰς μέτρουϐ'*'. Accedit quod, si Sauppium sequi malles *μετρεῖ ἡμέρας* scribentem, hiatus efficeretur, quem,

ut postea demonstrabimus, Galenus quam diligentissime evitare studuit.

13. Quattuor caesuris illis (*acbc*) quattuor dies constituuntur, quos vocant solstitium aestivum (*a*) aequinoctium autumnale (*c*) solstitium brumale (*b*) aequinoctium vernile (*c*). Quae si reputaveris, ipse cognosces, verba quae secuntur *τὸ δὲ μεταξὺ τῶν τμημάτων ἐπὶ τοῦ χ. τ. κλ. δηλοῖ σοι τὰς εἰρημένας* [*τέτταρας*] — *τέτταρας*, quod est in *L* et editionibus, apud Sauppium deest — *ἡμέρας* locum omnino habere non posse, quippe quibus idem rursus repeteretur, quod modo demonstratum erat. Sed ipsa per se inepta sunt atque absurda. Neque enim spatium inter *τμήματα* illa interiacens quattuor illos dies significat, sed *τμήματα* ipsa. Haud dubie et haec verba, id quod saepius in hoc commentario deprehendimus saepiusque deprehendemus, glossatori tribuenda sunt, qui, ut nexum sententiarum significaret, contextus verba paullo immutata in margine adscripsit. Expunctis his haud male Galenus pergere poterat *ἀφ' ὧν τμημάτων ὁρμηθεὶς ἐφεξῆς τῷ σημαίνοντι τὴν μεγίστην εὑρήσεις δηλοῦσθαι, ἄχρι τίνος μέρους — τὸ ὕδωρ ἀναβήσεται τῆς δωδεκάτης ὥρας συμπληρουμένης*, in quibus id tantum monendum est, quod Sauppius infinitivum *δηλοῦσθαι* restituit pro vulgari participio. — cf. paullo post *εὑρήσεις μετροῦσαν* — Laurent.: *δηλοῦν* (*δηλονότι* K), unde nos *δηλούμενον* dedimus.

14. Si tamen diligentius ad hunc locum animum adverteris, cognosces, his verbis, quibus de emetienda *hora* decima agitur, duo inter se artissime cohaerentia enuntiata seiungi ac discerni, in quibus de diebus inveniendis, non de horis sermo est. Secuntur enim, si Sauppii recensionem textus sequimur, verba *τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο καὶ πάλιν τρίτον τὰς* — *ἡμέρας σοι δηλώσει* et *ἐπεξιὼν δὲ πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς ἡμέρας εὑρήσεις μετροῦσαν τὴν μίαν ἐκείνην — γραμμήν*, post quae iterum de *hora* undecima invenienda verba fiunt

ceterisque aliis usque ad primam. Considerantes igitur, quam perturbata atque inter se permixta omnia in hoc loco sint, non contra leges criticas agere nobis videmur, si totum locum *ἀφ' ὧν τμημάτων — συμπληρουμένης* transponendum esse iudicamus. Coniunguntur hoc modo artiore vinculo, quae sententiarum nexu inter se coniuncta sunt quaeque malo casu vel incuria librariorum pessime discerpta erant.

15. Quo facto restat, ut paucis argumenta proferam, quibus adductus in verbis supra citatis *τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο καὶ πάλιν τρίτον κτὲ.* a Sauppii egregia coniectura discesserim.

Introducit vir clarissimus in eis emendandis praeter exspectationem quattuor *τροπάς* in textum, quarum in editionibus ne vestigia quidem latent, et gravissimis exemplis evincere ac demonstrare studet scriptores quosdam ad significandos non modo solstitiales sed etiam aequinoctiales dies hac voce usos esse. Audio. At vereor, ut haec, quae de aliis scriptoribus docuit, in Galenum cadant, quippe cui, id quod ex loco VI, p. 405 luce clarius elucet, non nisi duae *τροπαί, θεριναί* et *χειμεριναί*, notae fuerint. Itaque nos aliam viam invenire conati sumus, qua loco vere desperato facilius et, ut speramus, certius succurratur. Apud Kuehnium verba, de quibus quaeritur, sic leguntur: *τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα πάλιν τρίτα ἀπὸ τῆς δωδεκάτης τροπῆς* [in codice secuntur:[1]) *ἡμέραν σοι δηλώσει· τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην. ἐπεξιὼν τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν τροπὴν* (*L*: *τρο*$^{\pi'}$ i. e. *τρόπον*) *πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς ἡμέρας*] *εὑρήσεις μετροῦσαν τὴν μίαν ἐκείνην — γραμμήν* (*A*).

Sauppius correxit *τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο* [*καὶ*] *πάλιν τρίτον* [*τὰς ἐπὶ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης*] *τροπῆς ἡμέρας σοι δηλώσει, τὸ δ' ἐφεξῆς* [*τὰς κατὰ*] *τὴν*

1) Ap. K. haec verba paullo supra v. 5—7 exstant: *σοι δηλώσει· τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην ἐπεξιὼν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς ἐνιαυτοῦ μετρήσεις.*

τετάρτην [*τροπήν*]. *ἐπεξιὼν δὲ πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς ἡμ. εὑρήσεις μετροῦσαν κτέ.*

In his pluralis numerus (*τὰ ἐκεῖνα* — *τρίτα*) in singularem mutatus est; quamquam pluralis rectissime se habet, quia hoc ipso numero omnia quattuor *τμήματα* notantur. Ceterum haec verba *τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα καὶ* — *τρίτα* non pertinent ad *τμήματα* ipsa, sed, ni fallor, ad eas incisiones, quae inter quaternas lineas directas in medio iacent quasque nos (in fig.) numeris 1 2 3 4 notavimus. Indicat enim ea, quae longissimae lineae *A* (ab utraque parte) proxima est, primum diem, qui longissimum sequitur, altera secundum, tertia tertium. Hanc sententiam facillimo negotio efficies, si praepositione *ἀπὸ* (cum *L* et Sauppio) mutata in *ἐπὶ* et '*τροπῆς*' correcto in *γραμμῆς* — nam de linea quaestio est, non de '*τροπῇ*' — scripseris: *τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα καὶ πάλιν τρίτα τἀπὶ τῆς δωδεκάτης γραμμῆς* [*τὴν δευτέραν καὶ τρίτην*] *ἡμέραν* (*L*) *σοι δηλώσει*, quibus mirum quantum sequentia sese applicant: *τὸ δ' ἐφεξῆς* — nempe quartum post longissimum *τμῆμα* — *τὴν τετάρτην* (scil. *ἡμέραν*). *ἐπεξιών τε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας εὑρήσεις μετροῦσαν τὴν μίαν ἐκείνην ἐν τῇ κλεψύδρᾳ γραμμήν, ἣν ὑψηλοτάτην ἔφην εἶναι·* Habes sententiam, qua clarior vix ulla excogitari potest.

Sunt haec, quibus mea editio a Sauppii recensione discedit, atque confido totum locum his meis mutationibus ita me restituisse, ut sententiarum nexus clarior evadat et sine labore intellegi queat.

Et haec de libro *περὶ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων* sufficiant.

Transeundum est ad alterum libellum, qui est De optimo genere dicendi.

Primus qui huic commentariolo emendando operam navavit, multaque in eo vere in melius correxit, est Lud. Kayserus, professor Heidelbergensis, qui hunc

libellum libro suo — Flavii Philostrati Vitae sophistarum. Rec. Lud. Kayserus. Accedit libellus Galeni *περὶ ἀρίστης διδασκαλίας* ex cod. Florentino emendatus Heidelb. 1838 — adiecit.

Codex Flor. noster Laurentianus est, cuius ope compluria menda feliciter sublata sunt. Sed permulta reliquit editor, quibus medicina adhibenda erat. Post eum Iulius Caesar in Indice lectionum Marburgensi 1871 nonnullas coniecturas in hunc libellum protulit, quas Hermannus Sauppius in censura huius programmatis (Ind. philol. III, 8, 402) examinavit suisque quam plurimum auxit. Nonnullas praeterea emendationes, ut Iw. Mueller mecum communicavit, promulgavit Marres in libro suo De Favorino conscripto (Trai. ad Rh. 1853) quem ipse, quod summo opere doleo, inspicere non poteram.

Pauculas coniecturas dedit Volckmann Observationes miscellaneae (Iauer 1872) p. 6 sub VII. Denique ipse, quae de mala et desperata condicione huius libelli Galeniani sentirem, protuli in Annal. Fleckeis. 107 p. 389 sq., quibus tamquam specimen futurae editionis totum contextum ab interpolationibus pluribus, quibus turbatus mihi videbatur, purgatum addidi, qua in re nova atque accurata collatione Cod. Laurentiani ab H. Kruse instituta quam maxime adiutus sum. Recensuit hanc meam editionem benevolentissime Eberhard in Annal. Bursian. 1875 p. 1309.

Quod denique ad quartum libellum attinet, qui *περὶ τοῦ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου* inscribitur, brevissime monendum est, hunc librum recentissima aetate bis editum esse, primum a G. Helmreich in programmate Gymnasii apud St. Annam Augsburgensis 1878, qui codices adhibuit Laurentianum nostrum 74, 3; quattuor Marcianos 276. 282. 284 et append. class. V, 4; latinum Vaticanum 1098; tum a me ipso in programmate Scholae nostrae Cathredalis sub titulo *Γαληνοῦ περὶ τοῦ δ. τ. μ. σφ. γυμνασίου.*

Ad fidem Laur. et Marciani (276) emendavit Io. Marquardt. Accedit de sphaeromachiis veterum disputatio. Gustrov. 1879. Recensionem huius libelli invenies in Ind. phil. X, p. 24 sq., a manu Helmreichii conscriptam. Nova editio, quam hoc volumine paravimus, paucissimis tantum locis a priore discrepat, quippe cum novi quidquam vix invenerim.

In eis quae praecedunt, de quattuor illis libris verba fecimus, quorum emendatio maximam partem ex codice Laurentiano pendet. Quibus si quintum Protrepticum adiecimus, cuius nullus[1]) adhuc investigari potuit liber manuscriptus, monitum te voluerim, non sine quadam religione ad hanc rem difficillimam ac subtilissimam pertractandam me aggressum esse. At liber tam suavis est et lectu perdignus, ut non invitus Iw. Muellero bene monenti morem gesserim, praesertim cum ipse nonnulla haberem, quibus me ad emendandum commentarium aliquid allaturum esse sperare liceret. Editiones in hac re praeter veteres illas quattuor maiores duae mihi praesto erant Koehleri et Willeti. Tertiam, cuius in Historia literaria K. I. p. CCXLIV mentio fit 'Exhortatio ad disc. bon. artes stud. Io. Posselii Rostoch. 1591', hodie

1) Neque enim Pertschius Gothanus, quamvis summa opera inquirens, ullum investigare potuit, neque Iw. Mueller, qui binis ad me missis literis, haec mecum communicavit. Primum Nov. 1874: 'Ich liess in England durch Dr. Greenhill nachforschen; in Paris habe ich selbst geforscht; in Italien suchten die Herren Dr. Dütschke und Dr. Karrer; letzterer in Turin, Mailand, Modena, Cesena, Ravenna, Rom, Neapel, Monte Cassino nach dem griechischen Text, wie nach älteren Uebersetzungen, aber ohne Erfolg.' Et postea Iun. 1876: 'Meine Nachforschungen nach Handschr. zum Protr. in verschiedenen Bibliotheken Europas waren bisher vergeblich; die Hoffnung in einem der vielen Klöster des Berges Athos eine Galenhandschrift ausfindig zu machen ist verschwunden, seitdem zwei Griechen, die hier (Erlangen) meine Schüler waren, Dr. Pappadakis und Dr. Konstantinides nacheinander die Klöster besucht und nichts gefunden haben.'

neque Rostochii neque Suerini exstare maximo cum dolore expertum habeo.

Koehleri exemplar hunc titulum fert:

Γαληνοῦ προτρεπτικὸς ἐπὶ τέχνας. Primum graece separatim edidit, editiones principes inter se contulit, locos quam plurimos emendavit explicavit illustravit, Iani Cornarii — correctiones adiecit Io. Georg. Guilh. Koehler. Lips. 1778.

In recensendo verborum contextu, quem ut ipse ait in Dedicatione p. 1 scholarum potissimum usui praeparavit, ita versatus est editor, ut Charterium prae ceteris sequeretur, coniecturas vero, licet veritati simillimae viderentur, quam rarissime reciperet. Propter adnotationes, quas editioni suae Koehlerus adspersit, a Wyttenbachio (Bibl. Crit. II, p. 98) perstringitur, quippe qui magnifice in titulo locutus in notis pleraque falsa et absurda scripsisset. Vide Willet praef. X.

Altera editio prodiit Lugd. Batav. 1812 sub hoc titulo *Γαληνοῦ προτρεπτικὸς ἐπὶ τὰς τέχνας.* Cum sua annotatione et versione D. Erasmi edidit Abrah. Willet. Quae quamquam ob emendationes quasdam egregias Iamotii et Wyttenbachii, quas aut in ipsum textum recepit aut sub calce addidit editor, paullo plus laudis quam Koehleri merere videtur, tamen permulta in ea intacta manserunt, quae emendari facile et poterant et debebant. Quanti aestimanda sit, intelleges cum ex adnotatione nostra critica, in qua Willeti rarissime tantum mentio fit, tum ex subtilissima censura, quam in Museo Critico or Cambridge Classical Researches II 318 sq. invenies, cuique et ipse pauculas emendationes debeo. Maiorem usum praebuerunt coniecturae M. Hauptii in Herme IV, 27 et Cobeti in Mnemosyne IV, 2, p. 134; IV, 3, p. 352; X, 2, p. 179, quas suo quamque loco in adnotatione nostra commemoravimus.

Equidem num quid ad emendandum librum profecerim, ipsa textus recensio demonstrabit.

CAPUT TERTIUM.

Quoniam in priore capite exposuimus, quibus subsidiis criticis instructi ad rem tractandam accesserimus, nunc pauca dicenda sunt de ratione ac via, qua ipsi in emendandis libris Galeni usi sumus. Fundamentum recensionis nostrae positum est, ut supra diximus, in Laurentiano codice 74, 3, cuius scripturas vel earum vestigia, ubicumque fieri potuit, secuti sumus. Adnotationem criticam, ne longius quam licebat extenderemus, ita instituimus, ut Kuehnianam editionem pro fundamento haberemus, quam qui nostram recensionem examinare volet comparare et adhibere debebit. Itaque vulgatam rarissime et non nisi ubi opus videbatur notavi; varias lectiones Laurentiani doctorumque hominum coniecturas, si tanti videbantur, semper addidi. Verba, quae Galeno abiudicanda esse censui, uncis inclusi, et minoribus typis exprimenda curavi, quo clarius oculis occurrerent. Quod ad orthographiam attinet, monendum est, in hac quoque re prae ceteris ad auctoritatem codicis me respexisse. Et hac quidem ex causa ubique scripsimus *γιγνώσκειν* et *γίγνεσθαι* pro *γινώσκειν* et *γίνεσθαι*, quae Muellerus maluisse videtur. Sed longe plurimis locis Laurentianus antiquiorem scripturam praebet. Sic etiam semper *ττ* scripsimus, ubi vulgata *σσ* praestat. Vocem *ζῷον* Muellero monente ubique iota subscripto addito dedi, quamquam in Laurentiano nullum iota subscr. invenitur. Formas optativi aor. I. act. in *αις* et *αι* exeuntes ubique Laurentiani vestigia sequens mutavi in *ειας* et *ειεν*, hoc imprimis ante vocalem, ne hiatus efficiatur. Omnino diligentissime id observavi, ne quid in textum inducerem, quod Galeni usui dicendi repugnaret, neve in eo relinquerem, quae a sermone Galenico abhorrerent. Habet enim Noster, quamquam in universum veteres Atticos imitari solet, quae ab Atticorum more dicendi longe recedant. Quorum in numerum

refero, quod negationes *μή* et *οὐ*, *μηδείς* et *οὐδείς* similia mirum in modum confunduntur; impersonalia *χρή* et *δεῖ* tam saepe omissa videbis, ut dubitari possit, utrum culpa et neglegentia librarii id factum sit an consilio ipsius editoris. Futurum tempus cum *ἄν* particula coniunctum, ut demonstrabimus, apud Nostrum nil insoliti habet.

Sed haec hactenus. Nam res est perdifficilis et hodie nondum ea, de qua bene disceptetur. Nonnulla, de quibus certius iudicari potest, postea suo quidque loco accuratius enarrabimus.

CAPUT QUARTUM.

Veniamus nunc ad illustranda genera vitiorum, quibus scripta Galeni sive culpa librariorum parum diligentium sive inscitia atque ignorantia foedata esse et aliorum virorum doctissimorum opera et mea ipsius experientia edoctus sum. Ut supra ostendimus, omnes editiones operum Galeni, quae ante nostram aetatem prodierunt, originem duxerunt ex editione Aldina principe. Quae cum ipsa ex codice deterrimo vitiisque omnis generis maculato proficisceretur, propter nimiam editorum proximorum neglegentiam et singularem incuriam fieri non potuit, quin eadem menda, quibus codex ille laborabat, per totam seriem editionum ad nostra tempora transferrentur. Saepe tam aperta sunt, ut primo obtutu et quasi inter legendum corrigantur. Quorum in numero ea habenda sunt, quae permutatione aut confusione literarum quarundam orta sunt. De his longum est fusius exponere; digesta ea invenies et subtilissime collata ab Iw. Muellero in praef. ad Gal. librum 'De placitis Hipp. et Plat.' — Ad graviora igitur transeundum est, quae, nisi attentissimo animo sententiarum nexum examinaveris et perspexeris, vix umquam investigabis.

Quattuor sunt gradus corruptelarum, quae plus minusve incuriae librarii tribui possunt.

I. Omittuntur aut adduntur:
a) singulae vel plures syllabae;
b) singula vel plura vocabula;
c) toti versus.

II. Duae voces errore librarii aut in unam perperam contrahuntur, aut unum idemque vocabulum in duo distrahitur.

III. Duo vocabula sedes suas alterum cum altero permutaverunt, aut terminationes eorum inter se confusae sunt.

IV. Vocabulum olim, quia omissum erat, margini adscriptum, hinc postea in falsum locum textus irrepsit, ubi saepe scriptoris vocem de loco movebat.

I*a*. Primae classis exempla — nam omnes locos enumerare longum est — haec sunt:

1. V, 21, 15 *εἰς ὑστέραν* pro *ὑστεραίαν* cf. Cob. Mnem. VIII, 240. Ibid. p. 28, 6 *ἀλογίαν τινὰ ἔχει* pro *ἀναλογίαν*. — V, 903, 4 in editione nostra priore p. 5, 6 intactam reliquimus vocem *βάσεως*. Sed sententia postulat, ut scribatur *βαδίσεως* velut III, 189 *δῆλον, ὡς οἱ πλατεῖς καὶ προμήκεις πόδες ἐπιτήδειοι καὶ διὰ τοῦτ' ἀνθρώποις ἐγένοντο πλέον ἢ κατὰ τὰ τετράποδα ζῷα βαδίσεως ἑδραίας δεομένοις*. I, 21, 4 recte Kuehnius et Willet. *ἐπικοινωνεῖ*; in vetustioribus exemplaribus scriptum erat *ἐπικοινεῖ*. V, 99, 3 *ἀπιστούντοιν*] Laur. *ἀφιστούντοιν*, unde restituendum *ἀμφισβητούντοιν*. I, 31, 2 *περιωρυγμένοι*] Cob. Mnem. X, 178 recte *περιορωρυγμένοι*. Item V, 32, 3 *διητῆσ[θ]αι* correximus in *δεδιῄτησαι* coll. XIX, 5 *πρὸς τῷ μὴ δεδιῃτῆσθαι*. Denique V, 44, 14 *ἱκανὸν τοῦτο λυπῆσαι μεμνημένον*] Post *λυπῆσαι* insere *με*.

I*b*. Ad alterum genus haec spectant:

Saepissime exciderunt parvulae voces, veluti *ἂν*

vel praepositiones *ἐν ἐπί διά ὑπό κατά*; vel coniunctio *ὡς* vel negationes *οὐ* et *μή*.

Particulam *ἂν* inseruimus I, 17, 2 *καὶ μὴν οὐκ* <*ἂν*> *ἀστόχως τις ἐπιφωνήσειε*; ibid. 27, 9 *ἴσως δ'* <*ἂν*> *ἀμφισβητήσειαν.* V, 6, 18 *ἠξίου* <*ἂν*> = L et Cobet. Ibid. 31, 11 *ὅ τι* <*ἂν*> *ἁμάρτωμεν* coll. p. 9, v. 8 et 15. p. 32, 6 *ὅ του γὰρ* <*ἂν*> *τις* cum L. p. 39, 4 *ἐξ ὧν οὖν* <*ἂν*> *θεῶνται.* p. 40, 1 <*ἂν*> *ἄμεμπτον εἴη.* p. 73, 4 *ἀσφαλὲς μὲν* <*ἂν*> *αὐτοῖς εἴη.* p. 90, 11 *εἰ ἤσκησαν — ἔργῳ μαρτυρεῖν* (L) *ἠδύναντ' ἄν.* p. 93, 6 *κάλλιστ'* <*ἂν*> *κριθῆναι.*

Praepositionem *ἐν* addidi V, 9, 8 *ὅ τι ἂν* <*ἐν*> *σοὶ βλέπῃ. ἐπί*: V, 43, 16 *ἢ* <*ἐπὶ*> *χρημάτων*, unde in versum inferiorem male invasit. *διά*: p. 10, 7 *ἢ καὶ* <*δι'*> *ἄλλην τιν' ἴσως αἰτίαν*; p. 14, 12 *σχεδὸν* <*δι'*> *ὅλου τοῦ βίου* cum Cobetio VIII, 238 = p. 35, 5. p. 71, 10 <*δι'*> *ἀμαθῆ — τόλμαν* ex Laur.; I, p. 30, 3 *καὶ* <*διὰ*> *τὸ μὴ δύνασθαι μέλλειν. ὑπό*: V, 44, 3 <*ὑπὸ*> *τοῦ συνεδρίου*; *κατά*: V, 83, 10 *καὶ* <*κατὰ*> *ταύτην. ὡς* excidit V, 65, 8 <*ὡς*> *ὅσα περ ἂν ἀκούσῃ, — δύνασθαι λέγειν*; p. 74, 2 *ἐνίων*, <*ὡς*> *ἐνίοτε — ἀγνοοῦσι*; p. 83, 1 *ἐπὶ ταὐτὸ μέρος ἀφιγμένον* <*ὡς*> *κατὰ τὴν πρ. ὥραν* (Sauppe); I, 12, 10 <*ὡς*> *πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι.*

Saepissime desiderabis negationes *οὐ* et *μή*. Sic V, 68, 6 *βασάνους* <*οὐ*> *σμικράς*; 96, 5 *ὁτιοῦν* <*οὐ*> *πιστεύοντας*; 74, 8 *εἶτ'* <*οὐκ*> *ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιοί εἰσι*, ubi Laur. firmatur. *μὴ* inserendum videbatur V, 19, 10 *ἕνεκα τοῦ* <*μὴ*> *διαφθαρῆναι*, ubi a Kuehnio primo insertum est. V, 68, 8 *τῶν* <*μὴ*> *δυναμένων*; p. 94, 12 *ἀπὸ τῶν* <*μὴ*> *ἐναργῶς φαινομένων* et p. 75, 3 *ἀκριβοῦς ἐπισκέψεως* <*μὴ*> *γιγνομένης* ex Laur.

Quibus in locis vix ulla dubitatio de inserenda negatione erat. Sed aliter forsitan res sese habeat eis locis, ubi pro *οὐ μόνον οὐ, ἀλλὰ καί* scriptum exstat *οὐ μόνον, ἀλλὰ καί.* Diu haesitavi, utrum tale quid scriptori

proprium adiudicem an librario crimini vertam. Sed ipse videas: I, 3, 10 *οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν* (scil. *οἱ τὴν Τύχην πλάττοντες*) *ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν — αὐτῇ* ubi sententia requirit *οὐ μόνον οὐκ ἠρκ.* Ibid. I, 31 *ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖσθαί τι, — ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν — οἱ γυμνασταὶ — εἰς τοὐναντίον ἤγαγον*, ubi *μὴ μόνον οὐκ ὠφελ.* exspectabis. Denique V, 51, 2 *εἰ δ'* (lege *σοὶ δ'*) *οὐ μόνον ἀρκεῖ τιμᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντας ἐθέλεις — ἐπαινεῖν σε.* Immo vero *οὐ μόνον οὐκ ἀρκεῖ* scribendum erat, sicut p. 8, 17 *οὐ μόνον οὐκ ἀληθεύει, ἀλλὰ καὶ κακίαν ὅλην — ἔχει*, ubi *οὐκ* in Laur. omissum est.

Quamquam igitur Koehlerus et Willetus hanc negationis ellipsin vel detractionem ex Atticorum more explicant, — nullis nimirum ex illis argumentis exemplisque allatis —, equidem librarium neglegentiae accusare malui quam scriptori aliquid tribuere, a quo fortasse alienissimus fuit, ob eamque rem ubique negationem uncis inclusam addidi.

Idem fecimus in pertractandis eis locis, quibus verba impersonalia *χρή* et *δεῖ* per ellipsin quandam omissa inveniuntur, id quod apud Lucianum saepius factum esse docet Ad. du Mesnil in progr. suo 'Grammatica, quam Lucianus in scriptis suis secutus est, ratio cum antiquorum Atticorum ratione comparatur.' Stolp. 1867, p. 56 med. Hoc factum est:

1. Post adject. verbale: V, 24, 14 *ὅτι παρακλητέον ἐστὶ — εἶθ' ἔτι* (L) *καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν ἔχειν ἐν προχείρῳ.* Item 26, 2 *ἐπιτρεπτέον τε — ἀκουστέον | — καὶ χάριν — τοῖς ἐπιπλήττουσιν ἔχειν*, ubi Sauppius inseruit pro *ἔχειν* quod a Laur. abest, <*ἰστέον*>. Deinde p. 30, 7 *πρῶτον μέν, ὡς ἑτέροις* ἐστὶ — ἐπιτρεπτέον· εἶθ' ὅτι μὴ τοὺς τυχόντας τούτους* (lege *ἐπόπτας*) *ἐπιστατεῖν.*, quod nos ob intransitivam notionem verbi *ἐπιστατεῖν* correximus in *ἐπιστατέον* (*ἐφίστημι!*) cf. Ann. Fleck. 123, p. 567. Ibid. p. 30, 12 in verbis h. d. interpolatis *εἶτα* (lege

τοῦτο) καθ' ἑκάστην ἡμέραν σαυτὸν ἀναμιμνήσκειν, ubi L exhibet αὑτὸν ἀνεμίμνησκεν i. e. αὑτὸν (= ἐμαυτὸν) ἀνεμίμνησκον!

2. Post ἀρκεῖ. V, 31, 2 οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἀοργησίαν ἄγειν, ἀλλὰ καὶ — φθόνου <χρὴ> καθαρεύειν coll. περὶ τάξεων ed. Mueller p. 7, 13 οὐκ ἀρκεῖ δ' οὐδὲ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ πάθους <χρὴ> ἀπηλλάχθαι, ubi Mueller χρή ante ἀπηλ. interposuit, sicut etiam Ὅτι ὁ ἄρ. ἰατρός K. I, 59, 15; Mueller ed. II, p. 26, 1 καὶ μὲν δὴ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν <χρὴ> χάριν τοῦ γνῶναι, ubi equidem ἀσκητέον malim.

3. Post ἐναργῶς φαίνεται I, 18, 14 ἐναργῶς φαίνεται μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι μήτ' ἐπὶ πλούτῳ — θαρρήσαντα καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως, ubi supplendus est infinitivus δεῖν, aut quod nos dedimus, scribendum est καταφρονητέον.

De his igitur diiudicare hodie non ausim.

Saepius verbum quoddam finitum aut substantivum periit. V, 11, 8 καὶ διὰ τοῦτο τῶν — φιλοσόφων ἀκούσῃ <λεγόντων>, ὅμοιον εἶναι θεῷ τὸν σοφόν. λεγόντων restitui ex Laurentiano, unde etiam p. 29, 10 (ὥσπερ ἤκουσά τινος ἐρῶντος <λέγοντος>) participium e coniectura adiecimus. Ibid. 63, 15 excidit verbum fin. ὁρῶμεν ante ὡς ὀρθῶς. p. 39, 3 post ἐπὶ ταῖς ἐναντίαις oculorum errore omissum est substantivum αἰτίαις, velut p. 62, 12 in verbis εἰ μή τις ἦν αὐτοῖς ὁμοιότης: ἐν τοῖς λόγοις, quae sensu postulantur. cf. p. 63, 7 οὐδὲ τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμοιότητας.

In eis quae hucusque tractavimus omissio vocis plus minusve e similitudine literarum insequentis vocabuli orta est. Altera causa in eo posita est, quod librarius vocabulum quoddam per compendium scriptum, quod intellegere non potuit, silentio praetermisit. Cuius rei testes sunt loci quidam iam in dissertatione nostra uberius tractati, in quibus confusione compendiorum ˋ6ˋ et ☉, quorum alterum particulam ὅτι, alterum vocem ἡμέρα significat, multum peccatum est.

Sunt autem hi loci, de quibus quaeritur V, 83, 15 τῆς ὅλης ἡμέρας, ὅτι, ubi ὅτι expungendum, 81, 2 τὴν μέτρησιν τῶν μερῶν τοῦ χρόνου ἀναγκαῖόν ἐστι ποιεῖσθαι, ubi Laur. et Aldina habent τοῦ χρόνου τὶς ὅτι ἀναγκ., i. e. χρόνου τῆς ἡμέρας. Pag. 92, 3 Kuehnius habet ἀκροατὰς ἔχουσιν ὁ μὲν κ', ὁ δὲ λ'. Laur. genuinam scripturam servavit verbis post ἔχουσιν additis ἑκάστης ὅτι i. e. ἑκάστης ἡμέρας. Idem denique vitium exstat p. 94, 17 in verbis ὁρῶν (L) αὐτὸ — ἐνίους πάσχοντας ἑκάστην· ὅτι ἐξ ἀπόπτου γοῦν, ubi in ὅτι desideratum vocabulum ἡμέρα latet. Scribes rectius ἑκάστης ἡμέρας. Praeterea hoc vitium hisce locis animadvertimus: V, 69, 16 ἐνίους μὲν ὀνώδεις φύσει. Laur. praestat ὀνώδεις ὁ τὰς φύσεις p. comp. scriptum. Latet in corrupta scriptura 'ὁ τὰς' participium ὄντας = p. 39, 11 τὰ δὲ φιλαλήθη τῶν παιδίων ὁρῶμεν φύσει ὄντα vel ut Laur. habet ὄντα φύσει. Ibid. 72, 8 οἱ μάλιστα τετριμμένοι καθ' ἑκάστην ὅλην πραγματείαν. L: πραγμ^ατ' i. e. πραγμάτων, unde corriges καθ' — ὕλην πραγμάτων = p. 68, 11 ὕλαις πραγμάτων et XIX, 53, 4 ἐπὶ πάσης ὕλης πραγμάτων. V, 26, 10 legitur ὡς δ' ἄλλοι πάντες αὖ οἱ προελθόντες; L habet πάντες ἂν οἱ i. e. ἄνοι, quo compendio vocabulum ἄνθρωποι significari solebat. cf. Montf. Palaeogr. gr. p. 343. Cobet Nov. Lectt. p. 612. Vollgraff Stud. Palaeogr. p. 71. Observatt. meas p. 22.

Simile vitium vide pag. 73, 9 γνῶναι τὴν δι' αὐτῶν. Scriptum fuit olim τὴν διαν' αὐτῶν i. e. διάνοιαν αὐτῶν; et p. 98, 3 τὸ γὰρ τάχ' ὁτιοῦν εὑρίσκειν ἐπαινούμενον ὁρῶντες. Quaeritur de celeri atque accelerata inventione cuiuslibet rei. Unde patet non τάχα scribendum esse, sed ταχέως. Compendium erat ταχ'.

Quemadmodum vero in locis hucusque allatis literas singulas vel totas voces sive minores sive maiores omissas vidimus, sic nonnunquam etiam syllabae

et voces librarii errore additae sunt, quas expungere necesse nobis visum est.

V, 60, 10 scriptum est <ἅμα> ἁμάρτημα h. d. dittographia ortum. Plane eodem errore natum est vitium p. 23, 1 in verbis <ἄρα> παρὰ τἆλλα τὸ λογίζεσθαι quae Charterius primus habet. Aldina Basileensis Laurent. praebent ἄρα τἄλλα vitiose nimirum pro παρὰ τἆλλα. 62, 4 παραπλήσιον γάρ τι ποιοῦσι τοῖς — τελείωσιν τολμῶσιν ἀποφαίνεσθαι. Libri veteres una cum codice tradiderunt solum τελείωσιν. Charterius primus vitium intellegens recte correxit τολμῶσιν, sed τελείωσιν vocem intactam reliquit, unde in edit. Kuehnianam transmigravit. Dele igitur ap. K. τελείωσιν.

I c. Paullo maiorem difficultatem ei loci praebent, quibus totus versus aut omissus aut additus est. Hoc factum est duobus locis: primum V, 47, 8 post πλὴν δυοῖν, quam lacunam bono casu Laurentianus ita explevit: πλὴν δυοῖν οἷς χρώμεθα περιττόν τε καὶ ἄχρηστον τῇδ' οὐ δυοῖν, ubi causam omissionis facile cognosces. Prorsus eodem lapsu oculorum scriba codicis Aldi totum versum praeteriit V, 103, 8 τίνα τοίνυν εἰκός ἐστιν ἄλλον δὴ τοὺς φιλοσόφους — ὑπομένοντα κριτήν, ubi Laurentianus verba deficientia servavit, quae fuerunt: τίνα τοίνυν εἰκός ἐστι μᾶλλον ἐγνωκέναι τὴν ἀλήθειαν ἄλλον δὴ τὸν τοὺς φιλ. — ὑπομένοντα — ἢ τὸν — ὑφ' ἑαυτοῦ κρινόμενον. In his si ἄλλον, quod ex μᾶλλον ortum est, expunxeris. et δὴ in ἢ mutaveris, oratio bene procedet.

Quam ad oculorum aberrationem respicientes tertium locum sanare conati sumus, qui legitur V, 98, 6 οἴονται βελτίους ἑαυτοὺς ἐπιδείξειν τῷ πέλας ἐν τῷ τάχει τῆς διαγνώσεως τάχος ἀλλ' ἀγνοίας ἐπιδείκνυνται. Qualia exstant haec verba intellegi nequeunt. Scripsi igitur ἐν τῷ τάχει τῆς διαγνώσεως, <οὐ μὴν τό γε τῆς διαγνώσεως> τάχος, ἀλλ' ἀγνοίας ἐπιδείκνυνται, ita

ut librarius ab altera voce *διαγνώσεως* ad alteram aberravisse censendus sit.

Simillimo errore scribae adducuntur, ut ab altero ad alterum vocabulum oculis transilientes totum versum, quem modo descripserunt, iterum repetant. Cuius rei exemplum vide V, 24, 1, ubi verba haec sunt: *τὸ γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων αὐτὸν ἀόργητον εἶναι, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι πάντων ἀνθρώπων βελτίονα· σὺ δ'* (L) *ἴσως νομίζεσθαι* [*τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι*] *νομίζεσθαι μὲν εἶναι βελτίων ἐθέλεις, εἶναι δ' ὄντως β. οὐ βούλει* (L). Verba, quae uncis circumsaepsi, invita Minerva a librario iterata sunt, qui cum expungere ea nollet, ex more verbum ultimum iterum posuit, ut hoc modo sequentia cum praecedentibus rursus conecteret. Eadem de causa V, 903, 13 in libro *περὶ μικρᾶς σφαίρας* verba *τοῖς εἰς τὰ πλάγια μεθισταμένοις ἀλλὰ καὶ* ex antecedentibus perperam repetita sunt et a nobis extrusa.

II. Venimus nunc ad alteram mendorum classem, in quam ei loci referendi sunt, quibus duo vocabula culpa scribentis in unum contrahebantur vel vice versa unum in duo distrahebatur. Cuiusmodi vitia satis vetusta esse inde evincitur, quod ne a Laurentiano quidem absunt. Tradidit enim hic praeter alia V, 72, 6 pro *ψευδῶν λόγων* una voce scriptum *ψευδολόγων* vel 38, 1 *γελᾶν ἐπὶ πάντα δὲ* pro *γελᾶν ἐπὶ πᾶσι, τὰ δὲ κτέ.*

Talia apud Kuehnium permulta invenies. V, 4, 5 *ὀλιγώτατα ἐθεασάμην ἁμαρτάνοντας*] Comparativi *ὀλιγώτερος* apud Galenum exempla inveni duo, V, 483, 17 et VI, 74, 2, superlativi nullum. Ceterum Laur. *ὀλιγωτάτους* praestat, unde vera ac genuina lectio facile percognoscitur. Scripsit Galenus *ὀλίγα τούτους* ut paullo infra *ὅσοι δ' ἑαυτοὺς ὑπειλήφασιν ἀρίστους εἶναι, μέγιστα καὶ πλεῖστα τούτους ἑώρακα σφαλλομένους.* cf. Fleck. Ann. 123, 565. Ibid. 8, 9 *τοιαύτῃ πείρᾳ κρῖ-*

νου] L: τῆς αὐτῆς π. Pronomen τοιοῦτος tolerari nequit. Scribe αὐτὸς τῇ πείρᾳ, quae librarius male in τοιαύτῃ conglutinavit. Ibid. 16, 4 ἐπεῖδον (L ἐπιδὼν) contractum est ex ἐπεὶ εἶδον. Vid. Observatt. meas p. 33, 19 et Cob. Mnem. VIII, 238. Propter hiatum vide postea p. LII. Ibid. 28, 15 τούτοις πάλαι σύνηθές ἐστι] Emenda: τοῦτο τοῖς πάλαι. Vid. Observ. p. 21. Ibid. 56, 6 καθάπερ ἡττᾶται] Scribe καθ' ἅσπερ. cf. Annal. Fleck. 123, 568. Ibid. 63, 16 τιμῆς ἕνεκεν ἢ προσχηματισμοῦ] L: προσχρηματισμοῦ unde corriges πρὸς χρηματισμόν = I, 38. Plat. Ep. VIII, 355 A. Idem vitium exstat ap. Galenum XVII, 1, 608, 2 φαίνεται πράξας ἕνεκα σχηματισμοῦ τοῦτο ubi scribendum erit χρηματισμοῦ. Ibid. 76, 17: κατάκρισις] Divide et scribe κατὰ κρίσιν. Ibid. 94, 7 εὑρισκόμεθα minime placet. Scripsimus εὑρίσκ[ειν οἴ]όμεθα.

Alterius generis lanx satura haec est:

V, 12, 5 χωρισθῇ οὔσης σοῦ τῆς βλάβης; L: χωρισθεὶς οὔσης. Sed ambae voces in unam contrahendae sunt: χωρισθείσης σου τ. βλ. cf. Observ. 31, 8. Ibid. 13, 12 ἐθέλῃ σοι; L et Cob. Mnem. VIII, 238 recte ἐθελήσῃ. Ibid. 14, 8 μηδ' ἂν ἐν ἔθνεσι τοῖς καλῶς τεθραμμένοις ineptiae sunt. L habet ἔθνεσι καλῶς τοῖς τεθραμ., unde restituendum ἐν ἔθεσι καλλίστοις. cf. Observ. p. 32 et Gal. I, 57, 7 ἐν ὀλιγίστοις ἔτεσιν, ubi in omnibus editionibus praeter Kuehnianam nec non in Laurent. legitur ἐν ὀλίγοις τοῖς. Vid. Mueller Ὅτι ὁ ἄρ. ἰατρός ed. alteram p. 22, 10. Ibid. 20, 1 ἐν ἐκείνῳ τῷ μαστιγωθῆναι θεώμενος] Cod. Londin. ap. Goulst. recte scriptum habet δεόμενος, unde corrigendum est ἐνέκειτό μοι μαστιγ. δεόμενος. cf. Plut. Fab. Max. IX, 11 ἐνέκειτο τῷ δήμῳ πολὺς μὴ προέσθαι δεόμενος τὸν Μινούκιον. Idem coni. Cobet l. l. sed omisso pronomine μοι. Vid. Observ. 36, 3. Ibid. 20, 10 ἐν ἑαυτῷ προνοησάμενος] L recte ἐνιαυτῷ = v. 12 κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτόν. Ibid. 30, 8 ἐξηγητὰς μὲν οὖν] discerptum est ex partic. ἐξητασμένους, id quod

demonstravi in Ann. Fleck. 123, p. 567, non dissentiente Cob. l. l. p. 241.

Similem in modum peccatum est p. 98, 4 in verbis *ἐπαινῶ μόνον ὁρῶντες* pro *ἐπαινούμενον* Observ. p. 46. Ib. 43, 15 *ὅταν ἤτοι ἀτιμᾶσθαι δοκῶσιν*, quod ferri nequit. Versiones habent rectissime 'cum vel ignominia affectos se putant'. Igitur corrigendum *ὅταν ἠτιμάσθαι δοκῶσιν* ex script. Laur. *ἤτοι τιμᾶσθαι* collatis eis, quae Cob. l. l. p. 243 de confusis verbis *ἀτιμᾶν* et *ἀτιμάζειν* apud veteres disseruit: 'Apud Homerum promiscue usurpantur *ἀτιμᾶν* et *ἀτιμάζειν*. Deinde *ἀτιμᾶν* in desuetudinem abiit et *ἀτιμάζειν* omnes dicebant.' At vero si Galenum idem peccasse contendit vir clarissimus V, 44, 9 scribentem *οὔτε ἠτιμήθην* pro *ἠτιμάσθην*, non recte iudicavit. Nam Laur. docet Galenum hoc loco scripsisse *ἠτιμώθην* non *ἠτιμήθην*. Ib. 48, 1 *λυπούμενον δ' αὖ ὁμοίως ἐμοί*] Parum recte. L: *ἂν ὁμοίως*. Quibus in unum vocabulum contractis scribes *ἀνομοίως ἐμοί*. Ib. 71, 12 *τῶν φιλοσόφων εἶναι ἐπαγγελλομένων*] *εἶναι* a Laur. abest. Corrige *τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγ.* = 75, 13 *πολλοῖς τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγ.*

Haud dissimile vitium habes ibid. 89, 8 in verbis *οἷς ἡ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδὸς οὐ μακρά τίς ἐστιν, οὐδ' αὖ τοιαύτη ὁποίαν Ἡσίοδος ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εἶναί φησιν, ἀλλὰ σύντομος.* Scriptura *αὖ τοιαύτη* coniectura est Charterii parum feliciter excogitata. Aldina et Basileensis habent *ἂν αὐτή*; Laur. rectius *ἂν αὐτῆς*. Hesiodus vero *Ἔργ.* 288 viam ad virtutem *ὄρθιον* i. e. arduam vocat, quod primus videns Goulstonius dedit *ἀνάντης*.

Luculentissima vero neglegentiae atque incuriae testimonia, qua editores veteres provinciam suam administraverunt, praebent duo loci libri *περὶ ἁμαρτημάτων*, quorum alterum p. 93, 8 leges *πέφυκε μὲν εἶναι τε καὶ φέρεσθαι*, cuius verba primo iam aspectu sese ipsa corrigunt in *πέφυκε μένειν εἴτε καὶ φέρεσθαι*; alterum p. 95, 11 *ὁρατὸν δέ τινα τὸν προσιόντα, φέρε*

μὲν ἵππον, quae editores, si nervulos suos paullisper tantum adhibuissent, facillima opera corrigere debebant in *ὅρα τόνδε τινὰ τὸν προσιόντα, φέρε Μένιππον.* Sed de his hactenus. Accedamus nunc ad tertium genus vitiorum exemplis illustrandum, quod inde natum esse dixi, quod aut duae voces sedes suas inter se permutaverint, aut quod terminationes earum perperam inter se confusae sint.

III*a*. Prioris erroris exemplum splendidissimum in Observatt. meis p. 17 protuli. Legebatur enim hucusque omnibus in editionibus V, 40, 12 ubi Galenus de sua vita indoleque loquitur, *ἐγὼ τοίνυν ὅπως μὲν τὴν φύσιν ἔχω, οὐκ ἔχω γνῶναι· [τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι χαλεπόν ἐστι κτέ.]* Verba ultima, id quod nemo dubitabit, ab interpolatore ingenii non ita acerrimi addita sunt. Luce clarius in aperto manifestoque est verba *γνῶναι* et *φάναι* in his miro modo confusa esse, alterumque alterius locum atque sedem occupasse.

III*b*. Quemadmodum vero in hoc, quem dixi, loco tota vox transiluit, sic multo saepius syllabae exeuntes inter se commixtae reperiuntur. Atque huius quoque rei in Observatt. p. 23 exemplum minime dubitandum dedi ex Galeno V, 38, 17 — 39, 2, ubi verba haec sunt: *καὶ τὰ μὲν* (scil. *παιδία*) *φιλόπονα — τὰ δ' ἀμελῆ — ἔνια μὲν ἐπὶ τῷ χαίρειν ἐπαινούμενα — ἔνια δ' ἐπὶ τῷ καταγιγνώσκεσθαι — αἰδούμενα.* Immo non laudantur pueri, quod gaudent; sed gaudent, quia laudantur, et pigritiae eos pudet, si vituperantur. Ne multus sim, Galenus scripsit *ἐπὶ τῷ ἐπαινεῖσθαι χαίροντα*, sicut ne Plutarchus quidem 'De tranq. animi' 470 A scripsisse existimandus est *ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα ἐπὶ τῷ χαίρειν*, quod legitur, sed potius *ἀλλὰ χαίρειν ἐπὶ τῷ χρῆσθαι*, quod restituendum est.

Quo errore cognito atque saepius animadverso hosce locos in Galeno sanavisse me persuasum habeo, quos infra scripsi:

1. V, 11, 18 *ὥστ' εἰκότως ἐσιώπα μὴ πιστεύων*

ἀληθεύειν σε λέγοντα pro *σιωπᾶν ἢ πιστεύειν μὴ ἀληθεύοντά σε λέγοντα* ex Laur. *πιστεύων ἀληθεύοντα* exhibente omissa negatione *μή*, quae abest quoque ab Aldina et Basileensi. Idem post me coniecit Cob. Mnem. VIII, 237.

2. Ibid. 35, 6 *ἐχρησάμην — ταύτῃ (τῇ ὁδῷ) καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφθόνως δηλῶν παρεκάλουν ἀντιδιδόναι.* L: *παρακαλῶν* recte. Igitur terminationibus mutatis scribendum: *ἐδήλουν παρακαλῶν.*

3. Ibid. 67, 18. Ridebunt mathematici si haec legent: *καθάπερ ἐὰν ἐπιταχθεὶς* (lege *ἐπιταχθῇς*) *τῷ κύκλῳ δωδεκάπλευρον ἰσόγωνον τε καὶ ὀρθογώνιον περιγράψαι.* Ecce figura, qua monstrosius nil excogitari possit. Sed quid multa? Ipse tu vides figuram duodenorum laterum non posse esse angulorum aequalium eorumque rectorum vel quadratorum. Itaque non repugnabis mihi ne ulla quidem argumenta afferenti terminationes *πλευρον* et *γωνον* inter se permutatas scribendumque esse, velut paullo ante v. 9 *πεντάγωνον ἰσόπλευρόν τε καὶ ἰσογώνιον* etiam nostro loco *δωδεκάγωνον ἰσόπλευρόν τε καὶ ἰσογώνιον περιγράψαι.* Habes figuram, quam facile quis circulo dato et inscribere et circumscribere possit.

4. Fortasse — neque enim totus mecum consentio — hoc errore statuto locus p. 76, 1 sanari potest, ubi sunt *τῶν δ' ἐριζομένων ὄντων ἢ προσποιουμένων — γνωρίζειν — πολλάκις ἐπειράθην.* Offensioni mihi est verbi *ἐρίζειν* forma medio genere usurpata, quam apud Galenum nusquam legi. Nonne scriptum olim fuisse putas syllabis extremis permutatis *τῶν δ' ἐριζόντων μόνον ἢ προσποιουμένων — ἐπειράθην?*

5. Quod si improbare malis quam probare, alterum habeo locum ad eam ipsam rem, de qua quaerimus, accommodatum, qui minus habet dubitationis.

In libro, qui est de parva pila, V, 906, 8 legitur *οὐδὲ διὰ ταῦτα Λακεδαιμόνιοι πλεῖστον ἠδύναντο τῷ τάχιστα θεῖν, ἀλλὰ τῷ μένοντας ἀναιρεῖν.* In quibus

librarium ipsum haesisse inde colligi potest, quod prima manus codicis L pluribus literis erasis exhibet *μένοντες . . . . ρεῖν*, quam lacunam altera manus supplevit literis *θαρ* ante *ῥεῖν* insertis. Hanc lectionem etiam Parisinus, quem supra Laurentiani apographum esse dicimus, servavit, eandemque Helmreichius et nos ipsi in editiones nostras recepimus. Sed accuratius hunc locum perlegens et etiam atque etiam relegens, persuadere mihi non poteram verbis antecedentibus *τῷ τάχιστα θεῖν* recte opponi verba *τῷ θαρρεῖν*. Etenim si quid video, oppositio vera versatur in infinitivo *μένειν*. Quibus cognitis in hac nova editione non dubitavi erroris, de quo dicimus, ratione habita syllabis extremis transpositis, ut sententiae morem gererem, scribere *ἀλλὰ τῷ μένειν θαρροῦντες*, sicut etiam Plato (Theaet. 145 C) Socratem dicentem facit *οὐδεὶς ἐπισκήψει αὐτῷ. ἀλλὰ θαρρῶν ἔμμενε τῇ ὁμολογίᾳ.*

Ne tamen quis existimet talia qualia modo enarravimus, in solis his commentariis, quos tractaturi sumus, inveniri, non abs re videtur esse, ut ad finem oratio perducatur, loci cuiusdam mentionem facere, qui exstat ap. K. IV, 355, 11 *σὺ δ' — οὐδὲν μὲν τούτων βλέπεις, ὅτι δ' ἐν μυρίοις μυριάκις ἀνθρώποις ἅπαξ πού τινα ἐποίησεν ἓξ δακτύλους ἔχοντα, τοῦτο μόνον ὁρᾷς.* In his *μυρίοις μυριάκις* transponenda sunt, sicut pagina insequenti *ἐν μυριάκις δὲ μυρίοις ὁρῶμέν τι διημαρτημένον.*

IV. Quarta denique classis corruptelarum in contextu veterum editionum latentium inde efficitur, quod vocabulum, olim casu quodam omissum, postea a librario margini adscribebatur, unde a scriba sequente in textum receptum est. Sed haud raro hoc ita egit, ut verbum illud prorsus alieno loco, ubi ineptissimum erat, insereret[1]); saepius quoque vox inserta aliam genuinam de loco suo demovit. Exempla haec sunt:

1) Idem in Plutarchi scripta cadere nuper Campe (Conjectaneen zu Plut. Greiffenb. 1870, p. 1) docuit: „Wer Plut. viel

1. *Περὶ παθ.* V, 10, 8 *ἴσθι μὴ βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε διὰ τοῦτο σιωπᾶν ἢ καὶ* <*δι᾽*> *ἄλλην τινὰ αἰτίαν — ἀδύνατον γὰρ ἴσως αὐτῷ* etc. *Ἴσως* loco quo exstat ferri nequit. In Laur. vero iustoque loco legitur inter *τινὰ* et *αἰτίαν*, ubi aptissimum est. Patet ex margine in hunc falsum locum invasisse, ubi infinitivum *εἶναι* de loco movit, cuius vestigia in codicis scriptura latent, quae haec est: *ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῷ* i. e. *εἶναι τὸ ἡμαρτῆσθαι*; qua de re vide Observatt. p. 21.

2. Simili errore statuto ibid. p. 20 locum Galeni V, 24. 8 correxisse nobis videmur *ἀλλ᾽ ἔμοιγε βέλτιον εἶναι δοκεῖ μακρῷ πρῶτον μὲν ἐπὶ πολὺ ἔχειν ἄνευ — παθῶν — ἐξαναστάντα — ἐπισκοπεῖσθαι. Πρῶτον μὲν* pertinent in versum inferiorem ante partic. *ἐξαναστάντα*. Verba *ἐπὶ πολὺ ἔχειν* continent causam vel finem considerandi, et corrigenda sunt, nisi fallor, in *πρὸς τὸ ἐπὶ πολὺ ἔχειν.*[1]) Habes causam corruptelae. *πρῶτον μὲν* ex margine inferebantur ibique verba *πρὸς τὸ* loco movebant.

3. Ibid. p. 28, 15 ubi de voce *ἀκόλαστος* sermo est: *καὶ τῶν μὴ πρὸς ῥημάτων κολασθέντων αὐτὸ δήπου τούτοις πάλαι σύνηθές ἐστι*, quae in L sic se habent: *καὶ τοίνυν καὶ πρὸς ῥημάτων μὴ κολασθέντων αὐτὸ δήπου τούτοις πάλαι σύνηθές ἐστιν.* Summa in his difficultas in eo posita est, quod substantivum *ῥῆμα*, quod olim inter *αὐτὸ δὴ* et *τούτοις* (i. e. *τοῦτο τοῖς*) locum habuit, in superiorem lineam inter *πρὸς — τῶν μὴ κολασθ.* invasit. Quo in locum suum remisso omnia bene procedunt. cf. Observatt. p. 21.

4. Initio capitis decimi, p. 52, 15 ap. K. leguntur *τὴν δ᾽ ἐκ τῶν ὑστέρων ὠφέλειαν ὀλιγίστους εἶδον*

gelesen hat, weiss, wie oft die ursprüngliche Ordnung gestört worden ist; und ganze Zeilen wie einzelne Wörter an unrechter Stelle vom Rande aus in den Text eingeschoben sind." —
1) cf. Gal. V, 815, 17 *κτήσαιτο δ᾽ ἄν, εἰ καὶ πρὸς τὸ μηκέτ᾽ ἀσθενῶς ἐνεργεῖν ἔτι καὶ ῥώμην — προσλάβοιτο.*

ὕστερον ἔχοντας. Ineptissimum illud *ὑστέρων* aut ex margine illatum aut ex versu inferiore (*ὕστερον*) lapsu oculorum ortum verum vocabulum delevit, quod Laurentianus servavit: '*ῥηθέντων*.'

5. P. 9, 3 *μήτε συνδειπνοῦντα* [*καὶ*] *τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι κεκολασμένῃ τῇ διαίτῃ χρώμενον*]. Hultschius (Fleck. Ann. 103, 36) et Cobet (Mnem. VIII, 235) verum videntes particulam *καὶ* translocaverunt ante *κεκολασμένῃ*.

6. Eadem medicina Cobetus sanavit locum p. 11, 17 *τάχα δὲ καὶ εἰδέναι* (lege aut *εἶδεν* aut *διὰ τὸ εἰδέναι*) *σέ ποτε πρὸς τὸν ἐπιτιμήσαντα καὶ δυσχεράναντα τοῖς σοῖς ἁμαρτήμασί τε καὶ πάθεσιν*, verbis transpositis in *εἶδεν* — *σέ ποτε δυσχεράναντα πρὸς τον ἐπιτιμήσαντα τοῖς σοῖς ἁμ. τ. κ. πάθεσιν.*

7. Alio loco p. 65, 12 huius vitii auctor non librarius est sed ipse Parisinae editionis editor: *τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ σύμπαν ἐστὶ* [*πρὸς ἀλήθειαν*] *καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον εἶτα δεῖται παιδείαν τετράφθαι χρηστήν* (L l). Inclusa verba *πρὸς ἀλήθειαν* quae et a codice et ab editionibus Ald. et Bas. absunt, primum ap. Charterium leguntur. Pertinent autem ad ea quae secuntur *καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον πρὸς ἀλήθειαν*, ita ut respondeant verbis *τῷ δὲ μήτε φύντι πρὸς ἀλήθειαν.*

Eodem modo sanavisse me spero hosce locos:

P. 33, 13 ubi de etymologia substantivi *ἐγκράτεια* agitur: *καθάπερ τοὔνομα αὐτῆς ἐνδείκνυται γεγονός, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοῦ κρατεῖν καὶ νικᾶν τὰς ἐπιθυμίας.* Participium *γεγονός*, quod h. d. cum *ὅπερ ἐστὶν* coniungendum est, post *ἐπιθυμίας* in versum inferiorem translocavi. cf. 82, 1 *ἔργῳ πειραθῆναι* <*εἰ*> *γεγονὸς ἤδη τὸ προβληθέν* (scil. *ἐστί*) et I, 85, 11 *ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ.*

Eodem vitio fortasse laborat locus p. 62, 14, ubi de similitudine verarum ac falsarum conclusionum disputat G.: *καὶ* (L) *σμικράν γε χρὴ νομίζειν εἶναι τὴν*

ὁμοιότητα· ῥᾷστα γὰρ ἂν ἐφωράθη τις οὐ τῷ χρόνῳ βασανιζομένη πρὸς ἀνδρῶν ἀξιολόγων τε καὶ πολλῶν. Cobetus levissima mutatione huic loco succurri posse ratus proposuit (Mnem. VIII, 244) pro *τις οὐ τῷ* '*τοσούτῳ*'. At summo opere dubito rectene v. doctissimus sententiarum nexum perspexerit. Nam quid pronomen *τοσοῦτος* sibi vult? De quanto qualique tempore cogitandum est? Quem putas pronomine *τις* significari? Accedit quod etiam genetivus *καὶ πολλῶν* minime in sententiam quadrat et prorsus supervacaneus est. Equidem, ne tempus fallam, scribendum propono genetivo *πολλῶν* mutato *ῥᾷστα — καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ βασανιζομένη πρὸς ἀνδρῶν ἀξιολόγων* coll. 69, 9 *χρόνῳ πολλῷ βασανίσαι.*

Denique hac via rationeque fieri fortasse poterit, ut loco cuidam corruptissimo et prorsus desperato aliquantulum medelae afferatur. P. 46 haec scripta exstant: In rebus, quae parum recte ab hominibus affectantur, inquit Galenus, numerandi sunt margaritae et sardonyches ceterique lapides *καθάπερ κόσμος ὃν αἱ γυναῖκες οἷόν τι φέρουσαι ταῖς ἐξαρτησαμέναις αὐτῶν*, quae recte se habere quis est quin neget? Laurentianus exhibet pro *καθάπερ κόσμος ὃν* omissa voce *καθάπερ*: *κόσμον ὥσπερ αἱ γυναῖκες. κόσμον* suo loco teneri non posse nemo non videt. Quid igitur verisimilius quam *κόσμον* illud, ut in loco supra laudato *αὐτὸ δὴ* ⟨*ῥῆμα*⟩ *τοῦτο* post *οἷόν τι* inserendum et corrigendum esse aut *οἷόν τινα κόσμον* aut *οἷόν τι κόσμημα*? *ὥσπερ* facile mutari potest in *ἅσπερ* quo facto sententiam hanc habes satis claram et dilucidam — *αἵ τ' ἄλλαι λίθοι πᾶσαι, ἅσπερ αἱ γυναῖκες οἷόν τινα κόσμον φέρουσι.* Quid vero in extremis verbis *ταῖς ἐξαργησαμέναις αὐταῖς* delitescat, alii videant. Interim satis habeo sententiam probabilem restituisse scribendo: *ἐξαρτησάμεναι ἑαυτῶν* i. e. redimientes se (margaritis gemmisque).

Omnia menda, quae in eis quae praecedunt, enarravimus plus minusve neglegentiae librariorum tri-

buenda erant. Sunt tamen et alia permulta, quae inscitia atque ignorantia genita sunt. Habet enim Galenus, quamquam in universum Atticorum morem dicendi sequitur, quibus ab eis differat. Sed de his cum parum exploratum sit, hoc loco nondum dicendum est. Singula vero, quae Galeni sermoni propria inveni, praetermitti nequeunt.

I. Amat enim Noster, sicut Attici[1]), pronomen reflexivum, quod dicunt grammatici, tertiae personae usurpare pro pronominibus primae et secundae personae, et singulari numero et plurali. Quam rem parum perspicientes librarii multa peccaverunt. Quemadmodum e. g. Gal. VIII, 363, 17 rectissime legitur *ἐπήνεγκα τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα* pro *τὴν ἐμαυτοῦ*, sic Laur. recte V, 7, 12 pro *ἔδοξέ μοι πρότερον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν* exhibet *ἑαυτὸν* quamquam de semet ipso dicit Galenus. Quod si probaveris, corrigenti mihi, spero, non repugnabis p. 17, 4 *ἥν τις, ὅπερ ἐγὼ προστάξας ἑαυτῷ — ἐφύλαξα, φυλάξῃ*, ubi libri praebent ad unum omnes *αὑτῷ*, Caselius solus *ἐμαυτῷ*. Sic *αὑτούς* pro *ἡμᾶς αὐτούς* leges ap. Gal. VIII, 839, 9 *τί νοοῦμεν τὸ μέγα καὶ τί τὸ μικρὸν ἀναμνήσομεν αὑτούς*, id quod etiam ap. Plutarchum invenies in libro De Stoicorum repugnantiis XII, 4 *ὡς οἰκειούμεθα πρὸς αὑτοὺς*; cf. E. Rasmus Coniecturae in l. c. Brandenb. 1880 p. 5. — Nec minus recte ap. Nostrum V, 36, 10 *ἑαυτοῖς ἐπιτιμῶντας* = *ἡμῖν αὐτοῖς* et 103, 4 *εἰ δίκαιόν ἐστιν, ἑαυτοὺς ἀναγορεύειν* post *ἡμᾶς αὐτούς, ὅσοι μὴ πλουτοῦμεν*. Unde efficitur Galenum V, 31, 10 non scripsisse *ἀλλ' ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἀρχομένους μὲν ἔτι παρακλητέον ἐστὶν ἑτέρους, ὅτι* <*ἂν*> *ἁμάρτωμεν ἐπιτηρεῖν τε καὶ λέγειν ἡμῖν*, sed potius *ἑαυτοῖς ἀρχομένοις* = *ἡμῖν αὐτοῖς*.

Paullo saepius usus esse videtur G. pron. *ἑαυτοῦ*

1) cf. O. Schneider ad Isocrat. *πρὸς Δημόν.* § 14 H. Sauppe ad Plat. Prot. 312 A.

pro *σεαυτοῦ*. Quod postquam primus I. Marquardt observavit in libello de horologiis veterum edito p. 9, ipse in Observatt. meis sex locos emendavi:

V, 21, 13 *οὕτω καὶ σὺ παράγγειλον ἑαυτῷ* ex Laur. pro *σαυτῷ*. — Ibid. *διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν* pro *σεαυτοῦ* (L *αὐτοῦ*). Paullo ante 20, 15 *ἐὰν ἔτι διαμείνῃς ἑαυτοῦ προνοούμενος* cum Laur. pro *σαυτῷ* coll. l. 10 *προνοησάμενος ἑαυτοῦ*. 32, 2 *εἰ δέ περ ὄντως ἑαυτὸν ἔγνωκας τιμᾶν* (*ὄντως αὐτὸν* L; *οὕτως σαυτὸν* editt.). 42, 13 *ἀναγορεῦσαι αὐτὸν* pro *ἀναγορεύσας σαυτὸν*; (L: *ἀναγορεῦσαι αὐτοῦ*). 49, 12 *σὺ γοῦν — εὑρήσεις οὐ πολλοὺς πλουσιωτέρους ἑαυτοῦ* (L: *αὐτοῦ*).

Quibus sex locis unum addere liceat hunc:

V, 12, 11 *ἐν μὲν δὴ τῷ πρώτῳ χρόνῳ μηδ' — αὐτὸν πείθῃ, ὡς οὐδὲν ἥμαρτες* pro *αὐτὸν πείθειν* quod est in L et editt.

II. Plurimis exemplis evinci potest Galenum ab usu indicativi futuri cum *ἂν* coniuncti minime abhorruisse.

Quaeritur enim, utrum V, 40, 3 in verbis *κατ' ἐκείνην γοῦν ὁ γεωργὸς οὐκ ἄν ποτε δυνήσαιτο ποιῆσαι τὸν βάτον ἐκφέρειν βότρυν*, optativus *δυνήσαιτο* retinendus sit an corrigendus. Reprehendit in 'Literar. Ctrbl.' 1875, Nr. 2, p. 51 incertus auctor (Hultsch) recensionis editionis Gal. libri *περὶ Ἱπποκρ. καὶ Πλάτ. δογμάτων* ab Iw. Mueller paratae, editorem, quod p. 140, 8 = K. V, p. 184 optativum *δυνήσαιο* restituerit pro futuro *δυνήσῃ* codicibus et editionibus invitis. Idem ego 'Philol. Rundschau' II, 4, p. 107 in censura Helmreichianae editionis libri *περὶ αἱρέσεων* monui ad locum p. 284 = K. I, 105, 5, ubi verba haec sunt *τάχ' ἂν αὖθις μαθήσετε, εἰ μηδέπω — ἐπείσθητε*. Invito Laurentiano qui *μαθήσετε* = *μαθήσεσθε* praestat, correxit H. *μάθοιτε*. Sed praeter locum supra laudatum (de Plac. V, 184) *ὥστ' οὐκ ἄν, οὐδ' εἰ ταχύνοις, δυνήσῃ ποτέ — ἐξαρπάσαι τὸ τρῶσαν* — eandem futuri cum *ἂν* coniuncti struc-

turam post praecedentem optativum hisce locis repperi:

1. V, 65, 5 *οὐδὲ γάρ, εἰ βουληθείεν, οἵ γε πλείους αὐτῶν ὠφεληθῆναι ἄν τι δυνήσονται, ὅστις δὲ συνετός ἐστι, βοήθειαν ἕξει.* = V, 529 *καὶ ἡμεῖς δ' ἄν, εἰ θεὸς δοίη — ἐπιδείξομεν.*

2. I, 36, 5 *εἰ Διὸς γνώμη — κοινωνία γένοιτο — οὐδέν' ἂν ἄνθρωπον, οἶμαι, στεφθήσεσθαι.*

3. I, 101, 10 (= Hlmr. 281, 14) *ὃ δέ μοι δοκοῦσι τάχ' ἂν ποτε συνήσειν* (*συνοίσειν* Mm).

4. VII, 7, 7 *ἡ κοπώδης αὕτη διάθεσις, εἰ μὴ μέγεθός τε καὶ χρόνον ἀξιόλογον σχοίη, οὐκ ἂν τὸ πᾶν ἑαυτῇ σῶμα συγκακῶσαι δυνήσεται.*

5. Ibid. paullo infr. 8, 2 *εἰ βραχυχρόνιον εἴη — οὐκ ἄν ποτε κόπον ἐργάσεται.*

6. Sine optativo: V, 89 *ἆρ' οὖν, ὦ δοξοσοφώτατοι, κἂν τοῦτό γε συγχωρήσετε, εἶναι πρόδηλον* — quibus conferenda sunt

7. XIV, 6 *τὴν σκευασίαν μὲν οὖν αὐτὴν κἂν ἅπαξ τις ἤδη δριμὺς ἄνθρωπος εὐκόλως μαθήσεται* et

8. XIV, 584 *ἑλκύσει γὰρ ἂν ὁ σοφιστικὸς πρὸς ἑκάτερον.*

Quibus praemissis redeamus ad locum, unde proficiscebamur, emendandum. Exstat totus locus eisdem fere verbis in libro *περὶ χυμῶν* XVI, 323, ubi verba nostra sic leguntur: *καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς οὐκ ἄν ποτε δυνήσηται ποιῆσαι*, quae scriptura ad genuinam proxime accedit. Scripsit enim utroque loco Galenus *δυνήσεται*, quod futurum cum *ἄν* particula coniunctum esse exemplis, quae supra attuli, edoctus non iam miraberis.

III. Verba pollicendi et sperandi Galenus, sicut Attici solent, cum infinitivo futuri coniungebat:

velut V, 20, 3 *ὑπεσχόμην αὐτῷ δώσειν πληγάς.* V, 66, 1 *ἐπηγγειλάμην ὠφελήσειν* = I, 50, 8 = X,

5, 2 = V, 528, 11. V, 65, 3 *ἀλλ' οὐ τούτους ἐλπίζων ὠφελήσειν* = I, 72, 11.

Sed in hanc ipsam legem grammaticam multum a librariis peccatum est. Corrigendum igitur videbatur hoc vitium hisce locis:

1. V, 20, 6 *τοῦ δ' ὑποσχομένου πράττειν οὕτως* L: *πράξειν*.

2. V, 9, 4 *ἐλπίσας ἀληθεύειν*] Dedi: *ἀληθεύσειν*.

3. V, 15, 4 *ἐλπίζωμεν ἔχειν κἀκείνην*] Scripsi: *ἕξειν*.

4. V, 93, 18 *βραχεῖαν μὲν ἐλπίδα τοῦ φράξαι τὴν δοξοσοφίαν ἔχοντα*] Corr. *τοῦ φράξειν*.

IV. Ad ea denique vitia, quae ignorantia vel inscitia librarii commiserunt, ea pertinent, quae neglecta de hiatu lege orta sunt. Galenum enim sicut Plutarchum Polybium alios concursionem vocalium, ubi facile fieri poterat, diligenter fugisse, inter nostri temporis viros doctissimos convenit. Cuius rei testimonium luculentissimum apud Galenum ipsum *περὶ Ἱπποκράτ. καὶ Πλάτ. δογμάτων* V, 655 = Mueller 656 in syllogismo illo ab H. Diels[1]) primo laudato, invenies '*ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐνταῦθα τὸ ἡγεμονικόν. ἡ δ' ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν ἐγκεφάλῳ 'στίν· ἐνταῦθ' ἄρα τὸ ἡγεμονικόν.* Addit enim, id quod plurimum valet, Galenus, hunc syllogismum ex undequadraginta syllabis constare, quas nisi triplici vocalis elisione statuta non enumerares: 1) *δ' ἀρχή.* 2) *ἐγκεφάλῳ 'στίν.* 3) *ἐνταῦθ' ἄρα.*

Praeter hoc permulta alia argumenta ex ipsius scriptis proferri possunt, quorum gravissima haec sunt:

1. Galeno omnia subsidia nota sunt, quibus fieri possit, ut hiatus vitetur — elisio crasis aphaeresis artificiosa quaedam vocabulorum collocatio (chiasmus[2])) aut electio.

1) Jenens. Literaturztg. 1875, Nr. 9. — 2) cf. e. g. V, 37, 17 *ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν ἀεὶ φαιδρά, σκυθρωπὰ δ' ἄλλα θεώμεθα*, ubi *φαιδρά, ἄλλα δὲ* hiatum efficerent.

2. Quin etiam ab Isocrateis artificiis, de quibus O. Schneider ad Demon. praef. VII videndus, non prorsus abstinebat Galenus, quippe cum e. g. haud raro formis pronominis *ἡμεῖς ἡμῖν ἡμᾶς* usus videatur, ubi *ἐγὼ ἐμοὶ ἐμὲ* hiatum efficerent. Vide haec:

a) *ἡμεῖς* pro *ἐγώ*: XIX, 59, 4 *εὐτυχίαν, οἵαν ἡμεῖς εὐτυχήσαμεν* coll. v. 9 *ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἄγοντα καὶ τὴν ἰατρικὴν ἐποίησεν ἐμὲ — ἀσκεῖν*. Ibid. 60, 14 *ἀξιοῦμεν ἡμεῖς*; 18 *ἀπαξιῶ*.

b) *ἡμῖν* pro *ἐμοί*: I, 87, 13 *ἀκοῦσαί μοι δοκῶ — καὶ ἡμῖν ὥρα*; I, 94, 3 *ἐμοὶ δ' ὅπῃ — δοκοῦσιν — ἂν δηλώσαιμι. γιγνέσθω δ' ἡμῖν ὁ λόγος — θαυμάζω γὰρ*; V, 96, 15 *ἤγγειλαν ἡμῖν ἥκοντα*; praecedit vero *ἐγὼ ποιῶ*, secuntur *ὅταν ἐπιτιμήσω* et *ἀγανακτοῦσι πρός με*.

c) *ἡμᾶς* pro *ἐμέ*: V, 1, 1 *ἃ ἀπεκρινάμην πρὸς τὴν ἐρώτησιν, ἣν ἐνεστήσω πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ βιβλίου — ἤδη πράξω —*; V, 99, 12 *καθάπερ ἡμᾶς οἶσθα ποιοῦντας* post antecedentia verba (v. 3) *ἤκουσα πρῴην*; V, 192, 18 *παρακαλοῦμαι — ἐνὸν ἡμᾶς εἰπεῖν τἀληθῆ*.

3. Sic etiam nil usitatius quam *διότι* usurpatum pro *ὅτι*, vocali antecedente V, 5, 13 *λέγω, διότι*; V, 546 *οὐδὲ διότι*; XIX, 50, 10 = Mueller (*περὶ τάξ.*) 6, 11 *ἔνιοι δ' ὅτι διδασκάλους, ἄλλοι δ' ὅτι φίλους ἢ διότι*; *Περὶ ἐθῶν* (Muel.) 6, 11 *δυναμένῳ διότι*; similia permulta.

4. In eligendis quoque praepositionibus Galenus id egisse persuasum habeo, ut hiatum quam maxime vitaret. Invenies enim fere sine ulla exceptione verbum *γυμνάζεσθαι* aut cum *ἐν* vel *ἐπὶ* coniunctum aut cum *κατά*.

a) *γυμνάζεσθαι ἐν*: V, 68, 11 *προγυμνάσασθαί γε πρότερον ἐν ὕλαις πραγμ.* = 70, 3 *προγεγυμνασμένος ἐν τ. μαθήμασι*; = 87, 3 *γυμνασάντων ἐπὶ πλεῖστον ἐν αὐτῇ* = 92, 11 et 14 = 73, 14. I, 60, 13; 69, 17; XIX, 58, 8 saepius.

b) *γυμνάζεσθαι ἐπί*: I, 46, 7 *γ. πολυειδῶς ἐπὶ* = 50, 11; V, 80, 2 *βουλόμενον ἐπὶ πολλῶν — γυμναζόμενον. Περὶ ἐθῶν* Muel. 15, 16 *γυμναζόμεθα μὲν ἐπί*, alia.

Quibuscum conferas velim hos locos:

c) *γυμνάζεσθαι κατά*: I, 46, 13 *γυμνάζεσθαι κατὰ ταῦτα*; V, 62, 7 *γυμνάσασθαι κατὰ τ. ἀποδ. μεθ.*; 65, 8 *ἐγυμνάσατο κατὰ τὴν πρ. παιδείαν*; 72, 1 *γεγυμνασμένοι ποτὲ κατὰ τὰ πρ. μαθ.*; XIX, 53, 4 *κἂν γυμνάσηται κατ' αὐτάς*; 56, 18 *προγεγυμνασμένῳ κατὰ τὰς — πραγματείας*; 55, 1 *θέᾳ κατὰ τὰς ἀνατομὰς γυμνασάμενος*.

Contra hanc legem non nisi semel, quod sciam, peccatum est in commentariis, de quibus agimus: V, 74, 1 *ἐγὼ τοῦτ' ἔδειξα μειράκια προγεγυμνασμένα* (L) *ἐν μαθήμασι διδάξας γνωρίζειν ἀληθεῖς λόγους*. Sed dubito, num hoc loco verba *ἐν μαθήμασι* recte sese habeant. Nam sententiam si spectas, non de discipulis in primis elementis literarum exercitatis agitur, sed de eis qui exercitati sunt in inquirenda rerum natura. Qua causa commoti nos verba spuria *ἐν μαθήμασι* in contextu inclusimus.

5. Nec minus diligens fuisse Galenus censendus est in adhibendis formis infinitivi *δεικνύειν* et *δεικνύναι*.

I, 42, 5 *πειρώμενος ἐπιδεικνύναι τὴν καταλ. φαντασίαν*; I, 76, 4 *ἐπιδεικνύναι πειρῶνται*; I, 80, 4 *ἐπιδεικνύναι καί*; V, 105, 10 *ἐπιδεικνύναι πειρώμενοι* = 429, 11 = 527, 14 et aliis permultis locis.

At contra V, 62, 8 *ἀποδεικνύειν ἀδύνατον*; 202, 18 *ἐπιδεικνύειν, ὡς*; 429, 7 *ἀποδεικνύειν αὐτούς*; 520, 14 *ἐπιδεικνύειν οὔτε*; 551, 18 *δεικνύειν ἐκφυόμενον*.

6. Eandem curam atque industriam adhibuit Galenus, ubi de formis tertiae personae sg. optat. aor. I in *αι* aut *ειεν* exeuntibus agebatur. Ante vocalem semper scriptum videbis — *ειεν*, qua de re in Annal. Fleck.

123, 568 disserui et in 'Philolog. Rundschau' II, 4, 107. Itaque V, 52, 10 *τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐθελήσαι ἄλυπος* (L) *εἶναι* correximus in *ἐθελήσειεν ἄλυπος*.

Quo in studio hiatus evitandi Noster eo usque processisse videtur, ut saepissime negationes *μὴ* et *οὐ* omnibus grammaticae artis legibus postpositis inter se confuderit. Sic non raro apud eundem negationem *μή* usurpatam reperies, ubi apud Atticos locum non habet, velut in enuntiatis particula *ὅτι* introductis: I, 25, 15 *ἵν', ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι, γιγνώσκωσιν* = I, 20, 11 *πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη*; vel V, 818, 1 *ἀκολουθήσειεν* <*ἂν*>, *ὅτι μὴ περιλαμβάνεται — τὸ ζητούμενον*; vel V, 102, 12, ubi cum Laur. correximus *γνώσεσθε, ὅτι μὴ ψεύδομαι*.

Vice versa *οὐ* legitur pro *μὴ* in enuntiatis hypotheticis I, 22, 6 *εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις* = V, 866, 13 saepius, ubi *μὴ* particula hiatum efficeret.

Ex his, quae disputavimus, luce clarius apparet homines doctos rectissime iudicavisse, a Galeno hiatum evitatum esse. Attamen restant nihilominus tot tamque graves hiatus, qui neque elisione neque crasi neque transpositione verborum tolli queant, ut accuratius in hanc rem inquirendum nobis visum sit. Sequimur autem in his imprimis E. Rasmum, qui in libro suo De Plutarchi libro qui inscribitur De communibus notitiis (Francof. 1872. 4) p. 3 primus regulam quandam ac normam constituit, qua Plutarchus in evitandis hiatibus usus fuerit. Cui si fidem, ut par est, habemus, apud Plutarchum hiatus aut excusandus aut admittendus est:

1) post articulum;
2) post particulas *καί, μή, ἤ, εἰ, μέντοι, καίτοι*;
3) post numeralia;
4) in formulis quibusdam unam notitiam efficientibus;
5) in pausa,

α) sicubi maior interpunctio posita sit;
β) inter singula enuntiatorum membra, velut inter protasin et apodosin;
γ) in enumerandis rebus.
6) in aliorum scriptorum locis afferendis;
7) ante formas verbi *εἶναι*.

Quamvis igitur maxima pars hiatuum ap. Gal. exstantium huic canoni facile subiungantur, tamen restant haud pauci, qui subiungi nequeunt.

Ad 1) Quemadmodum post articulum concursio vocalium nil habet offensionis, sic etiam post pronomina apud Galenum saepissime admittitur, cuius rei hi loci testes sunto:

a) *Post pron. person.*: V, 4, 2 *ἐγὼ οὖν* nisi forte = p. 50, 14 scribere malis *ἐγὼ γοῦν*; V, 26, 2 *σοῦ ἡ θύρα* = 48, 2 *σοῦ ἕκαστον* (nos); I, 10, 10 *σοὶ εὖ ἔχει*; I, 51, 5 *σὲ εἶναι τυφλόν*, ubi elidi vix poterit; 10, 12 *σὲ οὐκ*; V, 48, 5 pro *βλέπω γὰρ σὲ οὐδὲ* Laur. exhibet *σὲ μηδέ*; I, 69, 9 *αὐτὸ ἑαυτοῦ* = I, 73, 11 *αὐτὸ οὐδέν*; V, 2, 13 *αὐτοῦ ὁ λόγος* = 18, 6 *ὑπὲρ αὐτοῦ εἰρηκώς*; I, 45, 3 *τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα*; V, 60, 2 *κατ' αὐτὰ ἀναλυομένων*; V, 84, 5 ex Sauppii coni. *αὐτῇ ἄλλοι — χρῶνται* pro *αὐτήν*; nos dedimus *αὐτῇ γ' ἄλλοι* = V, 7, 6 *αὐτῇ γε τῇ ἡμετέρᾳ χρώμενος*.

b) *Post pron. demonstr.*: V, 79, 14 *ἅτε δ' ὄντος τούτου ἱκανῶς χαλεποῦ* = V, 867, 17 *τούτου ἐγὼ*; V, 904, 15 *εἰς ἑκατέρου ἀρετήν*.

c) *Post pron. relat.*: V, 20, 4 *ὃ ἄν*; I, 69, 7 *οὗ ἐπιχειρεῖ*; I, 85, 10 *ὑφ' ὅτου ἄν*; V, 14, 5 *ἃ ἡμάρτανες* = 65, 1 *ἃ ἤκουσαν*; I, 77 *ἃ ἐπαγγέλλεται* (Hlmr.) et V, 900, 14 *ἁ ἐγὼ* crasi adhibita leguntur.

Ad 2) Praeter particulas *καί*, *μή*, *ἤ*, [*μέντοι*] hiatum apud Galenum patiuntur *καίτοι*, *ἤδη*, *δή*, *πού*, *πώ*, *δήπου*, ut haec exempla docent:

I, 9, 15 *καίτοι οὐκ αἰσχρόν*; I, 23, 6 *καίτοι οὔτε*; XIX, 60 med. *καίτοι οὐκ*.

Post δὴ hiatus frequentissimus est in formulis τί δὴ οὖν I, 55, 5; 60, 10; 85, 11; 103, 10; εἰ μὲν δὴ οὖν I, 74, 15; τί οὖν δὴ οὐχὶ I, 81, 5. I, 81, 17 exhibet Laur. δὴ ἀξιοῦσι particula καὶ omissa; ἤδη ὧν V, 22, 7.

Post πού V, 82, 5: ποὺ ἕν τι; I, 33, 14 οὐ γὰρ δήπου ὅτι; V, 90, 11 οὐδέπω ἥψαντο, quod nescio an mutandum in οὐδέποθ', sicut etiam Helmreichius περὶ αἱρέσεων I, 95, 14 pro εἰ μή πω καὶ cum L[1] parum recte scripsit εἰ μή π ω ἄρα. Scribendum erat εἰ μὴ ἄρα καί.

Sed praeterea hiatus invenitur post coniunctiones εἰ, ὅτι, ἐπεί, ὅπου. De εἰ et ὅτι satis constat. Sed de ἐπεί vide V, 48, 2 ἐπεὶ ἐξ; V, 16, 4 ἐπεὶ εἶδον quod nos et Cobet restituimus ex ἐπειδὼν. ὅπου οὐχ V, 13, 13.

Deinde Rasmus in canone suo hiatum praetermisit, quem saepissime apud Galenum quidem post dativum in ᾳ, ῃ, ῳ, ι exeuntem reperimus. cf. V, 37, 13 ἡλικίᾳ εἰς = V, 904, 11 φιλοτιμίᾳ εἰς; V, 43, 9 σπουδῇ πάσῃ ἀκριβῆ, ubi fort. ἀκριβῆ expungi potest; I, 65, 7 παρονύμως ἐκείνῃ ἐμπειρικοί, ubi Hlmr. tamen ἐκείνης dedit; V, 84, 5 αὐτῇ ἄλλοι Sauppe, ubi nos αὐτῇ γ' ἄλλοι; I, 72, 13 ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ; V, 17, 17 γραφείῳ ἐπάταξεν; 53, 6 λόγῳ ἐλευθέραν.

De tertiae declinationis dativo in ι exeunte pluribus dicere non opus est.

Idem, qui post dativos admittitur hiatus, excusatur etiam post genetivum secundae declinationis: V, 11, 10 βίου ἀπάθειαν; 66, 13 ὁμαλοῦ ἐπιπέδου; 72, 10 λόγου ἀδυνατεῖν; V, 905, 3 ἐξ ἀδοκήτου ἐπιθέμενον; 907, 14 συμμέτρου ἀποστάντα, ubi Hlmr. immerito συμμετρίας ex cod. Marciano restituit. XIX, 57 med. Νουμισιανοῦ ἔχοιεν.

Nec minus post accusativum tertiae declinationis hiatum nonnumquam deprehendimus, sicut:

V, 102, 4 ἕνα ὁμολογεῖ; I, 94, 11 κατὰ γαστέρα ἤ;

V, 417, 6 *μήτε — ἔχον μελανότητα ἢ ὅλως ἡντινοῦν χροιάν, οὔτε γλυκύτητα ἢ πικρότητα ἢ θερμότητα ἢ ψυχρότητα οὔθ' ὅλως ἡντινοῦν ἑτέραν ποιότητα*, ubi tamen hiatus excusari potest ex canone E. Rasmi. Vid. sub 3) et 5) *γ*.

Sed restant duo loci V, 24, 8 *ἐπὶ πολὺ ἔχειν* et ibid. 83, 17 *ἥμισυ ἔχει*, in quibus vix offendes, si memineris ante verbum *ἔχειν* hiatum apud Galenum nil insoliti habere, ut haec exempla docent: I, 10, 10 *εὖ ἔχει*; 10, 12 *κομιδῇ ἔχει*; V, 13, 7 *αἰδῶ ἔχοντα*; 19, 2 *ἄλλο εἶχε*; 82, 5 *γνώρισμα ἕξομεν*; XIX, 57 *Νουμισιανοῦ ἔχοιεν* et similia permulta.

Denique V, 55, 2 hiatum videbis in *ἀληθῆ ἄνδρα*. Sed quoniam per totum commentarium *περὶ παθῶν* de viro *καλῷ κἀγαθῷ* sermo fit, nescio an pro *ἀληθῆ* scribendum sit *καλὸν κἀγαθόν*.

Quod ad terminationes sive ad coniugationem sive ad declinationem spectantes attinet, longe plurimae earum ante sequentem vocalem eliduntur. Cadit hoc imprimis in eas syllabas, quae in diphthongum *αι* exeunt, qua de re optime Berthold Mueller disseruit in programmate Gymnasii ad St. Elisabetham Vratislaviensis, quod titulum fert: 'Plutarch über die Seelenschöpfung im Timaeus.' Vratisl. 1873, p. 24.

Exempla apud Galenum haec sunt:

V, 40, 4 *ἐπιδέχεται ἡ φύσις*; 65, 5 *αὔξηται ἡμῶν*; I, 36, 12 *βούλεται ἐρίσας*; I, 73, 17 *προσγίγνεται αὐτοῖς*; XIX, 60 med. *ποιήσομαι ἁπάντων*; V, 58, 4 *ἄρχομαι οὖν*, ubi vero fort. cum cod. l *γοῦν* scribendum erit.

-ναι: V, 27, 5 *πραῦναι αὐτήν*; V, 12, 1 *εἰδέναι ὧν*; I, 80, 6 *εἶναι ἢ ἐξ* = 82, 15 *εἶναι εἰπόντι*.

-σαι: V, 67, 13 *μαρτυρῆσαι αὐτό*; V, 67, 18 et 68, 1 (bis) *περιγράψαι ἢ ἐγγράψαι*.

-σθαι: V, 12, 1 *βούλεσθαι ἕκαστον*; V, 899, 2 *ἡγεῖσθαι αὐτά*; I, 45, 16 *πείθεσθαι αὐτοῖς*;

-σϑαι: I, 82, 4 *κεχωρίσϑαι αὐτῶν.*
-ϑῆναι: V, 65, 5 *ὠφεληϑῆναι ἄν.*

Rectissime E. Rasmus l. l. sub 7) docuit hiatum ante formas verbi *εἶναι* locum habere apud Plutarchum. Prorsus idem etiam apud Galenum observare poteris, ut hi loci demonstrant:

V, 60, 5 *ἁμάρτημα εἶναι*; I, 51, 5 *σὲ εἶναι*; V, 23, 16 *ἄλλο ἐστίν*; 30, 5 *ἑτέρῳ* (fort. *ἑτέροις*) *ἐστί*; 46, 6 *πρᾶγμά ἐστιν*; 63, 11 *ἁμάρτημά ἐστιν*; I, 46, 11 *χρῆμά ἐστιν*; 75, 12 *ἴαμά ἐστιν* = V, 655 in syllogismo supra laudato *ἐγκεφάλῳ 'στιν.*

Quemadmodum vero ante *εἶναι* concursio vocalium admittitur, sic etiam ante *ὑπάρχειν* hiatus saepe deprehenditur: I, 60, 1 *νοσήματα ὑπάρχει*; V, 52, 18 *ὡς ἀνίατα ὑπάρχειν*; V, 102, 2 *κόσμου ὑπάρχειν*; neque minus ante formas verbi *ἔχειν*, id quod paulo ante demonstravimus.

Postremo, ut ad finem perveniamus, breviter monendum est permultas, quas in praecedentibus enarravimus, vocalium concursiones ante particulas *ἤ* et *ἄν* reperiri, non paucas ante pronominis *αὐτός* formas; id quod casu factum esse vix crediderim.

Iam vero si ex eis, quae de hiatu apud Galenum hucusque disputavimus, summam subducere volumus, haec tanquam regulam atque normam, qua Galenus usus fuisse existimandus sit quamque nos ubique in castigando textu secuti sumus, statuere poterimus.

Hiatus apud Galenum nullam offensionem praebet:

1. post interpunctionem sive maiorem sive minorem; nullam in pausa orationis, nullam in enumerandis rebus compluribus;
2. post articulum et pronomina;
3. post praepositiones *περί* et *πρό*;
4. post particulas:
   a) *καί, ἤ, μή, δή, ἤδη, δήπου, πού* et in formulis *εἰ δὲ μή, ἀλλ'; τί δὴ οὖν* similibus,
   b) *εἰ, ὅτι, καίτοι, ἐπεί, ὅπου*;

5. post numeralia;
6. post quasdam terminationes et ad declinationem et ad coniugationem pertinentes;
7. in formulis εὖ ἔχει, εὖ οἶδ' ὅτι aliis similibus;
8. ante verba εἶναι, ὑπάρχειν, ἔχειν;
9. ante particulas ἤ, ἄν et pron. αὐτός;
10. in locis ex aliorum scriptorum libris allatis.

CAPUT QUINTUM.

In superiore capite de variis generibus corruptelarum exposuimus, quibus commentarii, quos emendare propositum est, ob librariorum neglegentiam inscitiamve repleti hucusque iacuerunt. Nunc vero demonstrandum est, quae qualiaque emblemata sint, quibus cum fere omnia scripta Galeni, tum libri *περὶ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων* et *περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας* quam maxime inquinati ac turbati sunt. Sunt autem pleraque eorum ita comparata, ut in certas quasdam classes referri possint.

I. Atque primam quidem classem illa emblemata efficiunt, ubi librarius aut lector quidam sive interpretationis causa sive propter varietatem lectionis singulas vel plures voces margini exemplaris sui appinxerat, quae a posteriore scriba in ipsum contextum inferebantur.

II. Cui non dissimilis est altera classis interpolationum, quae inde ortae sunt, quod homo quidam sapientissimus suas notulas criticas grammaticas etymologicas in ora exemplaris sui adscripsit, unde postea in textum invaserunt.

III. Tertium genus eos locos complectitur, quibus monachus vel alius nescio quis simplicissimi ingenii ineptissimas suas considerationes cogitationes adhortationes memoriae proditurus erat.

Sed iam de singulis spectemus.

I. Primi generis exemplum habes in libro *περὶ σμικρᾶς σφαίρας* (edit. meae p. 4, 14) ab Helmr. probatum K. V, 901, 14 *ἡ εὐπορία (τῶν ἀμφὶ τὰς θήρας γυμν.) πλούτου δεῖται καὶ ἀργίας σχολῆς τὸν καιρὸν ἐπιτηρούσης*, ubi *σχολῆς* nil nisi interpretatio vocis *ἀργίας* est. Laur. scriptor utrumque teneri non posse recte intellegens *ἀργίας* erasit. Sed mos est librariorum notissimus, si quam vocem rarius usitatam invenirent, ad eam explicandam usitatiorem illi adscribere, qua de re nos *σχολῆς* expunximus.

Idem factum videbis V, 19, 8 *ὡς δὲ πλεῖστον ἄμετρον αἷμα χεόμενον ἐθεάσατο*. Utrumque nimium est; alterum expungendum. Nos *πλεῖστον* eiecimus, sicut Cobet V, 160 in verbis *πολλοὺς οὖν ἤδη πολλάκις μονομάχους μονάρχους τε καὶ στρατιώτας, οὕτω τρωθῆναι συνέβη* (Mnem. I, 432) *μονάρχους* delevit, quibus adnotabat: 'scriba dubitans, utrum gladiatores an reges poneret, dedit utrumque.'

Nonnunquam vox inserta aliam genuinam de loco movit. cf. V, 44, 2 *μήτ' ἀτιμία τις (συνέπεσέ μοι) ὡς ὁρᾶν με τοῦ συνεδρίου τῆς ἐμῆς βουλῆς ἀφαιρεθέντα*, quae verba spuria ac corruptissima in Laur. hunc in modum leguntur: *ἀτιμία τις ὁρῶ τοῦ συνεδρίου τῆς τιμῆς βουλῆς ἀφαιρεθέντας*, unde verisimile fit *βουλῆς* nil aliud esse nisi glossema ad subst. *συνεδρίου* (= *δικαστηρίου*). Ex scriptura *ἀφαιρεθέντας ὁρῶ* elucet accusativum quendam excidisse — *πολλούς*, qui cum glossa illa irreperet, de medio sublatus est. Nos scripsimus *ὡς ὁρῶ* <*ὑπὸ*> *τοῦ συνεδρίου τῆς τιμῆς πολλοὺς ἀφαιρεθέντας*.

V, 35, 6 haec leguntur: *παρακαλῶν ἀντιδιδόναι τε καὶ ἀποδοῦναί τι καὶ ἀντιδιδάσκειν*. Quid intersit inter *ἀντιδιδόναι* et *ἀποδοῦναι* minime patet. Laur. habet pro *ἀποδοῦναι ἀντιδοῦναι*, unde colligi potest *ἀντιδοῦναι* variam lectionem esse pro *ἀντιδιδόναι*, ideoque removendam.

Neque aliter de loco V, 48, 14 iudicandum erit

ἐγὼ καταλείπω πᾶσαν — πρόσοδον οὐδὲν ἐξ αὐτῆς περιττὸν ἀποτιθέμενος οὐδὲ θησαυρίζων οὐδὲ πολλαπλάσια τῶν ἀναλισκομένων ἀποτιθέμενος. Etenim si sententiam spectes, Galenus dicit relinquere se totam a patre acceptam rem familiarem, quoniam nihil ex ea ademisset, neque plus quam consumpta essent reposuisset. Quae si recte excogitavimus, elucet primum, alterum ἀποτιθέμενος (post ἀναλισκομ.) corrigendum esse in προστιθέμενος, ut est paullo supra l. 4 τοῖς ὑπάρχουσι προστίθενται, tum vero, verba οὐδὲ θησαυρίζων, quippe quae idem significent atque οὐδὲ — ἀποτιθέμενος — suo loco teneri non posse sed tanquam glossema extrudenda esse.

II. Altera emblematum classis constat ex notulis doctissimi interpretis sive criticis sive grammaticis sive etymologicis, qui saepe etiam sententiam Galeni exemplis atque argumentis ex suo ingenio allatis adornavit et amplificavit.

V, 25, 5 periodi prima pars introducitur verbis πρῶτον μὲν ὅτι; altera postrema periit. Quod recte intellegens criticus noster margini adposuit notam 'τί δεύτερόν ἐστι;' (quid est alterum?) quae a Laur. Ald. Bas. servata a Charterio eiecta est.

Ibid. 9, 2 ab eiusdem fort. manu addita habes verba molestissima ἤ τινα τούτων ἢ πάντα; eademque pagina, l. 13 συνδιατρίβων δηλονότι, quae prorsus supervacanea sunt.

Similia nuper in editione nostra libelli 'de p. pila' ostendimus, ubi in ipso exordio verba h. d. subditicia [ἱκανῶς εἰρῆσθαι ἂν δόξειε] inclusimus.

Ibid. expunximus (K. 907, 13) adnotatiunculam grammatici 'τηνικαῦτα· χρῆσθαι' qua vir doctus dicere volebat, ad finem totius comprehensionis infinitivum χρῆσθαι subsequi.

Neque aliud quidquam de loco 904, 9 iudicaverim quamvis dissentiente Helmreichio (Ind. phil. X, 1), ubi verba haec sunt: ἐν (Hlmr: ἐπὶ) τούτῳ δὲ καὶ τὴν γνώ-

μην θήγει (L) *τῇ φροντίδι τοῦ τε μὴ καταβαλεῖν καὶ τοῦ διακωλῦσαι τὸν μέσον ἢ αὐτὸν ὑφαρπάσαι ἐν τούτῳ κατασταίη.* Quamquam non invitus tibi concedo affirmanti locum post *διακωλῦσαι* lacunosum esse, id tamen mihi persuadere non possum, verba *τὸν μέσον ἢ αὐτὸν ὑφαρπάσαι* a Galeno profecta esse. Immo vero, nisi me omnia fallunt, hoc quoque loco grammatici nostri manum atque ingenium cognoscere licebit, qui obiectum quoddam, quod ad infinitivos *καταβαλεῖν* et *διακωλῦσαι* spectaret, desiderans notulam textui adscripsit: 'Hoc loco accusativus *μέσον* vel *αὐτὸν* vel simile quid sequi debebat.'

At redeamus rursus ad librum *περὶ παθῶν*, in quo totam seriem huiuscemodi adnotationum indagasse nobis videmur.

Ac primum quidem si ad locum V, 18, 15 (ed. m. p. 35, 7) animum advertere volueris, ibi haec leges: *γενομένοις οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ πάντα μὲν ἔδοξε* (Hultsch) *τὰ σκεύη καὶ τοὺς οἰκέτας ἐκπέμψαι κατὰ πλοῦν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ἓν ὄχημα μισθωσάμενος πεζῇ — πορεύεσθαι.* Aenigma in his reconditum non nisi Laurentiani codicis auxilio solvere possis. Is enim pro *αὐτὸς δὲ ἓν* scriptum habet *ἐκτὸς δὲ ἓν* i. e. *ἐκτὸς δυεῖν* vel *δυοῖν*, quae unde orta sint, satis manifestum est. Si enim sequentia perlegeris, videbis in his de duobus servis sermonem fieri, quorum utrumque amicus Cretensis bis castigaverit.

Cum igitur in loco, quem exscripsimus, dictum esset, *omnes* servos dimissos esse, grammaticus, sequentium rationem habiturus, addidit ad vocem *οἰκέτας* notulam: *ἐκτὸς δυοῖν*, quae postea in textum irrepsit. Quibus remotis cum Hultschio recte scribemus — *ἔδοξε — ἡμῖν τοὺς οἰκέτας ἐκπέμψαι κατὰ πλοῦν· αὐτοὺς δ' ὄχημα μισθωσαμένους πεζῇ — πορεύεσθαι.* cf. Hultsch ad h. l. in Annal. Fleck. 101, p. 744 sq.

Suo iure deinde Hultschius (l. l. 103, p. 34) verba h. d. spuria K. V, 8, 7 *ὃν μήτε φιλήσειν οἶδας μήτε*

μισήσειν expungi iubet, quae eo magis pro suspiciosis habenda sunt, quo certius affirmari potest, Galenum neque usquam formam *οἶδας* pro *οἶσθα* usurpasse neque verbum *εἰδέναι* cum infinitivo coniunxisse pro participio.

Neque minus suspiciosum additamentum sunt p. 17, 1 verba *ἀλλ' ἐπὶ μόνοις τοῖς μεγάλοις* (L *μεγίστοις*) *μιασμοῖς* et p. 20, 9 verba *ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγῆσαι διῆλθον.*

In libro *περὶ ἁμαρτημάτων* p. 78, 9 haec leguntur: *ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ πάντες ἧκον· οἱ δὲ τιμήσαντες ἑαυτοὺς προπετῶς ἀπεφήναντο·* quae ultima verba ab interpolatore explicantur verbis additis '*ἀπεφήναντο δὲ προπετῶς ἤτοι πάντες ἢ χωρὶς ἑνός*·' Alter quidam, quis ille *εἷς* sit, dubitans adiecit novam notulam hanc: '*οὐδ' αὐτός ἐστι φανερός*'. Utrisque eiectis sententia clarior evadet.

Ut porro ex Protreptico quoque exemplum afferam, in hanc interpolationum classem prae ceteris quadrat locus I, 20, 11, cuius verba haec sunt: *πέποιθα γιγνώσκειν ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη οἷον τὸ πεττευριπτεῖν καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον.* Agitur de artificiis quibusdam athletarum. Quorum in numero quid *πεττευριπτεῖν* (i. e. iacere talos) sibi velit, non liquet. Itaque verum videntes Charterius et Goulston pro *πεττευριπτεῖν* scribendum proposuerunt *πετταυριστεῖν*, quod vulgatae proxime quidem accedit, attamen corrigendum videtur in usitatius verbum *πετταυρίζειν* i. e. per extentum funem ire. Qua coniectura probata non improbabis, puto, si contendimus verba *βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν* interpretationem efficere vocabuli *πετταυρίζειν.*

At haec leviora sunt; gravius id est, quod idem interpres non singula tantum vocabula explicare studuit, sed saepissime etiam sententias scriptoris hic illic novis argumentis vel exemplis allatis amplificavit, quod

plerumque vix quisquam animadverteret, nisi a librario, qui Galeni ea esse credebat, haec additamenta in falsum locum illata essent. Longe splendidissimum exemplum huius rei in Observatt. p. 12 sq. dedimus et accuratius illustravimus. Dico locum, qui exstat V, 2, 5—12 *ἐνίοτε μὲν γὰρ δόξει προτρέπειν ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὅτι καὶ αὐτοὶ — ἁμαρτάνομεν· ἐνίοτε δ' ὅπως ἄν τις ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνει διαγιγνώσκοι καὶ πρὸς τούτοις αὖθις, ὅπως ἄν τις ἑαυτὸν ἀπάγοι τῶν ἁμαρτανομένων*, quae sine dubio nil aliud efficiunt quam molestissimam repetitionem vel periphrasin substantivorum trium antecedentium *ἤτοι τὴν παραφυλακὴν ἢ τὴν διάγνωσιν δοκεῖ μοι δηλοῦν ἢ καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐπανόρθωσιν.*

Testimonium, si quaeris, hoc est: Verba, de quibus quaeritur, ab eis, quae explicanda sunt, intermisso enuntiato *ἐφαίνετο καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ κτέ.* secernuntur, quod ipsum artissime cohaeret cum verbis paullo inferius subsequentibus *ἐνίοτε μὲν ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν αὐτοῦ ὁ λόγος γίγνεται, πολλάκις δὲ ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων.*

Eiusdem interpretis ingenio tribuimus verba p. 3, 3 scripta *λέγω μὲν οὖν ἁμαρτάνειν καὶ τὸν ἀκολασταίνοντα καὶ τὸν θυμῷ τι πράττοντα καὶ τὸν διαβολῇ πιστεύοντα*, quae minime in sententiam quadrant, sed inde iam glossam olent, quod proximum enuntiatum eisdem particulis *μὲν οὖν* introducitur, non particula *δέ*, quam in apodosi exspectamus.

Alia exempla eorum, quos peccare putat interpres, deprehendes pag. 4, 17 — 5, 9 in verbis *ὅστις μὲν ἐπὶ σμικροῖς ὀργίζεται σφοδρῶς* et quae secuntur usque ad *διότι μικρά*; et p. 77, 4—12 in verbis a sententiarum nexu alienissimis *ἔνθα καὶ σαφῶς, ὅπῃ διαφέρει πάθος ἁμαρτήματος, ἔνεστί σοι μαθεῖν κτέ.*, usque ad finem capitis.

Huc denique locum desperatissimum refero, quem, postquam ipsum me in illo sanando diu multumque

frustra torsi, aliorum sagacitati atque iudicio commendaverim, p. 79, 7, ubi de primo omnium criterio veritatis disseritur: *ἐπισκέψασθαι* (*χρὴ*) *τὸ* (lege *τί*) *πρῶτον ἁπάντων κριτήριον, ὃ δῆλον καί τινα λαβὴν ἄκριτον χρὴ καταλαβόντα μεμνῆσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁμολογούμενον δ' ἦν, αὐτὸ καὶ χωρὶς κρίσεως ἱκανὸν ἐνδείκνυσθαι τὴν αὐτὴν δύναμίν ἐστι τοῦτο πάσης ἀποδείξεως.*

Idem interpres alio loco, 49, 4 artis etymologicae peritissimum se praestitit. *Μίαν, ἴσθι*, inquit Galenus, *πασῶν λυπῶν αἰτίαν, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐνίοτε μὲν ἀπληστίαν ἐνίοτε δὲ πλεονεξίαν.* Utramque vocem glossator explicavisse videtur; sed interpretatio mutila servata est hisce verbis: *ἀπληστίαν μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ τὰς ἐπιθυμίας ἀπληρώτους ἔχειν· ἀεὶ γὰρ ποθοῦσι τῶν ἔμπροσθεν* (?) *οἱ ἄπληστοι.* His olim h. d. respondebant verba *πλεονεξίαν δὲ ἀπὸ τοῦ πλέον ἔχειν ἐπιθυμεῖν*, quorum non nisi postrema pars in editionibus exstat inde a v. 6 usque ad v. 10 *ὥστε, κἂν διπλάσιον ἔχωσι — καὶ τούτων πλέον ἔχειν ἐπιθυμοῦσι.* In hanc classem pertinent etiam maxima ex parte illae interpolationes, quas in libro *περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας* reprehendimus, quasque hoc loco retractare longum est. Vide de his edit. meam in Ann. Fleck. 107, p. 389 sq.

III. Accedimus nunc ad tertium genus interpolationum, quod omnium molestissimum est.

Cadunt in hoc genus isti omnes loci, quibus ut diximus, homo quidam insulsissimus ineptit atque delirat oram exemplaris suis ipsius cogitationibus considerationibus adhortationibus implens atque contaminans.

Ecce exemplum luculentissimum in libro *π. παθῶν* K. V, 21, 15 — 22, 3. Dixerat in eis quae antecedunt G. irae non nimis indulgendum esse neque iracundia inflatum crudelius in servos animadvertendum, sed poenam in posterum differendam esse. Nam melius,

inquit, est *μηκέτι ζέοντος τοῦ θυμοῦ πράττειν, ἃ πράττεις ἔξω τῆς ἀλογίστου μανίας γενόμενον.* Quod Galeni praeceptum laudibus effert glossator scriptoris verba suis illustrans: *μετὰ γάρ τοι τὸν θυμὸν* (L: *καταστάντος γὰρ τοῦ θυμοῦ*) *σωφρονέστερον ἐπισκέψῃ πόσας χρὴ πληγὰς ἐντεῖναι τῷ τῆς κολάσεως ἀξίῳ· ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινόν ἐστι συγγνώμῃ πρᾶξαι οὕτως αἰτήσαντα ἱμάντα καὶ σωφρονίσαντα τῷ λόγῳ καὶ ἀπειλήσαντα μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρήσειν* (L) *ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτῃ;* Quid multa? Ridicula sunt et tam absurda, ut nemo sapiens Galeno ea imputaturus sit.

Congruunt cum his mirifice verba quae p. 17, 9—14 leguntur *ὅπου γ' ἐξῆν αὐτοῖς καὶ νάρθηκι καὶ ἱ μ ά ν τ ι μικρὸν ὕστερον ἐμφορῆσαι πληγὰς ὅσας ἠβούλοντο, καὶ τῇ βουλῇ* (i. e. *σωφροσύνῃ*) *τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελεῖν.* Ex huius viri indole ac mente, ni fallor, ei quoque loci fluxerunt, quibus de difficultate sui ipsius cognoscendi quis lamentatur ac conqueritur. Conferas velim hosce inter se locos: V, 40, 12—14 *τὸ γὰρ ἑαυτὸν ⟨γνῶναι⟩ χαλεπόν ἐστι καὶ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, μήτοι γε δὴ τοῖς παισί,* quibus, si Galenus scripsisset, senex se ipsum puerum appellaret; tum p. 8, 2 *γνῶναι δ' ὡς ἐλέγομεν, ἀδύνατον, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν ἡμᾶς,* quae verba etiam ab Hultschio (Fleck. 103, 34) inclusa sunt; tum p. 34, 15—18 *ὅπερ δ' εἴωθα λέγειν ἑκάστοτε καὶ νῦν ἐρῶ· καθ' ἕτερον μὲν τρόπον ἁπάντων ἐστὶ δ υ σ κ ο λ ώ τ α τ ο ν ἑαυτὸν γνῶναι, καθ' ἕτερον δὲ ῥᾷστον. ἐὰν μὲν γὰρ ἐντὸς* (fort: *ὄντως*) *θέλῃ τις αὐτός, χαλεπώτατόν ἐστι,* ubi posterior pars periodi quae verbis *ἐὰν δὲ* introducenda erat, periit. Eiusdem fortasse sunt p. 55, 8 verba *ὥστ' ἀ δ ύ ν α τ ό ν ἐστι νῦν ὁρίσαι* (lege *διορίσαι*) *τοῦτο τῷ πρῶτον ἀρχομένῳ τὸ τῆς φιλοχρηματίας ἐκκόπτειν πάθος;* p. 97, 16—78 *εὐκολώτερον μὲν γάρ ἐστιν ἑνὸς ἀεὶ μνημονεύειν τοῦ περιμένειν ἐναργῶς ἐν ἀκριβεῖ, χαλεπώτατον δέ, διότι τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσιν οἱ πολλοί,* quae ipsum me intellegere non posse confiteor;

et p. 59, 12—15 *ἴσως μὲν ἐπὶ πρεσβύτου δι' ὅλου τοῦ βίου σχολάσαντος εὑρέσει* (L) *τῶν ἀληθῶν ἁμαρτημάτων, ἢ συγκαταθέσθαι τινὶ τῶν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν* <*μὴ*> *ἐχόντων ἀσθενῶς*, de quibus sanandis — nisi forte *ἁμαρτημάτων* in *ἁμαρτεῖν μᾶλλον* corrigendum est — ipse tu videas.

Cui non dissimilis est locus p. 70, 7—14 *ἐὰν οὖν ἐξέλῃς τοῦ μέλλοντος* (L) *ἀλήθειαν ζητῆσαι ἀλαζονείαν κτέ., ὅδε ἀφίξεται — τὸν δ' ὑπό τινων παθῶν — οἰστρούμενον, πρὸς μὲν τὴν οὕτω μακρὰν ὁδὸν ὀκνῶ*, cuius verba mutila sunt neque in conexum quadrant.

Ingenium interpolatoris praeter haec hi loci tibi demonstrabunt, p. 45, 3—5 *Πρὸς ταύτην οὖν ἄσκησιν* — sed de exercitatione in antecedentibus nihil omnino dictum est — *μόνην ἄνεισον* (*ἀπεῖδον*?) *ἐγὼ διὰ μνήμης ἔχων καὶ μελετῶν ἀεὶ καὶ σκοπούμενος, μέχρι περ ἂν τούτῳ ἐπείσθην* (sic! pro *πεισθῶ*) *ὡς τὸ τὰ δὶς δύο τέτταρα εἶναι*, et p. 30, 12—18 *εἶτα* (legendum fortasse *τοῦτο*) *καθ' ἑκάστην ἡμέραν σαυτὸν ἀναμιμνήσκειν* (L: *αὐτὸν ἀνεμίμνησκεν*; fort. igitur *ἐμαυτὸν ἀνεμίμνησκον*) *ἄμεινον μέν, εἰ πολλάκις, εἰ δὲ μὴ ἀλλὰ πάντως γε κατὰ τὴν ἕω, πρὶν ἄρχεσθαι τῶν πράξεων*[1]) *εἰς ἑσπέραν δὲ πρὶν ἀναπαύσασθαι μέλλειν. ἐγὼ δή ποτε καὶ ταύτας δὴ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις εἴθισα* (suppl.: *ἐμαυτὸν*) *δὶς τῆς ἡμέρας ἀναγιγνώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ' ἀπὸ στόματος ὕστερον.*

Sed haec exempla satis superque docere puto, commentarium *περὶ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων* miserrime interpolatorum additamentis immaculatum esse. Ac sane cum Bentleio (praef. ad Horat. Carm. p. XX) dicere poterimus: 'Peracri iudicio opus esse et sagacitate et *ἀγχινοίᾳ* et divinandi quadam peritia et *μαν-*

1) Respicit his glossator ad Galeni verba p. 24, 7: *ἀλλ' ἔμοιγε βέλτιον εἶναι δοκεῖ μακρῷ ἐξαναστάντα τῆς κοίτης ἐπισκοπεῖσθαι πρὸ πάντων τῶν καθ' ἡμέραν ἔργων, ἆρα κτέ.*

τικῇ', si quis genuina verba ab his ineptiis recte secernere voluerit.

Attamen ne forte credas, ipsum me ineptire atque alucinari tantam molem interpolationum statuentem, hoc scias velim, ipsum Galenum non semel in scriptis suis de grammaticis et librariis querellam instituisse, qui libros suos alienis additamentis repleverint. Sic XVII, 1, 634 praeter alia haec dicit: *τάχα δέ τις καὶ προσέγραψεν ἕνεκεν ἑαυτοῦ καθάπερ εἰώθαμεν εἰς ὑπόμνησιν ἐν τοῖς μετωπίοις τὰ τοιαῦτα προσγράφειν — εἶτά τις τῶν μεταγραφόντων βιβλίον ὡς αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως ὂν εἰς τὸ ὕφος αὐτὸ μετέθηκεν*, quibuscum conferenda sunt XVII, 1, 80; et 909; XVIII, 2, 863; alia. Deinde vero hoc te reputare velim, non temere me neque voluptate quadam, ut fieri solet, interpolationum indagandarum incitatum in hanc rem impeditissimam inquisivisse, sed nullum me locum obelo notavisse, nisi si gravissimis argumentis coactus eram. Sunt autem haec argumenta aut interna aut externa, quorum alterum utrum in unoquoque loco, quem uncis a me circumseptum videbis, facile cognosces. Omnium gravissimum autem id erit, si locis, de quibus quaeritur, eiectis sententiarum nexus clarior et magis perspicuus evadet.

Quodsi iudicaverint homines doctiores hac in re me paullulum ad Galenum emendandum attulisse, summo opere gaudebo satisque habebo demonstravisse, quantum et codicum, qui exstant, ope nec non iudicio editoris ad opera Galeni, quae tam diu nimis neglecta atque sordibus inquinata iacuerunt, emendanda profici possit.

Scripsi Gustroviae Mense Augusto 1883.

Io. Marquardt.

INDEX NOTARUM.

I. ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ.

LIBER PRIMUS.

L = Cod. Laurentianus 74, 3; contulit H. Hinck. D = Cod. latinus Dresdensis 92. A = Aldina ed. B = Basileensis ed Ch = Charterii ed. C = Caselii ed. 1592. Ak = Ackeri ed. G = Goulstoni ed. K = Kuehniana ed. Don = Donati Vers. lat. Venet. 1538. O = Omnes codices et editiones. R = is, qui Observatt. crit. recensuit ap. Zarncke Centralbl. 1870, Nr. 51. Cob = Cobeti coniecturae Mnemos. VIII, 233—245. * signo mea notavi. Pr. = Praefatio. Unci quadrati interpolationem indicant.

LIBER SECUNDUS.

L = Codex Laurentianus 74, 3; contulit A. Wilmanns. l = Codex Laurentianus 74, 5; contulit H. Hinck. M = Codex Marcianus 281; contulit H. Hinck.

II. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

L = Cod. Laurentianus 74, 3; contulit Kruse. Ks = Kayseri editio in 'Philostrati vitae sophistarum'. k = Kuehnii editio minor. G = Goulstoni ed. Corn = Emendationes Cornarii. C = Iulii Caesaris coniectanea critica. S = Sauppii censura coniectaneorum Caesaris (Ind. phil. III, 401 sq.). * asterisco mea notata sunt. Unci quadrati interpolationem indicant.

III. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΣΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ.

L = Cod. Laurentianus 74, 3; contulit Vitelli. P = Cod. Parisinus bibl. Nation. Suppl. Graec. 35; contulit A. Schoene. M = Cod. Marcianus 276; contulit D. Riccoboni. A = Ed. Aldina. B = Ed. Basileensis. Ch = Ed. Charterii Parisiensis. K = Ed. Kuehniana. O = Omnes Editiones. H = Ed. Helmreichii. * asterisco notata sunt mea.

IV. ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΕΠΙ ΤΕΧΝΑΣ.

A = Ed. Aldina. B = Ed. Basileensis. Ch = Charterii ed. Paris. G = Goulstoni ed. Kö = Koehleri ed. W = ed. Willeti. K = Ed. Kuehniana. M C C. = censura huius editionis in Museo critico or Cambridge classical researches II 318 sq. O = Omnes editiones. Corn = Emendationes Cornarii in Ald. Ien. ap. Koehlerum. H = Emendationes Maur. Hauptii in: Hermes IV, 27. Cob = Emendationes Cobeti in Mnemos. IV, 134; 352; X, 179. * asterisco mea notavi. Unci quadrati signum interpolationis. Pr. = Praefatio.

I.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΚΑΣΤΩ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ Β'.

LIBER PRIMUS.

Cap. I. Ἐπειδὴ καὶ δι' ὑπομνημάτων ἔχειν βού- K. V, pag. 1
λει, ἃ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρινάμην, ἣν ἐνεστήσω πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ γραφέντος Ἀντωνίῳ τῷ Ἐπικουρείῳ βιβλίου περὶ τῆς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, ἤδη πράξω τοῦτο, καὶ τήνδε τίθεμαι τὴν ἀρχήν. ἄριστον μὲν ἦν αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον εἰρηκέναι σαφῶς, τί ποτε βούλεται σημαίνειν ἐκ τοῦ τῆς ἐφεδρείας ὀνόματος, ὡς δ' ἄν τις ἐξ ὧν λέγει κατὰ τὸ ||
βιβλίον εἰκάσειεν, ἤτοι τὴν παραφυλακὴν ἢ τὴν 2
διάγνωσιν δοκεῖ μοι δηλοῦν ἢ καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐπανόρθωσιν. ἐφαίνετο δ', ὡς οἶσθα, καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλον ἔστιν ἢ νοῆσαι σαφῶς. [ἐνίοτε μὲν γὰρ δόξει προτρέπειν ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν. ἐνίοτε δ' ὅπως ἄν τις ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνει διαγιγνώσκοι, καὶ πρὸς τούτοις αὖθις, ὅπως ἄν τις ἑαυτὸν ἀπάγοι τῶν ἁμαρτανομένων, ὃ δοκεῖ μοι τοῦ λόγου παντὸς εἶναι σκοπός· ἕκαστον γὰρ τῶν προειρημένων ἄχρηστόν

De inscriptione vide Observat. crit. p. 3; Gal. XIX, 45 'περὶ τῶν ἰδίων ἑκάστῳ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων τῆς διαγνώσεως β'' et XVI, 335 'εἴρηται ἡμῖν καθ' ἓν ἰδίᾳ βιβλίον περὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς ἐπιγεγραμμένον' περὶ διαγν. κ. θεραπ. τῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ ἰδίων παθῶν LO
2. ἐνεστήσω LABDon || 4. ἐπὶ τοῖς ChK

*ἐστι καὶ περιττόν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτον ἀναφέροιτο. διορθοῦν
δὲ χρὴ αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων.]
ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν αὐτοῦ ὁ
λόγος γίγνεται, πολλάκις δ' ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων,
ἔστι δ' ὅτε περὶ ἀμφοτέρων διαλέγεσθαί σοι δόξει. ἐγὼ
δ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ὡς οἶσθα, διώρισα, τὰ μὲν
ἁμαρτήματα κατὰ ψευδῆ δόξαν εἰπὼν γίγνεσθαι, τὸ δὲ*
3 *πάθος κατά τιν' ἄλογον* || *ἐν ἡμῖν δύναμιν ἀπειθοῦσαν
τῷ λόγῳ· κοινῇ δ' ἀμφότερα κατὰ γενικώτερον σημαι-
νόμενον ἁμαρτήματα κεκλῆσθαι. [λέγω μὲν οὖν ἁμαρ-
τάνειν καὶ τὸν ἀκολασταίνοντα καὶ τὸν θυμῷ τι πράττοντα
καὶ τὸν διαβολῇ πιστεύοντα.]*

Γέγραπται μὲν οὖν καὶ Χρυσίππῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν φιλοσόφων θεραπευτικὰ συγγράμματα τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, εἴρηται δὲ καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ καὶ πρὸ τούτων ὑπὸ Πλάτωνος, καὶ ἦν μὲν βέλτιον ἐξ ἐκείνων μανθάνειν αὐτά, ὥσπερ κἀγὼ . . . . . . Τὰ δ' οὖν κεφάλαια διὰ τοῦ πρώτου λόγου τοῦδε διὰ συντόμου, ἐπειδὴ κελεύεις, διήξω σοι πάντα, καθ' ἣν ἤδη τάξιν ἤκουσας, ὅτ' ἐπύθου περὶ τοῦ γεγραμμένου τῷ Ἀντωνίῳ βιβλίου.

Cap. II. *Ὅτι μὲν εἰκός ἐστιν ἁμαρτάνειν, εἰ καὶ
μὴ δοκοῦμεν ἡμῖν αὐτοῖς σφάλλεσθαί τι, πάρεστιν ἐκ
τῶνδε λογίσασθαι· πάντας ἀνθρώπους ὁρῶμεν ἑαυτοὺς
ὑπολαμβάνοντας ἤτοι γ' ἀναμαρτήτους εἶναι παντά-
πασιν ἢ ὀλίγα καὶ σμικρὰ καθόλου σφάλλεσθαι, καὶ*
4 *τοῦτο* || *μάλιστα πεπονθότας, οὓς ἄλλοι πλεῖστα νομί-
ζουσιν ἁμαρτάνειν. Ἐγὼ γοῦν, εἰ καί τινος ἑτέρου καὶ*

6. *διώρισα* L || 10. *κεκλῆσθαι* LG *κεκλεῖσθαι* A || 18. Post *κἀγὼ* plura excidisse censet R || 23. *δοκοῦμεν ἡμῖν αὐτοῖς* ἐκ τῶνδε* L || 26. *καθόλου* R *καὶ διὰ λόγου* L *διόλου* Cob || 28. *ἐγὼ γοῦν**

τοῦδε παμπόλλην ἔσχηκα πεῖραν. ὅσοι μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐπ' ἄλλοις ἐπέθεντο τὴν περὶ αὑτῶν ἀπόφασιν, ὁποῖοί τινές εἰσιν, ὀλίγα τούτους ἐθεασάμην ἁμαρτάνοντας, ὅσοι δ' ἑαυτοὺς ὑπειλήφασιν ἀρίστους εἶναι χωρὶς τοῦ τὴν κρίσιν ἑτέροις ἐπιτρέψαι, μέγιστα καὶ πλεῖστα τούτους ἑώρακα σφαλλομένους. ὥσθ', ὅπερ ᾤμην, ὅτε μειράκιον ἦν, ἐπαινεῖσθαι μάτην — τοῦτο δ' ἦν τὸ Πύθιον γνῶναι κελεῦον ἑαυτόν — οὐ γὰρ εἶναι μέγα τὸ πρόσταγμα —, τοῦθ' εὗρον ὕστερον δικαίως ἐπαινούμενον. ἀκριβῶς μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος μόνος ἂν ἑαυτὸν γνοίη, τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἀκριβῶς μὲν οὐδείς, ἧττον δὲ καὶ μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. καθάπερ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τὰς τέχνας τὰς μὲν μεγάλας ὑπεροχάς τε καὶ διαφορὰς τῶν πραγμάτων ἅπαντος ἀνδρός ἐστι γνῶναι, τὰς δὲ μικρὰς τῶν φρονίμων τε καὶ τεχνιτῶν, οὕτω κἀπὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει καὶ παθῶν. [ὅστις μὲν γὰρ ἐπὶ μικροῖς ὀργίζεται ‖ σφοδρῶς δάκνει τε καὶ κακίζει τοὺς οἰκέτας, οὗτος 5 *μέν σοι δῆλός ἐστιν, ὅτι ἐν πάθει καθέστηκεν, ὁμοίως δὲ καὶ ὅστις ἐν μέθαις τε καὶ ἑταίραις καὶ κώμοις καταγίγνεται. τὸ δ' ἐπὶ μεγάλῃ βλάβῃ χρημάτων ἢ ἀτιμίᾳ μετρίως ταραχθῆναι τὴν ψυχὴν οὐκέθ' ὁμοίως ἐστὶ φανερόν, ἐκ τοῦ γένους τῶν παθῶν ὑπάρχει, ὥσπερ οὐδὲ τὸ πλακοῦντα φαγεῖν ἀκρατέστερον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατάδηλα γίγνεται τῷ προμελετήσαντι τὴν ψυχὴν ἐξοδιάσαντί θ' ἁπάντων παθῶν τὰ ἐπανορθώσεως δεόμενα καὶ μεῖζόν γ' ἔμπης ἀποφυγεῖν αὐτά, διότι μικρά.] ὅστις οὖν βούλεται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι,*

2. *περὶ αὑτῶν** ‖ 3. *ὀλίγα τούτους** Pr. XXXV *ὀλιγοτάτους* L ‖ 4. *ὑπειλήφασιν* RCob *ἀρίστους εἶναι* L ‖ 8. ad *Πύθιον* L^2 add. in marg. *γράμμα* ‖ 17. *μὲν γὰρ** ‖ 20. *κώμοις** = Gal. X, 3 *κώμαις* LAB *καταγίνεται* L ‖ 23. *ὑπάρχει* R *οὐδὲ τὸ* L ‖ 25. *ἐξοδιάσαντι τὴν* L^2 num *ἐξοργιάσαντι**? (cf. Arist. pol. 8, 7) *τὴν* om. L^1 *τὰ**

τοῦτον ἐννοῆσαι δεῖ, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν, αὐτὸν ἀγνοεῖν πολλὰ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, ὅπως ἂν ἐξεύρῃ πάντα. Δυνάμενος μὲν ἐγὼ λέγειν, ὅπως εὗρον αὐτός, οὔπω λέγω, διότι τὸ βιβλίον τοῦτο δύναταί ποτε καὶ εἰς ἄλλων ἀφικέσθαι χεῖρας, ὅπως ἂν κἀκεῖνοι γυμνασθῶσι πρότερον ὁδὸν εὑρεῖν τῆς γνώσεως τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. Ὥσθ' ὥσπερ καὶ σέ μοι λέγειν ἠξίωσα καὶ μέχρι τὸ σαυτῷ δοκοῦν ἀπεφήνω, διεσιώπησα, καὶ
6 νῦν ‖ οὕτω πράξω, παρακαλέσας τὸν ὁμιλοῦντα τῷδε τῷ γράμματι, καταθέμενον αὐτὸ ζητῆσαι, πῶς ἄν τις ἑαυτὸν δύναιτο γνωρίζειν ἁμαρτάνοντα. Δύο γάρ, ὡς Αἴσωπος ἔλεγε, πήρας ἐξήμμεθα τοῦ τραχήλου, τῶν μὲν ἀλλοτρίων τὴν πρόσω, τῶν ἰδίων δὲ τὴν ὀπίσω καὶ δια τοῦτο τὰ μὲν ἀλλότρια βλέπομεν ἀεί, τῶν δ' οἰκείων ἀθέατοι καθεστήκαμεν. καὶ τοῦτόν γε τὸν λόγον ὡς ἀληθῆ προσίενται πάντες. Ὁ δὲ Πλάτων καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσι τοῦ γιγνομένου· 'Τυφλοῦται γάρ, φησίν, ὁ φιλῶν περὶ τὸ φιλούμενον.' εἴπερ οὖν ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτὸν ἁπάντων μάλιστα φιλεῖ, τυφλώττειν ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ. Πῶς οὖν ὄψεται τὰ ἴδια κακά; καὶ πῶς ἁμαρτάνων γνώσεται; πολλῷ γὰρ ἔοικεν ὅ τε τοῦ Αἰσώπου μῦθος καὶ ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγος ἀνελπιστοτέραν ἡμῖν τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὕρεσιν ἀποφαίνειν· εἰ γὰρ μὴ τοῦ φιλεῖν τις

1. ἐννοῆναι Cod. Lond. ap. G δεῖ* ‖ 2. ἐξεύρῃ* ‖ 3. δυνάμενος μὲν* ‖ 6. πρότερον* πο^τερ' L πρὸς τὸ — εὑρεῖν Cob ἰδίων L ‖ 7. ὥσθ' add.* ‖ 8. τὸ σαυτῷ δοκοῦν CAkCob ‖ 10. καταθέμενον αὐτὸ L^1 ne separet ipsum a manu sua D αὐτῷ L^2O αὐτῷ K ‖ 15. καθεστήκαμεν L ‖ 16. προσίενται πάντες L κ. τ. αἰτίαν ἀποδ. L ‖ 17 τυφλοῦται ὁ φιλῶν* = Plat. leg. V, 731 E τυφλῶττον — τὸ φιλοῦν LO; dicens amicum in amato esse caecum D ‖ 23. ἀνελπιστοτέραν LG ‖ 24. μὴ τοῦ Cob

ἑαυτὸν ἀποστῆναι δύναται, τυφλώττειν ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν φιλοῦντα περὶ τὸ φιλούμενον. Οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐγὼ τὸν ἀναγιγνώσκοντα τόδε τὸ βιβλίον ἠξίουν ἂν ἐπισκέψασθαι καθ᾽ αὑτὸν ‖ ὁδὸν τῆς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων 7
εὑρέσεως, εἰ μὴ χαλεπὸν ἦν τὸ πρᾶγμα, κἄν τις ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐσκεμμένος ᾖ καθ᾽ αὑτόν. καὶ τοίνυν ἐγω τὴν ἐμὴν ἀποφαίνομαι γνώμην, ἵν᾽, εἰ μέν τινα καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἑτέραν ὁδὸν εὕροι προσλαβὼν καὶ την ἐμὴν ὠφεληθείη πλεονεκτικῶς διπλῆν ἀνθ᾽ ἁπλῆς εὑρων ὁδὸν σωτηρίας· εἰ δὲ μή, ἀλλ᾽ αὐτῇ γε τῇ ἡμετέρᾳ διατελεῖ χρώμενος, ἄχρι περ ἂν ἑτέραν εὕρῃ βελτίονα. τίς οὖν ἡ ἐμή, λέγειν ἂν ἤδη καιρός, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενον.

Cap. III. *Ἐπειδὴ τὰ μὲν ἁμαρτήματα δια τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνεται, τὰ δὲ πάθη διὰ τὴν ἄλογον ὁρμήν, ἔδοξέ μοι πρότερον ἑαυτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν· εἰκὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψευδῶς ἡμᾶς δοξάζειν. ἔστι δὲ πάθη ψυχῆς, ἅπερ ἅπαντες γιγνώσκουσι, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ φόβος καὶ λύπη καὶ φθόνος καὶ ἐπιθυμία σφοδρά. κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ τὸ φθάσαι πάνυ σφόδρα φιλεῖν ἢ μισεῖν ὁτιοῦν πρᾶγμα πάθος ἐστίν. ὀρθῶς γὰρ ἔοικεν εἰρῆσθαι τὸ 'Μέτρον ἄριστον' ὡς οὐδενὸς ‖ ἀμέτρου καλῶς γιγνο-* 8
μένου. Πῶς οὖν ἄν τις ἐκκόψειε ταῦτα, μὴ γνοὺς πρότερον ἔχων αὐτά; [γνῶναι δ᾽, ὡς ἐλέγομεν, ἀδύνατον, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν ἡμᾶς.] Ἀλλὰ καὶ μήτ᾽ αὐτὸν

1. *ἀποστῆναι* Cob ‖ 2. *τ. φιλοῦντα** est impossibile quin *quisque* sit secum (i. e. caecus) et non videns in suo amato D ‖ 3. *ἠξίουν ἂν* L Cob ‖ 5. *κἄν τις** = Don: quamvis quis — tractaverit *καὶ τοίνυν ὡς* L ‖ 7. *ἵν᾽ εἰ μέν** = Don: *ut* si invenerit, adiuvetur ‖ 9. *ὠφεληθείη* L ‖ 15. *γίγνεται* Ak ‖ 16. *ἑαυτὸν ἐλ.* L[1]Pr. XLIV = Don. me ipsum ‖ 17. *ψευδῶς** ‖ 26. *μήτ᾽ αὐτὸν* Hultsch Ann. Fleckeis. 103, 35

ὁ λόγος οὗτος ἐπιτρέπει σοι κρίνειν, ἄλλον τε συγχωρεῖ δύνασθαι κρίνειν, τὸν μήτε φιλούμενον ὑπὸ σοῦ μήτε μισούμενον. Ὅταν οὖν ἀκούσῃς τινὰ τῶν κατὰ τὴν πόλιν [ὃν μήτε φιλήσειν οἶδας μήτε μισήσειν] ἐπαινούμενον ὑπὸ πολλῶν ἐπὶ τῷ μηδένα κολακεύειν, ἐκείνῳ προσφοιτήσας αὐτὸς τῇ πείρᾳ κρῖνον, εἰ τοιοῦτός ἐστιν, οἷος εἶναι λέγεται, καὶ πρῶτον, ἐὰν ἴδῃς αὐτὸν ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων τε καὶ πολὺ δυναμένων ἢ καὶ τὰς τῶν μονάρχων οἰκίας ἐπιόντα συνεχῶς, γίγνωσκε μάτην ἀκηκοέναι, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀληθεύειν ἅπαντα — ταῖς γὰρ τοιαύταις κολακείαις ἕπεται καὶ τὸ ψεύδεσθαι, — δεύτερον ἢ προσαγορεύοντ᾽ ἢ παραπέμποντα τοὺς τοιούτους ὁρῶν αὐτὸν ἢ καὶ συνδειπνοῦντ᾽ αὐτοῖς. τοιοῦτον γάρ τις ἑλόμενος βίον, οὐ μόνον οὐκ 9 ἀληθεύει, ἀλλὰ καὶ κακίαν ὅλην ἐξ ἀνάγκης ἔχει, ‖ φιλοχρήματος ὢν ἢ φίλαρχος ἢ φιλότιμος ἢ φιλόδοξος. τὸν δὲ μὴ προσαγορεύοντα μήτε παραπέμποντα μήτε συνδειπνοῦντα τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι καὶ κεκολασμένῃ τῇ διαίτῃ χρώμενον ἐλπίσας ἀληθεύσειν, εἰς βαθυτέραν ἀφικέσθαι πειράθητι γνῶσιν, ὁποῖός τίς ἐστιν, — ἐν συνουσίαις δ᾽ αὕτη πολυχρονιωτέραις γίγνεται, — κἂν εὕρῃς τοιοῦτον, ἰδίᾳ ποτὲ μόνῳ διαλέχθητι παρακαλέσας, ὅ τι ἂν ἐν σοὶ βλέπῃ τῶν εἰρημένων παθῶν, εὐθέως δηλοῦν, ὡς χάριν ἕξοντι τούτου μεγίστην, ἡγησομένῳ τε σωτῆρα μᾶλλον ἢ εἰ νοσοῦντα

1. συγχωρεῖ Hultsch ‖ 6. αὐτὸς τῇ πείρᾳ* τῆς αὐτῆς πεῖρας L ‖ 9. ἐπιόντα G = Don: frequentari ‖ 13. τ. τοιούτους ὁρῶν αὐτὸν Hultsch Cob ‖ 14. αὐτοῖς add.* οὐ μόνον ἀληθεύειν om: οὐκ L ‖ 16. φιλότιμος ἢ φιλοδ. L Post φιλόδοξος verba spuria ἤ τινα τούτων ἢ πάντα sustuli* ‖ 18. τοῖς π. δυναμ. — καὶ κεκολ. Hultsch Cob Pr. XLII ‖ 19. ἀληθεύσειν* Pr. XLVII ‖ 20. ὁποῖός τις L ‖ 23. ἂν ἐν σοὶ* Cob ‖ 24. ἕξοντι LK τούτου K τούτῳ LO ‖ 25. ἡγησομένῳ K

τὸ σῶμα διέσωσε. Κἂν ὑπόσχηται δηλώσειν, ὅταν ἴδῃ τι τῶν εἰρημένων πάσχοντά σε, κἄπειτα πλειόνων ἡμερῶν μεταξὺ γιγνομένων μηδὲν εἴπῃ, μέμψαι τὸν ἄνθρωπον, αὖθίς τε παρακάλεσον ἔτι λιπαρέστερον ἢ ὡς πρόσθεν, ὅ τι ἂν ὑπὸ σοῦ βλέπῃ κατὰ πάθος πραττόμενον, εὐθέως μηνύειν. ἐὰν δ' εἴπῃ σοι, διὰ τὸ μηδὲν ἑωρακέναι περὶ σὲ τοιοῦτον ἐν τῷ μεταξύ, δια τοῦτο μηδ' αὐτος εἰρηκέναι, μὴ πεισθῇς εὐθέως μηδ' οἰηθῇς ἀναμάρτητος ‖ ἐξαίφνης γεγονέναι, ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, 10 ἢ διὰ ῥαθυμίαν οἴου μὴ προσεσχηκέναι σοι τὸν παρακληθέντα φίλον ἢ ἐλέγχειν αἰδούμενον σιωπᾶν ἢ καὶ μισηθῆναι μὴ βουλόμενον, διὰ τὸ γιγνώσκειν, ἅπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις ἔθος εἶναι μισεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας, ἢ εἰ μὴ δια ταῦτα, ἴσθι, μὴ βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε διὰ τοῦτο σιωπᾶν, ἢ καὶ δι' ἄλλην τιν' ἴσως αἰτίαν, ἣν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἡμεῖς. Ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ μηδὲν ἡμαρτῆσθαί σοι πιστεύσας ἐμοί, τοῦτο σύ γ' ἐπαινέσεις ὕστερον, θεώμενος ἅπαντας ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρία μὲν ἁμαρτάνοντας καὶ κατὰ πάθος πράττοντας, οὐ μὴν αὐτούς γε παρακολουθοῦντας. Ὥστε μηδὲ σὺ νομίζῃς αὐτὸς ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος εἶναι [νομίζεις δ'

1. ὅταν ἴδῃ τι L ὅταν τι — βλέπῃ O ‖ 3. Post εἴπῃ delevi vv. συνδιατρίβων δηλονότι. μέμψαι G Hultsch Cob τὸν ἄνθρωπον L ‖ 4. λιπαρέστερον* = Fleck. Ann. 123, 565 blandius Don ‖ 5. κατὰ πάθος* $κω^{τῦ}$ παθῶν L ‖ 8. μηδ' αὐτὸς Cob ‖ 10. οἴου μὴ πρ. Hultsch οὐ προσέσχηκεν ἐν σοὶ L παρακληθέντα* Fleck. Ann. l. l. παραβληθέντα L παρακεκλημένον Cob ‖ 11. ἐλέγχειν L aut quod erubescit de correctione tui timens, quod haberes inde ipsum odio D ‖ 12. μὴ βουλόμενον* ‖ 16. ἴσως L Pr. XLI ‖ 17. εἶναι τὸ μηδὲν ἡμαρτῆσθαί σοι* ἢν αὐτῷ μηδὲν ἡμαρτῆσθαί σοι L ‖ 18. σύ γ'* καὶ ἐπαινέσεις Hultsch ‖ 20. κατὰ πάθος* κατὰ παθῶν L ‖ 21. αὐτούς γε* Cob ἑαυτούς γε LO; praeter quod sciant hoc et cognoscant D νομίζῃς αὐτὸς*

*ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος ὑπάρχειν, ἐὰν ἀναπείσῃς σαυ-
τόν, ἅπαντα καλῶς σοι πεπρᾶχθαι, μὴ ὅτι ἑνὸς μηνός, ἀλλὰ
μιᾶς ἡμέρας]. Ἴσως οὖν ἐρεῖς, ἢν ἐναντιολογικος ᾖς,
ἤτοι κατὰ προαίρεσιν ἢ ἐκ μοχθηροῦ τινος ἤθους γε-*
11 *γονὼς τοιοῦτος ἢ καὶ φύσει φιλόνει||κος ὤν, ὅσον ἐπὶ
τῶν νῦν ὑπ᾽ ἐμοῦ προσγεγραμμένων λόγων, τοὺς
σοφοὺς ἄνδρας ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους εἶναι.
τούτῳ δὴ σοῦ τῷ λόγῳ τὸν ἡμέτερον ἀντίθες διττὸν
ὄντα, τὸν μὲν ἕτερον, ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἀναμάρτη-
τός ἐστι τὸ πάμπαν, ἕτερον δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ τῷ προσιε-
μένῳ, εἴπερ ἀναμάρτητός ἐστιν ὁ σοφὸς οὐδ᾽ ἄνθρω-
πον ὑπάρχειν αὐτόν. Ὅσα δ᾽ ἐπὶ τῷδε, καὶ διὰ τοῦτο
τῶν παλαιοτάτων φιλοσόφων ἀκούσῃ λεγόντων, ὅμοιον
εἶναι θεῷ τὸν σοφόν. Ἀλλὰ σύ γε θεῷ παραπλήσιος
ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο. ὅπου γὰρ οἱ δι᾽ ὅλου τοῦ
βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες οὐ πιστεύονται τελέως αὐ-
τὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δήπου μᾶλλον ὁ μηδέποτ᾽ ἀσκήσας
σὺ μὴ πιστεύσῃς τῷ λέγοντι, μηδὲν ἑωρακέναι κατὰ
πάθος ὑπὸ σοῦ πραττόμενον, ἀλλ᾽ ἤτοι μὴ βουλόμε-
νον ὠφελεῖν σε νόμιζε λέγειν οὕτως, ἢ μὴ παραφυ-
λάξαι προῃρημένον, ἃ πράττεις κακῶς, ἢ φυλαττόμε-
νον ὑπὸ σοῦ μισηθῆναι· τάχα δὲ καὶ εἶδέ σέ ποτε πρὸς
τὸν ἐπιτιμήσαντα τοῖς σοῖς ἁμαρτήμασί τε καὶ πάθεσι
δυσχεράναντα, ὥστ᾽ εἰκότως ἐσιώπα, μὴ πιστεύων,*

3. *ἢν ἐναντιολ.* ἢν* vel *εἰ* om. L ‖ 5. *τοιοῦτος ἢ καὶ** Hultsch *εἴη καὶ* L ‖ 6. *προσγεγραμμένων** ‖ 8. *σοῦ τῷ λ.** ‖ 9. *ὅτι μόνος* Cob *ὅτι μὴν* LO ‖ 13. *ἀκούσῃ* ἀκούσει λεγόντων* L ‖ 14. *τὸν σοφόν* CAk sapientem Don *ὁμοίωσιν θεῷ εἶναι τὴν σοφίαν* Cob ‖ 16. *πιστεύονται** Cob *πιστεύοντες* LO ‖ 18. *μὴ πιστεύσῃς* μὴ τοίνυν πιστεύσῃς* LO *κατὰ πάθος* κατὰ παθῶν* L ‖ 22. *εἶδέ σε** vidit te Don ‖ 24. *δυσχεράναντα* transposui particula *καὶ* (cum L) eiecta* Cob Pr. XLII *ἐσιώπα μὴ πιστεύων ἀληθεύειν σε** Pr. XXXVIII *σιωπᾶν ἢ πιστεύων ἀληθεύοντα* L *μὴ ἀληθεύειν λέγοντα* Cob

ἀληθεύειν ‖ σε λέγοντα, βούλεσθαι ἕκαστον εἰδέναι ὧν 12
ἁμαρτάνεις. ἐὰν δὲ πρῶτον τῶν ὑπὸ σοῦ πραττομέ-
νων ἀπαλλαγεὶς σιωπήσῃς, εὑρήσεις πολλοὺς ὀλίγον
ὕστερον ἀληθῶς ἐπανορθουμένους σε καὶ πολύ γε μᾶλ-
λον, ἐὰν χάριν γνῷς τῷ μεμψαμένῳ χωρισθείσης σου
τῆς βλάβης τούτου γ' ἕνεκεν. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῖ δια-
σκέψασθαι, πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς ἐπετίμησέ σοι,
μεγάλης ὠφελείας αἰσθήσῃ, κἂν συνεχῶς πράττῃς αὐτό,
προῃρημένος ὄντως εἶς γενέσθαι καλὸς κἀγαθός, ἔσῃ
τοιοῦτος. Ἐν μὲν δὴ τῷ πρώτῳ χρόνῳ μηδ' ἐὰν καὶ
σκεπτόμενος ἀκριβῶς εὕρῃς ἐπηρεαστικῶς τε καὶ ψευ-
δῶς ἐγκεκληκότα σοι καὶ ἀπείρως αὐτόν, πείθῃ, ὡς
οὐδὲν ἥμαρτες, ἀλλά σοι ταὐτὸν πρῶτον φιλοσόφημα
τὸ καρτερεῖν ἐπηρεαζόμενον. ὕστερον δέ ποτε κατε-
σταλμένων ἱκανῶς τῶν σαυτοῦ παθῶν αἰσθόμενος ἐπι-
χειρήσεις ἀπολογεῖσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσι μηδέποτε πι-
κρῶς μηδ' ἐλεγκτικῶς, μηδέποτε φιλόνεικος ἐμφαίνων
μηδὲ καταβάλλειν ἐθέλων ἐκεῖνον, ἀλλ' ὠφελείας ἕνεκα
τῆς σῆς, ἵνα τι καὶ πρὸς τὴν ἀντιλογίαν ἀντειπόντος
αὐτοῦ πιθανόν, ἤτοι πεισθῇς ἐκεῖνον ‖ ἄμεινον γι- 13
γνώσκειν ἢ μετὰ πλείονος ἐξετάσεως εὕρῃς αὐτὸν ἔξω
τῶν ἐγκλημάτων ὄντα. Οὕτω γοῦν καὶ Ζήνων ἠξίου
πάντα πράττειν ἡμᾶς ἀσφαλῶς, ὡς ἀπολογησομένους

3. ἀπαλλαγεὶς* ἀπαλλαγῇ LO ‖ 5. γνῷς* χωρισθείσης σου C Ak Pr. XXXVI χωρισθεὶς οὔσης L ‖ 6. τοῦ διασκ. cod. Lond. ap. G Cob τούτου διασκ. LO ‖ 11. εὕρῃς L ψ. ἐγκεκληκότα σοι καὶ ἀπείρως αὐτόν, πείθῃ* ψ. ἐκκεκληκότα σοι τὴν καὶ ἀπ. αὐτὸν πείθειν L ‖ 13. ταὐτὸν **πρῶτον** LD: et scito quod *primum* quod decet te facere in hoc est quod sis usus et exercitatus pati ‖ 14. κατεσταλμένων τῶν σαυτοῦ π.* κατεσταλμένον τῶν σαυτῶν παθῶν L ‖ 17. φιλόνεικος ἐμφαίνων* Ak ‖ 18. ἐθέλων C ‖ 19. πρὸς τὴν ἀντιλογ. L ‖ 20. ἤτοι πεισθῇς* πεισθεὶς L ‖ 21. ἢ μετὰ* εἰ μετὰ LO εὕρῃς L

ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. ὠνόμαζε γαρ οὕτως ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἑτοίμους ὄντας τοῖς πέλας ἐπιτιμᾶν, κἂν μηδεὶς αὐτοὺς παρακαλῇ. Χρὴ δὲ τὸν ἀκούοντα μήτε πλούσιον εἶναι, μήτ' αἰδοῦς μετέχειν πολιτικῆς, ὡς, ἄν γε ταύτην ἔχῃ, διὰ φόβον οὐδεὶς αὐτῷ τἀληθῆ λέξει, καθάπερ οὐδὲ τοῖς πλουτοῦσι διὰ κέρδος οἱ κόλακες. [ἀλλὰ κἂν εἴ τις ἀληθεύων παραφανῇ, διασπᾶσθαι πρὸς αὐτῶν.] ἐὰν οὖν τις ἤτοι πολλὰ δυνάμενος ἢ καὶ πλούσιος ἐθελήσῃ γενέσθαι καλὸς κἀγαθός, ἀποθέσθαι πρότερον αὐτὸν δεήσει ταῦτα, καὶ μάλιστα νῦν, ὅπου οὐχ εὑρήσει Διογένη δυνάμενον εἰπεῖν ταὐτὸν τἀληθῆ, κἂν πλουσιώτατος ᾖ, κἂν μόναρχος. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλεύσονται· σὺ δ' ὁ μὴ πλούσιος μήτε δυνατὸς ἐν πόλει πᾶσι μὲν ἐπίτρεπε λέγειν, ἃ καταγιγνώσκουσί σου, πρὸς μηδένα δ' αὐτὸς ἀγανάκτει, καὶ οὕτως ἔχε
14 πάντας, ὡς ‖ Ζήνων ἔλεγε, παιδαγωγούς. οὐ μὴν ὁμοίως γε πᾶσι περὶ ὧν ἂν εἴπωσιν ἀξιῶ προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα βεβιωκόσι πρεσβύταις. ὁποῖοι δ' εἰσὶν οἱ ἄριστα βιοῦντες, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῷ προϊόντι καὶ χωρὶς ἐκείνων αὐτὸς παρακολουθήσεις καὶ γνώσῃ, πηλίκα πρόσθεν ἦν, ἃ ἡμάρτανες. Τηνικαῦτα μάλιστ' ἐγώ σοι φανοῦμαι λέγων τἀληθῆ, μηδένα φάσκων ἔξω παθῶν ἢ ἁμαρτημάτων εἶναι, μήτ' ἂν εὐφυέστατος ᾖ, μήτ' ἂν ἐν ἔθεσι

4. μήτε πλ. — μήτ' * μηδὲ — μηδὲ L O ‖ 5. αἰδοῦς μετέχειν πολιτικῆς* αἰδοὺς ἔχοντα πολιτικοὺς L ‖ 8. διασπᾶν τε πρὸς αὐτὸν L ‖ 9. ἐθελήσῃ L Ak Cob Pr. XXXVI ἐθέλῃ σοι O ‖ 11. δεήσει ταῦτα L αὐτὰ δεήσει Cob ‖ 16. ἔχε πάντας* ‖ 18. ἀξιῶ L ‖ 21. τῷ χρ. τῷ προϊόντι* καὶ χωρὶς ἐκείνων L ‖ 22. γνώσῃ* γνώσει Cob γνώσεις L O πηλίκα L ‖ 23. τηνικαῦτα* ἡνίκα L O ‖ 25. μήτ' ἂν — μήτ' ἂν* μηδ' — μηδ' O ἐν ἔθεσι καλλίστοις τεθραμμένος* Pr. XXXVI ἐν ἔθνεσι καλῶς τοῖς τεθρ. L

καλλίστοις τεθραμμένος, ἀλλὰ πάντως τινὰ σφάλλεσθαι, καὶ μᾶλλον, ὅταν ἔτι νέος ᾖ.

Cap. IV. *Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν δι' ὅλου τοῦ βίου πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ. οὐ μὴν ἀφίστασθαι χρὴ τοῦ βελτίω ποιεῖν ἑαυτόν, εἰ καὶ πεντηκοντούτης τις ὢν αἴσθοιτο τὴν ψυχὴν λελωβημένος οὐκ ἀνίατον οὐδ' ἀνεπανόρθωτον λώβην. οὐδὲ γὰρ εἰ τὸ σῶμα κακῶς διέκειτο πεντηκοντούτης ὤν, ἔκδοτον ἂν ἔδωκε τῇ καχεξίᾳ, ἀλλὰ πάντως ἂν ἐπειράθη βέλτιον αὐτὸ κατασκευά||σαι, καίτοι τὴν Ἡρά-* 15 *κλειον εὐεξίαν οὐ δυνάμενος σχεῖν. μὴ τοίνυν μηδ' ἡμεῖς ἀφιστώμεθα τοῦ βελτίονα τὴν ψυχὴν ἐργάζεσθαι. κἂν τὴν τοῦ σοφοῦ μὴ δυνώμεθα σχεῖν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἐλπίζωμεν ἕξειν κἀκείνην, ἂν ἐκ μειρακίου προνοώμεθα τῆς ψυχῆς ἡμῶν, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τοῦ γε μὴ πάναισχροι ταύτην γενέσθαι, καθάπερ ὁ Θερσίτης τὸ σῶμα, φροντίζωμεν. Εἴ τ' οὖν ἐφ' ἡμῖν ἦν μήπω γενομένοις ἐντυχεῖν τῷ προνοουμένῳ τῆς γενέσεως ἡμῶν, ἐδεόμεθ' ἂν λαβεῖν σῶμα γενναιότατον. ὃ δ' εἰ ἠρνήσατο, πάντως ἂν ἐφεξῆς ἐδεήθημεν αὐτοῦ δεύτερον γοῦν ἢ τρίτον ἢ τέταρτον αὐτὸ σχεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου κατ' εὐεξίαν. ἀγαπητὸν γοῦν ἦν, εἰ καὶ μὴ τὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τό γε τοῦ Ἀχιλλέως σχεῖν, ἢ εἰ μηδὲ τοῦτο, τό γε τοῦ Αἴαντος ἢ Διομήδους ἢ Ἀγαμέμνονος ἢ Πατρόκλου, εἰ δὲ μὴ τούτων, ἄλλων γέ τινων ἀγαθῶν τῶν ἡρώων. Οὕτως οὖν, εἰ καὶ μὴ τὴν τε-*

4. *δι' ὅλου* Cob || 14. *ἕξειν* * Pr. XLVII || 16. *πάναισχροι ταύτην* * *π*^{αν} *αίσχ*^{ης} *αὐτ*^{ῇ} L || 17. *εἴ τ' οὖν — ἦν μήπω γεν.* * *ἤ τ' οὖν — ἢ γεν.* L || 19. *ἐδεόμεθ' ἂν* Ak *δεόμεθα* AG *δεόμενα* L || 20. *εἰ ἠρνήσατο* * *πάντως ἂν* L *π. οὖν* O || 22. *ἦν, εἰ καὶ μὴ* * *ἢ καὶ μὴ* LO

λευταίαν εὐεξίαν τις οἷός τ᾽ ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἔχειν,
16 δέξαιτ᾽ ἄν, οἶμαι, δεύτερος ἢ τρίτος ἢ τέταρτος ‖ γενέσθαι μετὰ τὸν ἄκρον. Οὐκ ἀδύνατόν γε τοῦτο τῷ βουληθέντι κατεργάσασθαι χρόνῳ πλείονι συνεχῶς τῆς ἀσκήσεως γενομένης. Ἔγωγε μειράκιον ὢν ἔτι ταῦτ᾽ ἀκούσας, ἐπεὶ εἶδον ἄνθρωπον ἀνοῖξαι θύραν σπεύδοντα, μὴ προχωρούσης δ᾽ εἰς τὸ δέον αὐτῷ τῆς πράξεως, δάκνοντα τὴν κλεῖν καὶ λακτίζοντα τὴν θύραν καὶ λοιδορούμενον τοῖς θεοῖς, ἠγριωμένον τε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὥσπερ οἱ μαινόμενοι καὶ μικροῦ δεῖν αὐτὸν ἀφρὸν ὡς οἱ κάπροι προϊέμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐμίσησα τὸν θυμὸν οὕτως, ὥστε μηκέτ᾽ ὀφθῆναι δι᾽ αὐτὸν ἀσχημονοῦντά με. Ἀρκέσει δὲ καὶ τοῦτο τήν γε πρώτην, ὡς μήτε θεοῖς λοιδορεῖσθαί σε μήτε λακτίζειν μήτε δάκνειν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, μήτ᾽ ἄγριον ἐμβλέπειν, ἀλλ᾽ ἐν σαυτῷ κατέχειν τε καὶ κρύπτειν τὴν ὀργήν. ἀόργητος μὲν γὰρ εὐθέως ἅμα τῷ βουληθῆναι γενέσθαι τις οὐ δύναται, κατασχεῖν δὲ τὸ τοῦ πάθους ἄσχημον δύναται. Τοῦτο δ᾽ ἂν πολλάκις ποιήσῃ, γνωριεῖ ποτε καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἧττον νῦν ἢ πρόσθεν ὀργιζόμενον, ὡς μήτ᾽ ἐπὶ σμικροῖς μήτ᾽ ἐπὶ ‖
17 μεγάλοις θυμοῦσθαι [ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνοις τοῖς μεγάλοις μιασμοῖς]. Οὕτω γὰρ ὑπάρχει ποθ᾽ ὕστερον, αὐτὸν μηδ᾽ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ὀργίζεσθαι μιασμοῖς, ἤν τις, ὅπερ ἐγὼ προστάξας ἑαυτῷ μειράκιον ὢν ἔτι διὰ παντὸς

2. δεύτερος — τρίτος — τέταρτος* ‖ 3. γε τοῦτο* γε τούτω L ‖ 5. ἔγωγε* ‖ 6. ἐπεὶ εἶδον C Ak Cob Pr. XXXVI ἐπιδὼν L ‖ 8. κλεῖν* κλίνην L ‖ 13. ἀσχημονοῦντα Cob ἀδημονοῦντα L O ‖ 15. Inter ξύλα et μήτ᾽ eieci καὶ* ‖ 20. ποιήσῃ* ποιήσειεν L O ‖ 23. οὕτω γὰρ ὑπ. ποθ᾽ ὕστερον* Fleck. Ann. 123, 565; οὕτως γὰρ ὑπ. ποθεῖν ὕστερον L μηδ᾽ ἐπὶ* καὶ ἐπὶ O ‖ 24. μεγίστοις L ἤν τις* ‖ 25. προστ. ἑαυτῷ Ak Pr. XLIV αὐτὸ L A B

ἐφύλαξα τοῦ βίου, φυλάξῃ· τὸ μηδέποτε τυπτῆσαι τῇ χειρί μου μηδένα τῶν οἰκετῶν, ὅπερ ἤσκηταί μου καὶ τῷ πατρί .... καὶ πολλοῖς ἐπετίμησε τῶν φίλων περιθλάσασι χεῖρας ἐν τῷ πατάξαι κατὰ τῶν ὀδόντων οἰκέτας, ἀξίους εἶναι λέγων ἐπὶ τῇ γενομένῃ φλεγμονῇ καὶ σπασθῆναι καὶ ἀποθανεῖν. [ὅπου γὰρ ἐξῆν αὐτοῖς καὶ νάρθηκι καὶ ἱμάντι μικρὸν ὕστερον ἐμφορῆσαι πληγάς, ὅσας ἠβούλοντο καὶ τῇ βουλῇ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελεῖν. Ἄλλοι δ' οὐ μόνον πύξ, ἀλλὰ καὶ λακτίζουσι καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσι καὶ γραφείῳ κεντοῦσιν, ὅταν τοῦτο τύχωσιν ἔχοντες.]

εἶδον δέ τινα καὶ καλάμῳ, δι' οὗ γράφομεν, ὑπ' ὀργῆς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν πατάξαντα τὸν οἰκέτην. Ἀδριανὸς δ' αὐτοκράτωρ ὥς φασι, γραφείῳ πατάξας εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν, ἐπειδὴ διὰ τὴν πληγὴν ταύτην ἔγνω γενόμενον ἑτερόφθαλμον, ἐκάλεσέ τε καὶ συνεχώρησεν ἀντὶ τοῦ πάθους αἰτεῖν ‖ παρ' 18
αὐτοῦ δῶρον. ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ πεπονθὼς αὖθις ἠξίωσεν ὁ Ἀδριανὸς αἰτεῖν, ὅτι βούλοιτο. θαρροῦντα δὲ τόνδ' ἄλλων μὲν οὐδέν, ὀφθαλμὸν δ' αἰτῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο δῶρον ἀντάξιον ἀπωλείας ὀφθαλμοῦ; Βούλομαι δέ σε καὶ τῶν ἐμοί ποτε συμβάντων ἑνὸς ἀναμνῆσαι, καίτοι γ' ἤδη πολλάκις ὑπὲρ αὐτοῦ εἰρηκώς· ἀπονοστήσας γὰρ ἐκ Ῥώμης συνῳδοιπόρησά

4. χεῖρας* εὖρὸν L — περιθλάσασι νεῦρον Cob. Mnem. III, 234 et VIII, 238 ‖ 6. ὅπου γὰρ LAB ‖ 7. ἐμφορῆσαι GAkCob ἐφορῆσαι LB ‖ 8. καὶ ante τῇ βουλῇ add. a ChK τὸ τοιοῦτον K τὸ τούτων L ‖ 14. πατάξας LBAkG ἐπάταξεν ChK ‖ 15. ἐπειδὴ* ‖ 18. δῶρον L ‖ 19. θαρροῦντα δὲ τόνδ'* τὸν δὲ θαρροῦντα ἄλλο μὲν οὐδὲν Cob (cf. Muel. περὶ ἐθῶν p. 7, 6 'ἑτέροις ἔδωκα πάνυ θαρρῶν') ἀρνοῦντα τῶνδ' ἄλλων LG ‖ 22. συμβάντων* ‖ 24. ἀπονοστήσας γὰρ* ἀπονοστήσαντι O ἀπονοστήσασιν L^1 ἅπερ νοήσασιν L^2 συνῳδοιπόρησα* — πορῆσαι LO

τινι φίλῳ τῶν ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης ἀνδρί, τὰ μὲν ἄλλα λόγου τινὸς ἀξίῳ — καὶ γὰρ ἁπλοῦς ἦν καὶ φιλικὸς καὶ χρηστὸς ἐλευθέριός τε περὶ τὰς ἐφ' ἡμέρας δαπάνας — ἦν δ' ὀργίλος οὕτως, ὡς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ χρῆσθαι κατὰ τῶν οἰκετῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῖς σκέλεσι, πολὺ δὲ μᾶλλον ἱμάντι καὶ ξύλῳ τῷ παρατυχόντι. Γενομένοις οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ πάντα μὲν ἔδοξε τὰ σκεύη καὶ τοὺς οἰκέτας ἀπὸ Κεγχρεῶν εἰς Ἀθήνας ἐκπέμψαι κατα πλοῦν, αὐτοὺς δ' ὄχημα μισθωσαμένους πεζῇ διὰ Μεγάρων πορεύεσθαι. καὶ δὴ διελθόντων ἡμῶν Ἐλευσῖνα καὶ κατὰ τὸ Θριάσιον ὄντων,
19 ἤρετο τοὺς ἑπομένους οἰκέτας ‖ αὐτοῦ περί τινος σκεύους. οἱ δ' οὐκ εἶχον ἀποκρίνασθαι. Θυμωθεὶς οὖν, ἐπεὶ μηδὲν ἄλλ' εἶχε, δι' οὗ πατάξειε τοὺς νεανίσκους, τὴν ἐν θήκῃ περιεχομένην μάχαιραν μεγάλην ἀνελόμενος, ἅμα τῇ θήκῃ καταφέρει τῆς κεφαλῆς ἀμφοτέρων, οὐ πλατεῖαν ἐπενεγκών — οὐδὲν γὰρ ἂν οὕτως εἴργαστο δεινόν — ἀλλὰ κατὰ τὸ τέμνον τοῦ ξίφους. ἡ τ' οὖν θήκη διετμήθη παραχρῆμα καὶ τραῦμα μέγιστον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διττὸν ἀμφοτέροις εἰργάσατο, δὶς γὰρ ἑκάτερον αὐτὸς ἐπάταξεν. ὡς δὲ [πλεῖστον] ἄμετρον αἷμα χεόμενον ἐθεάσατο, καταλιπὼν ἡμᾶς εἰς Ἀθήνας ἀπήει βαδίζων ὠκέως ἕνεκα τοῦ μὴ διαφθαρῆναί τινα τῶν οἰκετῶν ἔτι παρόντος αὐτοῦ. Ἐκείνους μὲν οὖν ἡμεῖς ἐσώσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. ὁ δὲ

1. Γόρτυνος* Γορτύνως L ‖ 2. ἁπλοῦς ὢν LAB Supra φιλικός a m² add. in L: κοινωνικός ‖ 8. ἔδοξε Hultsch Fleck. Ann. 101, p. 744 ἐδόκει Cob ἔδω LA ‖ 9. αὐτοὺς — μισθωσαμένους Hultsch αὐτοῦ (m² pro αὐτὸς) ἐκτὸς δὲ ἓν L Pr. LVIII ‖ 14. μηδὲν ἄλλο L ‖ 15. τὴν ἐν* μεγάλην L ‖ 16. τῆς κεφαλῆς ἀμφοτ. L Cob ‖ 17. πλατεῖαν Ak Cob πλάτεις LAB ἂν οὕτως K ‖ 23. ἀπήει βαδ. L² = Gal. II, 35 'ἀπήει ἀναπηδήσας'; ἀπῆρε L¹O ὠκέως L

φίλος ὁ Κρὴς ἑαυτοῦ καταγνοὺς [ἐν Μεγάροις] εἰσάγει με
λαβόμενος τῆς χειρὸς εἰς οἶκόν τινα, καὶ προσδοὺς
ἱμάντα καὶ ἀποδυσάμενος ἐκέλευσε μαστιγοῦν αὐτὸν
ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ τοῦ καταράτου θυμοῦ βιασθείς·
αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασεν. ἐμοῦ δ' ὡς εἰκὸς γελῶν-
τος, ἐδεῖτο προσπίπτων τοῖς γόνασι, μὴ ἄλλως ποιεῖν.
εὔδηλον οὖν, ὅτι μᾶλλον ἐποίει με γελᾶν, ‖ ὅσῳ μᾶλ- 20
λον ἐνέκειτό μοι μαστιγωθῆναι δεόμενος. Ἐπειδὴ δὲ
ταῦτα ποιούντων ἡμῶν ἱκανὸς ἐτρίβετο χρόνος, ὑπεσχό-
μην αὐτῷ δώσειν πληγάς, ἥν μοι παράσχῃ καὶ αὐτὸς
ἕν, ὃ ἂν αἰτήσω, σμικρὸν πάνυ. ὡς δ' ὑπέσχετο, παρ-
εκάλουν ὑποσχεῖν μοι τὰ ὦτα λόγον τινὰ διερχομένῳ,
καὶ τοῦτ' ἔφην εἶναι τὸ αἴτημα. Τοῦ δ' ὑποσχομένου
πράξειν οὕτως, πλέον αὐτῷ διελέχθην ὑποτιθέμενος,
ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδὲς τῷ λόγῳ
δῆλον ὅτι, καὶ οὐ διὰ μαστίγων [ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ παι-
δαγωγῆσαι διῆλθον]. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐνιαυτῷ προνοη-
σάμενος ἑαυτοῦ πολὺ βελτίων ἐγένετο. σὺ δ', εἰ καὶ
μὴ πολὺ γένοιο βελτίων, ἀρκεσθήσῃ γε καὶ μικρῷ τινι
κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ κρεῖττον.
ἐὰν γὰρ διαμείνῃς τῷ πάθει ἀντέχων καὶ πραΰνων
τὸν θυμόν, ἀξιολογώτερον ἐπιδώσεις κατὰ τὸ δεύτερον
ἔτος. εἶτ' ἐὰν ἔτι διαμείνῃς ἑαυτοῦ προνοούμενος
καὶ μᾶλλον ἐν τῷ τρίτῳ καὶ μετ' αὐτὸν ἐν τῷ τετάρτῳ ‖
καὶ πέμπτῳ καὶ τοῖς ἑξῆς αἰσθήσῃ μεγάλης αὐξήσεως 21

1. [ἐν Μεγάροις]* Μεγα^λ' L Μεγάρας O 'Quid in ea scriptura delitescat, exputare non potui' Cob ‖ 8. ἐνέκειτό μοι* Observ. crit. p. 36 et Pr. XXXVI ἐνέκειτο μαστιγ. Cob. Mnem. III, 213 et VIII, 240 δεόμενος Cod. Lond. ap. G Cob ‖ 10. ἥν μοι* εἴ μοί τι παράσχοι Cob εἰ μή τοι L ‖ 14. πράξειν L ‖ 17. ἐνιαυτῷ L Pr. XXXVI ἐν ἑαυτῷ O ‖ 21. διαμείνῃς* = v. 23 ‖ 23. ἑαυτοῦ L σαυτῷ O ‖ 25. καὶ τοῖς ἑξῆς L

εἰς βίου σεμνότητα. αἰσχρὸν γάρ, ἵνα μέν τις ἰατρὸς ἀγαθὸς ἢ ῥήτωρ ἢ γραμματικὸς ἢ γεωμέτρης γένηται, πολλοῖς ἔτεσιν ἐφεξῆς κάμνειν, ὡς δ' ἄνθρωπος ἀγαθός, μηδέποθ' ἑλέσθαι τῷ μήκει τοῦ χρόνου κάμνειν.

Cap. V. *Τίς οὖν ἐστιν ἡ τῆς ἀσκήσεως ἀρχή; Πάλιν ἀναλάβωμεν — ὑπὲρ γὰρ τῶν ἀναγκαιοτάτων οὐδὲν χεῖρόν ἐστι καὶ δὶς καὶ τρὶς λέγειν ταὐτά — τὸ μηδέποτε μηδένα τῶν οἰκετῶν ἁμαρτάνοντα διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν νουθετεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἐγώ ποτε πυθόμενος, αἱρεῖσθαι Πλάτωνα πρός τινα τῶν ὑπηρετῶν ἁμαρτόντα, διὰ παντὸς οὕτως ἔπραξα, καλὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ σὺ παράγγειλον ἑαυτῷ, μήτ' αὐτὸς διὰ τῶν αὑτοῦ χειρῶν οἰκέτην πλῆξαι μήτ' ἄλλῳ προστάξαι, παρ' ὃν ἂν ὀργισθῇς χρόνον, ἀλλ' εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀναβαλέσθαι. [καταστάντος γάρ τοι τοῦ θυμοῦ σωφρονέστερον ἐπισκέψῃ, πόσας χρὴ πληγὰς ἐντεῖναι τῷ τῆς κολάσεως ἀξίῳ. ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινόν*
22 *ἐστι ‖ σὺν γνώμῃ πράξειν οὕτως αἰτήσαντα ἱμάντα καὶ σωφρονίσαντα λόγῳ καὶ ἀπειλήσαντα μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρήσειν, ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτῃ;] πολλῷ γὰρ ἄμεινόν ἐστι μηκέτι ζέοντος τοῦ θυμοῦ πράττειν, ἃ πράττεις, ἔξω τῆς ἀλογίστου μανίας γενόμενον [ὁπότε καὶ τῷ λογισμῷ το πυκτεῦον εὑρήσεις]. Ὅτι γὰρ ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῶν ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι μαθεῖν ἔστι. παίοντες γὰρ καὶ λακτίζοντες καὶ κατασχίζοντες ἱμάτια καὶ θορυβῶδες ἐμβλέποντες ἕκαστα πράττουσιν,*

1. *εἰς β. σεμνότητα* L ‖ 2. *ἀγαθὸς* L *ἢ ῥήτωρ ἢ γρ.* L ‖ 12. *ἑαυτῷ* L Pr. XLIV ‖ 13. *τῶν αὑτοῦ χ.** ibid. ‖ 15. *εἰς ὑστεραίαν* Cob Pr. XXIX *ὑστέραν* O *ἀναβαλέσθαι** Cob *ἀναβαλλέσθαι* L *ἀνακαλέσασθαι* O ‖ *καταστάντος γάρ τοι τοῦ θυμοῦ* L *μετὰ γὰρ τὸν θυμὸν* O ‖ 18. *σὺν γνώμῃ** *συγγνώμῃ* O ‖ 19. *συγχωρήσειν* L ‖ 23. *τὸ ποιητέον* Cob ‖ 24. *ὧν ποιοῦσι* L (om: *ἤδη*)

ἄχρι τοῦ, καθάπερ ἔφην, καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι καὶ τὰ μὲν καταρράττειν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακτίζειν. Ἀλλ' ἴσως φήσεις ταῦτα τῶν ὄντως μαινομένων εἶναι, τὰ δ' ὑπὸ σοῦ γιγνόμενα σωφρονούντων· ἐγὼ δ' ὅτι μὲν ἔλαττον ἁμαρτάνουσι τῶν τοὺς λίθους καὶ τὰς θύρας καὶ τὰς κλεῖς δακνόντων τε καὶ λακτιζόντων οἵ τοὺς οἰκέτας ταῖς ἑαυτῶν παίοντες χερσὶν ὁμολογῶ, πέπεισμαι δὲ καὶ τὸ πρὸς ἄνθρωπον ὠμόν τι ποιεῖν ἢ μικρᾶς μανίας ἔργον ὑπάρχειν ἢ ζῴου τινὸς ἀλόγου τε καὶ ἀγρίου· οὐ γὰρ ‖ μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐξαίρετον ἔχει παρὰ τἆλλα τὸ λογίζεσθαι; 23 *τοῦτο δ' ἐὰν ἀπορρίψας τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι θέλῃς, ζῴου μέν, οὐκ ἀνθρώπου βίος. Μὴ τοίνυν νομίζῃς φρόνιμον ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐκφύγῃ λακτίζειν καὶ δάκνειν καὶ κεντεῖν τοὺς πέλας. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐκέτι μέν ἐστι θηρίον, οὐ μὴν ἤδη γε φρόνιμος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων τε καὶ θηρίων. [ἆρ' οὖν ἀρκεῖ σοι μηκέτ' εἶναι θηρίῳ, τοῦ ἄνθρωπος γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς οὐ πεφροντικότι, ἢ βέλτιόν ἐστιν, ὥσπερ οὐκέτι θηρίον, οὕτω μηδ' ἄφρονά σε μηδ' ἀλόγιστον ἔτι διαμένειν;] ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἐὰν μηδέποτε θυμῷ δουλεύων, ἀλλ' ἀεὶ διαλογιζόμενος ἅπαντα πράττῃς, ἅ σοι χωρὶς τοῦ πάθους σκεπτομένῳ φαίνεται κράτιστα. Πῶς οὖν ἔσται τοῦτο; τιμήσαντός σου τι-*

3. *φήσεις* CAkG *φήσουσι* LO ‖ 9. *ὠμόν τι* Sauppe *ἅμα τι* LO ‖ 11. *μόνος ὁ* ἐξαίρετον* Sauppe *παρὰ τἆλλα τὸ λογ.* Sauppe *ἄρα τὰ ἄλλα τὸ λογ.* LPr. XXXIV ‖ 12. *τοῦτο δ' ἐὰν ἀπορρίψας τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι θέλῃς** = V, 410, 3 *ταῦτ' ἐὰν ἀπορρίψασθαι τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι τῷ θυμῷ* L ‖ 13. *ζῴου μὲν οὐκ* Ak ‖ 18. *ἀρκεῖ σοι — εἶναι θηρίῳ* Sauppe *ἀσκήσοι — θηρίω* L ‖ 19. *πεφροντικότι* Ak — *κότα* ABG *πεφρόντικας* L *βέλτιόν ἐστιν** ‖ 22. *ἅπαντα πράττῃς, ἅ σοι* Ak *ἅπαντα πρ. ἃ πάντα σοι* LO

μὴν σεαυτὸν μεγίστην, ἧς οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι μείζονα. Τὸ γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων αὐτὸν ἀόργητον εἶναι, τί ἄλλ' ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι
24 πάντων ἀνθρώπων βελτίονα; Σὺ δ' ἴσως νομί‖ζεσθαι μὲν εἶναι βελτίων ἐθέλεις, εἶναι δ' ὄντως βελτίων οὐ βούλει, καθάπερ εἴ τις ἐπεθύμησε νομίζεσθαι μὲν ὑγιαίνειν τὸ σῶμα, νοσεῖν δὲ κατ' ἀλήθειαν. ἢ οὐχ ἡγεῖ, νόσημα ψυχῆς εἶναι τὸν θυμόν; ἢ μάτην ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀνομάζεσθαι νομίζεις πάθη ψυχῆς πέντε ταῦτα, λύπην ὀργὴν θυμὸν ἐπιθυμίαν φόβον; Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ βέλτιον εἶναι μακρῷ πρὸς τὸ ἐπὶ πολὺ ἔχειν ἄνευ τῶν εἰρημένων παθῶν, πρῶτον μὲν ἐξαναστάντα τῆς κοίτης ἐπισκοπεῖσθαι πρὸ πάντων τῶν καθ' ἡμέραν ἔργων, ἆρα βέλτιόν ἐστι πάθεσι δουλεύοντα ζῆν ἢ λογισμῷ χρῆσθαι πρὸς ἅπαντα; δεύτερον δ', ὅτι τῷ βουλομένῳ γίγνεσθαι καλῷ κἀγαθῷ παρακλητέον ἐστὶ τὸν δηλώσοντα τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἕκαστον· εἶθ' ἔτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν ἔχειν <χρὴ> ἐν προχείρῳ τὴν δόξαν ταύτην, ὡς ἄμεινον μέν ἐστιν ἑαυτὸν τιμῆσαι τῶν καλῶν κἀγαθῶν, τοῦτο δ' ἄνευ τοῦ σχεῖν τὸν δηλώσοντα τῶν ἁμαρτανομένων ἕκαστον ἀδύνατόν ἐστιν
25 ἡμῖν περιγενέσθαι, καὶ μέντοι καὶ σωτῆρα ἐκεῖνον ‖ καὶ φίλον μέγιστον ἡγεῖσθαι τὸν μηνύσαντα τῶν πλημμελουμένων ἕκαστα· εἶθ' ὅτι, κἂν ψευδῶς σοι φαίνηταί

3. ἐπιδεῖξαι* ‖ 4. σὺ δ' L ‖ 5. βελτίων ἐθέλεις* De verbis omissis: τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι νομίζεσθαι, quae in editt. et codd. leguntur, vide Pr. XXXV ὄντως LG βελτίων οὐ βούλει* βελτίω οὐ βούλει L ‖ 7. νοσεῖν L Cob ‖ 8. ἡγεῖ* ‖ 9. πάθη ψυχ. L ‖ 11. πρὸς τὸ — ἔχειν* Pr. XLI ‖ 13. πρὸ π. L G Ak ‖ 14. καθ' ἡμέραν* κατὰ μέρος LO ‖ 16. ὅτι τῷ L καλῷ κἀγαθῷ* ‖ 18. εἶθ' ὅτι L ‖ 19. ἔχειν <χρὴ>* Pr. XXXI ‖ 20. τιμῆσαι τῶν καλῶν Sauppe ‖ 23. τὸν ante σωτῆρα del.* ‖ 25. ψευδῶς σοι*

ποτ᾽ ἐγκαλέσας, ἀόργητον προσήκει φαίνεσθαι, πρῶτον μὲν ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐκεῖνον σοῦ βέλτιον ὁρᾶν ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνων τυγχάνεις, ὥσπερ καὶ σὲ ὧν ἐκεῖνος . . . . Κἂν ἐπηρεάσῃ ποτὲ ψευδῶς, ἀλλ᾽ οὖν ἐπήγειρέ σε πρὸς ἀκριβεστέραν ἐπίσκεψιν ὧν πράττεις. ὃ δ᾽ ἐστὶ μέγιστον ἐν τούτῳ, ἀεὶ φύλαττε προῃρημένος γε τιμᾶν σεαυτόν. ἔστι δὲ τοῦτο διὰ μνήμης ἔχειν πρόχειρα τό τε τῶν ὀργιζομένων τῆς ψυχῆς αἶσχος τό τε τῶν ἀοργήτων κάλλος. ὥσπερ γὰρ ὁ ἁμαρτάνειν ἐθισθεὶς χρόνῳ πολλῷ δυσεξάλειπτον ἔσχε τὴν κηλῖδα τῶν παθῶν, οὕτω καὶ τῶν δογμάτων οἷς πειθόμενος ἀνὴρ γενήσῃ καλὸς κἀγαθός, ἐν πολλῷ χρόνῳ προσήκει μελετᾶν ἕκαστον. ἐπιλανθανόμεθα γὰρ αὐτοῦ ῥᾳδίως ἐκπίπτοντος τῆς ψυχῆς ἡμῶν, διὰ τὸ φθάσαι πεπληρῶσθαι τοῖς πάθεσιν αὐτήν. Τοιγαροῦν παρακολουθητέον ἐστίν, ἕκαστον τῶν σωθῆναι βουλομένων μηδεμίαν ὥραν ἀπορρᾳθυμεῖν, ἐπιτρεπτέον τε πᾶσι κατηγορεῖν ἡμῶν, ἀκουστέον ‖ τε πρᾴως αὐτοὺς καὶ χάριν ἰστέον οὐ τοῖς 26 *κολακεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιπλήττουσιν.*

Εἰ γὰρ ἀνεῴχθη σου ἡ θύρα διὰ παντὸς τῆς οἰκήσεως, ἔξεστι τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρόν, ἣν οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος. Δεῖ οὖν θαρρεῖν, ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρ-

3. *ὥσπερ καὶ σὲ ὧν ἐκεῖνος* . . . . .* *ὥσπερ καὶ σὲ τῶν ἐκεινου τί δεύτερον ἐστὶ* L Pr. LVII ‖ 7. *τιμᾶν σεαυτὸν* L ‖ 10. *ὥσπερ γὰρ ὁ ἁμ. ἐθισθεὶς** *ὃς γὰρ ἁμ. ἐθισθεὶς* L ‖ 11. *δυσεξάλειπτον — τ. κηλῖδα** AkG *δυσεκλήπτως τ. κλεῖδα* LO ‖ 16. *παρακολουθητέον* L ‖ 17. *ὡς* ante *μηδεμίαν* eieci* ‖ 19. *χ. ἰστέον* Sauppe Pr. XXXI *ἐπιπλήττουσιν ἔχειν* O *ἔχειν* abest a L ‖ 21. *εἰ γὰρ ἀνεῴχθη** *ἀνεῴχθω* Cob ‖ 23. *δεῖ οὖν θαρρεῖν** *ὡς θαρρεῖν* L

τημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. ἔστι δ' ὥσπερ τὰ μικρὰ τῷ ἄκοντι ἐκκόψαι δύσκολον, οὕτω τὰ μεγάλα τῷ βουληθέντι ῥᾷστον. τῆς θύρας οὖν ἀνεῳγμένης σου διὰ παντός, ὡς εἶπον, ἐξουσία τοῖς συνήθεσιν ἔστω πάντα καιρὸν εἰσιέναι. Ὡς δ' οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττῃς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους ἁμαρτόντες τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα πειθόμενος τῷ φάντι·

'Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.'

Οὕτω γὰρ πράττων δυνήσῃ ποτὲ τὴν τοῦ θυμοειδοῦς
27 *ἐν σοὶ δύναμιν ἄλογον, ὥσπερ τι θηρίον ἡμε‖ρῶσαί τε καὶ πραῧναι· ἢ οὐ δεινὸν ἂν εἴη, τοὺς μὲν ἱππικοὺς ἄνδρας ἀχρείους τοὺς ἵππους παραλαβόντας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ χειροήθεις ἐργάζεσθαι, σὲ δ' οὐκ ἔξωθέν τι λαβόντα ζῷον, ἀλλ' ἐν τῇ σαυτοῦ ψυχῇ δύναμιν ἄλογον, ᾗ διὰ παντὸς ὁ λογισμὸς συνοικεῖ, μὴ δυνηθῆναι πραῧναι αὐτήν, εἰ καὶ μὴ ταχέως, ἀλλ' ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ;*

Cap. VI. *Λέλεκται δ' ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ ἠθῶν ὑπομνήμασιν, ὅπως ἀρίστην τις αὐτὴν ἐργάσαιτο, καὶ ὡς τὴν μὲν ἰσχὺν οὐ χρὴ καταβαλεῖν αὐτῆς, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἵππων τε καὶ κυνῶν, οἷς χρώμεθα, τὴν δ' εὐπείθειαν, ὡς ἐπ' ἐκείνων, οὕτω κἀπ' αὐτῆς ἀσκεῖν. ἐπιδέδεικται δέ σοι δι' ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων οὐχ*

1. *τὰ μικρά** *τὸ πᾶν* L O ‖ 5. Ante *πάντα καιρὸν* extrusit Sauppe *κατά*; *πάντες ἄνθρωποι** Pr. XXXIII *πάντες ἂν οἱ* L ‖ 7. *πράττῃς** ‖ 11. *αἰσχυναιο* L A B ‖ 14. *οὐ δεινὸν** ‖ 17. *τῇ σαυτοῦ ψ.* L ‖ 19. *αὐτὴν* K *τὴν αὐτὴν* L O ‖ 21. *π. ἠθῶν* L O Gal. XIX, 45; 'in libro nostro de consuetudinibus' D ‖ 24. *ὡς ἐπ' ἐκείνων οὕτω κἀπ' αὐτῆς** *ὡς ἐκείνην οὕτω κἀπ' αὖ ἀσκεῖν* L Fleck. Ann. 123, 566

ἥκιστα καὶ ὅπως αὐτῇ πάλιν τῇ τοῦ θυμοειδοῦς δυνάμει συμμάχῳ χρήσῃ κατὰ τῆς ἑτέρας, ἣν ἐπιθυμητικὴν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι, φερομένης ἀλογίστως ἐπὶ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονάς. Ὥσπερ οὖν αἰσχρὸν θέαμα διὰ θυμὸν ἄνθρωπος ἀσχημονῶν, οὕτω καὶ δι' ἔρωτα καὶ γαστριμαργίαν, οἰνοφλυγίαν τε καὶ λιχνείαν, ἃ τῆς ἐπιθυμητικῆς ἐστι δυ|νάμεως ἔργα τε καὶ πάθη, 28 προσεοικυίας οὐχ ἵππῳ καὶ κυνί, καθάπερ εἴκασα τὴν πρώτην, ἀλλ' ὑβριστῇ κάπρῳ καὶ τράγῳ, καί τινι τῶν ἀγρίων ἡμερωθῆναι μὴ δυναμένων. Διὸ ταύτης μὲν οὐδεμία παίδευσις τοιαύτη ἐστὶν οἵα τῆς ἑτέρας ἡ εὐπείθεια, ὃ δ' ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ κολάζειν ἀναλογίαν τιν' ἔχει πρὸς τήνδε. Γίγνεται δ' ἡ κόλασις τῆς δυνάμεως ταύτης ἐν τῷ μὴ παρέχειν αὐτῇ τὴν τῶν ἐπιθυμουμένων ἀπόλαυσιν· ἰσχυρὰ μὲν γὰρ οὕτω καὶ μεγάλη γίγνεται, ἐν τῷ κολασθῆναι δὲ μικρά τε καὶ ἀσθενής, ὡς ἕπεσθαι τῷ λογισμῷ δι' ἀσθένειαν, οὐ δι' εὐπείθειαν. Οὕτως γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἑπομένους τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ ἄκοντας βιαζομένους ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς οἰκέτας, ἢ πεισθέντας ἑκόντας ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει. Καὶ τοίνυν καὶ περὶ τῶν μὴ κολασθέντων αὐτὸ δὴ ῥῆμα τοῦτο τοῖς πάλαι σύνηθές ἐστιν, ὡς ἀκόλαστος ὅδε τις ἄνθρωπός ἐστιν, ἐφ' οὗ δῆλον ὅτι τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν οὐκ ἐκόλασεν ἡ λογιστική. Δύο γὰρ ἔχομεν

8. προσεοικυίας* Fleck. Ann. 123, 566 προσέοικας L 'nec comparabo vim istam sicut primam' D προσεοικότα ABG προσεοικώς ChK ‖ 11. ἡ εὐπείθ. ChK ἢ εὐπ. LO ‖ 12. ἀναλογίαν GAkCob ἀλογίαν LO ‖ 13. ἔχει GAk ἔχειν LABK ‖ 14. αὐτῇ τὴν τῶν* αὐτὴν τῶν ἐπιθυμ. L Cob ‖ 17. οὐ δι' Ak οὐκ εὐπείθ. LO ‖ 21. καὶ τ. καὶ περὶ τῶν μὴ κολασθέντων* καὶ τοίνυν καὶ πρὸς ῥημάτων μὴ κολασθέντων L ‖ 22. αὐτὸ δὴ ῥῆμα* Pr. XLI αὐτὸ δὴ τούτοις L τοῦτο τοῖς πάλαι* Pr. XXXVI

29 *ἐν τῇ ψυχῇ δυνάμεις ἀλόγους· μίαν μέν, ἧς ‖ το θυμοῦσθαί τε παραχρῆμα καὶ ὀργίζεσθαι τοῖς δόξασι πλημμελεῖν εἰς ἡμᾶς ἔργον ἐστί. τῆς δ' αὐτῆς ταύτης καὶ τὸ μηνιᾶν ἄχρι πλείονος, ὃ τοσούτῳ πλέον ἐστὶ θυμοῦ πάθος, ὅσῳ καὶ χρονιώτερον. ἄλλη δ' ἐστὶν ἐν ἡμῖν δύναμις ἄλογος ἐπὶ τὸ φαινόμενον ἡδὺ προπετῶς φερομένη, πρὶν διασκέψασθαι, πότερον ὠφέλιμόν ἐστι καὶ καλόν, ἢ βλάβερόν τε καὶ κακόν. ταύτην οὖν ἐπέχειν πειρῶ τὴν σφοδροτάτην, πρὶν αὐξηθεῖσαν ἰσχὺν δυσνίκητον κτήσασθαι. Τηνικαῦτα γὰρ οὐδ' ἐὰν θελήσῃς ἔτι κατασχεῖν αὐτὴν δυνήσῃ, κἄπειτα φήσεις, ὥσπερ ἤκουσά τινος ἐρῶντος λέγοντος ἐθέλειν μὲν παύσασθαι, μὴ δύνασθαι δέ, παρακαλέσεις τε μάτην ἡμᾶς ὡσαύτως ἐκείνῳ τῷ δεομένῳ βοηθῆσαι καὶ τὸ πάθος ἐκκόψαι. καὶ γὰρ τῶν τοῦ σώματος παθῶν ἔνια διὰ μέγεθός ἐστιν ἀνίατα. Σὺ δ' ἴσως οὐδ' ἐπενόησάς ποτε τοῦτο. βέλτιον οὖν σοι καὶ νῦν ἐννοῆσαί τε καὶ διασκέψασθαι, πότερον ἀληθεύω λέγων, αὐξανομένην τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν εἰς ἀνίατον ἔρωτα πολλάκις ἐμβαλεῖν, οὐ σωμάτων μόνον ὡραίων,*
30 *οὐδ' ἀφροδισίων, ἀλλὰ καὶ λιχνείας ‖ καὶ γαστριμαργίας οἰνοφλυγίας τε καὶ τῆς παρὰ φύσιν αἰσχρουργίας, ἢ ψεύδομαι καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων.*

Ἃ γὰρ περὶ τοῦ θυμοῦ λέλεκται μέχρι δεῦρο, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἡγοῦ λελέχθαι. πρῶτον μέν, ὡς ἑτέροις ἐστὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἐπιτρε-

1. *τῇ ψυχῇ** *ταῖς ψυχαῖς* LO *τὸ θυμοῦσθαι** ‖ 9. *πειρῶ τὴν* L ‖ 12. *φήσεις* K *φῇ* L *φῇς* BChG *φὴς* AAk *ἐρῶντος λέγοντος** amantem audivi *dicere* Don Pr. XXXII ‖ 14. *βοηθῆσαι* Cob *βοηθήσεται* L ‖ 17. *καὶ νῦν** ‖ 27. *ἑτέροις** *ἕτερον* L

πτέον, οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς· εἶθ' ὅτι μὴ τοὺς τυχόντας ἐπόπτας ἐπιστατέον, ἀλλὰ πρεσβύτας ὁμολογουμένους μὲν εἶναι καλοὺς κἀγαθούς, ἐξητασμένους δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἕνεκα τοῦ ἔξω παθῶν εἶναι. εἶθ' ὅτι φαίνεσθαι χρὴ τοῖς τοιούτοις, ὅταν εἴπωσί τι τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, οὐκ ἀγανακτοῦντας, ἀλλὰ χάριν εἰδότας. [τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτὸν ⟨χρὴ⟩ ἀναμιμνήσκειν, ἄμεινον μὲν εἰ πολλάκις, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ πάντως γε κατὰ τὴν ἕω, πρὶν ἄρχεσθαι τῶν πράξεων, εἰς ἑσπέραν δέ, πρὶν ἀναπαύσεσθαι μέλλειν.

Ἐγὼ δήποτε καὶ τὰς φερομένας ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις ⟨ἐμαυτὸν⟩ εἴθισα δὶς τῆς ἡμέρας ἀναγιγνώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ' ἀπὸ στόματος ὕστερον.] Οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἀοργησίαν ἄγειν, ἀλλὰ ‖ καὶ λιχνείας 31 *καὶ λαγνείας, οἰνοφλυγίας τε καὶ περιεργίας καὶ φθόνου ⟨χρὴ⟩ καθαρεύειν. Ἕτερος οὖν ἡμᾶς ἐπιτηρείτω, μή τί που, καθάπερ οἱ κύνες, ἀπλήστως ὤφθημεν ἐμφορούμενοι σιτίων ἢ ὡς οἱ διακαιόμενοι πυρετῷ συνεχεῖ ψυχρὸν ἐπισπασόμενοι τὸ πόμα λαβρότερον ἢ ἀνδρὶ σεμνῷ πρέπει. Οὔτε γὰρ διὰ πεῖναν ἐμφορεῖσθαι προσήκει σφοδρῶς καὶ ἀπλήστως, οὔτε διὰ δίψος*

1. *εἶθ' ὅτι μισθοῦ τυχόντας* L *ἐπόπτας ἐπιστατέον** Fleck. Ann. 123, 567 *τούτους ἐπιστατεῖν* L O ‖ 2. *ὁμολογουμένους* L ‖ 3. *ἐξητασμένους** Cob Pr. XXXVI *πρὸς ἡμῶν** Cob ‖ 4. Ante *ἕνεκα* eieci vv. spuria *ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς* (L O) Fleck. Ann. 123, 567 *ἕνεκα τοῦ** Cob. expungi iubet *ἕνεκα* tanquam dittographia ex *ἐν ἐκείνοις* ortum ‖ 5. *ὅτι φαίνεσθαι* L ‖ 6. *οὐκ ἀγανακτ.* L ‖ 7. *τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτὸν ⟨χρὴ⟩ ἀναμιμνήσκειν** *εἶτα — αὐτὸν ἀνεμίμνησκεν* L Pr. XXXII ‖ 11. *ταύτας δὴ* ante *τὰς* delevi* ‖ 12. *ἐμαυτὸν εἴθισα** = p. 95 K *εἴθισμαι* Cob ‖ 16. *⟨χρὴ⟩** Pr. XXXII *ἐπιτηρείτω** Fleck. Ann. 123, 567 *ἐπεπείρωτο* L A B ‖ 19. *ἐπισπασόμενοι** vid. l. l. *ἐπεσπασόμεθα* L A ‖ 20. *ἢ ἀνδρὶ σεμνῷ** *ἢ ἀντρεῖον σεμνοπρεπῆ* L B

ὅλην τὴν κύλικα χανδὸν ἐκπίνειν, ἔτι δὲ μᾶλλον οὔτε διὰ λιχνείαν ἁπάντων τῶν παρόντων πλέον ἤτοι πλακοῦντος ἤ τινος ἄλλου τῶν λίχνων ὄψων ἀπολαύειν, ἀλλ' ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἀρχομένοις μὲν ἔτι παρακλητέον ἐστὶν ἑτέρους, ὅ τι ἂν ἁμάρτωμεν ἐπιτηρεῖν τε καὶ λέγειν ἡμῖν, ὕστερον δὲ καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτηρῶμεν αὐτοὶ καὶ παραφυλάττωμεν, ὅπως ἁπάντων τε καὶ συνδειπνούντων ἔλαττον ὄψου προσενεγκώμεθα καὶ τῶν λίχνων ἐδεσμάτων ἀποσχώμεθα, σύμμετρα τῶν ὑγιεινῶν προσαράμενοι.

Τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος οὐκέτ' οὐδὲ πρὸς τοὺς δειπνοῦντας ἀποβλέπειν ἀξιώσαιμ' ἄν σε· μέγα γὰρ οὐ-
32 δὲν ‖ ἐκείνων ἐσθίειν τε καὶ πίνειν ἐγκρατέστερον. εἰ δέ περ ὄντως ἑαυτὸν ἔγνωκας τιμᾶν, ἐπισκέπτου, πότερον μᾶλλον ἐγκρατῶς δεδιῄτησαι χθὲς ἢ τήμερον· ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῇς, αἰσθήσῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐκολώτερον, ὧν εἶπον, ἀπεχόμενος, αἰσθήσῃ τε μεγάλα εὐφρανθησόμενος τὴν ψυχήν, ἐάν γε σωφροσύνης ὄντως ἐραστὴς ὑπάρχῃς. ὅτου γὰρ ἄν τις ἐρασθῇ, χαίρει προκόπτων ἐν αὐτῷ. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν οἰνόφλυγας ἰδεῖν ἔστιν ἡδομένους, ὅταν πίνοντες ὑπερβάλωνται τοὺς συμπότας, ὅσοι δὲ γαστρίμαργοι, καὶ τούτους τῷ πλήθει τῶν ἐδεσμάτων εὐφραινομένους, ὅσοι δὲ λίχνοι, πλακοῦσι καὶ ταγήνοις καὶ λοπάσι

1. *χανδὸν ἐκπίνειν* AkG *λαχανδὸν* LAB ‖ 4. *αὐτοῖς αρχομένοις** Pr. XLIV *ἀλκομένους* LABCh ‖ 5. *ὅ τι ἄν** Pr. XXX ‖ 14. *ὄντως* L *ἑαυτὸν** *αὐτὸν* LAB *πότερον μᾶλλον δεδιῄτησαι** Pr. XXIX *μᾶλλόν ποτε διῃτῆσθαι* LABChK ‖ 19. *ὅτου* GAk *ἄν τις ἐρασθῇ** *οὕτως γ. ἄν τις ἐρασθεὶς* LA ‖ 20. *τοὺς μὲν — ἡδομένους** *οἰνόφλυγας* Cob *τοῖς μὲν οἰνοφλυγίαις ἡδομένους* L ‖ 21. *ἰδεῖν ἐστι* L *ὑπερβάλωνται* Cob *ὑπερβάλλοντες* L

καὶ κορυκείαις. ἐνίους δὲ μέγα φρονοῦντας ἔγνων κἀπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀφροδισίων.

Ὡς οὖν ἐκεῖνοι τὴν ἀκρότητα τῶν σπουδαζομένων ἀσκοῦσί τε καὶ μεταδιώκουσιν, οὕτως καὶ ἡμᾶς χρὴ τῆς σωφροσύνης ἀκρότητα σπουδάζειν. Ἢν δὲ τοῦτο πράξωμεν, οὐ τοῖς ἀκολάστοις ἡμᾶς παραβαλοῦμεν, οὐδ' ἀρκέσει πλέον ἐκείνων ἔχειν ἐγκρατείας τε καὶ σωφροσύνης, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοὺς σπουδάζοντας ταὐτὰ φιλονεικήσομεν ‖ ὑπερβάλλεσθαι — καλλίστη γὰρ 33 *ἡ τοιαύτη φιλονεικία —, μετ' ἐκείνους δ' αὖθις ἡμᾶς αὐτούς [ὡς ἐξ ἔθους πολυχρονίου τούτοις ὑγιαινοτάτοις θ' ἅμα καὶ προσθεῖναι ῥᾴστοις ἡδέως ἅμα προσφέρεσθαι] μεμνημένους τῶν καλῶς εἰρημένων, ὧν ἓν καὶ τοῦτ' ἐστίν· ''Ελοῦ βίον ἄριστον, ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει.'*

Ὥσπερ οὖν ὁπότ' ἔμπροσθεν τὸν θυμὸν κατασχεῖν ἠξίουν σε, γνώρισμα τῆς ὠφελείας εἶχες, ὁρᾶν σαυτὸν οὐκέτι θυμούμενον, ὡσαύτως ἐπὶ τῆς σωφροσύνης ἔστω σοι γνώρισμα μηδ' ἐπιθυμεῖν ἔτι τῶν ἡδίστων. Ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτήν ἐστι διὰ τῆς ἐγκρατείας. τούτῳ γὰρ αὐτὸς πλεονεκτεῖ σώφρων ἐγκρατοῦς, τῷ μηδ' ἐπιθυμεῖν ἔτι λίχνων ἐδεσμάτων, ἢ διὰ τὸ πολυχρόνιον ἔθος ἢ δι' ἐγκράτειαν, καθάπερ καὶ αὐτὸ τοὔνομα αὐτῆς ἐνδείκνυται, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοῦ κρατεῖν καὶ νικᾶν τὰς ἐπιθυμίας γεγονός. Ἐπίπονος δ' ἐστὶ καὶ τραχεῖα

1. *κἀπὶ τῷ** ‖ 5. *τῆς σωφροσ.** *ἢν πράξωμεν** *εἰ πράξομεν* L O ‖ 6. *τοῖς ἀκολάστοις** *ἡμᾶς παραβαλοῦμεν* L ‖ 13. *ὧν ἓν** *ἓν* L *ὧν* O ‖ 14. *ἑλοῦ βίον** Plut. de exsil. 602 C et Gal. V, 47, 16 *ἐν λουβι* (ω' supra) L ‖ 15. *ποιήσει** Cob. Meineke Stob. flor. I, 11 et II, 21 — *ποιήσεται* L O ‖ 16. *ἔμπροσθεν τὸν θυμὸν κατασχεῖν** *πρὸς τ. θ. ἀσκεῖν* L O ‖ 20. *τούτῳ γὰρ** *οὕτω γ.* L O ‖ 22. *ἔτι λίχνων* L ‖ 25. *γεγονός* quod libri post *ἐνδείκνυται* exhibent huc transposui* Pr. XLII

τόγε κατ' ἀρχάς, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἀσκήσεις. Εἰ μὲν οὖν ἤτοι τὴν ἀρετὴν ἀντὶ τῆς κακίας ἔχειν ἐθέλεις ἢ τὴν γαλήνην τῆς
34 *ψυχῆς ἀντὶ ‖ τῶν τοῦ σώματος γαργαλισμῶν, ἀσκητέον ἐστί σοι τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπὶ σωφροσύνην βαδίζοντι δι' ἐγκρατείας· εἰ δ' ἤτοι τὴν ἀρετὴν ἀτιμάζειν ἢ γαργαλίζεσθαι βούλει δι' ὅλου τοῦ σώματος, ἤδη καταλειπτέον τὸν λόγον τοῦτον. οὐ γάρ ἐστι προτρεπτικὸς ἐπ' ἀρετήν, ἀλλὰ τοῖς προτεθραμμένοις ὑφηγητικὸς τῆς ὁδοῦ, καθ' ἣν ἄν τις αὐτὴν κτήσαιτο. Διαιρουμένου δὲ τοῦ λόγου πρός τε τὸ διαγνωστικὸν ἕκαστον ἡμῶν ὑπάρχειν ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ διαγνώσει τῶν ἁμαρτημάτων ἐπανόρθωσιν, οὐ περὶ ταύτης πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. Ἐπεὶ δὲ τοῖς ἀρχομένοις αὐτοῖς οὐ διαγνῶναι δυνατόν, ἑτέρους μὲν τοῖς ἀρχομένοις ἐπιστήσομεν ἐπόπτας, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀσκοῦντας, ὡς ἂν ἤδη δυναμένους γνῶναι, ποίων μὲν ἀπηλλάγησαν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν, ὁπόσον δ' αὐτοῖς ἐνδεῖ πρὸς τὸ τέλος. [ὅπερ εἴωθα λέγειν ἑκάστοτε καὶ νῦν ἐρῶ. καθ' ἕτερον μὲν τρόπον ἁπάντων ἐστὶ δυσκολώτατον ἑαυτὸν γνῶναι, καθ' ἕτερον δὲ ῥᾷστον. ἐὰν μὲρ γὰρ ἔντος θέλῃ τις αὐτὸς χαλεπώτατόν ἐστιν.] ‖*
35 Cap. VII. *Ἐγὼ μὲν οὖν ἅπαντα ταῦτ' εἰρημένα καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι τοῖς βουληθεῖσιν ὑποτίθεμαι. τάχα μὲν οὖν οὔσης καὶ ἄλλης τινὸς ὁδοῦ πρὸς*

1. *καὶ — πᾶσαι* ex L addidi* ‖ 2. *ἤτοι τὴν* L ‖ 3. *ἐθέλοις* L *ἢ τὴν* L ‖ 6. *βαδίζοντι** *βαδίζοντα* LO *ἀτιμάζειν** Gal. I, 87 *εἰ — ἀτιμάζειν τὸ φαινόμενον* Pr. XXXVII ‖ 8. *καταλειπτέον* GAk *ἤδη καταληπτέον* LO *λόγον τοῦτον* L ‖ 16. *αὐτοῖς** *αὐτὴν* LO ‖ 19. *ὁπόσον** *ὅπως* LABAkG ‖ 22. *ἔντος* (num forte *ὄντως**?) *θέλῃ τις τιμηθῆναι* LPr. LXII

τo καλὸν κἀγαθὸν γενέσθαι, μὴ γιγνώσκων δ' εὑρεῖν αὐτὴν ἐχρησάμην τε δι' ὅλου τοῦ βίου ταύτῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφθόνως ἐδήλουν παρακαλῶν ἀντιδιδόναι τι καὶ ἀντιδιδάσκειν, εἴ τινες ἑτέραν ἄλλην αὐτοὶ γιγνώσκουσι καλοκἀγαθίας ὁδόν — ἄχρι περ ἂν ἐπιθυμῶμεν ἄλλης, ἐν τῇδε διατρίβωμεν, ἣ κοινὴ πάντων διαγνώσεώς τε καὶ θεραπείας. [καὶ γὰρ ἡ φιλονεικία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία πάθη τῆς ψυχῆς εἰσι. τούτων ἔλαττον μὲν <ἡ λύπη>, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ πάθος. περὶ δὲ τοῦ φθόνου τί δεῖ καὶ λέγειν; αἴσχιστον τῶν κακῶν ἐστιν· ὀνομάζω δὲ φθόνον, ὅταν τις ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς λυπῆται. πάθος μέν ἐστι καὶ λύπη πᾶσα, χειρίστη δὲ ὁ φθόνος ἐστίν, εἴτε ἓν τῶν παθῶν εἴτε λύπης ἐστὶν εἶδος πλησιάζον αὐτῇ.] Κοινὴ δ' ἐφ' ἁπάντων ὁδὸς τῆς ἰάσεως ἡ προειρημένη. χρὴ γὰρ τὰ ‖ μὲν αἰσχρὰ καὶ φευκτὰ 36
κατανοεῖν ἐπὶ τῶν ἐνεχομένων αὐτοῖς σφοδρῶς· ἐναργὲς γὰρ ἐπ' ἐκείνων φαίνεται τὸ αἶσχος· ὅτι δ' οὐ βλέπομεν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν μηδέν, εἶναι νομίζειν προσήκει τυφλότητ' εἴτε περὶ τὸ φιλοῦν εἴτε περὶ τὸ φιλούμενον. Ἔνιά τε λανθάνει διὰ σμικρότητα καὶ παρορᾶται, μὴ δυνάμενα παροφθῆναι διὰ τὸ μέγεθος ἐν ἄλλοις. Πρεσβύτην οὖν τινα βλέπειν αὐτὰ δυνάμενον εὑρίσκειν προσήκει, παρακαλοῦντας ἅπαντα μετὰ παρρησίας δηλοῦν, εἶτ' εἰπόντος τι, πρῶτον αὐτῷ χάριν μὲν γνῶναι παραυτίκα, χωρισθέντας δὲ διασκέπτεσθαι κατὰ μόνας ἑαυτοῖς ἐπιτιμῶντας ἐκκόπτειν τε

3. ἐδήλουν παρακαλῶν* Pr. XXXIX παρακαλῶν L ‖ 4. Post ἀντιδιδόναι expunxi verba τε καὶ ἀποδοῦναι Pr. LVI τε καὶ ἀντιδοῦναι L. Idem fecit Cob. εἴ τινες L ‖ 6. διατρίβωμεν* ‖ 8. καὶ φιλοδ. om: ἡ L ‖ 9. ἔλαττον μὲν L <ἡ λύπη> addidi ex loco pag. 37, 3 K, quo totus locus interpolatus pertinet. Fleck. Ann. 123, 567 ‖ 14. πλησιάζον δέ πως αὐτήν L ‖ 15. τὰ μὲν αἰσχρά* ὅτι μὲν αἰσ. L O ‖ 20. λανθάνει* παρορᾶται L

πειρωμένους τὸ πάθος, οὐκ ἄχρι τοῦ μὴ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλ' ὥστε μηδὲ ῥίζαν ἐγκαταλιπεῖν αὐτοῦ τῇ ψυχῇ. Ἔτι γὰρ ἀναφύεται τῇ τῶν συζώντων ἀρδόμενον πονηρίᾳ. Διὰ τοῦτο προσεκτέον ἡμῖν αὐτοῖς ἐστιν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν παθῶν, ὅσα περὶ τοὺς πέλας ἐπισκοποῦμεν, εἴ τι κατὰ την ἡμετέραν ἐστὶ ψυχὴν τοιοῦτον. ἐκκοπτέον γὰρ αὐτὸ φυόμενον ἔτι, πρὶν
37 αὐξηθὲν ἀνίατον ‖ γενέσθαι.

Τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων παθῶν τῆς ψυχῆς οἱ πολλοὶ καταφρονοῦσι, καίτοι γ' ὅταν ἑτέρους αὐτὰ πάσχοντας ἴδωσι, καταγιγνώσκοντες, ἡ λύπη δ' ἅπασι φαίνεται κακόν, ὥσπερ ὁ πόνος ἐν τῷ σώματι.

Καί τις τῶν συνηθεστάτων ἐμοὶ νεανίσκων ἐπὶ σμικροῖς μὲν ἀρνούμενος ἀνιᾶσθαι, ὕστερον δέ ποτε κατανοήσας τοῦτο παραγενόμενός τε πρός με βαθὺν ὄρθρον, ὅλης ἔφη τῆς νυκτὸς ἀγρυπνῶν ἐπὶ τῷδε τῷ πράγματι μεταξύ πως εἰς ἀνάμνησιν ἀφικέσθαι τοῦ μηδ' ἐπὶ μεγίστοις οὕτως ἀνιᾶσθαί με, ὡς ἐπὶ τοῖς μικροῖς αὐτός, ἠξίου τε μαθεῖν, ὅπως ἐμοὶ τοῦτο περιεγένετο, πότερον ἐξ ἀσκήσεώς τινος ἢ δογμάτων ἢ φύντι τοιούτῳ. Ἀπεκρινάμην οὖν αὐτῷ τἀληθῆ. καὶ γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἐν ἅπασιν, ἔφην, δύνασθαι μέγα ἐν τῇ τῶν παιδίων ἡλικίᾳ εἰς ζωῆς τελείωσιν, εἶθ' ὕστερον τά τε δόγματα καὶ τὴν ἄσκησιν. ὅτι μὲν οὖν αἱ φύσεις ἡμῶν πάμπολυ διαφέρουσι, μαθεῖν ἐναργῶς

2. ἄλλοις μόνον* Cob μόνοις LO ἐγκαταλιπεῖν LB ‖ 3. συζώντων LAB σωζόντων ChK ‖ 6. ἐπισκοποῦμεν* ἐπισκοπούμενα L ‖ 13. καί τις L ‖ 14. ἀνιᾶσθαι* δέ ποτε* ‖ 16. ἀγρυπνῶν* ἀγρυπνῶ L ‖ 18. ἀνιᾶσθαί με* ἀνιώμενον LO ‖ 19. αὐτὸς* ἐμαυτὸν LO ἠξίου τε* ἠξίουν LO ὅπως μοι LAB ‖ 20. ἀσκήσεώς τινος* ἀσκήσεως τινῶν LAB ἢ δογμάτων LABCh ‖ 21. αὐτῷ τἀληθῆ* τ' αὐτῷ τἀληθῆ LAB ‖ 23. παιδίων*

*ἔστιν ἐπὶ τῶν παραφερομένων παιδίων. Ἔνια μὲν γὰρ
αὐτῶν ἀεὶ φαιδρά, σκυθρωπὰ δ' ἄλλα θεώμεθα, καὶ ‖
τὰ μὲν ἕτοιμα γελᾶν ἐπὶ πᾶσι, τὰ δὲ κλαίειν ἐπὶ σμι-* 38
*κραῖς προφάσεσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν ἔχει κοινῇ, τὰ
δ' ἁρπάζει. καὶ τὰ μὲν θυμοῦται σφοδρῶς ἐπὶ τῶν
σμικροτάτων, ὡς δάκνειν τε καὶ λακτίζειν καὶ λίθοις
καὶ ξύλοις ἀμύνασθαι τοὺς πέλας, οταν ἀδικεῖ-
σθαι δόξῃ, τὰ δ' ἐστὶν ἀνεξίκακα καὶ πρᾳέα, μήτ'
ὀργιζόμενα μήτε κλαίοντα, πρὶν ἀδικηθῆναί τι μέγα.
Ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ Εὔπολις ἐρωτώμενον Ἀριστείδην τὸν
Δίκαιον ὑπὸ τοῦ Νικία· 'Πῶς ἐγένου δίκαιος;' οὐκ
ἀπρεπῶς ἀποκρινόμενον ἐποίησεν·*

*''Ἡ μὲν φύσις τὸ μέγιστον ἦν· ἔπειτα δὲ
Κἀγὼ προθύμως τῇ φύσει συνελάμβανον.'*

*Οἱ μόνον οὖν ἕτοιμοι τῶν νέων φύσεις πρὸς τὸ λυ-
πεῖσθαι ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ θυμοῦσθαι καὶ λι-
χνεύειν, ὑπὲρ ὧν ἄχρι δεῦρο τὸν πλεῖστον λόγον ἐποιη-
σάμην. Ἔτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔστιν ἰδεῖν ἔνια
μὲν ἀναίσχυντα τῶν παιδίων, ἔνια δ' αἰδούμενα, καὶ
τὰ μὲν μνημονικά, τὰ δ' ἀμνήμονα, τινὰ δ' ἐπιλή-
σμονα, καὶ τὰ μὲν φιλόπονα περὶ τὰ διδασκόμενα, τὰ
δ' ἀμελῆ καὶ ῥᾴθυμα, καὶ τῶν φιλοπόνων ἔνια μὲν
ἐπὶ τῷ ἐπαινεῖσθαι ‖ χαίροντα προθύμως, ἔνια δ' ἐπὶ* 39

1. *περιφερομένων* Cob ‖ 6. *λίθοις κ. ξύλοις* G ‖ 8. *πρᾳέα** *πράα* L ‖ 10. *ταῦτ' ἄρα καὶ* L ‖ 11. *Πῶς ἐγ. δίκ.* Meineke Frgm. Com. Gr. II, 1, p. 457 IV. *ἡ το νητίας ὢν ἐγένου* L *οὐκ ἀπρεπῶς* οὕτω δ' ἀπρεπῶς* L ‖ 12. *ἀποκρινόμενον* L ‖ 13. De vers. Eup. vid. Meineke l. l. et Cob. Mnem. VIII, 243. — *ἡ μὲν φύσις τὸ μέγιστον, ἔπειτα δὲ κἀγὼ τὴν φύσιν προθύμως συνελάμβανον* LO ‖ 17. *ὑπὲρ ὧν* ὑπ' αὐτῶν* L *ὅπερ αὐτῶν* AB *ὥνπερ* ChK ‖ 19. *καὶ* ante *αἰδούμενα* om. L ‖ 23. *ἐπὶ τῷ ἐπαινεῖσθαι χαίροντα** Pr. XXXVIII G (in notis) *ἐπὶ τῷ χαίρειν ἐπαινούμενα* LO

τῷ καταγιγνώσκεσθαι πρὸς τῶν διδασκάλων αἰδούμενα, τινὰ δὲ καὶ δεδιότα πληγάς. [Οὕτω δὲ καὶ τῶν ῥαθύμων ἐπὶ ταῖς ἐναντίαις αἰτίαις ἕκαστον ἰδεῖν ἔστι ῥαθυμοῦν.]

Ἐξ ὧν οὖν ἂν θεῶνται περὶ τὰ παιδία πάντες ἄνθρωποι, τὰ μὲν αἰσχυντηλὰ καλοῦσιν αὐτῶν, τὰ δ' ἀναίσχυντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἤτοι φιλότιμα καὶ φιλόκαλα ἢ ἀφιλότιμα καὶ ἀφιλόκαλα, καὶ μὴν δειλὰ καὶ καταφρονητικὰ πληγῶν, ἑτέρας τε τοιαύτας ἐπ' αὐτῶν τίθενται προσηγορίας κατὰ τὰς φύσεις αὐτῶν. Οὕτως οὖν καὶ τὰ μὲν φιλοψευδῆ, τὰ δὲ φιλαλήθη τῶν παιδίων ὁρῶμεν ὄντα φύσει, καὶ πολλὰς ἄλλας ἔχοντα διαφορὰς ἠθῶν, ὑπὲρ ὧν οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι νῦν λέγειν εἰκότως· ἔνια μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ῥᾴστου δέχεται τὴν ἀγαθὴν παιδείαν, ἔνια δ' οὐδὲν ὀνίναται. Οὐ μὴν τούτου γ' ἕνεκεν ἀμελητέον ἐστὶ τῶν παιδίων, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀρίστοις ἤθεσι θρεπτέον. Ἣν μὲν οὖν ἡ φύσις αὐτῶν δέξηται τὴν ἐκ τῆς ἐπιμελείας ὠφέλειαν, ἀγαθοὶ γενηθεῖεν ἂν ἄνδρες. εἰ δὲ μὴ δέξαιντό που, ‖
40 τὸ μὲν ἡμέτερον ἂν ἄμεμπτον εἴη. Παραπλησία γάρ πώς ἐστιν ἡ τῶν παιδίων διαγωγὴ τῇ τῶν φυτῶν ἐπιμελείᾳ. Κατ' ἐκείνην γοῦν ὁ γεωργὸς οὐκ ἄν ποτε δυνήσεται ποιῆσαι τὸν βάτον ἐκφέρειν βότρυν, οὐ γὰρ ἐπιδέχεται ἡ φύσις αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς τοιαύτην τελείωσιν. Ἀμπέλους δ' αὖ πάλιν ἑτοίμας οὔσας, ὅσον ἐφ'

2. δεδιότα πληγάς* τὸ δεδιέναι πληγάς L ‖ 3. ἐναντίαις ⟨αἰτίαις⟩* Pr. XXXII ἰδεῖν ἔστι ῥαθυμοῦν* ‖ 5. ἐξ ὧν οὖν ἂν* Pr. XXX ‖ 7. φιλότιμα καὶ φιλοκ. L ‖ 10. φ. αὐτῶν* φ. αὐτάς LO ‖ 11. οὕτως οὖν καὶ L ‖ 12. ὄντα φύσει L ‖ 14. ἐκ τοῦ ῥᾴστου L (= V, 815, 5) ‖ 18. δέξηται L ‖ 20. ἂν ἄμεμπτον* = Gal. XVI, p. 323 et Pr. XXX ‖ 22. οὐκ ἄν — δυνήσεται* Pr. XLVI δυνήσαιτο LO ‖ 25. ἐφ' ἑαυτῶν LO = XVI, 324. τὸν ante καρπὸν om. L

ἑαυτῶν, καρπὸν ἐκφέρειν, ἐὰν ἀμελήσας ἐπιτρέψῃ μόνῃ τῇ φύσει, μοχθηρὸν ἢ οὐδ' ὅλως οἴσουσιν αὐτόν. Οὕτω δὲ καὶ ἣν τῶν ζῴων ἵππον μὲν παιδεύσῃς, εἰς πολλὰ χρήσιμον ἕξεις, ἄρκτος δέ, κἂν ἡμέρα ποτὲ δόξῃ, μόνιμον οὐκ ἔχει τὴν ἕξιν, ἔχιδνα δὲ καὶ σκορπίος οὐδ' ἄχρι τοῦ δοκεῖν ἡμεροῦσθαι προέρχεται.

Cap. VIII. Ἐγὼ τοίνυν, ὅπως μὲν τὴν φύσιν ἔχω, οὐκ ἔχω φάναι· [τὸ γὰρ ἑαυτὸν γνῶναι χαλεπόν ἐστι καὶ τοῖς τελείοις ἀνδράσι, μή τοί γε δὴ τοῖς παισίν.] εὐτύχησα δὲ μεγάλην εὐτυχίαν, ἀοργητότατον μὲν καὶ δικαιότατον καὶ χρηστότατον καὶ φιλανθρωπότατον ἔχων πατέρα, μητέρα δ' ὀργιλωτάτην, ὡς δάκνειν μὲν ‖ ἐνίοτε 41 τὰς θεραπαίνας, ἀεὶ δὲ κεκραγέναι τε καὶ μάχεσθαι τῷ πατρὶ μᾶλλον ἢ Ξανθίππη Σωκράτει. Παράλληλά θ' ὁρῶντί μοι τὰ καλὰ τῶν τοῦ πατρὸς ἔργων τοῖς αἰσχροῖς πάθεσι τῆς μητρὸς ἐπῄει τὰ μὲν ἀσπάζεσθαί τε καὶ φιλεῖν, τὰ δὲ φεύγειν καὶ μισεῖν. Ὥσπερ δ' ἐν τούτοις ἑώρων παμπόλλην διαφορὰν τῶν γονέων, οὕτω κἀν τῷ τὸν μὲν ἐπὶ μηδεμιᾷ ζημίᾳ λυπεῖσθαι, ἀνιᾶσθαι δ' ἐπὶ σμικροτάτοις τὴν μητέρα. Γιγνώσκεις δὲ δήπου καὶ σὺ τοὺς παῖδας, οἷς μὲν ἂν ἥσθῶσι, ταῦτα μιμουμένους, ἃ δ' ἂν ἀηδῶς ὁρῶσι, φεύγοντας.

Ἡ μὲν οὖν ὑπὸ τῷ πατρὶ παιδεία τοιαύτη τις ἦν· ὑποπληρώσας δὲ τετταρεσκαιδέκατον ἔτος, ἤκουον φιλοσόφων πολιτῶν, ἐπὶ πλεῖστον μὲν Στωϊκοῦ Φιλοπά-

3. ἣν τῶν ζῴων* τῇ τῶν ζ. L παιδεύσας L παιδεύσεις XVI, 324 ‖ 4. ἄρκτος δὲ* ἡμέρα LAB ἥμερα XVI, 324 ἥμερον ChK ‖ 5. δόξῃ* δείξῃς L διδάξῃς O οὐκ ἔχει L ‖ 6. οὐδ' ἄχρι L De toto loco vid. Fleck. Ann. 123, 568 ‖ 8. ἔχω φάναι* AkPr. XXXVIII ἔχω γνῶναι· [τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι χαλεπόν — τοῖς παισί] LO ‖ 10. μὲν καὶ L ‖ 15. θ' ὁρῶντι* ‖ 19. μηδεμία L | λυπεῖσθαι, ἀνιᾶσθαι* λυπούμενον — ἀνιωμένην LO ‖ 21. ἂν ησθῶσι K ἀνιστῶσι L

τορος μαθητοῦ, βραχὺν δέ τινα χρόνον καὶ Πλατωνικοῦ μαθητοῦ Γαΐου, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν αὐτὸν εἰς πολιτικὴν ἀσχολίαν ἑλκόμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὅτι μόνος αὐτοῖς ἐφαίνετο δίκαιός τε καὶ χρημάτων εἶναι κρείττων, εὐπρόσιτός τε καὶ πρᾷος. Ἐπὶ τούτῳ
42 δέ τις καὶ ἄλλος ἧκε πολίτης ἡμέτερος ‖ ἐξ ἀποδημίας μακρᾶς, Ἀσπασίου τοῦ Περιπατητικοῦ μαθητής, καὶ μετὰ τοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἄλλος Ἐπικούρειος, ὧν ἁπάντων ὁ πατὴρ δι᾽ ἐμὲ τοῦ τε βίου καὶ τῶν δογμάτων ἐξέτασιν ἐποιεῖτο σὺν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικνούμενος. Ἐγεγύμναστο δ᾽ αὐτὸς ἐπὶ πλεῖστον ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἀριθμητικῇ καὶ ἀρχιτεκτονίᾳ καὶ ἀστρονομίᾳ. Βουλόμενος οὖν ὁμοίως κἀμὲ ταῖς γραμμικαῖς ἀποδείξεσι χρῆσθαι διδάξαι, διὰ ταύτην, ἔφη, τὴν αἰτίαν καὶ δια τὸ μηδὲ διαφωνίαν τινὰ γεγονέναι τῶν σεαυτοῦ διδασκάλων πρὸς ἀλλήλους [τῶν ἀπὸ τῶν σοῦ δηλονότι μαθημάτων καλῶν, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τὰς προειρημένας τέχνας, ὧν αἱ πρῶται γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητική, καθάπερ οὖν ἔφην τὸ] χρὴ μὴ προπετῶς ἀπὸ μιᾶς αἱρέσεως ἀναγορεῦσαι σεαυτόν, ἀλλ᾽ ἐν χρόνῳ πολλῷ μανθάνειν τε καὶ κρίνειν αὐτάς [οὕτω πρὸς ἁπάντων μὲν ἀνθρώπων ἐπαινεῖται, συνομολογεῖται δὲ καὶ τοῖς φιλοσόφοις εἶναι ζηλωτέα ταῦτα καὶ νῦν ἤδη ζηλωτέον

1. βραχὺν δέ τινα ⟨χρόνον⟩* ‖ 3. πολιτικὴν ἀσχολίαν* πολιτικὰς ἀσχολίας LO ‖ 4. ἐφαίνετο L ‖ 5. ἐπὶ τούτῳ* ἐν τούτῳ LO ‖ 6. ἧκε L ‖ 9. τοῦ τε β.* τοῦτο β. L ‖ 13. βουλ. οὖν L κἀμὲ* χρῆσθαι διδάξαι* λέγειν κεχρῆσθαι τὸν διδάξαντα LO ‖ 14. ταύτην, ἔφη* ταύτην δὲ χρὴ O καὶ διὰ τὸ addidi* Locus mutilus et nondum sanatus. ‖ 15. διαφωνίαν τινὰ L τῶν σεαυτοῦ ⟨διδασ⟩κάλων πρὸς ἀλλήλους* ‖ 19. χρὴ μὴ προπετῶς* ἔφην αἲ μὴ προπ. L ‖ 20. ἀναγορεῦσαι L ‖ 21. μανθάνειν τε καὶ κρίνειν LAB ‖ 23. εἶναι ζηλοῦ$^{\tau}$ ταῦτα νῦν ἤδη καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου ζηλωτέον ἀσκεῖν καὶ μανθάνειν καὶ αὐξάνειν L

αὐτὰ καὶ μανθάνειν καὶ αὐξάνειν ἀξιῶσαι] δικαιοσύνης ἀντιποιούμενον καὶ σωφροσύνης ἀνδρείας τε καὶ φρονήσεως. Ἐπαινοῦσι γὰρ ἅπαντες ‖ τὰς ἀρετὰς ταύτας, 43 *κἂν αὐτοὶ συνειδῶσιν ἑαυτοῖς οὐδεμίαν αὐτῶν ἔχουσι, καὶ φαίνεσθαι μὲν πειρῶνται τοῖς ἄλλοις ἀνδρεῖοι καὶ σώφρονες καὶ φρόνιμοι καὶ δίκαιοι, ἄλυποι μέντοι κατ' ἀλήθειαν εἶναι, κἂν μὴ φαίνωνται τοῖς πέλας. Ὥστε τοῦτο μέν σοι πρῶτον ἁπάντων ἀσκητέον ἐστίν, ὃ σπουδάζεται ἅπασιν ἀνθρώποις μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀρετῶν.*

Ταύτας, ἔφην ἐγώ, παρὰ τοῦ πατρὸς λαβὼν τὰς ἐντολὰς ἄχρι δεῦρο διαφυλάττω, μήτ' ἀφ' αἱρέσεώς τινος ἐμαυτὸν ἀναγορεύσας, ὧν σπουδῇ πάσῃ [ἀκριβῆ] τὴν ἐξέτασιν ἔχω, ἀνέκπληκτός τε πρὸς τὰ κατὰ τὸν βίον ὁσημέραι συμπίπτοντα διαμένων, ὥσπερ ἑώρων τὸν πατέρα. Οὔτ' οὖν ἀπώλειά τινος ἱκανὴ λυπῆσαί με, πλὴν εἰ παντοίως ἀπολέσαιμι τὰ κτήματα — τοῦτο γὰρ οὐδέπω πεπείραμαι — δόξης τε καὶ τιμῆς ὁ πατὴρ εἴθισέ με καταφρονεῖν, ἀλήθειαν μόνην τιμῶντα. Λυπουμένους δ' ὁρῶ τοὺς πολλούς, ὅταν ἠτιμάσθαι δοκῶσιν ὑπό τινος ἢ ἐπὶ χρημάτων ἀπωλείᾳ. κατὰ τοῦτ' οὖν, ἔφην, μήτε λυπούμενον εἶδές μέ ποτε, μήτε χρημάτων ἀπώλεια συνέπεσέ μοι μέχρι δεῦρο τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὡς μηκέτ' ἔχειν ‖ ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐπιμελεῖσθαι 44

5. *φαίνεσθαι μὲν** *φ. τε* L ‖ 6. *φρόν. κ. δίκ.* L ‖ 7. *τοῖς πέλας* L ‖ 8. *μέν σοι** *μὲν σου* L *ἔστιν, ὃ* L *σπουδάζεται** *σπουδαζόμενον* LO ‖ 13. [*ἀκριβῆ*] inclusi * Pr. LII ‖ 14. *ἔχω** *ἔχων* LO *ἀνέκπληκτός τε* AkG ‖ 15. *διαμένων* L ‖ 16. *ἱκανη λυπῆσαί με* L ‖ 18. *πεπείραμαι* ChK *πεπλήρωμαι* L *πεπείρασαι* AB ‖ 20. *ἠτιμάσθαι** *ἤτοι τιμᾶσθαι* L Pr. XXXVII *ἤτοι ἀτιμᾶσθαι* O ‖ 21. *ἢ ἐπὶ χρημ.** ‖ 22. *μήτε λυπ. — μήτε χρημ. ἀπ.** *οὐδὲ λυπ. — μὴ δὲ χρημάτων ἀπ.* (om. *ἐπὶ* = Cob) L *οὐδὲ — οὐδὲ ἐπὶ χρημ. ἀπ.* O ‖ 23. *μέχρι δεῦρο* om. *τοῦ* L

τοῦ σώματος ὑγιεινῶς, μήτ' ἀτιμία τις, ὡς ὁρῶ πολλοὺς ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῆς τιμῆς ἀφαιρεθέντας. Εἰ δὲ τοὺς μὲν ἀκούσαιμι ψέγοντάς με, τοὺς δ' ἐπαινοῦντας, αὐτοῖς ἀντιτίθημι, καὶ νομίζω, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐπαινοῦντας ἐπιθυμεῖν ἔχειν ἐοικέναι τῷ θἄπαντα ἔχειν ἐθέλειν κτήματα. Δοκῶ τοίνυν, ἔφην, ἐμαυτῷ, τάχα δὲ καὶ σοὶ δόξω μηδὲν ἄχρι δεῦρο μέγα πεποιηκέναι διὰ τέλους ἄλυπος ὤν. Οὔτε γὰρ ἀφῃρέθην ἁπάντων τῶν χρημάτων, οὔτ' ἠτιμώθην. εἰ δὲ βοῦς ἢ ἵππος ἢ οἰκέτης ἀπέθανεν, οὐχ ἱκανὸν τοῦτ' ἦν λυπῆσαί με μεμνημένον ὧν ὁ πατὴρ ὑπέθετο, μὴ πρότερον ἐπὶ χρημάτων ἀπωλείᾳ λυπηθῆναι συμβουλεύων, ἄχρις ἂν ᾖ τὰ λειπόμενα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν αὐτάρκη. Τοῦτον γὰρ ἐτίθετο πρῶτον ὅρον ἐκείνων κτημάτων, ὡς μὴ πεινῆν μὴ ῥιγοῦν μὴ διψῆν. εἰ δὲ πλείω τῆς εἰς ταῦτα χρείας εἴη, καὶ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις, ἔφη, χρηστέον αὐτοῖς. ἐμοὶ τοίνυν ἄχρι δεῦρο τοσαύτη χρημάτων χρῆσίς ἐστιν, ὡς καὶ πρὸς
45 τας τοιαύτας ‖ πράξεις ἐξαρκεῖν. Οἶδα δ', ἔφην, καὶ σὲ διπλάσιά τ' ἐμοῦ κεκτημένον, ἐπίτιμόν τε κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ὄνθ', ὡς, τίς ἂν εἴη σοι λύπης αἰτία, πλὴν ἀπληστίας, οὐχ ὁρῶ. [πρὸς ταύτην οὖν ἄσκη-

1. ὡς ὁρῶ πολλοὺς ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τῆς τιμῆς ἀφαιρεθέντας* Pr. LVI ὁρῶ τοῦ συνεδρ. τῆς τιμῆς βουλῆς ἀφαιρεθέντας L ὡς ὁρᾶν με τ. συνεδρ. τῆς ἐμῆς βουλῆς ἀφαιρεθέντα O. Ceterum vid. Cob. Mnem. VIII, 243, qui dicit ἀφαιρεθῆναι τοῦ συνεδρίου τῆς βουλῆς esse 'senatu moveri' ‖ 3. τοὺς μὲν — ψέγοντάς με* τινὰς ψέγειν μὲν L τοὺς δὲ L ‖ 5. θ' ἄπαντα ABCh τ' ἄπαντα L ‖ 7. πεποιηκέναι L ἄλυπος ὢν* ‖ 9. ἠτιμώθην LA ‖ 15. πεινῆν — διψῆν L ‖ 16. χρείας LG ‖ 17. χρηστέον αὐτοῖς* Ak αὐτὰς L ‖ 19. ἔφην AkG ‖ 20. διπλάσια Cob = K 47, 16 ἐπίτιμόν τε* ἐπιτιμῶν τε L ἔντιμον Cob ‖ 21. ὄνθ' ὡς ex ὄντως (L)* οὕτως ὡς O Pr. XXV sq. ‖ 22. πρὸς τ. τ. ἄσκησον μόνην ἂν εἶπον ἐγὼ L ἄσκησιν μόνην ἂν εἶσον ἐγὼ AB ἀπεῖδον*

σιν μόνην ἀπεῖδον ἐγὼ διὰ μνήμης ἔχων καὶ μελετῶν ἀεὶ καὶ σκοπούμενος, εἰ ἀληθεύω, μέχρι περ ἂν τούτῳ πεισθῶ, ὡς τῷ τὰ δὶς δύο τέτταρα εἶναι.]

Cap. IX. *Θεασόμεθα γάρ, ἔφην, ἐπὶ σχολῆς, ὁποῖόν τι πάθος ἐστὶν ἡ ἀπληστία. Τὴν δ' ἀρχὴν τῆς σκέψεως ἡ περὶ τὰς τροφὰς ἀπληστία παρέξει. τὸ γοῦν ἐπέκεινα τοῦ συμμέτρου προσφέρεσθαι σιτίων ἀπληστίαν ὀνομάζουσι. τὸ σύμμετρον δ' αὐτῶν κρίνουσι τῇ χρείᾳ τῆς τροφῆς· χρεία δ' αὐτῆς ἐστι τὸ θρέψαι τὸ σῶμα· θρέψει δὲ πεφθεῖσα καλῶς, πεφθήσεται δ', εἰ σύμμετρος, τὴν γὰρ πολλὴν ἀπεπτουμένην ἴσμεν· Εἰ δ' ἅπαξ τοῦτο γένοιτο, διαφθείρεσθαι τὴν χρείαν αὐτῆς ἀναγκαῖον. εἰ δέ γ' ὑπὸ τῆς δήξεως τῶν ἀπεπτηθέντων σιτίων ἡ γαστὴρ ἀνιαθεῖσα πᾶν ἐκκρίνειε, || διάρροια μὲν ὀνομάζεται τὸ σύμπτωμα, διαφθείρεται* 46 *δ' ἡ χρεία τῆς τροφῆς. οὐ γὰρ ἐφ' ᾧτε διεξελθεῖν τὰ ἔντερα λαμβάνομεν αὐτήν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ προστεθῆναι πᾶσι τοῖς μορίοις τοῦ σώματος. εἰ δ' ἀναδοθείη μὴ καλῶς πεφθεῖσα, κακοχυμίαν ἐν ταῖς φλεψὶν ἐργάζεται. Ἐπεὶ τοίνυν ἐπὶ τῷ σώματι ἡμῶν ἔμαθες, ὁποῖόν τι πρᾶγμά ἐστιν ἡ ἀπληστία, μεταβὰς ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἤδη θέασαι κἀνταῦθα τὴν φύσιν αὐτῆς ἐφ' ἑκάστης ὕλης πραγμάτων ἐπισκοπούμενος ἀπὸ τῶν κτημάτων ἀρξάμενος. Ἐν τούτοις οὖν ἔνια μὲν οὐκ ὀρθῶς ἐσπούδασται, καθάπερ οἱ μαργαρῖται καὶ οἱ σαρδόνυχες αἵ τ' ἄλλαι λίθοι πᾶσαι ὥσπερ αἱ γυναῖκες οἷον κόσμον*

2. *εἰ ἀληθεύω** *ἢ ἀληθεύω* L *πεισθῶ** *πεισθῇς* L *ἐπείσθην* O ‖ 3. *τῷ τὰ** *τὸ τὰ* LO ‖ 4. *Θεασόμεθα* L *θεασάμεθα* A *ἔφην** *ἔχων* L *εἶπον* AkG *σχολῆς* LK ‖ 7. *σιτίων** *σίτου* LO ‖ 16. *ἐφ' ᾧτε** *ἐφοτ'* L *ἐφ' ὅτι* O ‖ 17. *λαμβάνομεν** *λαμβανόμενα* L ‖ 19. *φλεψὶν ἐργάζεται* L ‖ 23. *ἀρξάμενος* LBCh *ἀρξόμενος* AK ‖ 26. *ὥσπερ — οἷόν τινα κόσμον φέρουσιν ἐξαρτησάμεναι ἑαυτῶν** Pr. XLIII

φέρουσιν ἐξαρτησάμεναι ἑαυτῶν· τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὰ χρυσοϋφῆ τῶν ἱματίων ἤ τι περίεργον ἔργον ἔχοντα, ἢ ὕλης δεόμενα πόρρωθεν κομιζομένης, ὥσπερ τῆς σηρικῆς ὀνομαζομένης. ἔνια δὲ τῶν κτημάτων εἰς τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν διαφέροντα προσηκόντως σπουδάζεται, πρῶτα μὲν ἐξ ὧν τρεφόμεθα καὶ ἀμφιεννύμεθα καὶ ὑποδούμεθα, ἐν οἷς ἐστιν ἡ οἴκησις.
47 *ἐκείνου δὲ τοῦ ‖ γένους φαίνεται καὶ τὰ τοῖς νοσοῦσιν ἐπιτήδεια. τινὰ δ' ὥσπερ τοὔλαιον ἀμφοτέροις ὑπάρχει χρήσιμα τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ τοῖς νοσοῦσιν, ἔνια δὲ τοιαῦτα τὰ μὲν μείζω, τὰ δ' ἐλάττω τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασιν. Καὶ τοίνυν ἤδη τοῦ πλήθους τὸν ὅρον καὶ τῆς κτήσεως αὐτῶν ἐναργῶς οἶμαί σε τεθεᾶσθαι. [Ὥσπερ γὰρ τὸ πηχυαῖον ὑπόδημα πρὸς τέλος ἐστὶν ἄχρηστον, οὕτω καὶ τὸ πλείονα ἔχειν ὑποδήματα πλὴν δυοῖν, οἷς χρώμεθα, περιττόν τε καὶ ἄχρηστον, ἐπειδὴ δυοῖν πάντως αὐτάρκης ἡ χρεία. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα διπλῆν ἔχειν αὔταρκες, οἰκέτας τε καὶ σκεύη.] [ἐν ἡμῖν, ἔφην, οὐ μόνον ἐσθὴς ὑπάρχει περιττοτέρα τῆς διττῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ οἰκέται καὶ σκεύη καὶ πάνθ'*

'quibus ornantur mulieres intendentes et opinantes magnificare inde earum decorem et pulchritudinem' D *πᾶσαι κόσμον* (om. *καθάπερ*) *ὥσπερ αἱ γυν. οἷόν τι φέρουσαι ταῖς ἐξαρτησαμέναις αὐταῖς* L *καθάπερ κόσμος, ὃν αἱ γυν. οἷόν τι μέγα φέρουσι τοῖς ἐξαργησαμένοις αὐτῶν* G 'cuiusmodi item est ornatus, quem foeminae ut magnum quiddam gestant, iis ancillis quae ab ipsis dum incedunt pendent' Don ‖ 2. *καὶ τὰ* τὰ τὰ* L *ἤ τι περίεργον ἔργον ἔχοντα ἢ* ἢ τινὰ — ἔχων* L 'Et similiter est de pannis deauratis, in quorum compositione laborant longo tempore absque ratione' D. Hic explicit codex Dresd. ‖ 3. *θεόμενα* LAB ‖ 4. *τῆς σηρικῆς ὀνομαζομένης* ὀνομαζομένης* L[1] quod eadem manus correxit in *ὀνομαζομένων* ‖ 5. *εἰς τὴν* L ‖ 7. *ἐν οἷς ἐστὶν ἡ* L ‖ 15. *τὸ πλείονα ἔχειν* τὸ ε΄ καὶ ι΄ ἐχ.* LO ‖ 16. *πλὴν δυοῖν οἷς χρώμεθα περιττόν τε καὶ ἄχρηστον* L *ἐπειδὴ δυοῖν* τῆδ' οὐ δυοῖν* L *πλὴν δυοῖν. ἄλλα τε γὰρ ὄντα πάντως* (ceteris omissis) O Pr. XXXIV

ἁπλῶς τὰ κτήματα πολὺ πλείω τῶν διττῶν ἐστιν. πρόσοδον γὰρ ἔχομεν ἀφ᾽ ὧν κεκτήμεθα πολλαπλασίαν ἢ ὡς εἰς ὑγίειαν μόνην ἐξ αὐτῶν ὑπηρετεῖσθαι τῷ σώματι.] Τινας οὖν, ἔφην, ὁρῶ τὸν ἀπολαυστικὸν ὀνομαζόμενον ἑλομένους βίον οὐ διπλάσια μόνον ἢ τριπλάσια δαπανῶντας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πενταπλάσια καὶ δεκαπλάσια καὶ τριακονταπλάσια. Σὲ δ᾽ ὁμοίως ἐμοὶ ‖ διαιτώμενον 48 θεῶμαι, λυπούμενον δ᾽ ἀνομοίως ἐμοί, καίτοι τῆς οὐσίας σου ἕκαστον ἔτος αὐξανομένης, ἐπεὶ τῶν σεαυτοῦ προσόδων ἀναλίσκεται μέν σοι τὸ δέκατον ἴσως μέρος, αἱ λοιπαὶ δ᾽ ἐννέα μοῖραι τοῖς ὑπάρχουσι προστίθενται. Βλέπω γάρ σε μήτ᾽ εἰς τὰ καλὰ τῶν ἔργων δαπανῆσαι τολμῶντα, μήτ᾽ εἰς βιβλίων ὠνὴν καὶ παρασκευὴν καὶ τῶν γραφόντων ἄσκησιν ἤτοι γ᾽ εἰς τάχος διὰ σημείων ἢ εἰς κάλλος καὶ ἀκρίβειαν, ὥσπερ γ᾽ οὐδὲ τῶν ἀναγιγνωσκόντων ὀρθῶς. οὐ μὴν οὐδὲ κοινωνοῦντά σε θεῶμαι καθάπερ ἐμὲ σὺ βλέπεις ἑκάστοτε τοῖς μὲν ἱμάτια, τοῖς δ᾽ εἰς τροφὰς ἢ νοσηλείαν. τινῶν δ᾽ ἐθεάσω με καὶ τὰ χρέα διαλυσάμενον. Ἐγὼ μὲν οὖν καταλείπω πᾶσαν ἣν ὁ πατὴρ κατέλιπέ μοι πρόσοδον οὐδὲν ἐξ αὐτῆς περιττὸν ἀποτιθέμενος, οὐδὲ πολλαπλάσια τῶν ἀναλισκομένων προστιθέμενος. Ὅμως

3. *τινὰς οὖν** *τίνα* LA ‖ 7. *σὲ δ᾽ ὁμοίως ἐμοὶ** *αἱ δ᾽ ὡσαύτως ὁμοίως ἐμοὶ* L ‖ 8. *ἀνομοίως** *ἂν ὁμοίως* L *αὖ οὐχ ὁμ.* AKG ‖ 9. *οὐσίας σου** *οὐσίας οὐχ* LO *τῶν σεαυτοῦ προσόδ.** *τῶν ἐξαυτῶν πρ.* L ‖ 10. *μέν σοι* L *σοι* om. O *ἴσως μέρος* L ‖ 12. *μήτ᾽ εἰς τὰ καλὰ** *μὴ δ᾽ εἰς* (τ᾽) *καλὰ* L ‖ 13. *μήτ᾽ εἰς** ‖ 14. *γ᾽ εἰς* L ‖ 15. *εἰς κάλλος καὶ ἀκρίβειαν** *εἰς καλ᾽ ἀκρίβ.* L; Versiones: 'figuris ad *pulchritudinem*'; 'sive notis et signis id faciant, ut citius, sive exquisitis figuris, ut pulchrius' Don. *γ᾽ οὐδὲ* L ‖ 18. *τοῖς μὲν ἱμάτια** *τοῖς μὲν ἱματίοις* LO *οἰκετῶν* eieci* ‖ 19 *ἐθεάσω με* Ak *ἐθεάσ*(ομ) L *διαλυσάμενον* Ak ‖ 21. [*οὐδὲ θησαυρίζων*] expunxi * Pr. LVII ‖ 22. *προστιθέμενος** *ἀποτιθέμενος* LO

ἀνιώμενον οὐκ ἂν φαίης πολλάκις ἐμέ, καθάπερ αὐτὸς ὁμολογεῖς, οὐδέποτε λυπούμενόν μ' ὁρῶν. Ἀρ' οὖν ἤδη δύνασαι καθορᾶν τῆς λύπης σου τὴν αἰτίαν ἢ παρ' ‖
49 *ἐμοῦ καὶ τοὔνομα αὐτῆς ἀκοῦσαι ποθεῖς; ἤδη σοι καὶ τοῦτ', εἰ βούλει, γενέσθω· μίαν ἴσθι πασῶν λυπῶν αἰτίαν, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐνίοτε μὲν ἀπληστίαν, ἔστι δ' ὅτε πλεονεξίαν. [ἀπληστίαν μὲν ἀπὸ τοῦ τὰς ἐπιθυμίας ἀπληρώτους ἔχειν· ἀεὶ γὰρ ποθοῦσι τῶν ἔμπροσθεν οἱ ἄπληστοι. ὥστε κἂν διπλάσιον ἔχωσι, τριπλάσιον προσκτήσασθαι σπεύδουσι κἂν τριπλάσιον ἔχωσι, τετραπλασίων ἐφίενται. καὶ οὕτως ἐφορῶσι τοὺς πλείονα κεκτημένους αὐτῶν, οὐ τοὺς ἐλάττονα καὶ τούτους ὑπερβάλλεσθαι ζητοῦσι καὶ τούτων πλέον ἔχειν ἐπιθυμοῦσι.] Σὺ γοῦν οὕτως, ἔφην, ἐὰν σκοπῇς ἅπαντας ἡμῶν τοὺς πολίτας, εὑρήσεις οὐ πολλοὺς πλουσιωτέρους σεαυτοῦ, ὥστε τῶν ὑπολοίπων ἁπάντων εἶναι πλουσιώτερος. [εὔδηλον δέ, ὡς καὶ τῶν δούλων αὐτῶν καὶ προσέτι καὶ γυναικῶν τοσούτων.] εἴπερ οὖν ἡμῖν οἱ πολῖται πρὸς τοὺς τετρακισμυρίους εἰσίν, ὁμοῦ ἐὰν προσθῇς αὐτοῖς τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς δούλους, εὑρήσεις σεαυτὸν δώδεκα μυριάδων ἀνθρώπων οὐκ ἀρκούμενον εἶναι πλουσιώτερον, ἀλλὰ καὶ τούτους*
50 *βουλόμενον ὑπερβαλέσθαι, καὶ ‖ πάμπλουτον ἐν πλούτῳ γενέσθαι σε σπεύδοντα, καίτοι πολλῷ ἐστιν ἄμεινον ἐν αὐταρκείᾳ πρῶτον ὑπάρχειν, ὅπερ ἐστὶν ἐπί σοι. τὸ δ' ἐν πλούτῳ πρωτεύειν οὐκ ἀρετῆς ἀλλὰ τύχης ἔργον,*

1. *ἀνιώμενον ⟨οὐκ ἂν⟩ φαίης** *ἀνιώμενον φαίη* L *οὐδ' ἀνιώμενον φαίης* Ak *ἀνιέμενον φαίης* CkK ‖ 2. *μ' ὁρῶν** *οὖν ἤδη* L ‖ 5. *τοῦτ' εἰ βούλει γενέσθω** ‖ 7. *ἔστι δ' ὅτε* L ‖ 16. *εἶναι πλουσιώτερος** *ἢ πλουσ.* L *ἔσῃ* O *εὔδηλον ὥστε καὶ* L ‖ 19. *πρ. αὐτοῖς** *αὐτοὺς* L ‖ 20. *δώδεκα** ‖ 21. *ἀρκούμενον** coll. infra *ἀρκεσθήσῃ* et Plut. Coriol. XIII. *ἀρνούμενον* LO ‖ 22. *ὑπερβαλλέσθαι* L ‖ 23. *πολλῷ ἐστιν ἄμ.** *πολλ' τὴν ἀμείνω* L *πολίτην ἄμεινον* O

ἥτις καὶ δούλους καὶ ἀπελευθέρους ἐργάζεται πλουσιωτέρους ἡμῶν τῶν ὀνομαζομένων εὐγενῶν. Ἀλλὰ σύγε, κἂν σχῇς, ὡς εὔχῃ, πλέον τῶν πολιτῶν ἁπάντων, οὐκ ἀρκεσθήσῃ, περισκέψῃ δ' αὐτίκα, μή τις ἐν ἄλλῃ πόλει πλουσιώτερος εἴη, κἂν ὑπηρετοῦσάν σοι σχῇς καὶ πρὸς τούτοις τὴν τύχην, ἐπὶ τἆλλα μεταβὰς ἔθνη καὶ τῶν ἐν ἐκείνοις πλουσίων ἐθελήσεις γενέσθαι πλουσιώτερος. ὥστ' οὐ πάντων πλουσιώτερος, ἀλλ' ἀεὶ πένης ἔσῃ διὰ τὰς ἀορίστους ἐπιθυμίας. εἰ δέ γε τῇ χρείᾳ τῶν κτημάτων ἐμέτρεις τὸ σύμμετρον, ἐκ τῶν πλουσίων ἂν ἤδη σαυτὸν ἠριθμήκεις, ἢ πάντως γε τῶν εὐπόρων. Ἐγὼ γοῦν ἐμαυτὸν ἐκ τούτων ἀριθμῶ, καίτοι γ' ἐλάττω σοῦ κεκτημένος. ἐὰν οὖν τοῦτο πείσῃς σαυτόν, οὐκέτ' ἀνιάσει σε τῶν ἀπολλυμένων οὐδέν, ἔσῃ τε μακάριος, ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖσθαι διὰ χρήματα. τὴν δ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπληστίαν ‖ ἐὰν ἐξέλῃς τοῦ τιμᾶσθαι βού- 51
λεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτ' ἄλυπος ἔσῃ. Σοὶ δ' οὐ μόνον ⟨οὐκ⟩ ἀρκεῖ τιμᾶσθαι πρὸς τῶν συνήθων, ἀλλὰ καὶ πάντας ἐθέλεις τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἐπαινεῖν σε. Οἱ δ' εἰ μὴ γιγνώσκουσί σε τὴν ἀρχήν, ἴσως οὖν βουλήσῃ πρότερον αὐτοῖς γνωσθῆναι, δεύτερον δὲ τιμᾶσθαι. Τοῦτο δὲ τὸ μὲν γνωσθῆναι πᾶσιν ἐθέλειν ἀπλήστου φιλοδοξίας ἔργον ἐστίν, τὸ δὲ τιμᾶσθαι ματαίας φιλοτιμίας. Ἀναγκαῖον οὖν ἔσται σοι, καθάπερ ἐπὶ χρημάτων κτήσει νῦν ἀγρυπνεῖς, οὕτως, ἐὰν εἰς φιλο-

1. ἐργαζ. πλουσ. ἡμῶν L ‖ 3. πλέον* ‖ 5. εἴη, κἂν* εἶτ' ἂν O τ' ἂν L ‖ 10. Post ἐμέτρεις delevi σαυτοῦ (σαυτὸν L)* ‖ 13. τοῦτο πείσῃς* τ. πείσῃ σαυτὸν L ‖ 15. ταύτην τὴν L ‖ 17. σοὶ δ' οὐ μόνον οὐκ ἀρκεῖ* Pr. XXXI ἰδὼν μόνον ἀρκεῖ L εἰ δ' οὐ μόνον ἀρκεῖ O ‖ 19. Post ἐπαινεῖν in L leguntur haec: 'καίτοι πρὸς τῶν οὕτω μέρος ἐστὶ τῶν καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν.' οἱ δ' εἰ μὴ* οἱ δὲ μὴ γιγν. L οἵ τε μὴ γ. O ‖ 21. αὐτοῖς L ‖ 25. ἀγρυπνεῖς* ἀγρυπνίας LO

δοξίαν ἢ φιλοτιμίαν ἐκτείνῃς τὴν ἐπιθυμίαν, ἀνιαθήσεσθαι μειζόνως ἐπὶ τοῖς μὴ γιγνώσκουσί σε καὶ τιμῶσι, πολλοῖς οὖσιν. Ἥνπερ οὖν εὕρωμεν ταῦτα καὶ ἀσκήσωμεν ἐπ᾽ αὐτῶν διὰ παντὸς ἡμᾶς αὐτούς, ἄλυποι γενησόμεθα. Πῶς οὖν ἀσκήσομεν; ἐὰν πεισθῶμεν, πότερον ὀρθῶς εἴρηται, πάθος εἶναι ψυχῆς μοχθηρότατον ἀπληστίαν. κρηπὶς γάρ τις αὕτη φιλοχρηματίας ἐστί, καὶ φιλοδοξίας καὶ φιλοτιμίας, καὶ φιλαρχίας καὶ φιλονεικίας.

Πρῶτον μὲν οὖν ἀεὶ πρόχειρον ἔχειν δεῖ τὸ περὶ 52 τῆς αὐταρ‖κείας δόγμα συνημμένον δῆλον ὅτι τῷ περὶ τῆς ἀπληστίας. ὁ γὰρ μισήσας τὴν ἀπληστίαν, ἐφίλησε τὴν αὐτάρκειαν. Εἴπερ οὖν ἐν τούτῳ μόνῳ κεῖται τὸ ἄλυπον εἶναι, τοῦτο δ᾽ ἐφ᾽ ἡμῖν, ἤδη πᾶν ἐφ᾽ ἡμῖν ἀλύποις γενέσθαι, πρόχειρον μὲν ἔχουσι τὸ περὶ τῆς ἀπληστίας τε καὶ τῆς αὐταρκείας δόγμα, τὴν δ᾽ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἔργων ἄσκησιν ἑκάστης ἡμέρας ποιουμένοις ἐπὶ τοῖσδε τοῖς δόγμασιν. Ὅπερ γὰρ ἐκ τῆς πρώτης παιδείας ἑτέροις ὑπῆρξε, τοῦτο τοῖς ἀτυχήσασιν ἐκείνης ὕστερόν ποθ᾽ ὑπάρξει, δι᾽ ἧς εἶπον ὁδοῦ. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐθελήσειεν ἄλυπος εἶναι παρ᾽ ὅλον αὑτοῦ τὸν βίον; ἢ τίς οὐκ ἂν τοῦτο προέλοιτο τοῦ πλούτου κινητοῦ τε καὶ μιαροῦ μᾶλλον;

Cap. X. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ διῆλθον ἐκείνῳ τε καὶ ἄλλοις ὕστερον πολλοῖς, καὶ πάντας ἔπεισα τόγε παραυτίκα, τὴν δ᾽ ἐκ τῶν ῥηθέν-

3. ἥνπερ οὖν* εἴπερ οὖν L ‖ 4. καὶ ante ἄλυποι om. L ‖ 5. πεισθῶμεν* πεισμεν L γνῶμεν O ‖ 15. ἀλύποις* τὸ π. τῆς ἀπληστ. καὶ αὐταρκ.* ἀπληστ. τὲ αὐταρκ. L ‖ 17. ποιουμένοις* ποιου^μ' L ‖ 18. Post ὅπερ inserui γὰρ* ‖ 20. ἐκείνης* ἐκείνοις LO ‖ 21. ἐθελήσειεν* ἐθελήσῃ LG Pr. XXVII et XLIX ἄλυπος LAk ‖ 22. πλ. κινυροῦ L ‖ 26. ῥηθέντων L ὑστέρων O Pr. XLI

των ὠφέλειαν ὀλιγίστους εἶδον ὕστερον ἔχοντας. τηλικαῦτα γὰρ ἤδη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ηὐξήκασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀνίατα ὑπάρχειν. Εἰ δέ τις ἔτι μετρίοις δουλεύει πάθεσι ‖ γνῶναί τ' αὐτὸς δύναταί τι 53
τῶν πρότερον εἰρημένων, ἐπιστήσας ἑαυτῷ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπόπτην τινὰ καὶ παιδαγωγόν, ὅς θ' ἑκάστοτε τὰ μὲν ἀναμιμνήσκων αὐτόν, τὰ δ' ἐπιπλήττων, τὰ δὲ προτρέπων τε καὶ παρορμῶν ἔχεται τῶν κρειττόνων, ἑαυτόν τε παράδειγμα παρέχει ὧν λέγει τε καὶ προτρέπει, δυνήσεται κατασκευάσαι λόγῳ ἐλευθέραν τε καὶ καλὴν τὴν ψυχήν. Αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν κατὰ νόμους ἀνθρωπίνους ἐλευθερίαν ἀντὶ πολλῶν πεποιῆσθαι, τὴν δ' ὄντως καὶ φύσει μὴ σπουδάζειν, ἀλλ' αἰσχραῖς καὶ ἀσελγέσι καὶ τυραννικαῖς δεσποίναις δουλεύειν φιλοχρηματίᾳ καὶ σμικρολογίᾳ καὶ φιλοδοξίᾳ καὶ φιλαρχίᾳ καὶ φιλοτιμίᾳ.

Καίτοι τούτων ἁπασῶν οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι φάναι μητέρα πλεονεξίαν. Τίς οὖν ἔχων ταύτην ἐν τῇ ψυχῇ δύναται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι; τίς δ' οὐκ ἂν εἴη θανάτων ἄξιος μυρίων, εἰ μὴ μισήσειε τὸ τοιοῦτον αἶσχος τοῦτο; πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι μισητέον ἐστὶ καὶ φευκτέον αὐτὸ τοῖς σωθῆναι βουλομένοις νέοις, ὡς, ἐὰν φθάσωσιν ἐκτραφέντες ἀπλήστως χρημάτων ἐπιθυμεῖν, δυνατὸν ‖ οὐκέτ' αὐτοῖς μετὰ τετταρακοστὸν 54
ἔτος ὠφεληθῆναι. τίθει δ' εἰ βούλει πεντηκοστόν, ἵνα

4. γνῶναί τ' αὐτὸς δ.* γν. τ' ἂν οὕτως δύνασθαι L τι τῶν πρότερον εἰρ.* τι τῶν πρῶτον εἰρ. O τί πρὸ τῶν L ‖ 6. ὅς θ'* ὅστις LO ‖ 7. ἀναμ. αὐτ̃ L ‖ 8. ἔχεται* ἔχεσθαι LO ‖ 9. ἑαυτοῦ τε παράδ. L παρέχει ὧν* παρέχων ἐν ἅπασιν, ὧν L λέγειν — προτρέπειν L ‖ 15. φιλοχρηματίᾳ καὶ σμικρολογίᾳ* -τίαις, -γίαις L ‖ 21. μᾶλλον ἔτι L ‖ 22. αὐτὸ τοῖς* αὐτοῖς L Pr. XXXVI ‖ 24. οὐκέτι αὐτοῖς ἔτι L

μή τις ἡμᾶς ἀπανθρώπους φῇ, καθάπερ ἤκουσά τινος λέγοντος ἥττονος μὲν ἀνθρώπου καὶ λιχνείας καὶ ἀφροδισίων καὶ δόξης καὶ τιμῆς, οὐκ ἔχοντος δὲ πλοῦτον, εἶτ' ἀνιωμένου, διότι μηδενὸς ἐτύγχανεν ὧν ἐφίετο. Καὶ γὰρ οὖν καὶ οὗτος ἐπειδὴ πολλῷ χρόνῳ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἑώρα φαιδρὸν ἐμέ, αἰσθόμενος ἑαυτοῦ κακοδαιμονοῦντος, ἐδεῖτο διδάσκειν ὅπως ἂν αὐτὸς μὴ ἀνιῷτο. Φάντος δ' ἐμοῦ, ἔτι πλειόνων ἐτῶν δεῖσθαι πρὸς ἐπανόρθωσιν ὧν ηὔξησε μέχρι δεῦρο παθῶν, ἀνακραγὼν εἶπεν· 'Οὐδὲν ἀπανθρωπότερον σοῦ' ὥσπερ ἐμοῦ σπουδάζειν δυνηθέντος μὲν ἄν, εἰ ἐβουλήθην, ἄλυπον αὐτὸν ἐργάσασθαι τάχιστα, φθονήσαντος δ' αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας, καίτοι μόνου τούτου τῶν μαθημάτων οὐδεὶς τῷ πέλας δύναται φθονῆσαι. Συμφέρει γὰρ ἡμῖν, ἅπαντας ἀνθρώπους οἷς συνδιατρίβομεν ἔξω τῶν ψυχικῶν παθῶν εἶναι μήτε φιλοδοξίαν μήτ' ἄλλο τι τοιοῦτο τὴν ψυχὴν λελωβημένους.
55 Ὅσῳ γὰρ ἂν ὦσι βελτίονες οἵδε, τοσούτῳ καὶ ‖ ἡμῖν ὠφελιμώτεροι φίλοι γενήσονται. Πάλιν οὖν ἐπὶ τὸν καλὸν κἀγαθὸν ἄνδρα γενέσθαι βουλόμενον ἐπανελθὼν ὑποθήσομαι τὴν κοινὴν ὁδὸν εἰς ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν καλά. χρὴ γὰρ ἑαυτῷ ἐπιστάτην ἐπιστῆσαι τό γε κατ' ἀρχάς, ὅς ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττομένων

2. ἥττονος μὲν ἀνθρώπου L ‖ 3. οὐκ ἔχοντος δὲ* οὐκ ἔχοντον δὲ L οὐκ ὀλίγον τὸν δὲ πλούσιον AB ‖ 4. εἶτ' ἀνιωμ.* εἶτ' ἀνιωμένου L ἑνὸς ἡττώμενον K ‖ 5. καὶ γὰρ οὖν καὶ οὗτος ἐπειδὴ L πολλῷ χρόνῳ* μετ' ἐκείνην τὴν* μεθ' ἑκάστην L ‖ 6. αἰσθόμενος ἑαυτοῦ κακοδαιμ. L αὐτοῦ κακοπραγ. ChK ἐμὲ αὐτὸν κακο . . . . AB ‖ 8. φάντος δ' ἐμοῦ L ἔτι πλειόνων ἐτῶν* ἢ πάλ ἐτῶν L οἱ πάλιν ἐτῶν AB οἱ πλεόνων ἐτῶν ChK ‖ 9. ὧν μέχρι δ. ηὔξ. L ‖ 12. φθον. δ' αὐτῷ τῆς* φθον. δέ τινος LO ‖ 13. μόνου τούτου* ‖ 14. τῷ πέλας* τῶν πέλας LO ‖ 20. καλὸν κἀγαθὸν ἄνδρα* ἀληθῆ ἄνδρα L Pr. LIII ‖ 22. χρὴ γὰρ ἑαυτῷ* αὐτῷ τὸ ἐπιστατεῖν ἐπιστῆσαι L ‖ 23. ὃς ἐφ' ἑκάστῳ* ὅστις

ἀναμνήσει τὸ παρορώμενον. ἔστι γὰρ ἐνίοτε δυσδιόριστον ἐν ταῖς πράξεσι τὸ κατὰ σμικρολογίαν πραττόμενον τοῦ κατ' οἰκονομίαν. [ὥστ' ἀδύνατόν ἐστι νῦν ὁρίσαι τοῦτο τῷ πρῶτον ἀρχομένῳ τὸ τῆς φιλοχρηματίας ἐκκόπτειν πάθος. ὥσπερ δ' ἐν τούτῳ ἡ ἀρετὴ γειτνιᾷ τῇ κακίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς φιλοτιμίας ἐκκοπτομένης. ἀναίσχυντον γὰρ κατὰ τὰς καλῶς πεφυκυίας ψυχάς.] ἑτέρους οὖν εἶναι <χρὴ> τοὺς ὀψομένους τὰ τῶν σωθῆναι δυναμένων νέων ἁμαρτήματα, πρεσβύτας μὲν τὴν ἡλικίαν, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βίῳ πεῖραν ἱκανὴν δεδωκότας ἐλευθέρας γνώμης, οἷς ἐπιτιμῶσιν οὐκ ἀντιτείνειν οὐδ' ἀπεχθάνεσθαι προσήκει, ἀλλὰ χάριν εἰδέναι καὶ παρακαλεῖν ἀεὶ λέγειν τἀληθῆ καὶ γνόντας αὐτὸ πει||ρᾶσθαι — κἂν εἰ μὴ κατὰ μεγάλα μόρια, κατὰ σμικρὰ 56 *γοῦν ἀποκόπτειν τι τοῦ μεγέθους τῶν παθῶν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἐν ἀρχῇ τοῦτο καὶ μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας φαίνοιτο γιγνόμενον, ἐννοοῦντας, οὐχ ὁμοίως ἔτι χαλεπὸν ἔσεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος. Ὅσῳ γὰρ ἂν αὔξηται ἡμῶν τὸ λογιστικὸν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀσκήσεσι, καθ' ἅσπερ ἡττᾶται καὶ μειοῦται τὰ πάθη, τοσούτῳ ῥᾷον ὕστερον ἡ παντελὴς ὑποταγή. Ὅπου γὰρ ἔτι μεγίστων ὄντων ἐκράτησεν ὁ λογισμὸς ἀγύμναστος ὤν, εὔδηλον, ὡς μᾶλλον κρατήσει διττῆς ὑπεροχῆς ἐν τῷ χρόνῳ προσγενομένης αὐτῷ. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐξ ὧν ἐγυμνάσατο πολὺ γενναιότερος ἔσται, κἀκείνοις λυσιτελήσει μικροτέροις γιγνομένοις. ἤρκει δὲ*

ἐφ' ἐκ. L; utrumque abest O *πραττομένων ἀναμνήσει* om. *ὃς* L ‖ 4. *τούτῳ τῷ πρώτῳ ἀρχομένῳ* L ‖ 7. *ἀναισχυντία γὰρ* L *τὰς καλῶς πεφυκ.* L ‖ 8. *ἑτέρους οὖν* L *εἶναι <χρὴ>** ‖ 14. *κἂν εἰ* L ‖ 17. *ἔτι χαλεπόν** *ἀπὸ χαλεπὸν* L ‖ 18. *ὅσῳ γὰρ* L ‖ 20. *καθ' ἅσπερ** Pr. XXXVI ‖ 21. *τοσούτῳ** ‖ 23. *κρατήσειν* L ‖ 24. *προσγενομένης* L ‖ 26. *λυσιτελήσει** *διαπελέσαι* L

καὶ θάτερον αὐτῶν μόνον εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα, διόπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀσκήσεως οὐ προσήκει ἀθυμεῖν, ὀλίγην ἐπίδοσιν ἑαυτῷ γιγνομένην αἰσθανόμενον ἐν τῇ τῶν παθῶν ἰάσει. Μεγάλη γὰρ ἔσται τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐὰν μόνον ὑπομείνῃ τις ἀκούειν ὧν ἁμαρτάνει τὴν ἀληθινὴν φιλίαν ἑαυτὸν φιλήσας καὶ
57 *βουληθεὶς γενέσθαι καλὸς κἀγαθός, ‖ οὐ φαίνεσθαι μόνον.*

Ἡ μὲν δὴ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς γνῶσις τε καὶ θεραπεία κατὰ τὴν εἰρημένην ὁδὸν γίγνεται. περὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων ἐφεξῆς εἰρήσεται.

4. *μεγάλη* Ak *μεγάλα* LO ‖ 5. *ὑπομείνῃ* L ‖ 10. *γίγνεται* L

LIBER SECUNDUS.

Cap. I. Ἡ μὲν δὴ τῶν παθῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ K. p. 58 διάγνωσίς τε καὶ θεραπεία κατὰ τὴν εἰρημένην ὁδὸν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λέλεκται, περὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. Ἄρχομαι οὖν καὶ νῦν ἀρχὴν ἀρίστην, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυται, τί ποτε λέγουσιν ἁμάρτημα λόγῳ διελθών, ὅπως θ᾽ ἡμῖν ἀμφιβολία μηδεμία κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ὑπολείποιτο; ‖ δεικνὺς ὥς γ᾽ 59 εἰώθασι χρῆσθαι τῇ φωνῇ ταύτῃ πάντες οἱ Ἕλληνες. Ἐνίοτε μὲν γὰρ ἰδίως ἐπὶ τῶν κατὰ κρίσιν οὐκ ὀρθῶς γιγνομένων, ὡς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ μόνου τῆς ψυχῆς, ἐνίοτε δὲ κοινῇ, ὡς καὶ τῆς ἀλόγου δυνάμεως ἅπτεσθαι . . . . τί συγκατάθεσις συνωμολόγηται πᾶσι· τί δὲ συγκατάθεσις ἀσθενής, οὐκέτι·

1. *παθῶν ἐν ἑκαστου ψυχῇ* LO *π. τῆς ἐν ἑκάστου ψυχῆς* l *τῆς ἐν ἑκάστῃ ψυχῇ* M ‖ 4. *ἁμ. ἐφεξῆς* K *ἐφ. ἁμαρτ.* LlMO *οὖν* LO *γοῦν* lM ‖ 5. *ὡς ἅπαντες* LlM *ἣν ἁπ.* O ‖ 6. *ἐπιδείκνυται* LlAB *-νυνται* ChK ‖ 7. *θ᾽* ante *ἡμῖν* addidi* ‖ 10. *μὲν γὰρ ἰδίως** *μὲν ἰδίως* lM *μὲν γὰρ* O *μὲν* (om: *γὰρ* et *ἰδίως*) L ‖ 12. Post *ἅπτεσθαι* in codd. spatium trium versuum vacuum relictum ‖ 13. Post *συγκατάθεσις* eieci ineptum *ἁμαρτήματος** ‖ 14. *τί δὲ συγκατάθεσις ἀσθενής** *τί δὲ καὶ εἰς ἀσθενεῖς* LlM *τί δὲ καὶ ἀσθενὴς* O

μεταξὺ γὰρ δοκεῖ τισιν ἄμεινον εἶναι τίθεσθαι την ἀσθενῆ συγκατάθεσιν ἀρετῆς τε καὶ κακίας. ἀσθενῆ δὲ λέγουσι συγκατάθεσιν, ὅταν μηδέπω πεπεικότες ὦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὕτως ἀληθῆ τήνδε τινὰ δόξαν ὑπάρχειν, ὡς τὸ Πέντε δακτύλους ἔχειν, εἰ τύχοι, καθ' ἑκατέραν χεῖρα, καὶ τὸ Τὰ δὶς δύο τέτταρα εἶναι. [ἴσως μὲν ἐπὶ πρεσβύτου δι' ὅλου τοῦ βίου σχολάσαντος εὑρέσει τῶν ἀληθῶν [ἁμαρτημάτων] ἢ συγκαταθέσθαι τινὶ τῶν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἐχόντων ἀσθενῶς.] Ἐπιστήμη γοῦν ἐστι τοῦ γεωμετρικοῦ τοιαύτη περὶ τὰ δεδιδαγμένα διὰ τῶν Εὐκλείδου στοιχείων, ὁποία τῶν πλειόνων ἐστὶ τοῦ Τὰ δὶς δύο τέτταρα εἶναι. τὴν δ' αὐτὴν ἐπιστήμην 60 *ἔχει καὶ περὶ τῶν ἐφεξῆς τούτοις ‖ διδασκομένων σφαιρικῶν θεωρημάτων, ὥσπερ γε καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἀναλυομένων ἁπάντων, ἔτι τε τῶν κωνικῶν καὶ τῶν γνωμονικῶν. Ἐὰν οὖν ἀμφιβάληταί τις βραχὺ καὶ μηδ' ἰδίαν ἐν τούτοις ἔχῃ συγκατάθεσιν, ἣν κατάληψιν ὀνομάζουσί τινες, ἁμάρτημα τοῦτ' εἶναι συγχωρήσειεν ἄν τις, ὡς γεωμετρικοῦ δῆλον ὅτι τἀνθρώπου. Τοῦ μέντοι κατὰ τὸν βίον ἁμαρτάνοντος ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν γνώσεώς τε καὶ κτήσεως καὶ φυγῆς αἱ μοχθηραὶ δόξαι συνίστανται καὶ ψευδὴς συγκατάθεσις ἢ προπετὴς ἢ ἀσθενής. Ἐνταῦθ' οὖν ἤδη κίνδυνος·*

1. *μ. γὰρ τοῦτο δοκεῖ* lM ‖ 5. *ὡς τὸ π.** G *ὥστε* O ‖ 6. *καὶ τὸ τὰ** ‖ 7. num *ἔστι πρεσβύτου*?* ‖ 8. *εὑρέσει* L1M *εὑρήσεις* O — [*ἁμαρτημάτων*] inclusi. * Pr. LXIII ‖ 10. *δεδιδαγμένα* LM *δεδειγμένα* O ‖ 11. *τῶν πλειόνων** *τῶν πόνων* LM *τῶν μορίων* (?) O ‖ 15. *ἔτι τε τῶν* LM *κωνικῶν* GK *κωμικῶν* O ‖ 16. *τις* ante *βραχὺ* * ‖ 17. *ἐν τούτοις** *μήτ' ἰδ. ἑαυτοῖς* LO ‖ 18. *τοῦτ' εἶναι** *εἶναι τοῦτο* LO ‖ 22. *καὶ ψ. συγκ. ἢ προπετὴς ἢ ἀσθενής** *κατὰ ψεύδους ἐγκατάθεσις* LAB *καὶ ψευδεῖς ἐγκατάθεσις* Ch G *ψευδεῖς, συγκατάθεσις* K

ὡς μικρὸν ἁμάρτημα μέγιστον, ἐὰν ψευδῶς συγκαταθώμεθα τῇ περὶ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν δόξῃ.

Κατὰ μὲν τοὺς Ἀκαδημαϊκούς τε καὶ Πυρρωνείους οὐ συγχωροῦντας ὧν ζητοῦμεν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἔχειν ἡμᾶς, ἅπασα συγκατάθεσις ἐξ ἀνάγκης μέν ἐστι προπετής, ἐνδέχεται δ' αὐτὴν εἶναι καὶ ψευδῆ. καὶ τὰς τῶν ἀποφαινομένων φιλοσόφων ὑπὲρ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἀλλήλαις μαχομένας δόξας οὐκ ἐγχωρεῖ, φασίν, ἁπά‖σας ἀληθεῖς εἶναι, δύνασθαί γε μὴν ἴσως 61 *εἶναι ψευδεῖς ἁπάσας, ὡς μήθ' ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν εἶναι μήτ' ἀοχλησίαν μήτ' ἀρετὴν ἢ τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἄλλο τῶν εἰρημένων τοῖς φιλοσόφοις. Πρῶτον οὖν ἐπισκέψασθαι δεῖ τὸν ἀναμάρτητον εἶναι βουλόμενον, εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἀδήλου πράγματος, εἶθ' ὅταν εὕρῃ, ζητῆσαι μὴ κατὰ τὸ πάρεργον αὐτὸν μόνον, ἀλλ' ἐν χρόνῳ συχνῷ μετὰ τῶν ἀληθεστάτων ἀνδρῶν καὶ φύσει συνετῶν καὶ γεγυμνασμένων ἐν θεωρίαις λογικαῖς, ὁποία τίς ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ μέθοδος, εἶτ' ὅταν πεισθῇ τοιαύτην εὑρηκέναι, μετὰ τοῦτο χρόνῳ πολλῷ πάλιν ἀσκηθῆναι, πρὶν ἐπὶ τὴν τῶν μεγίστων ἰέναι ζήτησιν, ἣ διὰ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ δὴ καὶ τέλος ὀνομάζουσι τοῦ βίου, κτηθὲν εὐδαίμονας ἡμᾶς ἢ μακαρίους ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλῃ τις, ἐργάζεται.*

1. *ἅμα* ante *ἁμάρτημα* expunxi* Pr. XXXIV *ὡς μικρῷ τὸ ἁμαρτ.* M *συγκαταθώμεθα τῇ περὶ τῶν* L *συγκατατιθέμεθα τῇ περὶ τῶν* M ‖ 5. *ἅπασα συγκατάθεσις* * *ἅπασα νῦν κατάθεσις* M *ἅπασαι συγκ.* LO ‖ 6. *ἐστὶ προπ.* M *εἰσὶ προπ.* LO ‖ 7. *ἀποφαινομένων* L — *φηναμ.* MO ‖ 14. *ἢ ἐστιν* LAB *ἢ ἐστὶν* M ‖ 15. *εἶθ' ὅταν* * *ἧτ' ἂν* M *καὶ ὅταν* G ‖ 16. *αὐτὸν μ.* * ‖ 17. *φύσει συν.* * ‖ 19. *τοιαύτην* * *πεισθῇ τις αὐτὴν* K *πεισθείη τῆς αὐτῆς* LM ‖ 20. *ἀσκηθῆναι ἔστι* M

Cap. II. Ἆρ' οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, οἱ χωρὶς τοῦ
πεῖσαι πρότερον ἑαυτούς, ὅτι τὴν ἀποδεικτικὴν μέθο-
62 δον ἴσασιν, ‖ ἐπιχειροῦντες εὑρέσει μεγίστων πραγμά-
των, οὐ φανερῶς εἰσι προπετεῖς; ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ
δοκοῦσι· παραπλήσιον γάρ τι ποιοῦσι τοῖς πρὸ τοῦ
πεῖσαι σφᾶς αὐτοὺς ἱκανῶς ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν γεγυ-
μνάσθαι τολμῶσιν ἀποφαίνεσθαί τι περὶ λογιστικῶν ἢ
ἀριθμητικῶν θεωρημάτων. Ὥσπερ οὖν τούτους ἀναγ-
καῖον σφάλλεσθαι πολλαχόθι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
ὅσοι πρὸ τοῦ γυμνάσασθαι κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθ-
οδον ἐπιχειροῦσιν ἀποδεικνύειν, ἀδύνατον αὐτοῖς μὴ
σφαλῆναι. Ὅτι μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν ψευδολόγων πεί-
θουσί τινας, εὔδηλον ἐκ τοῦ πλήθους τῶν αἱρέσεων,
ὅτι δ' οὐκ ἂν ἔπειθον, ὡς ἀληθῶς, εἰ μή τις ἦν ἐν
τοῖς λόγοις ὁμοιότης, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. καὶ πάνυ σμι-
κράν γε χρὴ νομίζειν εἶναι τὴν ὁμοιότητα· ῥᾷστα γὰρ
ἂν ἐφωράθη καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ βασανιζομένη πρὸς
ἀνδρῶν ἀξιολόγων. Ὅπερ οὖν Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν
κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην εἶπε, τοῦτο φαίνεται καὶ
κατὰ φιλοσοφίαν ὑπάρχειν. Ἱπποκράτης δ' εἶπε, τὰς
63 ὁμοιότητας πλάνας καὶ ἀπορίας ‖ ἐργάζεσθαι καὶ τοῖς
ἀγαθοῖς ἰατροῖς, ὡς οὐ μόνον τῶν ἐπιτυχόντων ἰατρῶν
ἐν ταῖς ὁμοιότησι σφαλλομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων.

5. πρὸ τοῦ MO πρὸς τοῦ L ‖ 6. ἀριθμῶν GK ἀρετῶν LMO τολμῶσιν ἀποφ. G τελείωσιν τολμῶσιν ChK τελείωσιν (om. τολμῶσιν) LMAB Pr. XXXIV ‖ 8. ἀναγκαῖον σφ. L ἀναγκ. ἐστι σφ. MO ‖ 12. σφαλῆναι M σφαλθῆναι LO ‖ 14. ὅτι δ' οὐκ LM ἦν ἐν τοῖς λόγοις ὁμ.* Pr. XXXII ἦν αὐτοῖς ὁμ. LO ‖ 15. τοῦτ' ἄδηλ.* ταῦτα δῆλον LMO οὐδὲ ταῦτ' ἄδηλον Cob. VIII, 244 καὶ πάνυ σμικρὰν* καὶ οὐ σμικρὰν L ὡς οὐ σμικρὰν MO ‖ 17. καὶ οὐ πολλῷ χρ.* Pr. XLIII ‖ 19. ἰατρικὴν τέχνην M ἰατρ. πραγμάτων LO ‖ 20. καὶ κατὰ φ.* καὶ φιλοσ. M κατὰ φιλ. LO

Ὥστ' οὐκ ἀπεικός ἐστι καὶ τοῖς ἀγαθοῖς φιλοσόφοις ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν ἀπορίας τε καὶ πλάνας γίγνεσθαι. ὥσπερ γὰρ τὰς ὁμοιότητας τῶν διδύμων οἱ συνήθεις μὲν ἑτοίμως διαγιγνώσκουσιν, οἱ δ' ἀήθεις οὐ δύνανται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμοιότητας ὅσοι μὴ πάνυ τρίβωνες λόγων ὑπάρχουσι μήδ' ἑκάστης ἡμέρας ὥσπερ οἱ τῶν διδύμων ἀδελφῶν ὁμοδίαιτοί τε καὶ ἐθάδες, ἱκανοὶ διαγιγνώσκειν εἰσίν. Ἓν μὲν δὴ πρῶτον τοῦθ' ἁμάρτημα μέγιστόν ἐστι τῶν προπετῶς ἀποφηναμένων τι περὶ τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἐκ φιλαυτίας ἢ ἀλαζονείας ἢ δοξοσοφίας ἢ φιλοτιμίας φυόμενον. ἐνίους μὲν γὰρ ἀναπεπεικότας ἑαυτοὺς ὁρῶμεν, ὡς ὀρθῶς δοξάζουσιν, ἐνίους δὲ τιμῆς ἕνεκεν ἢ πρὸς χρηματισμὸν τοὺς πέλας μὲν ἀναπείθοντας, αὐτοὺς δ' ὑπόπτως ἔχοντας, ὑπὲρ ὧν λέγουσιν. Ἁμαρτάνουσιν ἑκάτεροι δῆλον ὅτι γιγνώσκοντες μὲν οἱ δεύτεροι — καὶ εἴη ἂν αὐτῶν ἐμπαθὲς ‖ τὸ κακόν — ἀγνο- 64
οῦντες δ' οἱ πρότεροι — καὶ εἴη ἂν αὖ καὶ τούτων τὸ σφάλμα κατὰ τὸ καλούμενον ἰδίως ἁμάρτημα.

Καλῶς οὖν ποιήσουσιν οὗτοι τῶν Αἰσώπου πηρῶν ἀναμνησθέντες ἐπιτρέψαντές τε κρῖναι τὰς ἑαυτῶν δόξας ἑτέροις, οὐ μὰ Δία τοιούτοις, οἷοί περ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, οὐ μόνον ἀγύμναστοι μεθόδων ἀποδεικτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἐν οἷς ἡ ψυχὴ θήγεται, γεωμετρίας ἀριθμητικῆς λογιστι-

1. ὥστ' οὐκ ChK ‖ 3. ὥσπερ γὰρ τὰς* Cob περὶ τὰς LO ‖ 8. ἐθάδες LM ‖ 9. μέγ. ἐστι M ἐστὶ μέγ. LO ‖ 12. ἀλαζ. ἢ δοξ. LM δοξοσ. ἢ ἀλαζ. O ‖ 14. ὁρῶμεν inserui* Pr. XXXII ἔστιν ἰδεῖν G ‖ 15. πρὸς χρηματισμόν* Pr. XXXVI προχρηματισμοῦ L προσχηματισμοῦ MO ‖ 22. τε κρῖναι* εἶναι om. τε L

κῆς ἀρχιτεκτονίας ἀστρονομίας. Ἔνιοι δ' αὐτῶν οὔτε ῥήτορος οὔτε — τὸ προχειρότατον δὴ τοῦτο — γραμματικοῦ διδασκαλίας τυχόντες φαίνονται ἀλλ' οὕτως ἀγύμναστοι περὶ λόγους ὄντες, ὡς μὴ παρακολουθεῖν οἷς ἀκούουσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις. Ἅπερ ἐγὼ κατανοήσας ὅταν εἴπω τινὰ λόγον, ἀξιῶ παρ' αὐτῶν ἀκοῦσαι τὰ ῥηθέντα· φαίνονται γὰρ ὄντως καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας οὕτω καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως οἷς εἶπον ἠκολουθηκότες· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ θράσους ἢ τόλμης εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν, ὡς μηδὲ καταγελώμενοι 65 *πρὸς τῶν τὰ γράμματα μεμαθηκότων ἐπὶ ‖ τῷ μὴ δύνασθαι διελθεῖν, ἃ ἤκουσαν, αἰδεῖσθαι, νομίζειν δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑαυτοῖς ἐγνῶσθαι, τοὺς δὲ πεπαιδευμένους μάτην ἀπολωλεκέναι τὸν χρόνον. Ἀλλ' οὐ τούτους ἐλπίζων ὠφελήσειν εἰς τόνδε τὸν λόγον ἧκον· οὐδὲ γάρ, εἰ βουληθεῖεν, οἵ γε πλείους αὐτῶν ὠφεληθῆναι ἄν τι δυνήσονται, μηδὲ τὴν ἡλικίαν ἐπιτήδειον ταύτην τὴν πρὸς παίδευσιν ἔχοντες. Ὅστις δὲ φύσει συνετός ἐστι καὶ μέχρι τούτου γοῦν ἐγυμνάσατο κατὰ τὴν πρώτην παιδείαν, ὡς, ὅσα περ ἂν ἀκούσῃ, μάλιστα μὲν ἀπὸ στόματος αὐτίκα δύνασθαι λέγειν, εἰ δὲ μή, γράψαι γε δύνασθαι, βοήθειαν ἕξει τόνδε τὸν λόγον, ἤν γ' ὅλως ἀληθείας ὀρεχθῇ. τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ σύμπαν ἐστί, καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον πρὸς ἀλήθειαν, εἶτα δεῖται παιδείαν τετράφθαι χρηστήν.*

3. Post *τυχόντες* inserui *φαίνονται** ‖ 5. *οἷς ἀκ.** *τοῖς ἀκ.* LO ‖ 6. *ὅταν εἴπω τι λόγον* LM *ὅταν τι λόγον εἴπω* O *τινα λ.* GK ‖ 12. *ἤκουσαν* MG *ἤκουσα* LO ‖ 13. *ἑαυτοῖς ἐγνῶσθαι** *ἑαυτοὺς* LMO ‖ 18. *ταύτην τὴν πρὸς** *αἰτεῖν πρὸς* L ‖ 20. *ὡς ὅσα** Pr. XXX ‖ 22. *τόνδε τ. λ.* LM ‖ 24. Post *σύμπαν ἐστὶ* ChK perperam inseruerunt '*πρὸς ἀλήθειαν*' quae nos transposuimus Pr. XLII ‖ 25. *παιδείαν τετράφθαι χρηστήν** *τετράφθαι χρηστῆς* M *χρη-*

τῷ δὲ μήτε φύντι πρὸς ἀλήθειαν, ἐν ἐπιτηδεύμασί τε μοχθηροῖς τε καὶ ἀσελγέσι τραφέντι παντάπασιν ἀδύνατόν ἐστιν ὀρεχθῆναί ποτ' ἀληθείας ἢ ἐξ αὐτοῦ λαβόντι τὴν τοιαύτην ὁρμὴν ἢ ὑπ' ἄλλου προτραπέντι. Οὔκουν οὐδ' ἐγώ ποτ' ‖ ἐπηγγειλάμην ὠφελήσειν τὸν 66 *τοιοῦτον, ἀλλ', ὡς ἔφην, ὃς ἂν ἀληθείας ᾖ φίλος, ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν ἐπιδεῖξαι καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμί, πειράσομαι, ζητήσας μὲν αὐτὴν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ, πεπεικὼς δ' ἐμαυτὸν ἣν ἐρῶ νῦν εἶναι μόνην.*

Cap. III. *Ἀξιῶ γὰρ ἐκμαθόντας, ὅσα περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου γέγραπται τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐπ' ἄλλων πραγμάτων πρότερον αὐτῆς λαβεῖν πεῖραν, εἰ ὄντως εὑρίσκει τι τῶν ζητουμένων, εἶναι δὲ τῶν τοιούτων πραγμάτων φύσιν ἱκανὴν μαρτυρῆσαι τοῖς εὑροῦσιν αὐτά, καθάπερ ἐπὶ τῷδε τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν εἰς τὰ ἐπιταχθέντα μέρη διελεῖν.*

Ἴσως δ' οὐ νοοῦσιν οἱ παντάπασιν ἀμαθεῖς, ὅ τι ποτὲ λέγεται. ἐγὼ δὲ καθάπερ ὅλοις αὐτοῖς ἐπιχειρήσω σαφέστερον εἰπεῖν· εὐθεῖαν μὲν δοθεῖσαν ὁ λόγος λέγει τὴν προτεθεῖσαν ἐπί τινος ἀκριβῶς ὁμαλοῦ ἐπιπέδου, τὰ δ' ἐπιταχθέντα μέρη κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ προλαβόντος, εἴτ' εἰς πέντε διελεῖν ἴσα τὴν προτεθεῖσαν εὐθεῖαν εἴτ' εἰς ἑπτὰ κελεύσειεν εἴτ' εἰς εἴκοσιν ἢ ἑκατόν. Ἐὰν γὰρ εὑρὼν μέθοδον ἰδίαν ἢ παρ' ἑτέρου ‖

στόν Ll ‖ 2. *τε μοχθηροῖς* LM ‖ 5. *τὸν τοιοῦτον* M *ποτε τοιοῦτ.* O Utrumque om. L ‖ 6. *ὃς ἂν — ᾖ φ.** *εἰ — ᾖ φίλος* M *ὃς ἂν — ἐστὶ φίλος* LO ‖ 9. In verbis *ἣν ἐρῶ νῦν εἶναι μόνην* desinunt codices M et l ‖ 10. *ἀξιῶ γὰρ ἔφην* LO ‖ 16. *εἰς τὰ** *ἢ τὰ* LO ‖ 22. *εἴτ' εἰς π.** *εἴ τις εἰς* LO ‖ 23. *εἴτ' εἰς ἑπτὰ** *ἢ τοῖς ἑπτὰ* LAB *ἢ ἑπτὰ* ChK *ἢ εἰς ἑπτὰ* G *κελεύσειεν* GChK *κελεύουσιν* LAB *εἴτ' εἰς εἴκοσιν** *ἓν εἴτ εἰσ* L *ἓν ἤτοι εἰς* AB *ἤτοι εἰς* om. *ἓν* K *ἓν* et *ἤτοι* om. Ch ‖ 24. *ἢ ἑκατὸν* om. *εἰς* L *εὑρὼν** *εὕρῃς* LO *ἰδίαν** *μίαν* LO

67 *διδαχθείσῃ χρώμενος εἰς ὅσα περ ἂν ἐθέλῃς μέρη τὴν προτεθεῖσαν εὐθεῖαν διορίσῃς, αὐτὸ μαρτυρήσει σοι τὸ πρᾶγμα, φανεῖ θ' ἅπαντα τὰ μέρη τῆς οὕτω διαιρεθείσης ἀκριβῶς ἴσα, φανεῖ τε καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα προβλήματα βεβαίως εὑρημένα δι' αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων, οἷον ὅταν περιγράψαι τῷ δοθέντι τετραγώνῳ κύκλον ἐπιταχθῶμεν, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῷ δοθέντι κύκλῳ τετράγωνον περιγράψαι ἢ ἐγγράψαι, καὶ πάλιν περὶ τὸ δοθὲν πεντάγωνον ἰσόπλευρόν τε καὶ ἰσογώνιον κύκλον περιγράψαι. Ἐὰν γάρ τις ἕκαστον τῶν τοιούτων δι' ἧς ἔμαθεν μεθόδου περιγράψαι παραχρῆμα δυνηθῇ, πρὸς αὐτοῦ τοῦ πράγματος μαρτυρήσεται τὸ ζητούμενον εὑρηκώς, οὐ μὴν εἰ γέγονεν ἢ ἀγέννητος ὁ κόσμος ἐστὶ δύναται τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μαρτυρῆσαι, καθάπερ οὐδ' εἰ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον τὸ πᾶν ἢ πόσος ὁ τῶν κυμάτων ἀριθμός· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων ζητημάτων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δοκοῦντος εὑρίσκεσθαι πράγματος ἐπικρίνεται, καθάπερ, ἐὰν ἐπιταχθῇς τῷ κύκλῳ δωδεκάγωνον ἰσόπλευρόν τε καὶ*
68 *ἰσογώνιον περιγράψαι ‖ ἢ ἐγγράψαι, εὐθέως τοῦτο ποιήσεις. καὶ γὰρ ἐγγραφόμενόν τε καὶ περιγραφόμενον ἐναργῶς ὁρᾶται, ὥσπερ γε καὶ ὁ κύκλος ἐγγραφόμενός τε καὶ περιγραφόμενος τῷ τοιούτῳ πολυγώνῳ. Ὅταν*

1. *διδαχθείσῃ* διδαχθεὶς* LO ‖ 2. *διορίσῃς* διορίσεις* LO ‖ 3. *φανεῖ θ' * φαίνοιτο* LO *τῆς — διαιρεθείσης * τῆς — διαιρεθεῖσιν* L ‖ 4. *ἴσα φανεῖ τε καὶ* εἰσ ἀφανῆ τὲ καὶ* LAB *ἴσα, καὶ* ChK ‖ 8. *περιγρ. τετράγ.* L *τετραγ. περιγρ.* O ‖ 12. *μαρτυρήσεται* ἐμαρτυρήθη* LO ‖ 14. *αὐτὸ μαρτυρ.* L *μαρτ. αὐτὸ* O ‖ 18. *ἐὰν ἐπιταχθῇς* ἐὰν ἐπιταχθεὶς* LO *δωδεκάγωνον ἰσόπλευρόν τε καὶ ἰσογώνιον** Pr. XXXIX *δωδεκάπλευρον ἰσόγωνόν τε καὶ ὀρθογώνιον* LO ‖ 20. *περιγρ. ἢ ἐγγράψαι,* quae absunt a codice et AB, iure a Ch. K. addita sunt ‖ 21. *ποιήσεις* ποι*$^{\eta}$ L ‖ 23. *ὅταν γοῦν* ChK *γοῦν* om. LAB

γοῦν εὕρωμεν ἀποδεικτικὴν μέθοδον, ἣ ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἡμᾶς ἄγει μαρτυρεῖταί τε πρὸς αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐναργῶς, βασάνους οὐ σμικρὰς ἐκ τοῦδε τῆς κατ' αὐτὴν ἀληθείας ἕξομεν, ὥστε τολμᾶν δύνασθαί ποτ' αὐτῇ χρήσασθαι κἀπὶ τῶν μὴ δυναμένων μαρτυρεῖν ἐναργῶς. οὔκουν ἀξιῶ τινα περὶ τῶν μεγίστων πραγμάτων εὐθέως ἀποκινδυνεύειν, εἰ δὲ δὴ μέγιστά ἐστι τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγοντα, προγυμνάσασθαί γε πρότερον ἐν ὕλαις πραγμάτων ἐλεγχούσαις μὲν τὸν ψευδῶς οἰόμενον εὑρηκέναι τὰ ζητούμενα, μαρτυρούσαις δὲ τοῖς ἀληθῶς εὑρηκόσιν.

Τοιαύτη δὲ μέθοδος ἡ κατὰ γεωμετρίαν ἐστὶν ἀριθμητικήν τε καὶ λογιστικὴν ἀστρονομίαν τε καὶ ἀρχιτεκτονίαν· ἑνὶ γὰρ ὀνόματι τῷ τῆς ἀρχιτεκτονίας ὑπογράφω τὰς καταγραφὰς ὡρολογίων καὶ κλεψυδρῶν ὑδροσκοπίων τε καὶ μηχανημάτων ἁπάντων, ἐν οἷς ‖ ἐστι καὶ τὰ πνευματικὰ προσαγορευόμενα. Μαρτυρεῖ 69 γοῦν ἅπαντα ταῦτα τοῖς εὑρίσκουσιν αὐτά, καθάπερ τὰ κατὰ τὴν ἀστρονομίαν. καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐπικρίνεται βασανίζεταί τε καὶ μαρτυρεῖται, εἴ γε δὴ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐστὶν ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα τε κατὰ τοὺς ἀπλανεῖς καὶ πλανήτας ἀστέρας ὁρᾶται. Εὖ οἶδ' ὅτι δάκνονται τὴν ψυχὴν ἅπαντες ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, ὅσοι προβεβηκότες ἤδη κατὰ τὴν ἡλικίαν οὐκέτι καιρὸν

1. ἣ ante ἐπὶ τὸ ζ. inserui* ‖ 3. βασάνους οὐ σμικρὰς* Pr. XXX βασ. [οὐ] σμικρὰς G ‖ 4. κατ' αὐτὴν* κατ' αὐτῆς L O ὥστε τολμᾶν δύνασθαί* ὥστε τολμήσασθαι L O Pr. XXXV sq. ‖ 5. αὐτῇ addidi* μὴ δυναμ.* Pr. XXX αὐτὸ quod exhibent L O ante μαρτυρεῖν in αὐτῇ mutatum ante χρήσασθαι transposui ‖ 10. ψευδῶς οἰόμ.* τὸ ψεῦδος οἰόμ. L O ‖ 14. ἑνὶ γὰρ Cob ‖ 15. τὰς καταγρ.* τὰς om. L O ‖ 19. τὰ κατὰ τὴν* G καὶ τὴν L O ‖ 23. εὖ οἶδ' ὅτι δ.* οἱ δὲ ὅτι δ. L ὅτι δὲ δ. O

ἔχουσι χρόνῳ πολλῷ βασανίσαι τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐπὶ πραγμάτων ἐναργῶς αὐτῇ μαρτυρῆσαι δυναμένων. ἤτοι γάρ, ὡς ἔφην, διὰ φιλαυτίαν, ἢ διὰ δοξοσοφίαν ἢ φιλοτιμίαν ἢ φιλοδοξίαν ἢ ἀλαζονείαν ἢ χρηματισμὸν ἔνιοι μὲν ἑαυτούς, ἔνιοι δ' ἄλλους ἀναπείθουσιν ἐπίστασθαί τι βέβαιον. Οὐδὲν οὖν ἐστι θαυμαστόν, ἐν ταῖς ἰδίαις ἕκαστον διατριβαῖς τοὺς φοιτητὰς ἀναπείθειν, ἐνίους μὲν ὀνώδεις ὄντας φύσει, τινὰς δὲ δριμεῖς μέν, ἀλλ' ἀγυμνάστους ἐν τοῖς πρώ-
70 τοις ‖ μαθήμασιν· συμφέρει γάρ, οἶμαι, διδασκάλοις ἀλαζόσι τοιούτους ἔχειν μαθητάς, ὡς ὅ τε συνετὸς φύσει καὶ προγεγυμνασμένος ἐν τοῖς μαθήμασιν εὐθέως αὐτῶν καταφρονεῖ, καθάπερ κἀγὼ πολλῶν διδασκάλων ἔτι μειράκιον ὢν ὑπερεφρόνησα, τολμώντων μὲν ἀποφαίνεσθαί τινα μαχόμενα τοῖς ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένοις ἐν γεωμετρίᾳ, γιγνωσκόντων δ' αὐτῶν οὐδ' εἴδωλον ἀποδείξεως. [Ἐὰν οὖν ἐξέλῃς τοῦ μέλλοντος ἀλήθειαν ζητήσειν ἀλαζονείαν φιλαυτίαν φιλοτιμίαν φιλοδοξίαν δοξοσοφίαν φιλοχρηματίαν, ὅδ' ἀφίξεται μὲν ἴσως ἐπ' αὐτὴν προγυμνασάμενος, οὐ μησίν, ἀλλ' ἔτεσί ποθ' ὕστερον, ζητήσας τε τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν τε καὶ κακοδαιμονίαν ἄγειν δυνάμενα δόγματα· τὸν δ' ὑπό τινων παθῶν, ὧν εἶπον, οἰστρούμενον πρὸς μὲν τὴν οὕτω μακρὰν ὁδὸν ὀκνῶ·] Ἐκείνους δὲ μισῶ ὡς ἐπίβουλόν τι καὶ

2. αὐτῇ μαρτ. L ‖ 8. ὄντας φύσει* ὁ τὰς φύσεις L Pr. XXXIII ‖ 13. καταφρονεῖ LABG — φρονῇ ChK ‖ 17. ἐὰν οὖν ἐξέλῃς τοῦ μέλλοντος L ἐὰν οὖν ἐξέλοι (ἐξέλῃ K) ὁ μέλλων O ζητήσειν* ζητήσῃ L ‖ 19. φιλοχρηματίαν ἐφ' εἶπον L ὅδ' ἀφίξεται L ‖ 20. μὲν ἴσως* μὲν πάντως LO ἐπ' αὐτὴν* ἐπ' αὐτῇ LO ‖ 21. τε τὰ* τὲ om. LO ‖ 23. πρὸς μὲν τὴν οὕτω μ. ὁδὸν ὀκνῶ LO. Locus corruptus ac mutilus! Pr. LXIII εἰς ἡμᾶς δὲ μισῶ. ἐπίβουλον L ἐκείνους δὲ μισῶ ἐπίβουλόν τε O ἐκείνους δὲ μισῶ ὡς ἐπίβουλόν τι καὶ διάβ. κατασκ. εἰς ἡμᾶς*

διάβολον κατασκευάζοντας εἰς ἡμᾶς. Τούτοις γαρ
εἰώθασι προκαταλαμβάνειν τοὺς ἑαυτῶν μαθητάς, ὡς
μηδ' ὑπομεῖναί ποτε τὸ ‖ παρασχεῖν τὰ ὦτα τοιούτοις 71
λόγοις, ὁποίους ἐγὼ μέχρι δεῦρο προὐχειρισάμην. ἑτοι-
μότατον δ' ἐστίν, ὑποτίθεσθαι μειρακίοις ἀπαιδεύτοις
διδάσκαλον τὸν ἐροῦντα σεμνῷ προσώπῳ, ῥᾴστην εἶναι
την ὁδὸν ἐπὶ σοφίαν ὑφηγημένην παρὰ τοῖς Κυνικοῖς
ὀνομαζομένοις. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σύντομον ἐπ' ἀρε-
τὴν ὁδὸν εἶναί φασι τὸ σφέτερον ἐπιτήδευμα. τινὲς
δ' αὐτῶν ἐλέγχοντες οὐκ ἐπ' ἀρετήν, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς
ἐπ' εὐδαιμονίαν ὁδὸν εἶναι φάσκουσι τὴν κυνικὴν φι-
λοσοφίαν. Ἀλλ' ἕτεροί γ' ἀληθέστερον αὐτὴν ἀποφαι-
νόμενοι, σύντομον ἐπ' ἀλαζονείαν ὁδὸν εἶναί φασι δι'
ἀμαθείας τὴν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τόλμαν. Ὥσπερ
οὖν οἱ Κυνικοὶ πάντες, οὕς γε δὴ τεθέαμαι κατὰ τὸν
ἐμαυτοῦ βίον, οὕτω καὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομέ-
νων ἔνιοι φεύγειν ὁμολογοῦσι τὴν ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ
γυμνασίαν. εἶθ' ὅταν ἡμῶν ἀπαλλαγῶσιν, οὐκ ἀξιοῦσι
διαλέγεσθαι τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν ἀνθρώποις, αἰπόλοις
καὶ βουκόλοις καὶ σκαπανεῦσι καὶ θερισταῖς, ὅτι μὴ
παρακολουθοῦσιν, ὥς φασι, τοῖς λεγομένοις ἀγύμνα-
στοι περὶ ‖ λόγους ὄντες, ὥσπερ ἂν αὐτοὶ γεγυμνα- 72
σμένοι ποτὲ κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα, καὶ οὐκ ἐξαίφνης
περὶ τέλους βίου καὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας

5. *ὑποτίθεσθαι** (cf. *περὶ παθῶν* p. 26, 25 *ἅπαντα ταῦτ' — τοῖς βουληθεῖσιν ὑποτίθεμαι* et p. 42, 21 *ὑποθήσομαι τὴν κοινὴν ὁδόν*) *πείθεσθαι* LO ‖ 7. *ὑφηγημένην** G *ὑφηγμ͂'* L *ὑφηγμένον* AB *ὑφηγημένον* ChK ‖ 10. *οὐκ ἐλέγχοντες* L ‖ 12. *ἕτεροι γ'* L *αὐτὴν ἀποφ.* L = Vers. lat. 'verius *ipsam* declarantes'. *ἀποφαινόμενοι, αὐτὴν — εἶναι* O ‖ 14. *δι' ἀμαθείας* L *δ' ἀμαθῆ* AB *δι' ἀμαθῆ — τόλμαν* G *τὴν τῶν** ‖ 16. *φιλοσοφεῖν ἐπαγγ.** G Pr. XXXVII *φιλοσόφων ἐπαγγ.* LAB *φιλοσόφων εἶναι* ChK ‖ 18. *ἀπαλλαχθῶσιν* L ‖ 22. *ἂν αὐτοὶ** ‖ 23. *ἐξαίφνης** *αἴφνης* LO ‖ 24. *κ. εὐδαιμονίας* in LABG omissa recte a ChK addita

ἀκούσαντες τοῦ διδασκάλου λόγους τινὰς ἀποδεικτικούς, ὡς ἐκεῖνος ἐνόμιζε, πεισθέντες δὲ δι' ἀγυμνασίαν. Ὅπου γὰρ αὐτοῖς, ὡς ἔφην, αἱ ὁμοιότητες τῶν ψευδῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀληθεῖς αἰτίαι τῶν ψευδῶν δογμάτων εἰσί, τὰς δ' ὁμοιότητας οἱ μάλιστα τετριμμένοι καθ' ἑκάστην ὕλην πραγμάτων ἀκριβῶς διαγιγνώσκουσιν, ἀναγκαῖόν ἐστι, τὸν ἐξαίφνης προσελθόντα κρίσει λόγου ἀδυνατεῖν διαγνῶναί τε καὶ διακρῖναι τοὺς ψευδεῖς ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Ἐναργὲς δὲ τούτου τεκμήριόν ἐστι τὰ καλούμενα σοφίσματα, λόγοι τινὲς ὄντα ψευδεῖς εἰς ὁμοιότητα τῶν ἀληθῶν πεπανουργημένοι. τὸ μὲν οὖν ψεῦδος αὐτῶν πρόδηλον φαίνεται διὰ τοῦ συμπεράσματος οὐκ ὄντος ἀληθοῦς. ἐπεὶ δὴ οἱ ψευδεῖς λόγοι πάντες ἤτοι τῶν λημμάτων ἔχουσί τι ψευδές, ἢ τὸ συμπέρασμα κακῶς ἐπιφερό-
73 *μενον, οὐ φαίνεται δὲ προχείρως ταῦτα κατὰ τὰ ‖ σοφίσματα, διὰ τοῦτο δύσοπτοι τοῖς ἀγυμνάστοις περὶ λόγους. Ὅπου τοίνυν πᾶσιν ὁμολογούμενόν ἐστι, ψευδῆ τὸν λόγον εἶναι διὰ τὸ φαίνεσθαι ἐναργῶς τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ ψευδές, ὅμως ἡ λύσις ἀπορεῖται τοῖς ἀγυμνάστοις. [ἀσφαλὲς ἂν αὐτοῖς εἴη πάντας ὑποπτεύειν λόγους, συγκατατίθεσθαι δὲ μηδενὶ πρότερον, ἄχρι περ ἂν*

3. *ὅπου γὰρ αὐτοῖς** *ἅπερ αὐτοῖς* ABG *ἃ τοῖσι γὰρ* L *αἱ ὁμοιότ.** *δι' ὁμ.* LO ‖ 5. *δογμάτων εἰσὶ* L ‖ 6. *ὕλην πραγμάτων** Pr. XXXIII *ὅλην πραγματείαν* LO ‖ 7. *ἀναγκ. ἐστὶ* L (om. *δὲ*) *προσελθόντα** ‖ 10. *τούτου* *G *τοῦτο* LO ‖ 11. *ὄντα* L *ψευδεῖς μὲν εἰς* L ‖ 12. *πεπανουργημένοι** *πεπανουργευμένοι* LO ‖ 14. *ἐπεὶ δὴ** *ἐπειδὴ* L *ἐπειδὴ δὲ* O *πάντες** *πάντως* LO ‖ 15. *τι ψευδές** *ψεῦδος* LO ‖ 17. *δύσοπτοι** ‖ 18. *πᾶσιν ὁμολογούμενόν ἐστι** *ὁμολογοῦμεν τὸ* LO *ψευδῆ τὸν λ.** *ψεῦδος τὸν* LO ‖ 19. *φαίνεσθαι πᾶσιν ἐναργῶς* LO. Nos *πᾶσιν* in superiorem versum transposuimus cf. Pr. XL sq. ‖ 20. *αὐτοῦ ψευδές* G *ψεῦδος* LO *ἀπορεῖται* LO. Nonne *ἀπορ[ίας ποι]εῖται*? cf. Pr. XXXVI ‖ 21. *ἀσφαλὲς αὐτούς* L

ἀκριβῶς ἑαυτοὺς πείσωσιν, ἱκανοὶ γιγνώσκειν εἶναι τὰς ὁμοιότητας τῶν ψευδῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀληθεῖς. πείσουσι δὲ προβάλλειν ἐπιτρέποντες τοῖς βουλομένοις τῇ πείρᾳ γνῶναι τὴν δι[άνοιαν] αὐτῶν. ἆρ' οὖν ἄλλο τι συμβουλεύουσιν ἢ γυμνάζειν ἀξιοῦσιν ἐν τῇ τῶν σοφισμάτων λύσει τοὺς μαθητάς; οὐδαμῶς οὐδὲν ἄλλο.] Τῆς γὰρ λύσεως οὔσης, ὡς ἔφην, ἐν τῷ φωρᾶσαι τὴν πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον ὁμοιότητα τοῦ ψευδοῦς, ἀναγκαῖόν ἐστι προμεμαθηκέναι περὶ τῆς τῶν ἀληθῶν λόγων φύσεως. ὁ γὰρ ἐν ἐκείνοις γυμνασάμενος ὥστ' ἀκριβῶς θ' ἅμα καὶ ταχέως γιγνώσκειν αὐτῶν τὸ εἶδος, οὐ χαλεπῶς ἂν ἔτι διαγιγνώσκοι τοὺς ψευδεῖς. Ἐγὼ τοῦτ' ἔδειξα μειράκια προγεγυμνασμένα ‖ [ἐν μαθήμασι] διδάξας γνωρίζειν 74
ἀληθεῖς λόγους ἀξιώσας τέ τι προβάλλειν αὐτοῖς σοφισμάτων τοὺς βουλομένους τῶν παρόντων. αὐτὰ γὰρ ἐγνώρισε τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν, ἤτοι κατὰ τὸ σχῆμα γεγενημένην οὐκ ὂν συλλογιστικὸν ἢ κατά τι τῶν λημμάτων ψευδὲς ὄν, ὥστε κἀκ τούτου φανῆναι σαφῶς τοῖς δοξοσόφοις τούτοις πρεσβύταις, ὅσοι σοφίσματα λύειν ἀδυνατοῦσιν, ὅτι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀληθῶν λόγων τοῦτο πεπόνθασιν. Εἶτ' οὐκ ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιοί εἰσι, διὰ προπετῆ συγκατάθεσιν ἐν κακοδαίμονι βίῳ γενόμενοι; ἡ γὰρ περὶ τέλους δόξα ψευ-

1. *ἀκριβῶς ἑαυτὸν πείσω*[μ]*σιν ἱκανοὶ γιγν. εἶναι* L ‖ 2. *πείσουσι* πείσωσι* LO ‖ 4. *τὴν διάνοιαν αὐτῶν* G *τὴν δι' αὐτῶν* LO Pr. XXXIII ‖ 6. *τῆς γὰρ λύσεως* γὰρ* om. LO ‖ 7. *φωρᾶσαι * φράσαι* LO ‖ 8. *ἀναγκ. ἐστὶ* om. *οὖν* LAB *οὖν* add. ChK ‖ 9. *περὶ τῆς* πρὸ τῆς — φύσεως* LO ‖ 11. *ἂν ἔτι* L *ἂν ἔφην* O ‖ 13. *προγεγυμν.* L *πω γεγυμν.* O [*ἐν μαθήμασι*] inclusi.* Pr. XLIX ‖ 14. *ἀξιώσας τέ τι** ‖ 15. *τοὺς βουλομένους * τοῖς — μένοις* LO ‖ 17. *κατά τι τῶν λ.* κατὰ τῶν λ.* LO ‖ 18. *ψευδὲς ὄν* ψευδ' ὢν* L ‖ 21. *οὐκ ἐσχάτης* L *ἐκ ἐσχ.* B *οὐκ* om. AChK

δῆς ὡμολόγηται πᾶσι πρὸς κακοδαιμονίαν ἄγειν. Οὕτω δ' ἀγύμναστοί τινές εἰσι περὶ διαγνώσεως ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, ὡς ἐνίοτε πιστεύοντές τινος νοεῖν ἀλήθειαν δόξης, ἀγνοοῦσι μέν, ὅτι λόγον ἐνδεχόμενον εἰρήκασιν, ὡς φαινομένων ἐναργῶς ὧν δοξάζουσι, κελεύουσι δ' ἡμᾶς ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι χωρὶς ἀποδείξεως, πολλάκις δὲ μόνης ἐνδείξεως δεομένου τοῦ λόγου, δι' ἀποδείξεως ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν πιστοῦσθαι.
75 *τινὲς δ'* ‖ *οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅπῃ διαφέρει τὸ τῆς ἐνδείξεως δεόμενον ἢ τὸ πρῶτόν τε καὶ ἐξ αὑτοῦ πιστόν, ὅμως ἐπιχειροῦσιν ἀποφαίνεσθαι περὶ πραγμάτων ἀκριβοῦς ἐπισκέψεως μὴ γιγνομένης. καὶ ταῦτα πεπόνθασι πολλοὶ τῶν ἤδη γεγηρακότων ἐν φιλοσοφίᾳ. τί οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, ἢ τῶν τοιούτων ἀμάθειάν τε καὶ δοξοσοφίαν δοκεῖ σοι δύνασθαι θεραπευθῆναι ῥᾳδίως;* [*ἢ ὅστις μὲν σκιρρώδης ἐτῶν ἤδη τριῶν ἢ τεττάρων ἄλυτον ἔχει τὸν σκίρρον; ἡ δὲ τῶν τοιούτων γερόντων ψυχὴ τὸν τῆς ἀμαθείας τε καὶ δοξοσοφίας σκίρρον ἐτῶν τριάκοντα ἔχουσα δύναται λυθῆναι; θές, εἰ βούλει, καὶ δύνασθαι καὶ σκέψαι, πότερον ἡμερῶν ἢ μηνῶν ἢ ἐτῶν τοῦ τοιούτου σκίρρου θεραπεία δεῖται;*] *μὴ τοίνυν θαυμάζῃς διὰ τί πολλοῖς τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένων οὐδ' ὅλως ἀξιῶ διαλέγεσθαι· οὐ χείρους γὰρ αὐτῶν οἶδα πάντας ἰδιώτας τε*

1. *οὕτω δ'* * *οὗτοι δ'* LO ‖ 3. *ὡς* ante *ἐνίοτε* inserui * Pr. XXX *πιστεύοντες* * *πιστευόμενοι τινὲς ἀγνοεῖν* L *πιστευόμενοί τινος νοεῖν* K ‖ 9. *οὐκ ἀγν.* * *οὖν ἀγν.* L *τὸ τῆς ἐνδ. δεόμενον* ChK *τὸ ἐνδείξεως* (om. *τῆς* et *δεόμενον*) LAB ‖ 10. *ἢ τὸ* * *ἢ ὡς* LO *ἐξ αὑτοῦ* * *ἐξ αὐτοῦ* LO ‖ 12. *ἀκριβοῦς ἐπ. μὴ γιγνομένης* * Pr. l. l. *ἀκριβοῦς ἐπ. γιγνομένης* L *ἀκριβοῦς ἐπισκ. δεομένων* ChK ‖ 15. *ἢ ὅστις μὲν ἐσκιρ̀ ἐν ὧ τὸ ἤδη* L (num *ἐσκιρρωμένος* *?) ‖ 16. *ἄλυτον* * *ἄλυπον* LO ‖ 17. *ἡ δὲ τῶν* L ‖ 18. *τριακ. καὶ τεσσαράκοντα ἔχουσαν* L ‖ 21. *θαύμαζαι* L *πολλοῖς* ChK *πολλοὶ* LAB ‖ 22. *ἀξιῶ* ChK *ἀξίως* L *ἀξίους* ABG ‖ 23. *οὐ χείρους* * *χείρους* om. *οὐ* L *ἀμείνους* O

καὶ συνετοὺς φύσει καὶ πεπαιδευμένους τὴν παρ' Ἕλλησιν ἐξ ἀρχῆς εὐδοκιμοῦσαν παιδείαν. Οὗτοι μὲν καὶ γνωρίζουσι ῥᾳδίως, ὅσα τ' ἐναργῶς ‖ ἀκολουθεῖ, ὅσα 76
τε τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐναντιοῦται· τῶν δ' ὡς ἐριζόντων μόνον ἢ προσποιουμένων γνωρίζειν πολλάκις ἐπειράθην· περὶ γοῦν τῶν ἑπομένων ἑκάστῳ τέλει βίου μυριάκις ἤδη λόγων ἡμῖν γεγονότων πρὸς πολλοὺς τῶν φιλοσόφων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες διὰ τὸ πεπαιδεῦσθαι τὴν πρώτην παιδείαν ὀξεῖς εἰσι τὴν διάνοιαν, αὐτοί τε τοὺς ἀκολούθους βίους ἔλεγον, ἡμῶν τὸν λόγον γνωρίζοντες, οἱ δ' ἄλλοι, ὡς εἴρηται, γεγηρακότες ἐν δοξοσοφίᾳ μόνοι τἀναντία λέγοντες, εἶτα καταγελώμενοι πρὸς ἁπάντων τῶν παρόντων εἰς λοιδορίαν αὐτῶν ἐτρέποντο.

Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐξητημένα πολλάκις ἡμῖν αμα πολλοῖς ἀνδράσι περὶ τῶν ἀκολούθων ἑκάστῳ τέλει βίων ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν ἔχεις· καὶ δῆλον ὅτι πολλὰ παραδείγματα τῶν ἁμαρτημάτων ὧν ἁμαρτάνουσιν ἐν αὐτοῖς γέγραπται. Πάντα γὰρ ὅσα καθ' ὅλον τὸν βίον ἐναντίως ἀλλήλοις πράττουσιν ὅσα τε καὶ λέγουσιν οἱ ἀπὸ τῶν διαφόρων αἱρέσεων ἀναγόμενοι, κατὰ

4. Verba *τῶν δ' ὡς ἐριζόντων μόνον** (*ἐριζομένων ὄντων* L O) nos transposuimus. Pr. XXXIX) ‖ 5. Post *προσποιουμένων* delevi *μὲν μή* ‖ 6. *ἐπειράσθην* L A B *περὶ γοῦν* om. *μὲν* L *τέλει βίου** *τέλει μυριάκις βίον ἤδη* L ‖ 7. *πρὸ πολλοῦ* L ‖ 10. *βίους ἔλεγον ἡμῶν τ. λ. γνωρ.** *βίους ὀλίγους ἡμῶν τ. λ. γνωρ.* L *βίους ὀλίγον ἡμῶν τε λόγον* A *βίους τοῖς αὐτῶν δόγμασιν ἔλεγον τ. ἡμῶν λόγον* ChK ‖ 11. *οἱ δ' ἄλλοι* add. K ‖ 15. *ἐξητημένα** *ἐξηγημένα* L O ‖ 16. *ἑκάστοτε βιβλίων* L, quod idem vitium invenies Gal. XIX, p. 46, 3: '*περὶ τῶν ἀκολούθων ἑκάστου τῶν βιβλίων ἕν*' ubi corrigendum est: *ἑκάστῳ τέλει βίων*, Fleck. Ann. 103, p. 108 ‖ 19. *καθελόντες τὸν βίον* L A B G ‖ 21. *κατὰ κρίσιν ψευδῆ γ.** *κατάκρισις ψευδὴς γ.* L O *κατὰ κρίσεις* G Pr. XXXVI

77 κρίσιν ψευδῆ ‖ γίγνεται, καὶ πρόδηλόν γ' ἐστίν, ὡς κακά τε γίγνεται πάντα, καὶ ἁμαρτήματά ἐστι τὰ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν πλημμελήματα, τῆς ἀληθοῦς εὑρηκυίας οὐ μόνον τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκόλουθον αὐτῷ βίον. [ἔνθα καὶ σαφῶς ὅπῃ διαφέρει πάθος ἁμαρτήματος, ἔνεστί σοι μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετεῖν, εἰ οὕτως ἔτυχε, τοὺς ἀνθρώπους δόγμα θέμενος, ὡς ἀληθὲς ἢ τέλειον εὐεργετῆσαί τινας, ἐκλείπων τὴν βοήθειαν ἢ δι' ὕπνον ἢ ἀργίαν ἢ φιληδονίαν ἤ τι τούτων κατὰ πάθος ἐσφάλη. κεκρικὼς δέ τις ἑαυτῷ μόνῳ τὰς ἡδονὰς ἢ τὴν ἀοχλησίαν ἐκπορίζειν, ἀποσχόμενος δὲ διὰ τοῦτο πολίταις ἢ οἰκείοις ἀδικουμένοις βοηθῆσαι διὰ μοχθηρὰν δόξαν, οὐ διὰ πάθος ἥμαρτε.]

Cap. IV. Ἀρχὴ μὲν οὖν ἐστι πολλῶν ἁμαρτημάτων ἡ περὶ τέλους ἑκάστου βίου ὑπόληψις ψευδής· φύεται γὰρ ὥσπερ ἐκ ῥίζης τινὸς ταύτης τὰ κατὰ μέρος ἁμαρτήματα. δύναται δέ τις ἐν τῇ περὶ τέλους δόξῃ μὴ σφαλεὶς ἔν τινι τῶν κατὰ μέρος σφαλῆναι, μὴ ‖
78 συνεὶς τῆς ἀκολουθίας. ἐπὶ πλέον δέ σοι, καθάπερ ἔφην ἄρτι, τὰς ἀκολούθους πράξεις ἑκάστῳ τέλει δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἤθροισα. Νυνὶ δὲ τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἁμαρτημάτων εἴπω, ἃ καὶ βέλτιον εἶναι νομίζω πάλιν ἀναλαβεῖν. ἕνεκα τοῦ σύνοψίν τινα τῶν προκειμένων εὐμνημόνευτον γενέσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ περὶ τέλους σκέψει τὸ κῦρός ἐστι τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, εἰκότως ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτοῦ πάντες ἧκον· οἱ δὲ τιμήσαντες ἑαυτοὺς προπετῶς ἀπεφήναντο [ἀπε-

2. κακά τε γ.* κακῶς τε γ. LO ‖ 14. ἑκάστου βίου om. L ‖ 21. εἴπω LO εἶπον K ‖ 25. ἧκον οἱ τιμήσ. ἑαυτοὺς LAB ἧκον· οἱ δὲ τιμήσ. ChK ‖ 26. προπετῶς ἀπεφήναντο· ἀπεφήναντο δὲ προπετῶς O. Nos alterum προπ. ἀπεφ. tanquam dittographia ortum expunximus; προπετῶς bis, ἀπεφήναντο *semel* scriptum L Pr. LIX

φήναντο δὲ προπετῶς ἤτοι πάντες ἢ χωρὶς ἑνός] [οὐδ' αὐτός ἐστι φανερός.] ἄνευ τοῦ κρῖναι τὰς ἀποδείξεις, εἴτ' ὄντως εἰσὶν ἀποδείξεις, εἴτ' εἶναι φαίνονται. Τὸν οὖν ἐπιτηροῦντα καὶ παραφυλάττοντα τὰς ἰδίας ἁμαρτίας αὐτὸ τοῦτο χρὴ πρῶτον ἐννοῆσαι, τὸ δίκαιον εἶναι πάντως, ἐπιμελῶς τε καὶ ἀκριβῶς ἀκοῦσαι τῶν οἰομένων ἀποδεδειχέναι τὰ ζητούμενα, μετὰ ταῦτα κρίνειν αὐτὰ πειρᾶσθαι, πάλιν κἀνταῦθα παρ' αὐτῶν ἀκούσαντα, τίνα τίθενται κριτὴν τῆς ἐν λόγοις ἀληθείας, || 79 αὐτὰ ταῦτα πῶς εἶναι χρὴ βουλευόμενον αὐτὸν ἐπισκεψάμενόν τε, μή τι πάλιν ἕτερον ἀκούει κριτήριον ἄλλου κριτηρίου δεόμενον, εἶτ' ἐπ' ἐκείνῳ πάλιν ἄλλου, καὶ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν ὑποπτεύσαντα μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας ἐν χρόνῳ πολλῷ σὺν τοῖς ἀληθεστάτοις αὐτῷ φανεῖσιν ἀνδράσιν οὕτως ἐπισκέψασθαι, τί πρῶτον ἁπάντων ἐστὶ κριτήριον, [ὃ δῆλον καί τινα λαβὴν ἄκριτον χρὴ καταλαβόντα μεμνῆσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁμολογούμενον δ' ἦν αὐτὸ καὶ χωρὶς κρίσεως ἱκανὸν ἐνδείκνυσθαι τὴν αὐτὴν δύναμίν ἐστι τοῦτο πάσης ἀποδείξεως.] εἶτα τὸ λοιπὸν ἐπ' αὐτὸ βλέποντα, πάντ' ἀνάγειν τὰ κατὰ μέρος, ὅ περ ἀνάλυσιν ἐκάλεσαν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, ὡς ἄνοδόν τινα τῶν μεταξὺ γιγνομένων ἐπὶ τὸ πρῶτον κριτήριον. Ἅτε δ' ὄντος τούτου ἱκανῶς χαλεποῦ πράγματος, ὡς ἔργῳ πολλάκις ἔμαθες ἐπὶ τῶν δοξοσόφων ἀσχημονούντων τε καὶ καταγελωμένων, διὰ τὸ μηδὲ τὰ τυχόντα τῶν ζητουμένων δύνασθαι

3. ἤτ' ὄντως ἧς ἡ ἀποδείξεις εἴτε κείνοις φαίν. L εἴτ' — εἴτ' εἶναι* ‖ 5. τὸ δίκαιον LO ‖ 6. ἀκοῦσαι* ἀκούσαντα LO ‖ 9. Post ἀληθείας delevi εἶτα καὶ πάλιν* ‖ 11. ἀκούει* ἀκούουσι LO ‖ 12. ἐπ' ἐκείνῳ* ἐπ' ἐκείνου LO πάλιν ἄλλου L ‖ 15. τί πρῶτον* τὸ πρῶτον LO ἁπάντων ἐστὶ L Pr. LXI ‖ 20. εἶτα τὸ λοιπόν* οὕτως τὸ λ. LO

80 *πρὸς τὸ πρῶτον ἀνάγειν κριτήριον, ἑαυτῷ χρὴ ‖ παρακολουθεῖν τὸν ἐπιστημονικὸν γενέσθαι βουλόμενον, ἐπὶ πολλῶν τῶν κατὰ μέρος, ὡς ἔμπροσθεν ἔφην, γυμναζόμενον, ἃ μαρτυρῆσαι δύναται τοῖς εὑρίσκουσιν αὐτά· τοιαῦτα δ' ἐστὶ τὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικήν τε καὶ γραμμικὴν θεωρίαν, αἷς οἷον ἐπιβάσεσιν ἀστρονομία καὶ ἀρχιτεκτονία χρῆται.*

Cap. V. *Φέρε γάρ, ἵνα σαφηνείας ἕνεκεν τῆς ἀρχιτεκτονίας τι λέξω παράδειγμα, πόλεως κτιζομένης προκείσθω τοῖς οἰκήσουσιν αὐτὴν ἐπίστασθαι βούλεσθαι, μὴ στοχαστικῶς, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, ὁπόσον τε παρελήλυθεν ἤδη τοῦ χρόνου τοῦ κατ' αὐτήν, ὁπόσον θ' ὑπόλοιπόν ἐστιν ἄχρι δύσεως ἡλίου. Τοῦτο τὸ πρόβλημα κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναχθῆναι χρὴ κριτήριον, εἰ μέλλοι τις εὑρήσειν αὐτὸ καθ' ὃν ἐμάθομεν τρόπον ἐν τῇ γνωμονικῇ πραγματείᾳ, πάλιν ἑξῆς ἐκείνου τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὑπεναντίως ἰόντος, συντεθῆναι, καθότι καὶ τοῦτ' ἐμάθομεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πραγματείας. Εὑ-*
81 *ρεθείσης δ' οὕτω ‖ καθόλου τε καὶ κοινῆς ὁδοῦ, καὶ γνόντων ἡμῶν, ὅτι διὰ γραμμῶν τοιάνδε τὴν μέτρησιν τῶν μερῶν τοῦ χρόνου τῆς ἡμέρας ἀναγκαῖόν ἐστι ποιεῖσθαι, μεταβῆναι προσήκει ἐπὶ τὰ μέλλοντα σώματα δέξασθαι τὴν τῶν γραμμῶν καταγραφὴν καὶ τὸν γνώμονα, καὶ πρῶτον μὲν ζητῆσαι, τίνα σχήματα σωμάτων ἐπιτήδεια πρὸς τὴν εὑρημένην καταγραφήν ἐστιν,*

4. *εὑρ. αὐτά* * *αὐτὴν* ChKG *ἑαυτήν* LAB ‖ 17. *πάλιν ἑξῆς* * *π. ἐξ* LO *ἐκείνου — ἰόντος* * *ἐκείνου — ἰόντων* L *ἐκείνων — ἰόντων* O; num forte *ἡμῶν ἰόντων* ut infra v. 21 *γνόντων ἡμῶν*? * ‖ 21. *γραμμῶν τοιάνδε* * *γρ. τοιῶνδε* LO ‖ 22. *χρ. τῆς ἡμέρας* L *χρ. τις ὅτι* ABG *τις ὅτι* om. ChK Pr. XXXII ‖ 24. *τὴν τῶν* L *εἰς τὴν τῶν* O *καταγραφὴν τὸν γνώμονα* L *καὶ τὸν* O

εἶτα καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εὑρεῖν, ὁποία ἂν αὕτη γίγνοιτο, κἀπειδὰν ἡ λογικὴ μέθοδος ἐναργῆ τὴν πίστιν ἡμῖν ἐνδείξηται τῆς τῶν προκειμένων εὑρέσεως, ἑξῆς ἐπὶ τὸ πράττειν ἔργῳ τὰ δι' αὐτῆς εὑρεθέντα παραγενομένους ἐπισκέψασθαι πάλιν, ὅπως ἂν ἐπιφάνειαν ὁμαλὴν ἐργασώμεθα τοῦ μέλλοντος καταγράφεσθαι σώματος. Εὑρόντας δὲ τοῦτ' ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εἶτα κατασκευάσαντάς τι τοιοῦτον σῶμα, διὰ τῶν ὀργάνων αὐτὸ δεῖ καταγράψαι ζητῆσαι· καὶ πάλιν ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εὑρεθέντος αὐτοῦ, πειρᾶσθαι κατασκευάσαι τοιαῦτα τὸ εἶδος, οἷά περ ἡ μέθοδος ἐδίδαξεν· εἶτα ποιήσαντας ἐφεξῆς καταγραφὴν ἐπὶ πολλῶν σχημάτων δοῦναι τοῖς ‖ ἀνθρώποις ἔργῳ πειραθῆναι, εἰ γεγονὸς 82 *ἤδη τὸ προβληθέν. Ὅταν γὰρ ἥ τε πρώτη γραμμὴ τὴν πρώτην ἀκτῖνα δέχηται τοῦ ἡλίου, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τὴν τελευταίαν ἡ ὑστάτη, [καὶ τοῦτ' ἐπὶ πάντων φαίνηται τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἡλιακῶν,] ἤδη μέν πως ἕν τι γνώρισμα ἕξομεν ἐναργὲς τοῦ τὸ προβληθὲν εὑρῆσθαι· πάλιν δ' ἄλλο, ὅταν ἀλλήλοις τὰ καταγραφέντα πάντα συμφωνῇ καὶ τρίτον, ὅταν ὕδατος ὁμαλὴ ῥύσις αὐτοῖς μαρτυρῇ. καὶ γὰρ τοῦθ' ὁ λόγος*

11. *πειρᾶσθαι** *πειρᾶσαι* L O ‖ 13. *ποιήσαντες* L A B G ‖ 14. *καὶ* ante *δοῦναι* delevi* *εἰ* ante *γεγονός* addidi* Inde a verbis *ὅταν γὰρ ἥ τε πρώτη* secutus sum recensionem H. Sauppii (Philol. XXIII, 3, p. 449 sq.) *πρώτην ἀκτῖνα* Saup. *πρώτην* om. L O ‖ 16. *κατὰ ταὐτὰ* Saup. *κατὰ ταῦτα* L O ‖ 17. De verbis inclusis vid. Pr. XV ‖ 18. *ὡρολογίων ἡλιακῶν* om. *τῶν* L A B Ch G ‖ 19. *μέν πως* L *μέν που* O Saup. ‖ 20. *εὑρῆσθαι. ἔσται δὲ πάλιν* Saup. *πάλιν δεύτερον δ' ἄλλο* L; nos *δεύτερον* expunximus Pr. XVI *εὑρῆσαι δὲ πάλιν δεύτερον ἄλλο* O *τὰ* ante *καταγρ.* add. S ‖ 22. *ὁμαλὴ* S *ὁμαλὴς* L *ὁμαλοῦ* O. Verba *καὶ γὰρ τοῦθ' — ἀληθείας* nescio quo casu apud S. omissa sunt.

εὑρίσκει κριτήριον ἐσόμενον τῆς τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἀληθείας. Ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν.

Ἀγγεῖον τρήσας ἐξ ἧς ἂν ὕλης ἐθέλῃς γεγονός, ἐπίθες ὕδατι καθαρῷ τὴν πρώτην ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου θεασάμενος· εἶθ' ὅταν σοι τὸ καταγεγραμμένον ὡρολόγιον ἀγγείλῃ, τὴν πρώτην ὥραν ἠνύσθαι, σημηνάμενος ὅσον ἐπληρώθη τοῦ ἀγγείου μέρος ὑπὸ τοῦ ὕδατος, εἶτ' ἐκκενώσας εὐθέως αὐτὸ πάλιν ἐπίθες ἐπὶ ταὐτὸν ὕδωρ.

Ὅταν δὲ τὴν δευτέραν ὥραν ἀγγείλῃ τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον, ἐπίσκεψαι τὸ ἀγγεῖον· εἶθ' ὅταν εὕρῃς ἐν
83 *αὐτῷ ‖ τὸ ὕδωρ ἐπὶ ταὐτὸ μέρος ἀφιγμένον, ὡς κατὰ τὴν πρώτην ὥραν ἐσημαίνου, ταχέως ἐκχέας αὖθις θὲς κατ' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος καὶ ἐπισκέπτου πάλιν, εἰ μέχρι τῆς τρίτης ὥρας ἐνδείκνυσι τὸ ὡρολόγιον ἐπὶ τὴν αὐτὴν χώραν ἀφικνεῖσθαι τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ, ἐφ' ἣν κατὰ τὴν πρώτην καὶ κατὰ τὴν δευτέραν.*

Ὅταν οὖν εὕρῃς οὕτω γεγονός, ἐκχέας αὖθις ἐπίθες ἄχρι τῆς τετάρτης ὥρας, ἰδών τε πάλιν ἐπὶ ταὐτὸ μέρος τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ ἀναβεβηκός, ἐκχέας αὐτὸ παραχρῆμα πάλιν ἐπιθεὶς ὁμοίως ἐξέταξε κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν. Ὅταν καὶ κατὰ ταύτην εὕρῃς ἐπὶ τὴν αὐτὴν χώραν ἀφιγμένον τὸ ὕδωρ, εἶτα καὶ κατὰ την

2. Hinc incipit Ioach. Marquardti restitutio contextus in libello, qui inscribitur: Galeni locus qui est de horologiis veterum emendatus et explicatus. Gothae 1865 ‖ 8. *εἶτ' ἐκκενώσας* S *ἔτι ἐκκ.* L O ‖ 12. *ταὐτὸ* * *ὡς* ante *κατὰ* add. Marq. S ‖ 13. *ἐσημαίνου* S *ἐνσημαῖνον* L B *ἓν σημαῖνον* A *ἐνσήμανον* Ch K Marq *ἐκχέας αὖθις θὲς* S *ἐγχέας αὖθις* L A B *καὶ ἐκχέας ἔνθες* Ch K Marq ‖ 14. *καὶ* post *ὕδατος* om. L A B ‖ 16. *χώραν* Marq S *ὥραν* L O *ἀφικνεῖται* L A B ‖ 17. *καὶ κατὰ* S *ἢ κατὰ* L O ‖ 19. *ἄχρι* L Marq S *μέχρι* O *ταὐτὸ* * ‖ 22. *καὶ κατὰ ταύτην* * Pr. XVII *καὶ ταύτῃ* S *καὶ ταύτης* L A B Marq ‖ 23. *καὶ κατὰ* L Marq S

ἕκτην τε καὶ κατὰ τὰς ἐφεξῆς ἄχρι τῆς δωδεκάτης, εἰ μὴ παντελῶς ἄνους εἶ, πεισθήσῃ καλῶς καταγεγράφθαι τὸ ὡρολόγιον, εἴ γε τὸ προκείμενον ἐπεδείξατο.

Προκείμενον δ' ἦν εἰς δώδεκα μοίρας ἴσας νεμηθῆναι τὸν χρόνον τῆς ὅλης ἡμέρας. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν ἀριθμὸν ὡς χρησιμώτατον προείλοντο· καὶ γὰρ ἥμισυ ἔχει καὶ τρίμοιρον καὶ τέταρτον, ἕκτον τε καὶ δωδέ||κατον, ἅπερ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει πρὸ αὐτοῦ καθάπερ 84 *οὐδὲ μετ' αὐτὸν ἄχρι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου. Τοῦτον μὲν ὡς μακρὸν παρῃτήσαντο, σύμμετρον δ' εἶναι κρίναντες τὸν δωδέκατον εἰς τοσαῦτα μέρη τὸν χρόνον τῆς ὅλης ἡμέρας ἔτεμον. Ὅτι δὲ χρήσιμός ἐστιν ἡ τοιαύτη τομή, τῇ πείρᾳ βασανίσαντες, αὐτῇ γ' ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ῥωμαῖοι χρῶνται, τὴν οὐσίαν ἅπασαν, ὅταν διατίθωνται, διαιροῦντες εἰς δώδεκα μέρη καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ σταθμῶν τε καὶ μέτρων εἰς δώδεκα μοίρας τέμνοντες τὰ πλεῖστα. Σὺ δ' εἰ κελεύεις, καταγράψομέν σοι κατὰ τὴν μέθοδον ὡρολόγιον, εἴτ' εἰς δώδεκα τὴν ὅλην ἡμέραν διαιρεῖν ἐθελήσεις, εἴτ' εἰς ἄλλον τιν' [τῶν ἐφεξῆς] ἀριθμόν. Εὑρήσεις γὰρ ἐπ' ἐκείνου πάλιν ὃ προὐβάλου γεγονὸς ἔκ τε τοῦ συμφωνεῖν τὴν διὰ τῶν τετρημένων ἀγγείων ἐκμέτρησιν κἀκ*

1. *ἄχρι* L *μέχρι* O ‖ 2. *εἰ μὴ παντελῶς ἄνους εἶ** Pr. XVII *εἰ μὴ παντελῶς γνώσῃ* LABMarq *ὅμοια παντελῶς γνῷς* S ‖ 5. *ἡμέρας. Ἀλλὰ* MarqS *ὅτι ἀλλὰ* LAB *ἡμέρας ὅτι ἀλλὰ* ChK ‖ 7. *τρίμοιρον* MarqS *δίμοιρον* LO ‖ 8. *ἔχει πρὸ αὐτοῦ καθ. οὐδὲ μετ' αὐτὸν* S *ἔχει ταῦτα καθ. οὐδὲ μ. αὐτὸν* L *ἔχει μετ' αὐτὸν* om. ceteris MarqO ‖ 12. *ὅλης ἡμέρας ἔτεμον* MarqS *ὅλης ὅτι ἔτεμον* L *ὅλης διέτεμον* ABChG ‖ 13. *αὐτῇ γ'* * *αὐτῇ* S *αὐτὴν* O ‖ 15. *διατίθενται* L ‖ 17. *τέμνοντες* S *τέμνονται* LO *καταγράψομεν** *καταγράψομαι* LO ‖ 19. *δώδεκα* om. L ‖ 20. [*τῶν ἐφεξῆς*] inclusi* Pr. XVII *τινὰ τῶν ἐφ. ἀριθμὸν* Marq *τινὰ τῶν ἐφ. ἀριθμῶν* Saup *τινὰ τὸν ἐφ. ἀριθμὸν* LO ‖ 21. *προὐβάλου* * *προυβαλ`* L *προὔβαλον* MarqSaup *προὔβαλες* ChKG ‖ 22. *τὴν — ἐκμέτρησιν* Saup *τῇ ἐκμετρήσει* LO

τοῦ πάντ' ἀλλήλοις ὁμολογεῖν τὰ καταγεγραμμένα, πρός τε τούτοις ἐκ τοῦ τὰς τελευταίας ἐν αὐτοῖς γραμμὰς ὁρίζειν τὰ πέρατα τῆς ἡμέρας.

Οὕτω δὲ καὶ κλεψύδρας καταγραφὴν ὁ λόγος εὗρεν ἀναλυτικῇ μεθόδῳ ζητήσας, ἧς πάλιν ἡ βάσανος ‖ 85 ἐναργής ἐστι καὶ τοῖς ἰδιώταις. Ἡ γὰρ ἀνωτάτω γραμμὴ ἡ τὴν δωδεκάτην ὥραν σημαίνουσα ὅτι μέγιστον μὲν ὕψος ἔχει καθ' ὃ μέρος ἡ κλεψύδρα τὴν μεγίστην ἡμέραν ἐκμετρεῖ, βραχύτατον δὲ καθ' ὃ τὴν ἐλαχίστην, ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστι τὰ τὰς ἰσημερινὰς μετροῦνθ' ἡμέρας· [τὸ δὲ μεταξὺ τῶν τμημάτων ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ τῆς κλεψύδρας δηλοῖ σοι τὰς εἰρημένας τέτταρας ἡμέρας] τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα καὶ πάλιν τρίτα τἀπὶ τῆς δωδεκάτης γραμμῆς <τὴν δευτέραν τε καὶ τρίτην> ἡμέραν σοι δηλώσει τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην. ἐπεξιών τε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς

1. πάντ' ἀλλήλ. L Pr. XVIII πάντοτα A πάντοτε O Marq Saup τὰ καταγεγρ. S ‖ 2. πρός τε τούτοις* πρός τε S πρός τι L A ἐκ τοῦ S ‖ 7. ἡ τὴν add. S ὅτι μέγιστον L Marq S ‖ 10. ἀμφοῖν ἐστι τὰ τὰς ἰσημερινὰς μετροῦνθ' ἡμέρας* ἐστὶν ἢ τὰς ἰσημ. μέτρον ἡμ. L ἡ τὰς ἰσημ. μετρεῖ ἡμέρας Saup Pr. XIX ἡ τῆς ἰσημερινῆς μέτρον A ‖ 11. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν τμημάτων S τὸ δὲ μετ. τῶν ἰσημερινῶν τμημ. L K Marq μέτρον <σοι δηλώσει· τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην ἐπεξιὼν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς ἐνιαυτοῦ μετρήσεις>· τὸ δὲ μεταξὺ μέχρι τῶν ἰσημερινῶν τμημάτων O ita ut verba σοι δηλώσει — ἐνιαυτοῦ μετρήσεις ex alio loco huc falso irrepserint ‖ 12. τοῦ τῆς κλεψ. Marq S τοῦ κλεψ. L τῆς κλεψ. O δηλοῖ σοι τὰς εἰρημένας O δηλοῦσι τῶν τὰς εἰρημένας L τέτταρας ἡμέρας L O Marq τέτταρας om. Saup. Sequentem locum nos transposuimus. Vid. Pr. XIX sq. ‖ 13. τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα L O τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο Saup καὶ πάλιν Marq Saup καὶ om. L O τρίτα τἀπὶ τῆς δωδεκάτης γραμμῆς <τὴν δευτέραν τε καὶ τρίτην> ἡμέραν* τρίτα ἀπὸ τῆς δωδεκάτης τροπῆς L O τρίτον τὰς ἐπὶ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης τροπῆς Saup ‖ 14. ἡμέραν σοι δηλώσει, τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην L ‖ 15. ἐπεξιών τε* ἐπεξιὼν τὴν L ‖ 16. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον O κατὰ τὴν αὐτὴν τροπὴν

ἡμέρας εὑρήσεις μετροῦσαν τὴν μίαν ἐκείνην ἐν τῇ κλεψύδρᾳ γραμμήν, ἣν ὑψηλοτάτην ἔφην εἶναι. Ἀφ᾽ ὧν τμημάτων ὁρμηθεὶς ἐφεξῆς τῷ σημαίνοντι τὴν μεγίστην ἡμέραν εὑρήσεις δηλούμενον, ἄχρι τίνος μέρους τῆς ὑψηλῆς γραμμῆς ἐπὶ τῇ κλεψύδρᾳ τὸ ὕδωρ ἀναβήσεται τῆς δωδεκάτης ὥρας συμπληρουμένης. Καὶ μέντοι καὶ τὰς ἄλλας γραμμάς, ὅσαι τῆς ὑψηλοτάτης εἰσὶν εὐτελέστεραι, τὰς ἄλλας ὥρας ἐκμετρούσας εὑρήσεις, τὴν μὲν· ἀπὸ τῆς δωδεκάτης ἐν ἁπάσαις τοῦ ἐνιαυ‖τοῦ ταῖς ἡμέραις τὴν ἑνδεκάτην ὥραν σημαίνου- 86
σαν ἐν διαφέρουσιν αὐτῆς μέρεσιν, ὡς ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης προείρηται, τὴν δ᾽ ἐφεξῆς ἐκείνης τὴν δεκάτην ὥραν δηλοῦσαν ὡσαύτως κατὰ διαφέροντα μέρη, καὶ τὴν ἐφεξῆς γε πάλιν τὴν ἐνάτην καὶ ὀγδόην τε καὶ τὰς ἄλλας ἄχρι τῆς κατωτάτης γραμμῆς, ἣ τὴν πρώτην εὑρίσκει, ἣ ἐπὶ τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων φαίνεται. Συμπεπληρωμένου δὲ τοῦ κατὰ τὴν κλεψύδραν ὕδατος, ὥσπερ γ᾽ ἡ πρώτη καὶ αἱ λοιπαὶ μέχρι τῆς δωδεκάτης ἀλλήλαις μὲν ἴσαι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἡντινοῦν

(*τροπ'* i. e. *τρόπον*) L *τροπῆς ἡμέραν σοι δηλώσει, τὸ δ᾽ ἐφεξῆς τὰς κατὰ τὴν τετάρτην τροπήν· ἐπεξιὼν δὲ πάσας* Saup ‖ 3. *ὁρμηθεὶς* Saup *ὁρμηθήσομαι* LO ‖ 4. *εὑρήσεις δηλούμενον** *εὑρήσει δηλοῦν* L *δηλοῦσθαι* Saup ‖ 6. Post *συμπληρουμένης* addidit Sauppe [*ἐπὶ τῆς πρώτης τροπῆς*] ‖ 8. *εὐτελέστεραι* ChK *τελειότεραι* L *τὰς* ante *ἄλλας* add. S ‖ 9. *τὴν μὲν ἀπὸ* MarqS *τὴν τετάρτην μὲν ἀπὸ* LO *ἐν ἁπάσαις* GMarqS *ἐν ἅπασι* LO ‖ 10. *σημαίνουσαν* GMarqS *σημαίνουσιν* LO ‖ 12. *ἐκείνης τὴν δεκάτην ὥραν* S *ἐκείνην τε τὴν ὥραν* L *ἐκείνην γε τὴν ὥραν* Marq *τὴν δ᾽ ἐφεξῆς πέμπτην ἢ ἕκτην ὥραν* O ‖ 14. *πάλιν τὴν ἐνάτην καὶ ὀγδόην* S *πάλιν ἐννάτην ἢ ὀγδόην* LO *π. ἑβδόμην ἢ ὀγδόην ἢ ἐννάτην* ChK ‖ 15. *ἣ τὴν πρώτην εὑρίσκει* S *ἣ τὴν ὥραν πρ. εὑρίσκειν ποιεῖ* Marq *τὴν ὥραν* (om. *ἣ*) *πρώτην εὑρίσκειν* LO *ἣ ἐπὶ* S *ὥσπερ ἐπὶ* Marq *ἐπὶ τῶν* om. *ἣ* LO ‖ 17. *συμπεπληρωμένου δὲ τοῦ* S *φαίνεται δέ σοι πεπληρ.* Marq *φαίνεταί σοι πεπληρ.* LO ‖ 18. *ὥσπερ γ᾽ ἡ πρώτη* S *ὥσπερ γε ἡ τετάρτη* LO

φαίνονται, ταῖς δ' ἄλλαις ἄνισοι ταῖς προγεγενημέναις τε καὶ μελλούσαις.

Εἶτα τὴν τοιαύτην μέθοδον εὑρίσκειν οὐκ ἐπεθύμησας, ὦ οὗτος, τί ποτ' ἐστίν; οὐκ ᾔσθου τῆς ἐν αὐτῷ δοξοσοφίας, ἀμαθὴς ὅστις ὢν τούτων τῶν προβλημάτων οὐδὲν ἂν εὕροις ἐνιαυτῷ, βέλτιον δ' εἰπεῖν, ὅλῳ τῷ βίῳ; οὐδὲ γὰρ εὗρεν αὐτὰ βίος ἀνδρὸς ἑνός, ἀλλὰ κατὰ σμικρὸν προῆλθεν ἡ γραμμικὴ θεωρία, πρῶτον μὲν τῶν στοιχειωδῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων ζητηθέντων αὐτῇ, ὁπότε δ' εὑρέθη ταῦτα, προσθέντων αὐ-
87 τοῖς τῶν || ἐφεξῆς γενομένων ἀνδρῶν τὴν θαυμασιωτάτην θεωρίαν, ἣν ἀναλυτικὴν ἔφην ὀνομάζεσθαι, καὶ γυμνασάντων ἑαυτούς τε καὶ τοὺς βουληθέντας ἐπὶ πλεῖστον ἐν αὐτῇ· καίτοι μηδὲν ἔχουσι δεῖξαι χειρούργημα τοιοῦτον, οἷα μέχρι δεῦρο διῆλθον ἐπί τε τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων καὶ τῶν κλεψυδρῶν.

Ἀλλ' οὐκ ἦσαν οὔτε προπετεῖς οὔτ' ἀλαζόνες οἱ τὰ τοιαῦτα ζητήσαντες ὁμοίως τοῖς ἐπαγγελλομένοις σοφίαν ἢ ζητεῖν ἢ εὑρηκέναι, τιμήσαντες δ' ἑαυτοὺς τὴν ἀληθεστάτην τιμὴν ὠρέχθησαν, ἣν εἶχον ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν ἀρίστην, ταύτην ἀσκῆσαί τε καὶ εἰς τέλος ἀγαγεῖν. Εὔδηλον, ὅτι τὴν λογικὴν λέγω, ἧς γυμναζομένης τε καὶ τὴν οἰκείαν εὐεξίαν λαμβανούσης, εὐφραίνονται μειζόνως ἢ οἱ ταῖς διὰ τοῦ σώματος ἡδοναῖς δουλεύοντες. οὐδὲ γὰρ διαφέρομεν ἄλλῃ τινὶ δυ-

3. εὑρίσκειν S εὑρίσκων LO ‖ 4. τῆς ἐν αὐτῷ δοξ. Marq S τῆς ἐν αὐτῷ L τῆς ἐν σαυτῷ O ‖ 6. οὐδὲν ἂν S οὐκ ἂν ChKMarq ‖ 10. αὐτῇ S αὐτῷ LO ὁπότε δ' LMarqS ἐπεὶ δὲ O προσθ. αὐτοῖς MarqS προσθ. αὐτῶν αὐτοῖς LBCh ‖ 13. γυμν. ἑαυτοὺς LG MarqS γ. ἐν αὐτῇ ἑαυτοὺς O ‖ 16. τῶν κλεψ. S τῶν om. O. Hic desinunt recensiones Marquardti et Sauppii ‖ 22. εὔδηλον ὅτι om. δὲ LAB ‖ 24. ἢ οἱ ταῖς G οἱ ταῖς LAB ἢ ταῖς ChK ‖ 25. διαφέρομεν Cob τὰ διαφερόμενα L -μεθα O

νάμει τράγων καὶ σκυλάκων ὑῶν τε καὶ προβάτων
καὶ ὄνων· οὐδ' ἄλλη τις θεωρία μειζόνως εὐφραίνει
τὴν ψυχὴν ἀνδρὸς εὐφυοῦς τῆς ἀναλυτικῆς, ὅταν γέ τις ||
ἐν αὐτῇ προέλθῃ. Κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ ἐπίπονός ἐστιν, 88
ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι. καίτοι κἂν εἰ μηδεμίαν εὐφροσύνην εἶχε, δι' αὐτό γε τὸ μέλλειν αὐτῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα, καλῶς ἂν εἶχεν ἀσκηθῆναι κατ' αὐτὴν ἐξαίρετον ἔχουσαν, ὡς ἔφην, τὸ μαρτυρεῖσθαι πρὸς αὐτῶν τῶν εὑρημένων, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν εὑρισκομένοις. Καὶ διὰ τοῦτο τοῖς προπετῶς ἐν αὐτῇ φλυαροῦσιν ἔξεστιν ἀναισχυντεῖν· οὐ γάρ, ὥσπερ ὁ κακῶς καταγράψας ὡρολόγιον ἢ κλεψύδραν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐλέγχεται προφανῶς, οὕτω κἂν τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ θεωρήμασιν ἐναργής ἐστιν ὁ ἔλεγχος, ἀλλ' ἔξεστι λέγειν, ὥσπερ ἂν ἐθέλῃ τις, ὅταν γ' ἅπαξ ἀναίσχυντος ἄνευ μεθόδου λογικῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδάσκεσθαι λέγῃ. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐκείνοις μόνοις διελέχθη τὰ πράγματα λαβόντα φωνήν, εὐλόγως ἀλαζονεύονται, σιγώντων δ' αὐτῶν ἀεὶ καὶ μήθ' ἡμῖν μήτ' ἐκείνοις διαλεγομένων, εὔδηλον ὅτι μόνος ὁ ἐν ἡμῖν λόγος εὑρήσει τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. Ἐπιδειξάσθω τοίνυν πρότερον εὑρίσκειν
αὐτὴν || δυνάμενος ἐν πράγμασιν ἐναργῶς αὐτῷ μαρ- 89
τυροῦσιν, εἰπάτω τε μέθοδον ἡμῖν, ᾗ πᾶν ἀναλυτικῶς ὑποπίπτει πρόβλημα, καὶ δειξάτω προκρίνας τὰς ὁμοιό-

1. σκυλάκων* = Gal. III, 6 K σκωλήκων LO || 6. δι' αὐτό γε G in marg. K ἔχ αὐτό γε L εἶχεν αὐτό γε A || 7. καλῶς εἶχεν LO ἂν add.* || 8. μαρτυρεῖσθαι L μαρτυρῆσαι O || 9. εὑρημένων G εἰρημένων LO post εὑρημένων expunxi: εὔφραντόν GChK (εὐφρανθὲν L) || 14. κἂν τοῖς* καὶ τοῖς LO || 16. ἄνευ μεθ. λογικῆς LAB ἄνευ τῆς λογ. μεθ. K || 22. ἐπιδείξασθαι LABG || 23. αὐτὴν * αὐτὰ LO αὐτῷ μαρτ. L || 25. δειξάτω L

τητας τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, οὐ δυνατὸν φωρᾶσαι τὴν κακίαν, ἢ οὐκ ἂν ἔτι πιστὸς ἐπὶ τῶν ἀδήλων εἴη. Ταῦτα πάντες ἄνθρωποι καλῶς φασι λέγεσθαι πλὴν τῶν δοξοσόφων τε καὶ προπετῶν, οἷς ἡ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδὸς οὐ μακρά τίς ἐστιν, οὐδ' ἀνάντης, ὁποίαν Ἡσίοδος ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εἶναί φησιν, ἀλλὰ σύντομος καὶ βραχεῖα, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅλως ἐστίν. Εἰ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα διδάσκει τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ χρὴ κατατρίβεσθαι γυμναζομένους ἐν ταῖς λογικαῖς μεθόδοις. Ἆρ' οὖν, ὦ δοξοσοφώτατοι, κἂν τοῦτό γε συγχωρήσετ' εἶναι πρόδηλον ἡμῖν τοῖς ἄλλοις, ὁπόσοι μήπω τὴν ὑμετέραν σοφίαν ἐσμὲν σοφοί, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐγνωκέναι δεῖν ἁπάντων πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, εἴπερ ἡ φύσις αὐτῶν ἱκανὴ διδάσκειν ἐστὶν ἑαυτήν; ἀναδύονται πάλιν, ὅταν
90 οὕτως ἐρωτηθῶσι, ‖ καί φασιν, οὐ πάντας ὑπὸ τῶν πραγμάτων διδάσκεσθαι. Τίνες οὖν εἰσιν οἱ διδασκόμενοι, πάλιν ἐρωτώντων ἡμῶν, ἑαυτοὺς μόνους φασίν· τί γὰρ ἔχουσιν εἰπεῖν ἄλλο φυλάττειν γε τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀλαζονείαν προῃρημένοι;

Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς γε πιστεύομεν αὐτοῖς ἀποφαινομένοις, ὃ βούλονται. διὰ τί γάρ, ὦ πρὸς θεῶν, μόνοις αὐτοῖς τὰ πράγματα τὴν αὑτῶν φύσιν ἐπιδείκνυται; πότερον, ὅτι μόνοι μηδὲν τῶν πρώτων μαθημάτων μεμαθήκασιν; ἀλλὰ ψεῦδος τοῦτο, καὶ γὰρ ἄλλοι πολλοὶ τούτων οὐδὲν ἔμαθον. ἀλλ' εἰ τὴν λογικὴν

2. ἢ ante οὐκ ἄν add. * ‖ 3. πάντες ἄνθρ. L πάντα ἄνθρωποι O ‖ 5. οὐδ' ἀνάντης G Pr. XXXVII coll. Hesiod. Opp. I, 7, 288; οὐδ' ἂν αὐτῆς L οὐδ' ἂν αὐτὴ AB οὐδ' ἂν τοιαύτη Ch οὐδ' αὖ τοιαύτη K ‖ 11. συγχωρήσετε K συγχωρήσητε LO ‖ 19. φυλ. τὲ τὴν L ‖ 22. μόνοις αὑτοῖς G μόνοις αὐτὰ LO ‖ 23. τὴν αὑτῶν φ. GChK τὴν αὐτὴν LAB ἐπιδείκνυται * ‖ 26. ἀλλ' εἰ O ἄλλ^{δ} ·6· (= ἄλλως ὅτι) L

ψυχῆς δύναμιν ἤσκησαν ἐν μαθήμασιν, ἔργῳ μαρτυρεῖν ἠδύναντ' ἂν αὐτό· καὶ μὴν οὐδέποθ' ἥψαντο τοιαύτης θεωρίας. ἴσως δὲ φήσουσι μόνοι τε γενέσθαι συνετοὶ καὶ βλέπειν [ἐπιληπτικῶς] τὰ πράγματα, καθάπερ Λυγκεὺς τὰ κατὰ γῆς.

Τί ποτ' οὖν, εἰ οὕτως αὐτῶν ἐστιν ὀξυδερκὴς ἡ ψυχή, καταγελαστότατοι πάντες εἰσὶν ἐν τοῖς τοιούτοις προβλήμασιν ὧν ἡ εὕρεσις αὐτὴ μαρτυρεῖ τοῖς εὑρίσκουσιν ἀληθῶς αὐτά; τού||των γὰρ ἂν οὐδὲν οὐ- 91
δέποτ' αὐτῶν οὐδεὶς εὑρεῖν ἠδυνήθη, ὅπου γε, καὶ τῶν εὑρηκότων λεγόντων καὶ διδασκόντων, οἱ μὲν ἄλλοι μανθάνουσιν, ἐκεῖνοι δὲ μόνοι δι' ἀγυμνασίαν καὶ βραδύτητα ψυχῆς μὴ μανθάνουσιν. Εἶτα παρακαλοῦσιν ἐμέ, καί τις ἐξ αὐτῶν κατὰ τύχην παρακολουθήσειεν ⟨ἂν τοῖς λεγομένοις⟩, ἀλλ' εἰπεῖν γε τὸ εἰρημένον οὐ δύναται. Τίς οὖν μείζων τυφλότης εἰς τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων γνῶσίν ἐστι τῆς τοιαύτης τῶν τοιούτων, ὅταν ἄνθρωποι τῶν ἐπιτυγχανόντων ἑαυτοὺς ὁρῶντες ἀφυεστέρους εἴς τε τὸ νοῆσαι καὶ μνημονεῦσαι καὶ τὰ δι' ἀριθμητικήν τε καὶ γεωμετρίαν ἀρχιτεκτονίαν τε καὶ ἀστρονομίαν εὑρισκόμενα, τὰ τῆς φιλοσοφίας εὑρηκέναι νομίζωσιν οὕτω ῥᾳδίως, ὡς ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν αὐτὰ ἑαυτὰ δεικνύναι τὰ πράγματα χωρὶς ἀποδείξεως καὶ μεθόδου λογικῆς; Ὅτι δ' ἑκόντες ἑαυτοὺς

1. ἔργῳ μαρτυρεῖν ἠδύναντ' ἂν αὐτό· * cf. K. V, p. 224, 13 ἔργῳ μαρτυρεῖ ἢ δυναμένοις αὐτὴν L ἔργον μαρτυρεῖ δυναμένους αὐτὴν O ‖ 2. οὐδέποθ' * Pr. LII ‖ 4. περιληπτικῶς G ἐπιληπτικῶς O quod nos inclusimus; ἐπιβλητικῶς L ‖ 6. ἐστιν ὀξυδ. L ‖ 9. ἂν οὐδὲν οὐδέποτ' αὐτῶν οὐδεὶς εὑρ.*; ἐν οὐδὲν — οὐδεὶς εὑρ. L ἓν οὐδὲν οὐδέποτ' αὐτῶν εὑρεῖν AB ἓν οὐδεὶς οὐδέπ. αὐτῶν εὑρεῖν ChK ‖ 12. ἀγυμναστίαν LO ‖ 13. μὴ μανθ. om. L ‖ 14. παρακολουθήσειεν ⟨ἂν τοῖς λεγομένοις⟩ ἀλλ' * ‖ 17. γνῶσιν GChK γνώσεως LAB ‖ 21. τὰ τῆς φιλοσ. ChK ‖ 23. αὐτὰ ἑαυτὰ *

κολακεύουσιν, οὐκ ἀλήθειαν ζητοῦσιν, ἔνεστί σοι γνῶναι κἀκ τοῦ κατά τινος ἕκαστον αὐτῶν ἀνατείνεσθαι παρὰ τοῖς φοιτηταῖς, ἅπαντάς τε διαβάλλειν τοὺς ἄλλους ὡς ἐσφαλμένους. Ἐγὼ δ' εἰ συνάγοιμ' αὐτοὺς
92 εἰς ταὐτόν, οὐχ ὑπομένουσιν, ‖ ἀλλ' αἰδῶ τινα καταπροτείνονται καὶ φάσκουσι μὴ δύνασθαι φθέγξασθαι παρόντων ἀνθρώπων πλειόνων· καίτοι τινὲς αὐτῶν ἀκροατὰς ἔχουσιν ἑκάστης ἡμέρας ὁ μὲν εἴκοσιν, ὁ δὲ τριάκοντα καί ποτε καὶ πλείονας, οὐκ αἰσχυνόμενοι λέγειν ἐπ' αὐτοῖς. Ἀλλ' ὅταν ἐγὼ μὲν τρεῖς ἢ τέτταρας ἀξιώσω παρεῖναι τῷ συλλόγῳ Πλατωνικοὺς καὶ τρεῖς ἢ τέτταρας Ἐπικουρείους ἴσους τε τὸν ἀριθμὸν ἄλλους Στωϊκούς τε καὶ Περιπατητικούς, ἢ τρεῖς πρὸς τούτοις ἢ τέτταρας Ἀκαδημαϊκοὺς ἢ Σκεπτικούς, ὡς γίγνεσθαι πάντας ἐκ φιλοσοφίας ἀνθρώπους εἴκοσιν, ἄλλους τε πρὸς αὐτοῖς τοσούτους τῶν γεγυμνασμένων μὲν ἐν μαθήμασι τὴν λογικὴν δύναμιν, ἀγνοούντων δὲ τοὺς κατὰ φιλοσοφίαν λόγους, οὐδεὶς αὐτῶν ὑπομένει τηνικαῦτα τὸ τοιοῦτον συνέδριον. εἰ δέ γέ ποτ' ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν ἐλευθέρων μὲν αἱρέσεως, γεγυμνασμένων δ' ἐν λόγοις ὑπομείνειαν ἀπαντῆσαι τοιούτοις συνεδρίοις, φιλονεικούντων μὲν αὐτῶν ἐπὶ τούτοις, ἑλιττόντων δὲ τοὺς αὐτοὺς λόγους, πολλάκις μὲν
93 ἧκεν ἐν τούτοις καὶ γεωμετρικός, ‖ ἧκον δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν καὶ πεπαιδευμένων ἐν τοῖς μαθήμασιν οὔτε τέχνην

1. σοὶ γνῶναι L ‖ 3. διαβάλλειν* ‖ 4. εἰ συνάγοιμ' * συνάγων LO ‖ 5. ὑπομένω L αἰδῶ τινα * τὴν αἰδῶ τινι ChK αἰδὼ τινὶ LA καταπροτείνεσθαι LAB ‖ 6. φάσκειν LA ‖ 8. ἑκάστης ἡμέρας L ‖ 11. Πλατ. καὶ * Πλατωνικοὺς δ' (= τέτταρας) LO ‖ 14. ἢ τέτταρας * ἤτοι τ' LABG ἤτοι γ' ChK ‖ 17. ἀγνοούντων L ἀγνοοῦντες AB ἀγνοοῦντας ChK ‖ 26. οὔτε τέχνην ἐργαζομένων* coll. Gal. V, 901, 2 et I, p. 7 αὐτὸ δέ τ' ἔχειν L αὐτὸ δ' ἔχειν ἐργ. O

ἐργαζομένων δι᾽ εὐπορίαν κτημάτων οὔτε δουλευόντων αἱρέσει τινὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν.

Ὥσπερ εἴωθα καὶ τότε κρῖναι τοὺς λόγους ἠξίωσα, καί τις ἐξ αὐτῶν ἔφη, κάλλιστ᾽ ἂν κριθῆναι τὴν ἀμφισβήτησιν, εἰ πορευθέντες εἰς ὃ λέγουσιν οὗτοι περιέχειν τὸν κόσμον κενὸν εἴδομεν ἐν αὐτῷ σαφῶς, εἴτ᾽ ἐν μιᾷ χώρᾳ πέφυκε μένειν εἴτε καὶ φέρεσθαι πρὸς ἄλλον τινὰ τόπον ὅπερ ἂν ἐν αὐτῷ τεθῇ σῶμα. Τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἤρεσε τὰ λεχθέντα, μόνοι δ᾽ οὐκ ἐπαύοντο φιλονεικοῦντες ἀλλήλοις καὶ ἡμῖν οἱ φιλόσοφοι, μὴ δυνάμενοι διακρῖναι τοὺς ἐνδεχομένους λόγους ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων. Ἐνδέχεται μὲν γὰρ καὶ μένειν ἐν τῷ κενῷ καθ᾽ ἕνα τόπον ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἐνδέχεται δὲ καὶ μὴ μένειν, ἀναγκαίαν ἀπόδειξιν οὐδ᾽ ἑτέρας τινὸς αἱρέσεως ἐχούσης.

Cap. VI. *Καιρὸς οὖν ἡκέναι δοκεῖ φθέγξασθαί τι κἀμέ, βραχεῖαν μὲν ἐλπίδα τοῦ φράξειν τὴν δοξοσο||φίαν ἔχονθ᾽, ὡς μή τι καταλείπειν ἀπείραστον,* 94 *ἡγούμενον δ᾽ εἶναι μηδ᾽ αὐτὸ τοῦτο βραχύ. Καὶ τοίνυν, ἔφην, ὡμολόγηται μὲν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἀρχὴ πάσης ἀποδείξεως, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἡ πρώτη μετάβασις ἀπ᾽ αὐτῶν ἐπὶ τὰ τῶν ἀδήλων, οὐ συγχωρεῖται μὲν ὑπὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Σκεπτικῶν, ἡμεῖς*

3. *τότε κρῖναι** *τὸ κεκρικέναι* L *τότε κεκρικέναι* O ‖ 4. *ἔφη, κάλλιστ᾽ ἂν κρ.** *ἔφην κάλλιστα κριθῆναι* O ‖ 6. *εἴδομεν ἐν αὐτῷ** *οἱ δ᾽ οἱ μὲν ἐν αὐτῷ* L *εἴτ᾽ ὁ μὲν ἐν αὐτῷ* A *εἶθ᾽ ὁ μὲν* K ‖ 7. *μένειν εἴτε καὶ φέρεσθαι** *μὲν εἶναί τε καὶ φ.* LO ‖ 14. *δὲ καὶ* ChK *μὲν καὶ* LAB ‖ 16. *φθέγξ. τι κἀμὲ* L ‖ 17. *βραχεῖαν μὲν* L *φράξειν** Pr. XLVII ‖ 18. *ἔχονθ᾽ ὡς** *ἔχοντος* LB *ἔχοντες* A *ἔχοντα* ChK *μή τι καταλείπειν* translato *τι* ex inferiore versu * ‖ 19. *ἡγούμενον δ᾽ εἶναι** *ἡγούμενον μὲν τὶ δ᾽ εἶναι* LO ‖ 20. *ἔφην ὡμολ.* L *ἐφ᾽ ᾧ ὡμολ.* O ‖ 23. *ἡμεῖς — συγχωροῦμεν, ἄλλο δ᾽ εὑρίσκειν οἰόμεθα** Pr. XXXVI *ἡμῖν —*

δὲ τοῦτο μὲν ἀλλήλοις συγχωροῦμεν, ἄλλο δ' εὑρίσκειν οἰόμεθα τὴν ἐκείνων ἀπορίαν κρατῦνον.

Ὄντων γὰρ ἐναργῶν τῶν μὲν πρὸς νόησιν, τῶν δὲ πρὸς αἴσθησιν, ἀλλήλοις ἐνίοτε μὲν δοκεῖ μάχεσθαι ταῦτα. καὶ πρῶτά γε τοῦτ' αὐτὸ γεγυμνασμένου δεῖται, τοῦ δείξοντος οὐδέποτ' ἀλλήλοις αὐτὰ διαφέρεσθαι. δεύτερον ἐπὶ τῷδε μέγιστόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν μὴ ἐναργῶς φαινομένων διορίζειν τὰ τοιαῦτα. τινὲς γὰρ ὑπὸ προπετείας τοῖς μηδέπω φαινομένοις ἐναργῶς ὡς τοιούτοις συγκαταθέμενοι σφάλλονται. Καὶ τί θαυμάζειν ἔφην, εἰ κατὰ τὰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ τοῦτο συμβαίνει τοῖς προπετέσιν, ὁρῶν ταὐτὸ κἀπὶ τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐνίους πάσχοντας ἑκάστης ἡμέρας. Ἐξ ἀπό-
95 πτου γοῦν ‖ θεασάμενοι παραγενόμενόν τινα, Δίωνά φασιν, εἰ οὕτως ἔτυχεν εἶναι τὸν ἀφικνούμενον, ὡς βεβαίως εἰδότες. ὥστ' ἐνίοτ' εἰ πλησίον ὤφθη ὁ παραγενόμενος, ἐφάνη Θέων οὐ Δίων ὑπάρχειν. Εἰ μὲν οὖν ἀπαράλλακτος ἡ φαντασία τῶν πόρρωθεν ὁρωμένων ἐστὶ καὶ τῶν ἔγγυθεν, οἱ διαφωνοῦντες ἀλλήλοις ἐπὶ τῶν πόρρωθεν ὁρωμένων οὔτ' ἐλέγξουσιν οὔτ' ἐλεγχθήσονταί ποτε· εἰ δ' ἐστὶν ἄλλη μὲν ἐνάργεια τῶν πλησίον ὁρωμένων, ἄλλη δὲ τῶν οὐ πλησίον ⟨ὁρωμένων⟩ εἰκότως σφάλλονται.

συνεχώρει, ὅτι μὲν ἄλλο δ' εὑρισκόμεθα LO ‖ 2. κρατῦνον* κρατύνοντες LO ‖ 3. ἐναργῶν* ‖ 7. τῶν μὴ ἐναργῶς φ.* Pr. XXX τῶν ἐναργ. φ. LO ‖ 8. διορίζειν* γνωρίζειν LO ‖ 11. εἰ κατὰ τὰ* ἔφην εἰ κατὰ L ‖ 12. ὁρῶν L ὁρῶντας O ταὐτὸ* αὐτὸ LO ‖ 13. πάσχ. ἑκάστης ἡμέρας L Pr. XXXIII ‖ 16. εἰ πλησίον ὤφθη* πλησίον ὤφθεις LAB ὀφθεὶς ChK ‖ 19. οἱ διαφωνοῦντες* οὐ διαφ. LO ‖ 21. ἄλλη μὲν* ἐνάργεια G in notis ‖ 22. οὐ πλησίον ⟨ὁρωμένων⟩, εἰκότως σφ.* οὐ πλησίον [οἷσι πειρωμένων τὴν ἐκ τοῦ πλησίον γιγνομένην] εἰκότως σφ. O οἷσι — γιγνομένην L εἰκότως δὲ σφ. L. Nobis verba inclusa expungenda videbantur

Τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον ἀναμνήσθητι, πρὶν ἐπὶ τὰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ μετιέναι, εἶτ' εἶπες καὶ σύ ποτε προπετῶς· Ὅρα τόνδε τινὰ τὸν προσιόντα, φέρε Μένιππον, ὃς ὁπόθ' ἧκε πλησίον ἔγνωσται Θεόδωρος ὤν, ἢ δι' ὅλου τοῦ βίου σαυτὸν ἀπέσχες ἀπὸ τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως, ἣν ὀνομάζουσι πρόπτωσίν τε καὶ προπέτειαν; Ἐγὼ μὲν σοὶ λέγω μόνῳ, οὐδεὶς ἔχει με δεῖξαι τοιοῦτόν ποτ' ἐσφαλμένον οὐδέν. ἐκ μειρακίου γὰρ ἀπέχειν ἐμαυτὸν εἴθισα προπετοῦς συγκαταθέσεως, ‖ ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς αἴσθησιν οὕτω κἀν τοῖς πρὸς λό- 96
γον φαινομένοις· ἐφ' ἃ μεταβὰς ἤδη πάλιν ἀναμνησθῆναί σε κἀνταῦθα παρακαλῶ μηδενὶ ψευδῶς συγκαταθέμενον αὐτῶν, ὥσπερ ἑκάστης ἡμέρας ὁρῶ παμπόλλους τῶν φίλων ἐνίους μὲν ἑνὶ τῶν εἰπόντων ὁτιοῦν οὐ πιστεύσαντας, εἰ δὲ δύο καὶ τρεῖς ἢ τέτταρες εἴποιεν ταὐτόν, οὐκ ἀντέχοντας, ἄλλους δὲ πάντως συγκατατιθεμένους ἑνί, προπετῶς δὲ καὶ δυοῖν ἢ τρισὶν ἢ τέτταρσιν, ἄνευ τοῦ διορίσασθαι, πότερον ἐνδέχεται πάντας αὐτοὺς ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι πάντας ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς. Βέλτιον οὖν ἐνταῦθα βραδύνειν, ὥσπερ ἐγὼ ποιῶ κἂν ὅτι μάλιστά με καλῶσιν ἐπισκώπτοντες ἄπιστον οἱ προπετῶς συγκατατιθέμενοι. Τῶν φίλων γοῦν τινές εἰσιν, οἳ πυθό-

2. *τὰ — ἐναργῆ* GChK *τὰ — ἐναργῶς* LAG in marg. *εἶτ' εἶπες καὶ σύ ποτε** *εἶπες καὶ σύ ποτε* L ‖ 3. *ὅρα τόνδε** *ὁρατὸν δὲ* LO *φέρε Μένιππον** *φέρε μὲν ἵππον* LO Pr. XXXVII ‖ 4. *ὃς ὁπόθ' ἧκε πλησίον** *ὡς ἄποθῆκε πλησίον* L *ὡς ἀποθῆκε* A *ὡς ἔτυχε πλησίον* O *ἔγνωσται** *ἐγνῶσθαι* LO ‖ 5. *ἀπέσχες** *ἀνέσχες* LAB *ἀνάσχες* ChK ‖ 7. *σοὶ λέγω μόνῳ* GChK *μόνος* LAB ‖ 9. *ἀπέχειν** *ἐπέχειν* LO ‖ 10. *κἀν τοῖς* G *καὶ τοῖς* LO ‖ 13. *αὐτῶν* (= *τῶν φαινομένων*)* *αὐτὸν* L *ἑαυτὸν* O ‖ 15. *οὐ πιστεύσαντας** Pr. XXX *ἢ τέτταρες* L ‖ 16. *ἄλλους δὲ πάντως** *ἀλλὰ π.* LO ‖ 17. *δυοῖν ἢ τρισὶν** *ὃ τρισὶν* LO ‖ 23. *τινὲς εἰσὶν* L *εἰσίν τινες* O

μενοι παρά τινος ἀφῖχθαι τόνδε τινὰ τῶν ἀποδημούντων ἤγγειλαν μὲν ἡμῖν ἥκοντα τὸν ἄνθρωπον ἠλέγχθησαν δὲ ψευδόμενοι. Οἷς ὅταν ἐπιτιμήσω τοσοῦτον δέουσιν εἰς τὸν μέλλοντα παρασκευάζειν ἑαυτοὺς ἀσφα-
97 λεστέρους, ὥστ' ἀγανακτοῦσι ‖ πρός με καί φασιν, αὐτοὶ μὲν οὐκ εἶναι τῆς ψευδολογίας αἴτιοι, πιστεῦσαι γὰρ εἰπόντι τόδε τινί, τὸ δ' ἁμάρτημα μὲν ἐκείνου γεγονέναι, μὴ βουλόμενοι ᾐτιᾶσθαι προστιθέντες ἑαυτοὺς ἁπάσαις ταῖς προπετέσι συγκαταθέσεσιν. εἰ μὲν γάρ, ὥσπερ ἐγὼ λέγειν εἴωθα, τόνδε μοί τινα περὶ τοῦδε τόδε τι διηγήσασθαι, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐποιοῦντο τοὺς λόγους, οὐκ ἂν ἐψεύδοντο. νῦν δ' ἐν τῷ πιστεύειν τῷ λέγοντι σφάλλουσιν οὐκ ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς συνεπέδειξαν αὐτῷ ψευδομένους, ἐνόν γ' αὐτοῖς οὐκ ἀποφαινομένοις εἰπεῖν, ἀφῖχθαι τόνδε τινὰ τῶν ἀποδημούντων φίλων, ἀλλ' ἀκηκοέναι παρὰ τοῦδε. Ὁπότ' οὖν ἐπὶ τοσούτων πραγμάτων, ἃ μικρὸν ὕστερον αὐτοὺς ἐλέγχει ψευδομένους, οὐ παύονται προπετῶς συγκατατιθέμενοι, τί χρὴ νομίζειν ἐπὶ τῶν ἀδήλων αὐτοῖς ὄντων δυσκολωτέρων προσάπτεσθαι; [εὐκολώτερον μὲν γάρ ἐστιν ἑνὸς ἀεὶ μνημονεύειν τοῦ περιμένειν ἐναργῶς ἐν ἀκριβεῖ, χαλεπώτατον δέ, διότι τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσιν οἱ πολλοί.]

2. ἠλέχθησαν LAB ‖ 3. οἷς ὅταν* ἁς ὅταν O ‖ 4. παρασκευάζειν ἑαυτοὺς L -άζεσθαι AB -άσασθαι ChK ‖ 6. αὐτοὶ μὲν L αὐτοὺς μὲν O αἴτιοι* αἰτίους LO ‖ 8. ᾐτιᾶσθαι προστιθέντες ἑαυτοὺς* ἢ θεάσασθαι τὸ προστιθέμενον εἰς ἑαυτοὺς L ἢ om. O ‖ 9. προπετέσι* προπεταῖς LG προπετῶς O ‖ 11. αὐτοὶ ChK αὐτοὺς LAB ‖ 13. ἐν τῷ πιστεύειν LABG ἐπεὶ τῷ πιστεύειν O σφάλλουσιν* ἐκεῖνον ChK ἐκείνων L ἐκείνους ABG ‖ 14. αὐτῷ ChK αὐτὸ LABG ‖ 15. ἐνόν γ' K ἐνὸν γὰρ LO ‖ 18. ἃ μικρὸν ὕστ.* οὐ μικρὸν ὕστ. A οὐ μακρὸν LB ἐλέγχει LA ‖ 20. αὐτοῖς προσάπτεσθαι ὄντων δ. L αὐτοῖς προσάπτ. οὕτω δυσκ. A αὐτοῖς ὄντων δυσκολωτέρων προσάπτεσθαι ChK

Καὶ ζητοῦντί γέ μοι τὴν αἰτίαν τῆς προπετείας αὐτῶν, εἰ μὴ ἄρα πλεονεξία, ⟨φιλοδοξία⟩ κατεφάνη πάντ' ἐργάζεσθαι τὰ τοιαῦτα. Τὸ γὰρ ταχέως ὁτιοῦν ἢ δι' 98 *αἰσθήσεως ἢ διὰ νοήσεως εὑρίσκειν ἐπαινούμενον ὁρῶντες οἴονται βελτίους ἑαυτοὺς ἐπιδείξειν τῷ πέλας ἐν τῷ τάχει τῆς διαγνώσεως, ⟨οὐ μὴν τό γε τῆς διαγνώσεως⟩ τάχος, ἀλλ' ἀγνοίας ἐπιδείκνυνται. Ταῦτα μὲν οὖν, ἔφην, εὑρῆσθαί μοι κοινῇ πρὸς ἅπαντας, ὅσοι προπετῶς ἀποφαίνονται.*

Cap. VII. *Πάλιν ἐπὶ τούσδε τοὺς φιλοσόφους ἔλθωμεν ἀποφαινομένους προπετῶς περὶ τῶν ἐν τῷ κενῷ σωμάτων ἑστώτων ἢ κάτω φερομένων. Ὁ μὲν γὰρ ἀρχιτέκτων οὕτως οὐκ ἂν ἀπεφήνατο πρὶν εἰς αὐτὸ τὸ κενὸν ἐξελθὼν τοῦ κόσμου τῇ πείρᾳ βασανίσαι τὸ πρᾶγμα καὶ θεάσασθαι σαφῶς εἴτε μένει κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ σωμάτων, εἴτε καὶ μεθίσταται. Τοιαύταις γὰρ ἀρχαῖς εἰς τὰς ἀποδείξεις οἶδα χρώμενον αὐτὸν ἐναργέσι τε καὶ ἀναντιλέκτοις ὑπὸ πάντων ‖ ὁμολογουμέναις. Ὑμεῖς δ' οἱ φιλοσο-* 99 *φοῦντες ὧν οὐδεμίαν ἐναργῆ γνῶσιν ἔχετε ταῦθ' ὡς ἐναργῶς γνωσθῆναι δυνάμενα ⟨ἀποφαίνεσθε⟩ . . . . ἤκουσα πρῴην ἀμφισβη-*

2. *εἰ μὴ ἄρα πλεονεξία, ⟨φιλοδοξία⟩** *ἡ μιαρὰ πλεονεξία* G ‖ 3. *ταχέως** *ταχ'* L Pr. XXXIII ‖ 4. *ἐπαινούμενον** G *ἐπαινῶ μόνον* LO Pr. XXXVII ‖ 5. *τῶν πέλας* G *διαγνώσεως ⟨οὐ μὴν τό γε διαγνώσεως⟩ τάχος** Pr. XXXIV *διαγνώσεως ἀλλ' ἀγνοίας τάχος* G *διαγνώσεως τάχος, ἀλλ' ἀγν.* LO ‖ 13. *οὕτως* G *οὗτος* LO ‖ 15. *εἴτε μένει** *εἴτε μένειν* K *ἢ τέμνειν* LAB ‖ 17. *μεθίσταται* L ‖ 18. *χρώμενον αὐτόν** *χρωμένους αὐτοὺς* LO ‖ 20. *ὧν* LAB *περὶ ὧν* ChK *ἐναργῆ** *ἐναργῶς* LO *ταῦθ' ὡς* ChK *τοῦθ' ὡς* LAB ‖ 21. Inserui cum Goulst. verbum ⟨*ἀποφαίνεσθε*⟩ sed vereor, ne plura exciderint ‖ 22. *πρῴην** Cob *πρώτην* LO *ἀμφισβητούντοιν** Pr. XXIX G (in notis) *ἀφιστούντοιν* LAB *ἀπιστούντοιν* ChK

τούτοιν δυοῖν φιλοσόφοιν· ἐδόκει γὰρ αὐτῶν τῷ μὲν ἑτέρῳ τὸ ὕδωρ τῶν ξύλων βαρύτερον εἶναι, τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος, ἑκάτερός τε λόγους ἔλεγε μακροὺς ἐμβλέπων ἄνω καὶ κάτω. κεφάλαιον δ' ἦν τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν φιλοσόφων, τὴν πεπιλημένην οὐσίαν βαρυτέραν εἶναι καὶ διὰ τοῦτο τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος, τοῦ δ' ἑτέρου, ἔλαττον ἔχειν κενὸν τὰ ξύλα. Καὶ ταῦτ' ἔλεγον δι' εἰς μακρὸν ἐξηκόντων λόγων οὐκ ἀποδεικτικῶν, ποιούμενοι δὲ τὰς πίστεις, ὥσπερ ἀδύνατον ἐν αἰσθήσει διαγνῶναι τὸ πρᾶγμα, καθάπερ ἡμᾶς οἶσθα ποιοῦντας. Οἱ φιλόσοφοι λέγειν ἔτι βουλόμενοι ἠρώτησαν αὐτόν, ὅστις ὁ τρόπος εἴη, καθ' ὃν ἐναργῶς διαγιγνώσκεται, πότερον εἴη βαρύτερον· οὐ γὰρ δὴ διὰ ζυγοῦ γε δυνατὸν ἔφασαν γενέσθαι τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ δι' ἀγγείου πληρουμένου· στῆσαι μὲν γὰρ οἷόν τ'
100 εἶναι τὸ ξύλον ‖ οὐ μὴν πληρῶσαι τό γ' ἀγγεῖον ἐξ αὐτοῦ, τὸ δ' ὕδωρ αὐτὸ πληροῦν δύνασθαι. Τοιαῦτ' οὖν αὐτῶν λεγόντων, ὥσπερ εἰώθασι, γελάσας ὁ ἀρχιτέκτων ἔφη· Τοιοῦτοι διὰ παντὸς ὑμεῖς, ὦ δοξόσοφοι, πάντες ἐστέ, τὰ μὲν ἔξω τοῦ κόσμου γιγνώσκειν οἰόμενοι, περὶ ὧν εἰκάσαι μέν ἐστιν ἐνδεχόμενον, γνῶναι δ' ἐπιστημονικῶς οὐκ ἐγχωρεῖ, τὰ δὲ τοιαῦτα καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐνίοτε γιγνωσκόμενα παντάπασιν ἀγνοοῦντες

4. ἄνω καὶ om. τε L δ' ἦν* δὴ LO ‖ 7. ἑτέρου τὴν ἔλαττον ἔχει L Nonnulla hoc loco periisse videntur ‖ 8. δι' εἰς μακρὸν ἐξηκόντων λόγων* (coll. V, pag. 814 'εἰς τοσοῦτον ἀνάγκη τὸν ἀριθμὸν ἐξήκειν τὰς τέχνας') διὰ μακρῶν ἐξηκ. λόγ. LO ‖ 9. ποιούμενοι δὲ* δὲ om. LO ‖ 11. οἱ φιλόσ. om. δὲ LAB βουλόμενοι* ἠρώτησαν αὐτὸν* αὐτὸν ἠρώτησαν O ‖ 13. εἴη* εἰ L ἐστι O ‖ 15. οἷόν τ' εἶναι* οἷον τί ἐστι L ‖ 17. τὸ δ' ὕδωρ αὐτὸ (= τὸ ἀγγεῖον) πληροῦν δυν.* τὸ ὕδωρ (LG) αὖ πληροῦμεν δύνασθαι L τοῦ ὕδατος αὖ πληροῦσθαι δύνασθαι O ‖ 19. ὦ δοξόσ.* ‖ 20. ἔσται L ‖ 22. ἐπιστημόνως LA

ὥσπερ κατὰ τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν προκείμενον, ὕδατός τε καὶ ξύλων σταθμὸν ἀντεξετάσαι. — Δεηθέντων οὖν ἁπάντων τῶν παρόντων εἰπεῖν τὸν ἀρχιτέκτονα, πῶς ἐπιστημονικῶς καὶ βεβαίως ἀντεξετασθήσεται τὸ τοῦ ξύλου βάρος τῷ τοῦ ὕδατος, ὁ μὲν διῆλθεν ἐν τάχει τε καὶ σαφῶς, ὡς ἅπαντας τοὺς παρόντας νοῆσαι πλὴν μόνων τῶν φιλοσόφων. Ἐκεῖνος δὲ καὶ δεύτερον ἠναγκάσθη καὶ τρίτον εἰπεῖν τὸν αὐτὸν λόγον, ὥστε μόγις ἐνόησαν. ὁ μὲν οὖν ἀρχιτέκτων Εἰκότως, ἔφη, λέγουσι || πάμπολλοι, πλὴν δοξοσοφίας οὐδὲν τούτοις 101 ὑπάρχειν· οἱ γὰρ ἀνόητοι μὲν ἐν τοῖς ἀγνώστοις ἅπασιν ἐλέγχονται, δοξόσοφοι δ' ἐν τοῖς γνωστοῖς. Ἐγὼ δὲ διαδεξάμενος αὐτὸν τὸν λόγον, εὐλόγως, ἔφην, τοῦτο συμβαίνειν αὐτοῖς, οἳ πῶς χρὴ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐναργῶς γιγνωσκομένων ἐπὶ τὴν τῶν ἀδήλων γνῶσιν, οὐδέποθ' ὑπέμειναν ἀσκηθῆναί τε καὶ μαθεῖν ἐπὶ πραγμάτων μαρτυρῆσαι μὲν τοῖς εὑροῦσιν αὐτὰ δυναμένων, ἐλέγξαι δὲ τοὺς οὐχ εὑρόντας. Ἵνα δ', ἔφην, γελάσητε καὶ γνῶτε τὸν τῦφον αὐτῶν ὁπηλίκος ἐστί, διελθεῖν ὑμῖν ἕν τι καὶ δύο βούλομαι, περὶ ὧν ἀποφαίνονται προπετῶς οἱ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες οὗτοι. καὶ πρῶτόν γε τοῦτο λέγω μάλιστ'· ἐπειδὴ τῶν Περιπατητικῶν τις ἀφῖκται τῶν φιλοσόφων, ἕνα τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι

1. κατὰ τοῦτ* καὶ τοῦτ' O || 5. ξύλου βάρος L A βάρος om. Ch K || 9. οὖν * || 11. οἱ γὰρ ἀνόητ.* οἱ δ' ἀν. O || 14. οἳ πῶς χρὴ * αὐτοὺς ὅπως χρὴ L || 15. ἐπὶ τὴν τῶν — γνῶσιν * ἐπὶ τῇ τῶν — L ἐπὶ τὰ τῶν O || 18. ἔφην, γελάσητε* ἔφη, γελάσητε L ἔφην καὶ γελ. G ἔφη, καὶ γελ. O || 20. ἕν τι καὶ δύο] altera enarrationis pars desideratur et periisse videtur. Attamen, si quid video, ipsa haec altera pars illa est, quam supra legimus, inde a verbis ἤκουσα πρῴην ἀμφισβητούντων (pag. 77, 21 — 79, 9) usque ad ὥστε μόγις ἐνόησαν, quibus transpositis omnia bene se habent

πεπεισμένος, ἔξωθέν τ' αὐτοῦ μηδὲν εἶναι κενόν, ὥσπερ οὐδ' ἔνδον, διαφέρει γε μήν, ἔφην, τοῦδε τοῦ φιλοσόφου διττὴν διαφορὰν ἑκάτερος τούτων· ἐδεί-
102 *κνυον δὲ τόν τε Στωικὸν καὶ τὸν ‖ Ἐπικούρειον. ὁ δὲ Στωικός· οὐκ ἔνδον εἶναί τι κενόν, ἔξωθεν δὲ τοῦ κόσμου ὑπάρχειν αὐτό. ταῦτα δ' ἄμφω συγχωρῶν ὁ Ἐπικούρειος ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφέρει πρὸς αὐτούς· οὐ γὰρ ἕνα ὁμολογεῖ κόσμον εἶναι τόνδε καθάπερ ὁ Στωικὸς οἴεται, κατά γε τοῦτο τοῖς Περιπατητικοῖς ὁμοδοξῶν, ἀλλ', ὥσπερ γε καὶ τὸ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει φησὶν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ κόσμους ἀπείρους εἶναι τῷ πλήθει. Ἐγὼ δ' ἤκουσα μέν, ἃ ἔλεγον οἱ τρεῖς συναγορεύειν βουλόμενοι τοῖς ἰδίοις ὀνείροις, ἀκριβῶς δ' οἶδα μηδένα λόγους ἀποδεικτικοὺς ἔχοντ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐνδεχομένους τε καὶ εἰκότας, ἐνίοτε δὲ μηδὲ τοιούτους. Γνώσεσθε δ', ὅτι μὴ ψεύδομαι, παρακαλέσαντες εἰπεῖν τιν' ἀπόδειξιν ἕκαστον αὐτῶν εἰς ταὐτὸ τοῦτο προκείμενον . . . .*

Οὕτως οὖν ἔλεγον, ἅπερ ἴσμεν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν γεγραμμένα· πᾶσι δὲ τοῖς παροῦσι σαφῶς ἐφαίνετο μηδεὶς ἀναγκαστικὸν λόγον εἰπών, μηδ' ἀποδείξεως γραμμικῆς ἐχόμενον, ἀλλ' ἐξ ἐπιχειρημάτων συγκείμενον,
103 *οἷς ‖ οἱ ῥήτορες χρῶνται.*

1. *πεπεισμένος* Cob *πεπλησμένον* LO ‖ 2. *τοῦδε τοῦ φιλοσόφου* * *τῷ δὲ τῷ φιλοσόφῳ* LO ‖ 5. *οὐκ ἔνδον εἶναί τι κενόν* * *οὐ κενὸν εἶναί τι καινὸν* L ‖ 7. *διαφέρει* * = antea (v. 2) *διαφέρεται* LO *πρὸς αὐτοὺς* * ‖ 9. *ὁμοδοξῶν* * *ὁμοδόξων* L ‖ 12. *ἔλεγον* * ‖ 14. *λόγους ἀποδεικτικοὺς ἔχοντ' αὐτῶν* * *λόγον ἀποδεικτικῶς ἔχοντας αὐτοὺς* LO *ἐνδεχομένους* L = supra p. 73, 11 *ἐνδεχομένως* O *εἰκότας* * *εἰκότως* O ‖ 16. *μηδὲ τοιούτους* O *οὐδὲ τοιούτους* L *Γνώσεσθε δ', ὅτι μὴ ψεύδομαι* * Pr. L *γνώσεσθαι δ'* ″·6· *μὴ ψεύδο*ᵘ L *γνώσεσθαι ὅτι μὴ ψεύδομεν* O *γνώσεσθαι ὅτι μὲν ψεύδονται* K ‖ 18. Post *προκείμενον* nonnulla videntur excidisse ‖ 23. *ὁ ῥήτωρ* L

Ἀλλὰ γὰρ περὶ φιλοσόφων ὁ λόγος. Ἐφ' ἡμᾶς οὖν αὐτοὺς ἔλθωμεν, ὅσοι μὴ φιλοσοφοῦμεν, ἐρωτήσωμέν τε καὶ πάλιν ἕνα τῶν σοφῶν, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἑαυτοὺς ἀναγορεύειν ἐγνωκότας μόνους τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων καταγιγνωσκομένους ἰδιωτῶν τε καὶ φιλοσόφων; τὸ γάρ τοι δεινότατον, ἔφην, τοῦτ' ἐστίν, ὅτι τῶν φιλοσόφων ἕκαστος ἔξωθεν τῆς οἰκείας ποίμνης ὑπ' οὐδενὸς ἐπαινεῖται. Τίνα τοίνυν εἰκός ἐστι μᾶλλον ἐγνωκέναι τὴν ἀλήθειαν, ἢ τὸν τοὺς φιλοσόφους ἅπαντας ὑπομένοντα κριτὰς πλὴν αὐτῶν τῶν φαινομένων, ὑπομένοντά τε καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν λογικῶν τεχνῶν ἁπασῶν ἀριθμητικοὺς λογιστικοὺς γεωμέτρας ἀστρονόμους ἀρχιτέκτονας νομικοὺς ῥήτορας γραμματικοὺς μουσικούς, ἢ τὸν ὑφ' ἑαυτοῦ κρινόμενόν τε καὶ στεφανούμενον, ὃς ὑπὸ τῶν ἄλλων κριτῶν εἰ ὑπομείνειε δοκιμάζεσθαι, μηδεμιᾶς ψήφου μεταλαμβάνεται;

Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν ἁμαρτημάτων πρὸς τὸ παρὸν ἀρκείσθω.

1. *ἀλλὰ γὰρ* LA *περὶ φιλοσόφων* G (in notis) *περὶ πλουσίων* LO ‖ 2. *ὅσοι μὴ φιλοσοφοῦμεν* G *πλουτοῦμεν* LO ‖ 4. *μόνους* GK *μόνην* LO ‖ 5. *καταγιγνωσκομένους* * *-σκομένων* LO ‖ 7. *ἕκαστον ἂν* L nos *ἂν* eiecimus* ‖ 8. *εἰκός ἐστι μᾶλλον ἐγνωκέναι τὴν ἀλήθειαν ἢ τὸν — ὑπομένοντα* * *εἰκός ἐστι μᾶλλον ἐγνωκέναι τὴν ἀλήθειαν ἄλλον δὴ τὸν — ὑπομένοντας* L Pr. XXXIV *κριτὰς* * *κριτὴν* LO ‖ 11. *ὑπομένοντά τε* * *-νοντάς τε* LO ‖ 14. *ἢ τὸν — κρινόμενόν τε καὶ στεφανούμενον* L *ἢ ὁ κρινόμενός τε καὶ στεφανούμενος* O ‖ 15. *ὃς* ante *ὑπὸ* addidi * ‖ 18. *ἀρκείσθω* ChK *ἀρκέσθω* AB *χρῆσθαι* L

II.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

K. I, pag. 40 Cap. I. *Τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ἀρίστην εἶναι
διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνός φησιν. Ὀνομάζουσι δ' οὕτως
οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ καθ' ἣν τοῖς ἀντικειμένοις συναγο-
ρεύουσιν. Οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι τελευτᾶν αὐτὴν εἰς
ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσιν, ἐποχὴν καλοῦντες τὴν ὡς ἂν
εἴποι τις ἀοριστίαν, ὅπερ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγμα-
τος ὁρίσασθαι μηδ' ἀποφήνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι
δ' — οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβωρῖνος — ἐνίοτε μὲν εἰς
τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχήν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον*
41 *ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν, ἐνίοτε δ' εἰς τοσοῦ||τον
τὴν κρίσιν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτὴν
ἄνευ τοῦ διδαχθῆναι πρότερον ἐπιστημονικὸν κριτή-
ριον. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν, ὃ Φαβωρῖνος εἴρηκεν
ἐν τῷ ʽΠερὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς διαθέσεως', ὃ ʽΠλού-
ταρχος' ἐπιγέγραπται. λέγει δὲ ταὐτὸν ἐν τῷ ʽΠρὸς
Ἐπίκτητον', ἐν ᾧ δῆθέν ἐστιν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρ-*

Inscriptio: *τῆς ἀρ.* * Gal. XIX, 44; Cod. Adelphi ap. G; *τῆς* om. LO
3. *Ἀκαδημαϊκοί* semper LKs *τοῖς ἀντικειμένοις συναγ.* Ks *τοῖς ἀντικειμένην συναγ.* L *τὴν ἀντικειμένην προσαγορ.* O ‖ 11. *τὴν κρίσιν* * *γνῶσιν* LO ‖ 15. *ταὐτὸν* * *ταὐτὸ* Corn. Volkmann Observat. misc. 6, VII; *τὸ αὐτὸ* Marres de Favor. p. 134; *αὐτὸ* O. *ὁ αὐτὸς* Ks ‖ 16. *δῆθεν* LKs

χου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μέντοι κἂν τῷ μετὰ ταῦτα γραφέντι βιβλίῳ, τῷ ‘Ἀλκιβιάδῃ’ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ἐπαινεῖ συναγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς αἱρεῖσθαι τοὺς ἀληθεστέρους. Ἀλλ’ ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶναι καταληπτόν, ἐν δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρεῖν ἔοικεν εἶναί τι βεβαίως γνωστόν — ἄμεινον γὰρ οὕτως ὀνομάζειν τὸ καταληπτὸν ἀποχωροῦντας ὀνόματος στωικοῦ —. Καὶ ἔγωγ’ ἐθαύμαζον νὴ τοὺς θεούς, ὅπως ὁ Φαβωρῖνος εἰς τὴν τῶν Ἀττικῶν φωνὴν εἰωθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων οὐ παύεται λέγων οὔτε τὸ καταληπτὸν οὔτε τὴν κατάληψιν οὔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν οὔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα, οἷον στερητικῶς λεγόμενα ‖ τὴν ἀκατάληπτον φαντασίαν ἢ 42 *τὴν ἀκαταληψίαν. Αὐτὸς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας, ἓν μὲν πρὸς Ἀδριανόν, ἕτερον δὲ πρὸς Δρύσωνα καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα ‘Περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας’ ἐπέγραψε, καὶ καθ’ ὅλα γ’ αὐτὰ γενναίως ἀγωνίζεται πειρώμενος ἐπιδεικνύναι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀνύπαρκτον.*

Cap. II. *Ἐγὼ δ’ οὔτ’ ἄλλο τι τὸ καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ βεβαίως γνωστὸν οὔτ’ ἄλλο*

2. *τῷ Ἀλκιβιάδῃ* L Ks Volkm. *τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς* om. *καὶ τοὺς ἄλλους* * Alterum *τοὺς* post *ἄλλους* tollunt Ks Volkm. *καὶ τ. ἄλ. τοὺς Ἀκ.* L O ‖ 3. *συναγορ.* Ks in notis C *προσαγ.* L O ‖ 9. *ὀνόματος στωικοῦ* L Ks in notis Gk in notis ‖ 14. *οὔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα στερ. λεγ. οἷον ἀκατάλ. φ.* mavult Marres l. l. p. 135 ‖ 15. *τὴν ἀκαταλ.* * ‖ 16. *αὐτὸς δὲ καὶ* * *αὐτὴν ὡς δὲ καὶ* L O *ὥστε καὶ* Corn ‖ 22. *ἄλλο τι τὸ* * ‖ 23. *βεβαίως γνωστόν* * G in notis: ‘Calaber vertit: *Certe* cognoscibile’ *γνωστὸν* ceterum etiam L, non ut ait Ks *γνωστέον*

τι τὸ καταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν, ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα βλέπειν ἢ ἀκούειν ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις, ἔνια δ' οὐκ οἰόμεθα μόνον ἀλλα καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα, ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυρρωνείων εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν, ἃ δ' ὄναρ ἢ παραπαιόντων ἡ ψυχὴ φαν-
43 τάζεται, ψευδῆ πάνθ' ὑπάρχειν. Εἰ μὲν δὴ ‖ συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις ἐστὶν αὐτὰ ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστά, συγκέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια· οὔτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς οὔθ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρῖναι τοὺς εἰς ἑκάτερα [τῶν ἀντικειμένων] εἰρημένους λόγους.

[ἔτι δ' οὐ δεησόμεθα τὴν ἀρχὴν ἡμεῖς τοιούτων διδασκάλων, δυνάμενοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδιῃρημένων ἀναγιγνώσκειν καὶ οὐδὲν ἧττον τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰδέναι, ἐὰν ἀσαφὲς αὐτῶν τι ᾖ, τὸ μὲν παρὰ [τῷ Χρυσίππῳ] τοῖς Στωικοῖς διδασκάλοις, [ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστί] τὸ δὲ παρὰ [Θεοφράστῳ

4. ἢ ante βλέπειν om. L ‖ 10. πάνθ' ὑπάρχειν LKs ‖ 16. αὐτὰ ἢ τοῖς * αὐτὰ om. LO γνωστά LKs γνωστόν O ‖ 19. [τῶν ἀντικειμένων] inclusi * ‖ 21. ἔτι δ' οὐ O ὅτι δὲ καὶ L num forte δῆλον ὅτι δ' οὐ *? ἡμεῖς τοιούτων LKs ‖ 23. ἀντιδιῃρημένων om. L ‖ 24. ἐὰν ἀσαφές * κἂν ἀσ. LO ‖ 25. De vv. interpolatis τῷ Χρυσίππῳ et q. s. vide editionem meam in Ann. Fleck. 107, p. 392 ‖ 26. ἀναφέρειν ἐστὶ LKs

καὶ Ἀριστοτέλει] τοῖς Περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' οὐδὲν ἄν τι λείποιτο πρὸς διδασκαλίαν τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς, ὅσον ἐπὶ τῷ Φαβωρίνου λόγῳ.]

Τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἦν δίδαγμα, τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδόμενον
ὑπὸ τῆς φύσεως, ‖ ᾧ παραβάλλων ἕκαστον τῶν ὄντων 44
ἀκριβῶς διαγνώσεται. διὸ μηδ' ἀποφήνασθαι περὶ μηδενὸς ἠξίουν ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν.

[ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις αἴσθησιν ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἑτέρας τινὸς παιδεύσεως μᾶλλον, οἵαν τοὺς τεχνίτας παρέχοντας ⟨ὁρῶμεν⟩ τοῖς μαθηταῖς, εὐθέως κατὰ τὸ λογίζεσθαι τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν. τοῦτο δ' ἔστι τὸ ἐπιστῆναι τῷ γυμναζομένῳ καὶ τούτοις προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται καὶ ταῦτα ἐπανορθοῦσθαι μόνα. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν παλαιόντων ἁμαρτήματα καὶ ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ ῥήτωρ καὶ ὁ γεωμέτρης καὶ ὁ μουσικὸς οὕτω διδάσκουσιν, οὐ διασείοντες οὐδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν ἣν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐφεστῶτες αὐτοῖς γυμναζομένοις ἄχρι περ ἂν ἀναμαρτήτους αὐτοὺς ἀποδείξωσιν ἐν ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐποχὴν εἰσάγοντες. [οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ καὶ ταῖς ἐναργέσιν αἰσθήσεσιν

3. *ὅσον ἐπὶ* ChKKs *ὡς ἐπὶ* G *ὃν ἐπὶ* L Cod. Lond. ap. G *ὃν ἐπὶ* AB [*οἷα?* *] ‖ 8. *ἐπέχειν ἀλλ' ἀεὶ δὲ* L ‖ 11. *ἑτέρας — παιδεύσεως* * *ἑτέρου — ἀπαιτήσεως* O *ἀπαντήσεις* spscr. '*γρ. ἀπατήσεις*' L Vide de h. l. Caes. et Saup. *οἵαν τοὺς τ. παρ.* ⟨*ὁρῶμεν*⟩ * *μὲν τοὺς τ. παρέχοντας* LO ‖ 12. *εὐθέως* (= e. g. Sauppe) *κατὰ τὸ λογίζ.* * *εὐθέως ἀλλ' ἕτερον τὸ λογίζ.* LO ‖ 14. *ἐπιστῆναι* * *ἐπισταθῆναι* O *ψηφίζειν ἐπιστατεῖν* (om. *τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ*) L *τούτοις* * *τούτῳ* LO ‖ 15. *ἐπανορθοῦσθαι* * *ἐπανορθούμενον* L *-μενα* O ‖ 21. *αὐτοὺς ἀποδ.* * ‖ 22. *ἐν ταῖς — ἐνεργείαις* * *τὰς ἐνεργείας* LO ‖ 23. *οὗτοι* O *αὐτοὶ* L *ἐναργέσιν αἰσθήσεσιν* * *ἐνεργείαις σὺν αἰσθήσεσιν* LO

45 *ἀπιστεῖν ἀνατιθέντες ἢ τῶν ὑπό || του βεβαίως γιγνωσκομένων καταφρονεῖν]].*

Ὁ γοῦν Καρνεάδης οὐδὲ τούτῳ τῷ πάντων ἐναργεστάτῳ συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι τὰ ταὐτῷ ἴσα μεγέθη καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίγνεται.

Καὶ μὲν οὖν λόγους, οἷς ἐπιχειρεῖ καταλύειν ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐναργῶς τ' εἶναί σοι φαινομένων καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀπόκεινται γὰρ ἐν γράμμασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ θησαυρισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὔθ' ὑπ' ἐκείνων οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς εὕρηνται τῶν μετ' αὐτὸν Ἀκαδημαϊκῶν. Ἀλλ' οὖν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματ' εἰσὶν οἱ λόγοι πάντες οὗτοι, καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ὑμῖν, ὦ μαθηταί. μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο, δικαιότερον δ' ὅμως οὐ πεποίηκασιν οἱ γράψαντες μὲν αὐτούς, μὴ δηλώσαντες δ' ὑμῖν, ὁποῖοί τινές εἰσιν.

Cap. III. *Ἡδέως ἂν ἠρόμην, εἰ παρῆν ὁ Φαβωρῖνος, ἆρά γε κελεύει με πείθεσθαι τούτοις ἅπασι τοῖς λόγοις ἢ σκοπεῖσθαι, πότερον ἀληθεῖς εἰσιν ἢ ψευδεῖς;*
46 *εἰ γὰρ δὴ || σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν, ἠρόμην ἂν ἐπὶ τῷδε πάντως, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει διακρίνειν ἀληθεῖς λόγους ψευδῶν ἢ εἰ μέθοδός ἐστι τῆς*

1. *τῶν — γιγνωσκομένων* * *τοῖς -μένοις* LO cf. Fleck. Ann. 107, 390 || 3. *τούτῳ τῷ — ἐναργεστάτῳ* * || 6. *καὶ μὲν οὖν λόγους* L *καταλύειν ταῦτα* G *λύειν κατὰ ταῦτα* LAB *λύειν καὶ ταῦτα* ChKKs || 7. *ἐναργῶς τ' εἶναι* * *ἐναργ. τὶ εἶναι* LO || 10. *θησαυρισθέντες* LKs || 11. *εὕρηνται* * || 12. *ἀλλ' οὖν* * *ἆρ' οὖν* LO || 15. *δικαιότερον* * *σμικρότερον* (quod corruptum est) LO || 17. *ἡμῖν* L || 18. *ἡδέως ἂν* LKs *δ' ἂν* O *παρῆν* GCornCChart. in versione 'si adesset' || 19. *τούτοις ἅπασι* * || 21. *εἰ γὰρ δὴ* * *εἰ δὴ γὰρ* Cod. Adelphi ap. G *ἐν γὰρ δὴ* LKs *ἠρόμην ἂν* om. *δ'* * || 23. *ἢ εἰ μέθοδος* *

ἑκατέρων γνώσεως; εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅπαντες οὐδ' ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τίς ἐστιν, αὐτὴν πρότερον ἂν μαθεῖν ἐδεήθην.

[ἑξῆς δ' ἐπιστατοῦντας αὐτοὺς γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐπὶ πραγμάτων πλειόνων ὥσπερ τοὺς παλαίειν μανθάνοντας ἢ σκυτοτομεῖν ἢ οἰκοδομεῖν ἢ ναυπηγεῖν ἢ ῥητορεύειν ἢ ἀναγιγνώσκειν ἢ γράφειν ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν κατὰ τέχνην.]

Εἰ μὲν οὖν ἔγραψέ τις τῶν Ἀκαδημαϊκῶν, οἷον μέν τι χρῆμά ἐστιν ἀπόδειξις, οἷον δὲ σόφισμα καὶ ὡς χρὴ διαγιγνώσκειν αὐτὰ [καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι κατ' αὐτά], προσηκόντως ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν τοῖς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρουμένοις τῶν μαθητῶν.

[πλὴν ὅτι περιττόν ἐστιν, εἰ διδάσκει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἐχόντων δὴ ἡμῶν τοὺς ἰδίους τῶν δογμάτων διδασκάλους.]

Εἰ δ' οὐκ ἔγραψέ τις ‖ ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν 47
[οὔτ' ἐγύμνασεν], ὅμοιόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τῷ μαθητῇ μετρῆσαί τε καὶ στῆσαι καὶ ἀποτεῖναι καὶ κύκλον γράψαι χωρὶς τοῦ πῆχυν δοῦναι καὶ ζυγὸν καὶ κανόνα καὶ καρκίνον.

[ἀλλ' ἴσως φησὶ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσποιοῦ γιγνώσκειν τι μηδ' ἀποφάναι μηδ' ἀποδίδρασκε τὴν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων

3. *αὐτὴν πρότερον ἂν* * *αὐτὴν πρώτην* om. *ἂν* O. Versiones habent aliae primum aliae primo ‖ 4. *ἐδεήθην* L O *ἐδεήθη* G Versiones: 'oportebat' ‖ 5. num forte *ἑξῆς δεῖ*? vide Fleck. Ann. 107, 390 ‖ 6. *τοὺς π. μανθάνοντας* * ‖ 13. *προσηκόντως ὁ Φαβ.* Saup. *προσηκόντως ὡς ὁ Φαβ.* L Ks C ‖ 14. *τοῖς — ἐπιχειρουμένοις τῶν* * *ὡς ἐπιχειρουμένων* L O ‖ 15. *πλὴν ὅτι* L O num forte *δῆλον ὅτι*? Vide Fleck. Ann. l. l. p. 390 *εἰ διδάσκει* Saup ‖ 16. *ἐχόντων δὴ ἡμῶν* L Saup *ἰδίους* L Ks Saup ‖ 21. *ζυγὸν* L G Corn k Ks

Ἀκαδημαϊκῶν εἰσαγομένην ἐποχήν, μηδὲ σεμνύνου γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ἅπερ εἰρήκασιν οἱ πρόσθεν ἐκμεμελετηκώς. ὅτι δ' αὐτῶν ὑγιές ἐστιν οὐδέν, εὔδηλον ἐννόῳ. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τό γε τοιοῦτόν ἐστιν ἀλλ' ἀδολεσχία τις ἢ λῆρος.]

Πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ οὐδὲν ὑπάρχει κριτήριον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις αὐτῶν.

[ἐγχείρησον δὲ διδάξαι μόνον σοφιστὰς μηδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον, ὥστε γε μετὰ τοῦτο τολμηρῶς . . . . ἡμῖν μέντοι ἴσως φᾶσιν, αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ κριτήρια τοῦ ἀληθοῦς εἶναι συγχωρήσειεν ἄν τις ἐν 48 *λογικαῖς ‖ κυλινδεῖσθαι βουλόμενος ἐλπίσι ματαίαις.]*

Ὅσοι δ' ἀνῃρήκασιν ὅλην τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκεῖνος, μάτην ἐφλυάρουν. Εὔδηλος οὖν ἐστιν ὁ Φαβωρῖνος αἰδούμενος μὲν ἀνατρέπειν πάντα καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχον ὁμολογεῖν, ὃ δῆθεν ὑπάρχειν οἱ πρόσθεν ἔλεγον Ἀκαδημαϊκοί τε καὶ Πυρρώνειοι, προσποιούμενος δ' ἐπιτρέπειν τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς, ἣν οὐδ' ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν οἱ πρὸ αὐτοῦ.

Cap. IV. *Ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὁτιοῦν, οἵαν ἐννοεῖται Φαβωρῖνος, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία, τὴν ἀρχὴν ἐναργῶς οἶμαι δεδιδάχθαι· οἵας δ'*

2. *ἅπερ* * *ἃ μὲν* LO ‖ 8. *γνωσις αὐτῶν** L ‖ 9. *ἐνεχείρησε* L fort. *ἐγχωρεῖ δὲ* * Vide Fleck. p. 391 ‖ 10. Post *τολμηρῶς* nonnulla exciderunt ‖ 11. *ἴσως φᾶσιν* L ‖ 12. *κριτήρια τῆς ἀληθείας* L ‖ 13. *κυλινδεῖσθαι βουκολούμενος* L Vide Caesarem de h. l. p. VI ‖ 15. *ἐφλυάρουν* L quod Ks legit *ἐφλυάρεις.* ‖ 16. *αἰδούμενος μὲν* * *αἰδοῖ μὲν* LO *ἀνατρέπειν* L ‖ 17. *ὑπάρχον* Eberhard in censura edit. meae prioris in Ann. Bursian. 1875, X, p. 1309 *ὑπάρχειν* O *ὁμολογεῖν* L *ὁμολογῶν* GCornChK *ὁμόλογον* AB *ὃ δῆθεν* * *ὅθεν* LO *ὅπερ* G ‖ 20. *πρὸ αὐτῶν* AB ‖ 24. *οἵας δ'* * *ἃς δ'* LKs *ἂν δ'* O

οἱ λοιποὶ πάντες, διδασκαλίαι μέν εἰσιν, εἰ δ' ἄρισται, σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. Φαίνεται γὰρ ἡμῖν ἐναργῶς τοῦτο, κἂν ὅτι μάλιστ' αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάζεσθαι σπουδάζωσιν οἱ σοφισταί, εἶναι κριτήριον φυσικόν. ο μὲν γὰρ καρκίνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη καθάπερ τὸ ζυγὸν τὰ βάρη. Ταῦτα δ' αὐτὸς κατεσκεύασεν ‖ ὁ 49 *ἄνθρωπος ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁρμώμενος, ὧν ἀπωτέρω κριτήριον οὔτε πρεσβύτερον οὔτε σεμνότερον ἔχομεν. Δεῖ τοίνυν ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι. λέγει γὰρ πάλιν ὁ νοῦς, ὡς πιστεῦσαι μὲν ἢ ἀπιστῆσαι τῷ φυσικῷ κριτηρίῳ δυνατὸν ἡμῖν ἐστι, κρῖναι δ' οὐ δυνατὸν αὐτὸ δι' ἑτέρου τινός. ᾧ γὰρ κρίνεται τἆλλα πάντα, πῶς ἂν τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; Πίστευε οὖν, εἰ βούλει, τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐναργῶς ὁρῶσι καὶ τῇ γλώττῃ γευομένῃ, τουτὶ μὲν μῆλον εἶναι, τουτὶ δὲ σῦκον, ἢ μὴ πίστευε. [πείσομαι ὃ βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν.] εἰ μέντοι σπεύδεις διαλέγεσθαί μοι [μὴ πιστεύοντος δὲ ὡς παρὰ φύσιν ἔχοντος ἀφίσταμαι] κείσθω πρότερον ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἔλπιζε μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαυμαι λέγων· ὑποκείσθω δέ σε πιστεύειν, ἐλπίζειν ἔσται μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. Κρίνω δ' ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει*

3. *ἐναργῶς τὸν ὡς κἂν ὅτι μάλ.* L ‖ 4. *αὐτοῖς* O (num forte *αὐτὸ*? *) ‖ 5. *μηδὲν* ante *εἶναι κρ.* eiecimus cum L ‖ 7. *τὸ ζυγὸν* * *τὸν ζυγὸν* L *ὁ ἄνθρωπος* * ‖ 10. *δεῖ τοίνυν* * *εἰ τοίνυν ἄρχεσθαι, λέγει* L ‖ 11. *ὡς πιστεῦσαι* * *ὧ πιστεῦσαι* L ‖ 12. *ἀπιστῆσαι τῷ* om. *ὡς* L ‖ 15. *πίστευε οὖν, εἰ βούλει* * *πιστεύειν βούλει* LO ‖ 17. *ἢ μὴ πίστευε* * *ἢ μὴ πιστεύειν* O *εἰ μὴ πιστεύειν* L *πείσομαι* (patiar) LKs *ὑπείσομαι* O *ὑπείξομαι* GCS *ὑποίσομαι* Corn ‖ 20. *ἔλπιζε* LKs *ἐλπίζειν* O ‖ 22. *ἐλπίζειν ἔσται* * Pr. XXXV *ἐλπίζεσθαι* LO ‖ 23. *κρίνω δ' ἐγὼ* * *κρίνειν ἀλλ' ἐγὼ* LO

φαινομένοις, τὰ δὲ νοητὰ τοῖς ἐναργῶς νοουμένοις.
Ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσικῶν κριτηρίων αἱ τέχναι πᾶσαι
50 κατασκευάζουσιν ὄργανά τε ‖ καὶ κριτήρια τεχνικά, δι'
ὧν τὰ μὲν αὐταὶ συντιθέασι, τὰ δ' ὑφ' ἑτέρων συγ-
κείμενα κρίνουσι, κἀγὼ διδάξω ὅλως ὄργανά τε καὶ
κριτήρια, τὰ μέν, οἷς κατασκευάσεις τοὺς ἀληθεῖς λό-
γους, τὰ δ', οἷς τοὺς ὑφ' ἑτέρων γεγονότας κρινεῖς.
ἔχει γὰρ οὕτω τὸ πᾶν· εἰ μὲν ἐξ ἑαυτοῦ τι φαίνεται
πρὸς αἴσθησιν ἢ νόησιν ἐναργῶς, οὐ χρῄζει τοῦτο ζη-
τήσεως, εἰ δὲ μή τι τοιοῦτον ὑπάρχει, τῆς ἐξ ἑτέρου γε
προσδεῖται γνώσεως. Ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαί σοι δι-
δάξειν ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὀργάνοις ἀνά-
λογα, ἐξ ὧν εὑρήσεις τὸ ζητούμενον, ἔνια δὲ τοῖς κρι-
τηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοκοῦν εὑρῆσθαι κρινεῖς. ἐπειδὰν
δὲ μάθῃς ταῦτ', ἐπὶ πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσω σε
ταχέως θ' ἅμα καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν καὶ κρίνειν τὸ
ζητούμενον, ὥστ' οὔτε βιβλίου δεήσῃ τινὸς ἔτι ἤδη
πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν οὔτε διδασκαλίας ἑτέ-
ρας, εὐθὺς δὲ δήπου καὶ τοὺς ἄλλο τι λέγοντας ὧν
εὗρες ἑτοίμως γνωριεῖς. ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθεῖαν
51 ὁδὸν γιγνώσκων μίαν οὖσαν οὐ δεῖται δι‖δασκαλίας
ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτως ὁ τὴν
εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν εὐθὺς ἅμα ταύτῃ
καὶ τὰς πεπλανημένων γνωρίζει.

4. αὐταὶ * αὐτοῖς LO ‖ 7. τοὺς ὑφ' ἑτέρ. L τ. ἐφ. ἑτέρ. O γεγονότας κρινεῖς * γεγ. κρίνειν L ‖ 8. εἰ μὲν ἐξ om. γὰρ L φαίνεται * φαίνοιτο LO ‖ 10. εἰ δὲ μήτι L ἐξ ἑτέρου γε * ἐξ ἑτέρου δὲ LKs ‖ 17. οὔτε βιβλίου — οὔτε διδασκαλίας Eberhard l. l. ‖ 19. εὐθὺς δὲ δήπου L ‖ 20. γνωριεῖς Eberh. γνωρίσειας LO ‖ 21. μίαν οὖσαν LKs Cod. Ven. ap. G εὐθεῖαν οὖσαν O ‖ 22. οὕτως ὁ L ‖ 24. τὰς πεπλανημένων G et k in notis τὰς πεπλανημένας LO

Cap. V. *Φαβωρῖνος δέ μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ φάσκοντι τυφλόν σε εἶναι, δύνασθαι δὲ κρῖναι, πότερος ἡμῶν ἐστι ῥυπαρώτερος ἢ λευκότερος, οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τῷ μέλλοντι τὰ τοιαῦτα κρίνειν ὑπάρχειν χρὴ πρότερον ὄψιν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν ὄψιν ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅσα νῷ κρίνομεν [ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα ὑπάρχει] καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἄν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μηδ' οὗτοι πιστὸν ἔχουσι τὸν νοῦν· οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων πίστιν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν τι κριτήριον ἢ λαβόντα μὴ πιστεύειν αὐτῷ. Γελοῖος οὖν ἐστιν ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς ἄνευ τοῦ συγχωρῆσαι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐναργὲς τῷ νῷ || ἢ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ, διέφθαρται πάντων ἡ κρίσις. εἰ [52] δ' ἔστι μὲν οἷός περ ὀφθαλμὸς ἐν σώματι, τοιοῦτος ἐν ψυχῇ νοῦς, οὐ μὴν ἅπασί γ' ὁμοίως ὀξύς, ἐγχωρεῖ, καθάπερ ὁ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγει πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπὶ τῶν νοημάτων ὑπὸ τῶν φθασάντων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτοῦ τὸν ἀμβλύτερον. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ διδάσκαλος, ὡς ὁ Πλάτων τέ φησι κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπταί γέ μοι περὶ*

2. *τυφλόν τε εἶναι δι' ὧν λύει* L *σὲ εἶναι τυφλόν* O || 3. *κρῖναι* * *κρίναϊ* L || 4. *τῷ μέλλοντι* Ks Eberh. *τῷ μὲν* L O || 7. *ὅσα νῷ κρίνομεν* C *ὅσα ὧν κρ.* L || 8. *ὁποῖον ἐστὶ καὶ ὅσα τῷ αὐτῷ ἴσα* L || 12. *τὴν — πίστιν* * *τὴν τ. κριν. διδασκαλίαν ἀπιστίαν* L || 13. *ἢ λαβόντα μὴ πιστεύειν* * *ἄλλως πιστεύειν* L *ἀλλ' ἢ ἀπιστεῖν* O || 18. *οἷός περ ὀφθαλμός* * *ὥσπερ* O || 23. *ἀμβλύτερον* L Ks

τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ ‘Περὶ ἀποδείξεως’ πραγματείᾳ. [ὅτι τοιαύτη τις οὖσα ἦν πρὸς τὴν νόησιν ἐναργῆ ἡ διδασκαλία.] γέγραπται δὲ καὶ ὅπως ἄν τις ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων καὶ ἀρχῶν ἀποδεικνύοι κάλλιστα πᾶν, ὅσον ἀποδειχθῆναι δυνατόν, οὐχ ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖνος, ὃς ἓν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι, μηδὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταληπτόν, ὡς ἐπιλήσμοσιν ἡμῖν ἑτέρωθι διαλέγεται συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν καὶ τοῦτ᾽ ἐπιτρέπει αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

1. *Περὶ ἀποδείξεως* Gal. XIX, 41 et Iw. Mueller ad Gal. *περὶ τάξεως* p. 20 et 25 ‖ 2. *τοιαύτη* (om. *ὅτι*) *τις οὖσα τῇ πρὸς τὴν ν. ἐναργῆ ἡ διδ.* L ‖ 4. *ἀποδεικνύοι* Ks *-κνὺς εἴη* LO ‖ 5. *κάλλιστα* Ks *κάλιστα* L ‖ 6. *ὃς ἓν* * ‖ 9. *ἐπιτρέπει* * *ἐπιτρέπων* O. ‘Fortasse corrigendum vel *συγχωρῶν* vel *ἐπιτρέπει*’ Marres.

III.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΣΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ.

Cap. I. *Πηλίκον μὲν ἀγαθόν ἐστιν εἰς ὑγίειαν,* K. V, p. 899 *ὦ Ἐπίγενες, γυμνάσια, καὶ ὡς χρὴ τῶν σιτίων ἡγεῖσθαι αὐτά, παλαιοῖς ἀνδράσιν αὐτάρκως εἴρηται, φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις· ὅσον δ' ὑπὲρ τἆλλα τὰ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας ἐστί, τοῦτ' οὐδέπω τῶν πρόσθεν ἱκανῶς οὐδεὶς ἐξηγήσατο. δίκαιον οὖν ἡμᾶς, ἃ γιγνώσκομεν, εἰπεῖν, ὑπὸ σοῦ μὲν κριθησόμενα, τοῦ πάντων ἠσκηκότος ἄριστα τὴν ἐν αὐτοῖς τέχνην, χρήσιμα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς ἂν μεταδῷς τοῦ λόγου, γενησόμενα. φημὶ γὰρ ἄριστα μὲν ἁπάντων γυμνασίων εἶναι τὰ μὴ μόνον ‖ τὸ σῶμα δια-* 900 *πονεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τέρπειν δυνάμενα. καὶ ὅσοι κυνηγέσια καὶ τὴν ἄλλην θήραν ἐξεῦρον, ἡδονῇ καὶ τέρψει καὶ φιλοτιμίᾳ τὸν ἐν αὐτοῖς πόνον κερασάμενοι, σοφοί τινες ἄνδρες ἦσαν καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ἀκριβῶς καταμεμαθηκότες. τοσοῦτον γὰρ ἐν αὐτῇ*

Inscriptio. *τῆς σμικρᾶς* LM *τῆς* om. PO
1. *πηλίκον μὲν* LPM *ὦ Ἐπίγ.* om. LPM ‖ 7. *σοῦ μὲν* H *σοῦ δὲ* O *κριθησόμενα* HL^{1} *κριθησόμεθα* L^{2}O ‖ 8. *τὴν ἐν αὐτοῖς* O$L^{2}P^{2}M^{2}$ *τὴν σαυτοῦ* $L^{1}P^{1}M^{1}$ *τὴν αὐτῆς τέχνην* Helmr Ind. philol. X, 1 pag. 24 sq. *χρήσιμα δὲ καὶ* om. *ἱκανῶς εἰρῆσθαι ἂν δόξειε* * Pr. LVII *ἱκανῶς* servare vult Helmr. l. l. ‖ 11. *γυμνασίων* L^{1}M ‖ 13. *κυνηγέσια* LPM

δύναται ψυχῆς κίνησις, ὥστε πολλοὶ μὲν ἀπηλλάγησαν νοσημάτων ἡσθέντες μόνον, πολλοὶ δ' ἑάλωσαν ἀνιαθέντες. οὐδ' ἔστιν οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν τῶν κατὰ τὸ σῶμα παθημάτων, ὡς κρατεῖν τῶν περὶ τὴν ψυχήν. οὔκουν οὐδ' ἀμελεῖν χρὴ τῶν ταύτης κινήσεων, ὁποῖαί τινες ἔσονται, πολὺ δὲ μᾶλλον ἢ τῶν τοῦ σώματος ἐπιμελεῖσθαι τά τ' ἄλλα καὶ ὅσῳ κυριωτέρα σώματος ἡ ψυχή. τοῦτο μὲν δὴ κοινὸν ἁπάντων γυμνασίων τῶν μετὰ τέρψεως, ἄλλα δ' ἐξαίρετα τῶν διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας, ἃ ἐγὼ νῦν ἐξηγήσομαι.

Cap. II. *Πρῶτον μὲν ἡ εὐπορία. εἰ γοῦν ἐννοήσειας, ὅσης δεῖται παρασκευῆς θ' ἅμα καὶ σχολῆς τά τ' ἄλλα πάντα τὰ περὶ θήραν ἐπιτηδεύματα καὶ*
901 *τὰ κυνηγέσια, ‖ σαφῶς ἂν μάθοις, ὡς οὔτε τῶν τὰ πολιτικὰ πραττόντων οὐδεὶς οὔτε τῶν τὰς τέχνας ἐργαζομένων δύναται μεταχειρίζεσθαι τὰ τοιαῦτα γυμνάσια. καὶ γὰρ πλούτου ταῦτα δεῖται πολλοῦ καὶ σχολὴν ἄγοντος οὐκ ὀλίγην ἀνθρώπου. τοῦτο δὲ μόνον οὕτω γε φιλάνθρωπον, ὡς μηδὲ τὸν πενέστατον ἀπορεῖν τῆς ἐπ' αὐτὸ παρασκευῆς. οὐ γὰρ δικτύων, οὐδ' ὅπλων, οὐδ' ἵππων, οὐδὲ κυνῶν θηρευτικῶν, ἀλλὰ σφαίρας μόνης δεῖται καὶ ταύτης σμικρᾶς. οὕτω δ' εὔγνωμον εἰς τὰς ἄλλας πράξεις, ὥστ' οὐδεμιᾶς αὐτῶν ὀλιγωρεῖν ἀναγκάζει δι' αὐτό. καίτοι τί ἂν εὐπορώτερον γένοιτο*

1. *ψυχῆς κίνησις* * ‖ 3. *οὐδ' ἔστιν οὐδὲν* * *οὐδ' ἔστιν οὐδ'* LP *οὐκ ἔστι δ' οὕτως ἰσχυρόν τι* O ‖ 7. *κυριωτέρα* M *κυριώτερα* P *κυριώτερον* LO ‖ 11. *πρώτη μὲν* LP *πρῶτον μὲν* MO *ἐννοήσειας* * *ἐννοῆσαις* L ‖ 15. *οὐδεὶς — δύναται* M *οὐδεὶς — δυνατὸς* H *οὐδενὶ — δυνατὸν* LPO ‖ 17. *πλούτου δ. πολλοῦ* * *πολλοῦ δ. πολλοῦ* L[1] ‖ 19. *οὕτω γε* LP *γε* om. MO ‖ 20. *τῆς ἐπ' αὐτὸ π.* * *τῆς ἑαυτοῦ π.* LO ‖ 21. *σφαίρας μόνον* M ‖ 24. *δι' αὐτὸ* K *δι' ἑαυτὸ* M *δι' αὐτὸ* LO

τοῦ καὶ τύχην ἀνθρωπίνην ἅπασαν καὶ πρᾶξιν προσιεμένου; τῶν μὲν γὰρ ἀμφὶ τὰς θήρας γυμνασίων τῆς χρήσεως οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἡ εὐπορία. πλούτου τε γὰρ δεῖται τὴν παρασκευὴν τῶν ὀργάνων ἐκπορίζοντος καὶ ἀργίας τὸν καιρὸν ἐπιτηρούσης. τούτου δ' ἡ τῶν ὀργάνων παρασκευὴ καὶ τοῖς πενεστάτοις εὔπορος, ὅ τε καιρὸς τῆς χρήσεως καὶ τοὺς ἱκανῶς ἀσχόλους ἀναμένει. τὸ μὲν δὴ τῆς εὐπορίας αὐτοῦ τηλικοῦτον ἀγαθόν. ὅτι δὲ καὶ πολυαρκέστατον τῶν ἄλλων ‖ γυμνασίων, ὧδ' ἂν 902
μάλιστα μάθοις, εἰ σκέψαιο καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ὅ τι τε δύναται καὶ οἷόν τι τὴν φύσιν ἐστίν. εὑρήσεις γὰρ ἢ σφοδρὸν ἢ μαλακὸν ἢ τὰ κάτω μᾶλλον ἢ τὰ ἄνω κινοῦν ἢ μέρος τι πρὸ τῶν ἄλλων, οἷον ὀσφὺν ἢ κεφαλὴν ἢ χεῖρας ἢ θώρακα. Πάντα δ' ἐξ ἴσου τὰ μέρη τοῦ σώματος κινοῦν καὶ δυνάμενον ἐπί τε τὸ σφοδρότατον ἀνάγεσθαι καὶ ἐπὶ τὸ μαλακώτατον ὑφίεσθαι τῶν μὲν ἄλλων οὐδέν, τοῦτο δὲ μόνον τὸ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνάσιον, ὀξύτατον ἐν μέρει καὶ βραδύτατον γενόμενον, σφοδρότατόν τε καὶ πρᾳότατον, ὡς ἂν αὐτός τε βουληθῇς καὶ τὸ σῶμα φαίνηται δεόμενον. οὕτω δὲ καὶ τὰ μέρη κινεῖν μὲν ἔστιν αὐτοῦ πάνθ' ὁμοῦ, εἰ τοῦτο συμφέρειν δόξειεν, ἔτι δὲ πρὸ ἄλλων ἄλλα, εἰ καὶ τοῦτό ποτε δόξειεν. ὅταν μὲν γὰρ συνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀποκωλύοντες ὑφαρπάσαι τὸν με-

4. *ἀργίας σχολῆς* L^1PO *ἀργίας* erasit L^2H *σχολῆς* expunxi * Pr. LVI ‖ 5. *τούτου* L^2P *τούτων* L^1MO *δ' ἡ τῶν* ex *δὴ* corr. L *δ' ὁ τῶν* P *δὲ τῶν* MO ‖ 6. ante *εὔπορος* Editt. habent *ὡς εἴρηται*, quae absunt a LPM ‖ 20. *βουληθῇς — φαίνηται* K *βουληθείης — φαίνεται* LPMO *δεόμενον* LP *ἐμμένον* MO ‖ 23. *ὅταν μὲν* LP *μὲν* om. MO *ἀφαρπάσαι* L^2P ‖ 24. *τὸν μεταξὺ* OPL^2 *τὸ* L^1B in marg. *τῶν* M *τὴν μεταξὺ* Casaubonus ap. Meineke Com. Gr. fragm. III, p. 137 extr.

ταξὺ διαπονῶσι, μέγιστον αὐτὸ καὶ σφοδρότατον καθίσταται πολλοῖς μὲν τραχηλισμοῖς, πολλαῖς δ' ἀντιλήψεσι παλαιστικαῖς ἀναμεμιγμένον, ὥστε κεφαλὴν μὲν καὶ αὐχένα διαπονεῖσθαι τοῖς τραχηλισμοῖς, πλευρὰς
903 *δὲ καὶ ‖ θώρακα καὶ γαστέρα ταῖς τε τῶν ἀμμάτων περιθέσεσι καὶ ἀπώσεσι καὶ ἀποστηρίξεσι καὶ ταῖς ἄλλαις παλαιστικαῖς λαβαῖς. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὀσφὺς τείνεται σφοδρῶς καὶ σκέλη. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἑδραίας δεῖ τῆς βαδίσεως ἐν τῷ τοιούτῳ πόνῳ. τὸ δὲ καὶ προβαίνειν καὶ εἰς τὰ πλάγια μεταπηδᾶν οὐ μικρὸν σκελῶν γυμνάσιον, ἀλλ', εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, μόνον δικαιότατα κινοῦν πάντ' αὐτῶν τὰ μόρια. τοῖς μὲν γὰρ προϊοῦσιν ἕτερα νεῦρα καὶ μύες, τοῖς δ' ὑποβαίνουσιν ἕτερα διαπονεῖται πλέον. οὕτω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰ πλάγια μεθισταμένοις ἄλλα. καὶ ὅστις καθ' ἓν εἶδος κινήσεως κινεῖ τὰ σκέλη καθάπερ οἱ θέοντες, ἀνωμάλως οὗτος καὶ ἀνίσως τὰ μέρη γυμνάζει.*

Cap. III. *Ὡς δὲ τοῖς σκέλεσιν, οὕτω καὶ ταῖς χερσὶ τὸ γυμνάσιον τοῦτο δικαιότατον ἐν παντὶ σχήματι λαμβάνειν ἐθιζομένων τὴν σφαῖραν. ἀνάγκη γὰρ κἀνταῦθα*

1. *μέγ. αὐτὸ* O *μέγ. οὕτως* L[1] (in ras.) P ‖ 4. *διαπονεῖσθαι* LPMA ‖ 5 *ἀμμάτων περιθέσεσι* * *ἀμμάτων περιθέσεσι* L *ἀμμάτων παραθέσεσι* P *ὀμμάτων μετάρσεσι καὶ θέσεσι* O ‖ 7. *ἐν τούτῳ* L[2]P *τούτῳ* MO ‖ 8. *καὶ γὰρ οὖν καὶ* L in marg. *ἑδραίας δεῖ τῆς βαδίσεως* * Pr. XXIX *ἑδραῖα[τ] δεῖ τῆς βάσεως* LP *σκέλη ἑδραῖα τῆς βάσεως* O ‖ 11. *γυμνάσιον, ἀλλ' εἰ χρὴ* * *γυμνάσιον. Κεφ. γ'. Ἀλλ' εἰ χρὴ* O *μόνον δικαιότατα* LP *μόνον ἐστὶ δικαιότατον* O ‖ 13. *προϊοῦσιν* LP *προσιοῦσι* OM. Post *μύες* exhibent *κάμνουσι* LP in marg. adscriptum ‖ 14. *εἰς τὰ πλάγια μεθιστ.* M *εἰς τὸ πλάγιον μεθ.* LO ‖ 16. *ἀνωμάλως οὗτος καὶ ἀνίσως* * *ὁμάλως οὕτως καὶ ἴσως* L[2] *ὁμαλῶς καὶ ἴσως* P *ἀνωμάλως, καὶ οὕτως ἀνίσως* MO ‖ 18. Ante *ὡς δὲ τοῖς σκ.* delevi versum in editionibus male repetitum *τοῖς εἰς τὰ πλάγια μεθισταμένοις ἀλλὰ καὶ* cum LPH* Pr. XXXV *ταῖς χερσὶ* LP ‖ 20. *κἀνταῦθα* LP

τὴν ποικιλίαν τῶν σχημάτων ἄλλοτ' ἄλλους τῶν μυῶν
τείνειν σφοδρότερον, ὥστε πάντας ἐν μέρει πονοῦντας
ἴσην ἔχειν ἀνάπαυ‖λαν καὶ οὕτως ἐν μέρει πάντας ἐνερ- 904
γοῦντάς τε καὶ ἀναπαυομένους οὔτ' ἀργοὺς μένειν τὸ
πάμπαν, οὔτε κόποις ἁλίσκεσθαι μόνους πονοῦντας.
ὄψιν δ' ὅτι γυμνάζει, μαθεῖν ἔνεστιν ὑπομνησθέντας,
ὡς, εἰ μή τις ἀκριβῶς τὴν ῥοπὴν τῆς σφαίρας, εἰς ὅ
τι φέροιτο, προαισθάνοιτο, διαμαρτάνειν τῆς λαβῆς
ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτόν. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ τὴν γνώμην
θήγει τῇ φροντίδι τοῦ τε μὴ καταβαλεῖν καὶ τοῦ δια-
κωλῦσαι . . . . φροντὶς δὲ μόνη μὲν καταλε-
πτύνει, μιχθεῖσα δέ τινι γυμνασίῳ καὶ φιλοτιμίᾳ καὶ εἰς
ἡδονὴν τελευτήσασα τὰ μέγιστα καὶ τὸ σῶμα πρὸς
ὑγίειαν καὶ τὴν ψυχὴν εἰς σύνεσιν ὀνίνησιν. οὐ σμι-
κρὸν δὲ καὶ τοῦτ' ἀγαθόν, ὅταν ἄμφω τὸ γυμνάσιον
ὠφελεῖν δύνηται, καὶ σῶμα καὶ ψυχήν, εἰς τὴν ἰδίαν
ἑκάτερον ἀρετήν. ὅτι δ' ἀσκεῖν ἄμφω δύναται τὰς με-
γίστας ἀσκήσεις, ἃς μάλιστα μετιέναι τοῖς στρατηγοῖς
οἱ πόλεως βασιλεῖς νόμοι κελεύουσιν, οὐ χαλεπὸν κατ-
ιδεῖν. ἐπιθέσθαι ‖ γὰρ ἐν καιρῷ καὶ [λαθεῖν ἐπιθέμε- 905
νον, καὶ] ὀξυλαβῆσαι τὴν πρᾶξιν, καὶ σφετερίσασθαι

3. Post ἀνάπαυλαν extrusi v. interpolata [τοῖς ἡσυχάζουσιν τὸν χρόνον τῶν ἐνεργούντων] *H ‖ 6. ὄψιν δ' ὅτι γυμν. MH ὄψιν δὲ δεῖ πῶς γυμν. LP ὄψιν δ' ὅτι γυμνάζειν δεῖ O ‖ 7. εἰς ὅ τι LP ὅποι MO ‖ 9. ἐστιν αὐτόν * ἐστιν αὐτῷ LP αὐτὸν om. ἐστι MO ἐπὶ τούτῳ Helmr. in Ind. philol. l. l. ἐν τούτῳ LO γνώμην θήγει L²P γνώμην ἴσην L¹MO ‖ 11. Post διακωλῦσαι exhibent Codd. et Editt. verba τὸν μέσον ἢ αὐτὸν ὑφαρπάσαι (ἢ L) ἐν τούτῳ κατασταίη, quae nobis nil nisi glossema librarii videntur esse cf. Pr. LVIII μόνη μὲν LP μὲν om. MO καὶ εἰς LP καὶ om. O ‖ 13. καὶ τὸ σῶμα LP καὶ om. MO ‖ 17. ἑκάτερον MH ἑκατέρων L¹ ἑκατέραν L² ‖ 18 στρατηγοῖς * στρατηγικοῖς LO ‖ 20. Verba λαθεῖν ἐπιθέμενον (λαβεῖν L²P) interpretationem efficere videntur eorum, quae secuntur, ἐξ ἀδοκήτου ἐπιθ.

τὰ τῶν ἐναντίων ἢ βιασάμενον ἢ ἐξ ἀδοκήτου ἐπιθέμενον, καὶ φυλάξαι τὰ κτηθέντα τῶν ἀγαθῶν στρατηγῶν ἔργα· καὶ τὸ σύμπαν φάναι, φύλακά τε καὶ φῶρα δεινὸν εἶναι χρὴ τὸν στρατηγόν, καὶ ταῦτ' αὐτοῦ τῆς ὅλης τέχνης τὸ κεφάλαιον. ἆρ' οὖν ἄλλο τι γυμνάσιον οὕτω προεθίζειν ἱκανὸν ἢ φυλάττειν τὸ κτηθὲν ἢ ἀνασώζειν τὸ μεθεθὲν ἢ τῶν ἐναντίων τὴν γνώμην προαισθάνεσθαι; θαυμάζοιμ' ἄν, εἴ τις εἰπεῖν ἔχοι. τὰ πολλὰ γὰρ αὐτῶν αὐτὸ τοὐναντίον ἀργοὺς καὶ ὑπνηλοὺς καὶ βραδεῖς τὴν γνώμην ἐργάζεται· καὶ γὰρ καί, ὅσοι κατὰ παλαίστραν πονοῦσιν, εἰς πολυσαρκίαν μᾶλλον ἢ ἀρετῆς ἄσκησιν φέρει. πολλοὶ γοῦν οὕτως ἐπαχύνθησαν, ὡς δυσχερῶς ἀναπνεῖν. ἀγαθοί γ' οὐδ' ἂν οἱ τοιοῦτοι πολέμου γένοιντο στρατηγοὶ ἢ βασιλικῶν ἢ πολιτικῶν πραγμάτων ἐπίτροποι· θᾶττον ἂν τοῖς ὑσὶν ἢ τούτοις τις ὁτιοῦν ἐπιτρέψειεν. ἴσως δ' οἰήσῃ με δρόμον ἐπαινεῖν καὶ τἆλλ' ὅσα λεπτύνει τὸ σῶμα γυ-
906 μνάσια. τὸ δ' οὐχ ‖ οὕτως ἔχει. τὴν γὰρ ἀμετρίαν ἐγὼ πανταχοῦ ψέγω, καὶ πᾶσαν τέχνην ἀσκεῖν φημι χρῆναι τὸ σύμμετρον, καὶ εἴ τι μέτρου στερεῖται, τοῦτ' οὐκ εἶναι καλόν. οὔκουν οὐδὲ δρόμους ἐπαινῶ τῷ τε καταλεπτύνειν τὴν ἕξιν καὶ τῷ μηδεμίαν ἄσκησιν ἀνδρείας ἔχειν. οὐ γὰρ δὴ τῶν ὠκέως φευγόντων τὸ νικᾶν, ἀλλὰ τῶν συστάδην κρατεῖν δυναμένων, οὐδὲ διὰ τοῦτο Λακεδαιμόνιοι πλεῖστον ἠδύναντο τῷ τάχιστα

4. ταῦτ' αὐτοῦ LH ταῦτ' αὐτῷ τε ὅλ. τ. P ταῦτα τῆς τ. αὐτῆς ὅλης O ‖ 7. μεθεθέν H μεθιτ' L² μεθιστάμενον O ‖ 9. ἀργοὺς γὰρ O γὰρ om. LP ‖ 12. φέρει LPM φέρουσι O ‖ 13. ἀγαθοὶ γ' οὐδ' ἂν LMA ἀγ. τε οὐδ' P γένοιντο H γενέσθαι O ‖ 15. τοῖς ὑσὶν om. γε LP τὸ ῥισὶν M ‖ 21. τῷ τε καταλεπτ. L¹P ‖ 22. τὸ σῶμα ἀνδρείας LP ‖ 24. ἀλλὰ τῶν om. καὶ LPM

θεῖν, ἀλλα τῷ μένειν θαρροῦντες. εἰ δὲ καὶ πρὸς ὑγίειαν ἐξετάζοις, ἐφ' ὅσον ἀνίσως γυμνάζει τὰ μέρη τοῦ σώματος, ἐπὶ τοσοῦτον οὐδ' ὑγιεινόν. ἀνάγκη γὰρ αὐτῷ τὰ μὲν ὑπερπονεῖν, τὰ δ' ἀργεῖν παντελῶς. οὐδέτερον δ' αὐτῶν ἀγαθόν, ἀλλ' ἄμφω καὶ νόσων ὑποτρέφει σπέρματα καὶ δύναμιν ἄρρωστον ἐργάζεται.

Cap. IV. *Μάλιστ' οὖν ἐπαινῶ γυμνάσιον, ὃ καὶ σώματος ὑγίειαν ἱκανὸν ἐκπορίζειν καὶ μερῶν εὐαρμοστίαν καὶ ψυχῆς ἀρετήν, ἃ πάντα τῷ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας ὑπάρχει. καὶ γὰρ ψυχὴν εἰς πάντα δυνατὸν* || *ὠφελεῖν καὶ τοῦ σώματος τὰ μέρη δι' ἴσου πάντα γυμνά-* 907
ζει, ὃ καὶ μάλιστ' εἰς ὑγίειαν συμφέρει καὶ συμμετρίαν ἕξεως ἐργάζεται, μήτ' ἄμετρον πολυσαρκίαν μήθ' ὑπερβάλλουσαν ἰσχνότητα φέρον, ἀλλ' εἴς τε τὰς ἰσχύος δεομένας πράξεις ἱκανόν, καὶ ὅσαι τάχους χρήζουσιν, ἐπιτήδειον. οὕτω μὲν οὖν, ὅσον ἐν αὐτῷ σφοδρότατον, οὐδενὸς τῶν πάντων κατ' οὐδὲν ἀπολείπεται. τὸ δὲ πρᾳότατον ἴδωμεν αὖθις· ἔστι γὰρ ὅτε καὶ τούτου δεόμεθα διά θ' ἡλικίαν ἢ μηδέπω φέρειν ἰσχυροὺς πόνους ἢ μηκέτι δυναμένην, καὶ κάματον ἐπανεῖναι βουληθέντες ἢ ἐκ νόσου ἀνακομιζόμενοι. δοκεῖ δέ μοι κἀν τούτῳ πλέον ἔχειν ἑτέρου παντός· οὐδὲν γὰρ οὕτω πρᾷον, εἰ πράως αὐτὸ μεταχειρίζοιο. δεῖ δὲ μέσως μὲν

1. *τῷ μένειν θαρροῦντες* * cf. Pr. XL *τῷ μένοντες θαρρεῖν* HLP *τῷ μένοντας ἀναιρεῖν* MO *εἰ δὲ καὶ* LP || 3. *γὰρ αὐτῷ* LP *γὰρ οὕτω* MO || 8. *ἱκανὸν ἐκπορίζειν* LP || 9. *ἀρετήν, ἃ πάντα τῷ* LP *ἀρετὴν παρὰ τούτοις τοῦτο δὲ τὸ* O *παρὰ τούτοις τὸ* M || 10. *ψυχ. εἰς πάντα* LPM || 11. *δι' ἴσου πάντα γ.* LP *δι' ἴσου μάλιστα γ. π.* MO || 16. *σφοδρότατον* LPAB || 17. *οὐδενὸς* LP *οὐδενὶ* MO *ἀπολείπεται* LP *ἐλλείπεται* MO || 20. *ἐπανιέναι* LP *νόσου* L²P *νόσων* MO Pr. LII || 23. *μέσως μὲν ἔχοντα μηδὲ* * *μέσως μένοντα τηνικαῦτα χρῆσθαι μηδενὶ* O *μέσως μενενον* (sic!) *τηνικαύτην χρῆσθαι* (in marg. *μένον*) L Pr. LVII *μέσως μένον τηνικαῦτα χρ.* P *μέσος*

ἔχοντα μηδὲ συμμέτρου ἀποστάντα, τὰ μὲν ἠρέμα προβαίνειν, τὰ δὲ κατὰ χώραν μένειν, μὴ πολλὰ διαγυμνασάμενον, ἐπὶ τῷδε τρίψεσι μαλακαῖς δι᾽ ἐλαίου καὶ
908 λουτροῖς θερμοῖς ‖ χρῆσθαι. τοῦτο μὲν ἁπάντων ἐστὶ πρᾳότατον, ὥστε καὶ ἀναπαύσασθαι δεομένῳ συμφορώτατον εἶναι καὶ ἄρρωστον δύναμιν ἀνακαλέσασθαι δυνατώτατον καὶ γέροντι καὶ παιδὶ συμφορώτατον. ὅσα δὲ τούτου μὲν ἰσχυρότερα, τοῦ δ᾽ ἄκρως σφοδροῦ πρᾳότερα, διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας ἐνεργεῖται. χρὴ καὶ ταῦτα γιγνώσκειν, ὅστις γ᾽ ὀρθῶς βούλεται διὰ παντὸς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι. καὶ γὰρ εἴ ποτε δι᾽ ἀναγκαῖον ἔργον, οἷον τὰ πολλὰ πολλάκις ἡμᾶς καταλαμβάνει, πονήσειας ἀμέτρως ἢ τοῖς ἄνω μέρεσιν ἢ τοῖς κάτω πᾶσιν, ἢ χερσὶ μόναις ἢ ποσίν, ἔνεστί σοι διὰ τοῦδε τοῦ γυμνασίου τὰ μὲν ἀναπαῦσαι τὰ πρότερον κεκμηκότα, τὰ δ᾽ εἰς τὴν ἴσην ἐκείνοις κίνησιν καταστῆσαι τὰ πρότερον ἀργὰ παντελῶς μεμενηκότα. τὸ μὲν γὰρ ἐκ διαστήματος ἱκανοῦ βαλεῖν εὐτόνως, ἢ οὐδὲν τοῖς σκέλεσιν ἢ παντάπασιν ὀλίγον χρώμενον, ἀναπαύει μὲν τὰ κάτω, τὰ δ᾽ ἄνω κινεῖ σφοδρότερον. τὸ δ᾽ ἐπὶ πλέον διαθέοντα καὶ ὠκέως ἐκ πολλοῦ διαστήματος ὀλιγάκις προσχρῆσθαι τῇ βολῇ τὰ κάτω μᾶλλον διαπονεῖ. καὶ τὸ μὲν ἠπειγ-
909 μένον ἐν αὐτῷ ‖ καὶ ταχὺ χωρὶς συντονίας ἰσχυρᾶς τὸ

μένων τῇ κατὰ ταῦτα χρ. M ‖ 1. συμμέτρου K σύμμετρον LP συμμετρίαν M συμμετρίας H auctoribus tribus Codd. Marcianis cf. Pr. LII προβαίνειν — μένειν * προβαίνοντα — μένοντα O κατὰ χώραν om. καὶ H ‖ 5. ἀναπαύσασθαι LP δεομένῳ L ‖ 6. ἀνακαλέσασθαι HPAB ἀνακαλέσθαι Ch ἀναλαβέσθαι K ἀναβαλέσθαι (non ἀνακαλέσασθαι ut ait H) LM ‖ 11. ἀναγκαῖον ἔργον LP -αίων ἔργων MO οἷον PH οἷα L^1O χερσὶ μόνοις LPAB ‖ 14. διὰ τοῦδε LPA ἐκ τοῦδε MK ‖ 17. ἱκανοῦ O. Malim μικροῦ * ‖ 18. βαλεῖν LP βάλλειν MO ‖ 21. πολλῶν διαστημάτων LP προσχρῆσθαι om. τε LP προχρῆσθαι MO

πνεῦμα μᾶλλον γυμνάζει, τὸ δ' εὔτονον, τὸ ἐν ταῖς ἀντιλήψεσι καὶ βολαῖς καὶ λαβαῖς, οὐ μὴν ταχύ γε, τὸ σῶμα μᾶλλον ἐντείνει τε καὶ ῥώννυσιν. εἰ δ' εὔτονόν θ' ἅμα καὶ ἠπειγμένον εἴη, διαπονήσει τοῦτο μεγάλως καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ πάντων ἔσται γυμνασίων σφοδρότατον. ἐφ' ὅσον δὲ δεῖ καθ' ἑκάστην χρείαν ἐπιτείνειν τε καὶ ἀνιέναι, γράψαι μὲν οὐχ οἷόν τε — τὸ γὰρ ἐν ἑκάστῳ ποσὸν ἄρρητον — ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ἔργων εὑρεῖν τε καὶ διδάξαι δυνατόν, ἐν ᾧ δὴ καὶ μάλιστα τὸ πᾶν κῦρος· οὐδὲ γὰρ ἡ ποιότης ἐστὶ χρήσιμος, εἰ τῷ ποσῷ διαφθείροιτο. τούτου μὲν δὴ τῷ παιδοτρίβῃ μετέστω τῷ μέλλοντι τῶν γυμνασίων ἀφηγεῖσθαι.

Cap. V. *Τὸ δ' ὑπόλοιπον τοῦ λόγου περαινέσθω. βούλομαι γὰρ ἐφ' οἷς εἶπον ἀγαθοῖς προσεῖναι τῷδε τῷ γυμνασίῳ, μηδ' ὡς ἐκτός ἐστι κινδύνων παραλιπεῖν, οἷς τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων περιπίπτει. δρόμοι μὲν γὰρ ὠκεῖς πολλοὺς ἤδη διέφθειραν, ἀγγεῖον ἐπίκαιρον ῥήξαντες· οὕτω δὲ καὶ φωναὶ μεγάλαι θ' ἅμα καὶ σφοδραὶ καθ' ἕνα χρόνον ‖ ἀθρόως ἐκφωνηθεῖσαι, μεγίστων κακῶν* 910 *οὐκ ὀλίγοις αἴτιαι γεγένηνται, καὶ ἱππασίαι σύντονοι τῶν τε κατὰ νεφροὺς ἔρρηξάν τι καὶ τῶν κατὰ θώρακα πολλάκις ἔβλαψαν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς σπερματικοὺς πόρους, ἵνα τὰ τῶν ἵππων ἁμαρτήματα παραλείπω, δι' οὓς πολλάκις ἐκπεσόντες τῆς ἕδρας οἱ ἱππεῖς παραχρῆμα*

1. *εὔτονον* *H *εὔρωστον* LB *τὸ δ' ἕτερον* O ‖ 9. *διδάξαι* H *δείξαι* LP *δεῖξαι* MO ‖ 11. *τούτου μετέστω* K *τούτῳ μὲν* ex *τοῦτο μὲν* corr. L^1P *τούτου μεθίστω* M *μεθίσθω* ex *μεθίστω* corr. L *τοῦτο μελέτω* H *ἀφηγεῖσθαι* LPH *ὑφηγ.* MO ‖ 14. *προσεῖναι* H *προσιέναι* LPO ‖ 15. *ὡς ἐκτός ἐστι* K *ὅ' //// δὲ ////* *ἐκτός* L *ὅσων δ' ἐκτὸς* P ‖ 20. *αἴτιαι* L^2PM *αἴτια* L^1O *γεγένηνται* L^2P *γεγ.* om. MO ‖ 21. *καὶ τῶν κατὰ θ.* LP *τῶν* om. MO ‖ 24. *δι' οὓς* LP *δι' ὧν* MO *δι' ἃ* H

διεφθάρησαν. οὕτω δὲ καὶ τὸ ἅλμα πολλοὺς ἔβλαψε καὶ ὁ δίσκος καὶ τὰ διὰ τοῦ κάμπτειν γυμνάσια. τοὺς δ' ἐκ τῆς παλαίστρας τί δεῖ καὶ λέγειν; ὡς ἅπαντες λελώβηνται τῶν Ὁμηρικῶν Λιτῶν οὐδὲν μεῖον· ὡς γὰρ ἐκεῖνός φησιν ὁ ποιητὴς

χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,

οὕτω τοὺς ἐκ τῆς παλαίστρας ἴδοις ἂν ἢ χωλοὺς ἢ διεστραμμένους ἢ τεθλασμένους ἢ πάντως γέ τι μέρος πεπηρωμένους. εἰ δὴ πρὸς οἷς εἶπον ἀγαθοῖς ἔτι καὶ τοῦθ' ὑπάρχει τοῖς διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίοις, ὡς μηδὲ κινδύνῳ πελάζειν, ἁπάντων ἂν εἴη πρὸς ὠφέλειαν ἄριστα παρεσκευασμένα.

1. *πολλοὺς ἔβλαψε* add. ex L^2P *κάμπτειν* MO *σκάπτειν* LP ‖ 3. *ἅπαντες* K *ἅπαντα* LPO ‖ 5. *ἐκεῖνός φ.* LP et M ubi tamen Hlmr. *ἐκείνας* legisse videtur. ‖ 6. Versum homericum restitui ex Il. IX, 503 et Gal. I, 30 *χωλαί τ' ἀρυσαιτε παραβλώπας τε ὀφθαλμῶν* L^2 *χωλαί τε ῥυσαίτε παραβλώπας τ' ὀφθαλμῶν* P — *ρυσάς τε κτε.* M *τ. ὀφθαλμοῖς* O praeter K ‖ 8. *μέρος πεπληγμένους* M. Cobet Mnemos. X, 910: 'Ut Graeca sit oratio, supplendum: *ἢ πάντως (ἕν) γέ τι μέρος πεπηρωμένους.*' ‖ 11. *ἀσφάλειαν* M ‖ 12. *παρεσκευασμένα* O *-μένων* LP *-μένον* M

IV.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΕΠΙ ΤΕΧΝΑΣ.

Cap. I. *Εἰ μὲν μηδ᾽ ὅλως λόγου μέτεστι τοῖς* K. I, 1
ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζῴοις, ἄδηλόν ἐστιν. ἴσως γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῦ κατὰ τὴν φωνήν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε κατὰ τὴν ψυχήν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον. Ὅτι μέντοι ‖ πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενηνόχα- 2
σιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδηλον ἡμῖν ἐστιν ὁρῶσι τό τε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῷον τοῦτο, καὶ ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐπιστήμης ἐπιδεκτικός, ἣν ἂν ἐθελήσῃ, τέχνην μανθάνει. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῷα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ᾽ ἐστὶ πλὴν ὀλίγων δή τινων ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον ἢ προαιρέσει τεχνῶν τετύχηκεν.

Ὁ δ᾽ ἄνθρωπος οὔτε τινὸς τῶν παρ᾽ ἐκείνοις ἀμελέτητος — [ἀλλὰ] καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας καὶ πλάττει καθάπερ αἱ μέλισσαι καὶ τοῦ νεῖν οὐκ ἀνάσκητός ἐστι καίτοι πεζὸς ὤν — ἀλλὰ καὶ τῶν

Inscriptio: *Προτρ. ἐπὶ τέχνας* K. XIX, 38; Kö p. 16 et 53 *Γαληνοῦ παραφραστοῦ τοῦ Μηνοδότου προτρεπτικὸς λόγος ἐπὶ τὰς τέχνας* O

7. *τό τε πλῆθος* W ex coni. Wyttenb. K ‖ 9. *ὁ ἄνθρωπος* * ‖ 13. *τετύχηκεν* G *εὐτύχηκεν* O ‖ 15. [*ἀλλὰ*] inclusi *

θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολείπεται ζηλῶν μὲν Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἰατρικήν, ζηλῶν δ' Ἀπόλλωνος αὐτήν γε ταύτην καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἃς ἔχει, τοξικὴν μουσικὴν μαντικήν· ἔτι τε τῶν μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν. Οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας οὐδ' ἀστρονομίας ἀφίσταται, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν καὶ τὰ ὕπερθε τοῦ οὐρανοῦ κατὰ
3 Πίνδαρον ἐπισκοπεῖ. ἐξεπορίσατο δ' ‖ ὑπὸ φιλοπονίας καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν. Διὰ ταῦτα τοίνυν κἂν λόγου μετῇ τοῖς ἄλλοις ζῴοις, κατ' ἐξοχὴν αὐτῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός.

Cap. II. *Πῶς οὖν οὐκ αἰσχρόν, ᾧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπευκέναι δὲ περί τι τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα, Τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα; ἧς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ⟨οὐκ⟩ εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν, καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον, ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χεροῖν αὐτῇ καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικήν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. Ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ, κατὰ τὸν αὐτόν, οἶμαι, τρόπον κἀν τῷ βίῳ μειζόνων ναυα-
4 γίων περὶ πολλοὺς ‖ οἴκους γιγνομένων ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντός ἐστιν ἐπι-*

6. *κατὰ Πίνδαρον* Plat. Theaet. 173 E ‖ 9. *μετῇ* MCC ‖ 13. *ἐσπευκέναι* O = V, 850. 859. XIV, 612. *ἐσπουδακέναι* G Iamot. ap. W. ‖ 17. *οὐ μόνον ⟨οὐκ⟩ εἴδει* * Pr. XXXI *ἐν εἴδει* O

τρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ. Ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον δοκεῖν πάλιν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. Ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται μηδέποτ' ἐν ταὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης. Ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ ἐγκαλούντων αὐτῇ, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. Τὰ μὲν δὴ τῆς Τύχης ἔργα τοιαῦτα.

Cap. III. *Τὸν δ' Ἑρμῆν, ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης, θέασαι πάλιν, ὅπως ἐξ ‖ ὑπεναντίου τῇ Τύχῃ κεκοσμήκασιν οἱ παλαιοὶ* 5 *γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. Νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίκτητον οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐφυές, ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμύ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. Ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδροὺς μὲν ὁμοίως*

4. *ἀξιολόγους* O num forte *ἀξίους*? * ‖ 5. *ὅσον δοκεῖν* MCC ex script. Cod. Lond. ap G: *ὡς ἂν ἔδωκεν οὕτως; ὅσον πάλιν αὐτῶν* O ‖ 8. *ἐν ταὐτῷ* MCC *ἐν αὐτῷ* O ‖ 12. *ἐγκαλούντων αὐτῇ* * *ἐγκαλ. αὐτὴν* G ex Cod. Adelphi ‖ 17. *τῇ Τύχῃ* W K = infra p. 122, 23 *τὴν τύχην* O *ἢ τὴν Τύχην* MCC *οἱ παλαιοὶ* *G Iam. ap. W. *πάλιν οἱ* G ‖ 20. *εὐφυές* G Wyttenb. ap. W. *εὐθὺς* O

τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτ' αὐτόν, ὥσπερ οἱ τὴν Τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους ποτ' οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἑπομένους τε καὶ διὰ παντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ.

Cap. IV. *Τοὺς δέ γε τῇ Τύχῃ συνεπομένους ἅπαντας μὲν ἀργοὺς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς, ὀχουμένους δ' ἐπ' ἐλπίδων ἀεὶ καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας, ἐνίους μὲν ἐγγύς, ἐνίους δὲ πορρωτέρω, τινὰς δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους. Ἐν τούτοις ἅπασι*
6 *καὶ τὸν Κροῖσον ‖ ἐκεῖνον τὸν Λυδὸν ὄψει καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον, καὶ ἴσως θαυμάσεις τῷ μὲν τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσόν, τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς. Μετὰ τούτων δὲ καὶ Κῦρον θεάσῃ καὶ Πρίαμον καὶ Διονύσιον· ἀλλὰ τούτων αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεσταυρωμένον, ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροῖσον, αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις. Ὄψει δὲ καὶ Πρίαμον καθῃρημένον καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας, οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλον τὸν χορόν. εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοὶ καὶ ἑταῖραι καὶ πόρνοι καὶ προδόται φίλων, εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς καὶ τυμβωρύχοι καὶ ἅρπαγες· πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες.*

Cap. V. *Ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν πάντες μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται, οὐ θέουσι δ' οὐδὲ βοῶσιν*

5. *τῇ Τύχῃ συνεπ.* G Cob. X, 178 *τῆς τύχης* O ‖ 7. *ἐπ' ἐλπίδων* WK = V, 107, 13: *ἐποχούμενος τῷ αἵματι; ἐξ ἐλπίδ.* O ‖ 12. *χρυσόν* O *χρυσοῦ* MCC ‖ 14. *καὶ τούτων* WK ‖ 17. *καθῃρημένον* Wyttenb. Cob. IV, 120; X, 178 *καθειργμένον* O ‖ 20. *ὅλον τὸν χ.** *ὅλως* O

οὐδ' ἀλ‖λήλοις μάχονται· ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς 7 ὁ θεός, ἀμφ' αὐτὸν δ' ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηνται χώραν ἕκαστος, ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν, οὐκ ἀπολείποντες. Οἱ μὲν ἔγγιστα τῷ θεῷ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ ἰατροὶ καὶ ἀστρονόμοι καὶ γραμματικοί.

Τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος χορὸς ζῳγράφοι πλάσται γραμματισταὶ τέκτονές τε καὶ ἀρχιτέκτονες καὶ λιθογλύφοι καὶ μετ' αὐτοὺς δ' ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι, κατὰ μέρη μὲν οὕτω κεκόσμηνται, πάντα δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι κοινὸν τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πειθόμενοι. Θεάσῃ δὲ κἀνταῦθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, τετάρτην τινὰ τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς Τύχης. οὐ γὰρ ἀξιώμασι πολιτικοῖς οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς οὐδὲ πλούτῳ τους ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἴθισται κρίνειν· ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις πρωτεύοντας, ἑπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους τιμᾷ τε καὶ πρὸ ἄλλων ‖ ἄγει περὶ αὐτὸν ἔχων ἀεί. 8 Τοῦτον, οἶμαι, τὸν χορὸν νοήσας, ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις.

Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοὺς θεοὺς σέβομεν, οἷον ὕπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ. Τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων οὐκ ἔστιν ὅστις

3. ἀπολείποντες *W in adn. ἀπολιπόντες O ‖ 5. φιλ. καὶ ἰατροὶ O φιλ. τε καὶ WK ‖ 7. δεύτ. χορὸς O χορὸς om. WK ‖ 10. κεκόσμηνται Cod. Adelphi ap. G. πάντα δὲ O = infra p. 108, 19 πάντες GK ‖ 11. κοινόν G Iamot. κοινῷ O τετάρτην τινὰ * τετ. δέ τινα O ‖ 24. ἴσα καὶ τοὺς θεοὺς MCC ἴσα κ. τοῖς θεοῖς O

ἠμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ. οὐ μόνον γὰρ τῶν παρόντων πεφρόντικεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι σύμπλους ἐστὶ καὶ ναυαγούντων οὐκ ἀπολείπεται. Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδή ποτε πλέων τοῦ σκάφους ἀπολομένου ἐπὶ τὰς Συρακουσίων ἠόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθάρρησε θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν· ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν. Ἔπειτα παραγενόμενος εἰς τὸ Συρακουσίων γυμνάσιον καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθεγξάμενος·

Τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ' ἡμέραν
Τὴν νῦν σπανιστοῖς δέξεται δωρήμασι;

προσιόντας τέ τινας ἔσχεν αὐτῷ καὶ γνωρίζοντας, ὅστις
9 *εἴη, ‖ καὶ πάντων, ὧν ἐδεῖτο, μεταδιδόντας εὐθέως. Ὡς δ' εἰς Κυρήνην, αὐτοῦ τὴν πατρίδα, μέλλοντές τινες πλεῖν ἐπυνθάνοντο, μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλει, κελεύειν αὐτοὺς ἔφη ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει.*

Cap. VI. *Πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων καὶ πάντα πρὸς τὸν πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσεσι γενόμενοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξαψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι τῷ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχήν, οὐδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται. Καὶ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους καὶ τοὺς θηρατικοὺς κύνας πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες,*

11. *Τίς τὸν πλαν. κτἑ.* cf. Soph. Oed. Col. 3—4. Cob. IV, 2, 224, qui *πλανητήν* mavult ‖ 17. *κελ. αὐτοὺς* *

ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι. Καίτοι οὐκ αἰσχρὸν τὸν οἰκέτην μὲν ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ' ἂν ‖ προῖκά τις τὸν τοιοῦτον λάβοι. Μήποθ' ἑαυτοὺς 10
μόνους ἠτιμάκασιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην; Ὅταν γὰρ καὶ τἄλογα τῶν ζῴων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παιδεύωσι καὶ οἰκέτην ἀργὸν καὶ ἄτεχνον οὐδενὸς ἄξιον εἶναι νομίζωσιν, ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅτι βέλτιστον ᾖ, μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελῶσι μηδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκοντες, εὔδηλον ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν. Ὥστε τις ἐπιστὰς ἀνδρὶ τοιούτῳ προσηκόντως ἂν εἴποι πρὸς αὐτόν· Ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μέν σοι εὖ ἔχει καὶ τἀνδράποδα πάντα καὶ ἵπποι δὴ καὶ κύνες καὶ χωρία καὶ ὅσα κέκτησαι διάκειται καλῶς· αὐτὸν δὲ σὲ οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει. Καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης, ὁ μὲν χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους, ὁ δὲ ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς. τούτων μὲν γὰρ τὸν καρπὸν οὐκ ἀνθρώπους ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν, ἐκείνων δὲ τὰ χρήματα μηδὲν μὲν ὄφελος ‖ εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι δ' ὑπὸ 11
τῶν κολάκων, οἵτινες, ἐὰν οὕτως τύχῃ, πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπαντῶντες παρέρχονται μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. Ὅθεν οὐδ' ὁ ταῖς κρήναις τοὺς τοιούτους εἰκάσας ἄμουσός τις ἦν. καὶ γάρ τοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχωσιν ὕδωρ ἀνασυράμενοι προσουροῦσι. καὶ ἔστιν εὔ-

4. μήποθ' ἑαυτοὺς * ποτε αὐτοὺς O ‖ 19. ἐπὶ τῶν κρημνῶν O ἐπὶ κρημνῷ Laert. Diog. VI, 2 (60), pag. 147 Cob. τούτων μὲν — ἐκείνων δὲ * ἐκείνων τε — τούτων τε O

λογον τοὺς διὰ μηδὲν ἄλλ' ἢ τὰ χρήματα περιβλέπτους ἅμα τῷ στερηθῆναι τούτων εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων, ἃ διὰ ταῦτ' εἶχον, ἐστερῆσθαι. Τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς Τύχης ἐπαιρόμενοι;

Cap. VII. Τοιοῦτοι δέ τινές εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σπάνει τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἐπὶ τὸ γένος ἥκουσιν, οὐδὲ τοσοῦτον γιγνώσκοντες, ὅτι ἄρ' ἡ εὐγένεια αὕτη, ἐφ' ᾗ σεμνύνονται, τοῖς κατὰ πόλιν
12 νομίσμασιν ‖ ἔοικεν, ἃ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύονται, παρ' ἄλλοις ἐστὶ κίβδηλα.

[Οὐδ' ηὑγένειά σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα;
Καλὸς τὸ μὴ ἔχειν· τὸ γένος οὐκ ἔβοσκέ με.]

Καλὸς οὖν, ᾗ φησιν ὁ Πλάτων, θησαυρὸς αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί, κάλλιον δ' ἀντιθεῖναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθενέλου λόγον·

Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.

Ταύτην γὰρ μόνην ἔχοιμεν ἄν, εἰ δή τίς ἐστιν εὐγενείας χρεία, ὡς πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι. ὡς εἴ γε καταπολὺ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστιν αἴσθησις, αἰσχύνη δ' ἡμῖν αὐτοῖς τοσῷδε μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γένος περιφανέστερον. Οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς, παντάπασιν ἄσημοι τῷ γένει, τοῦτο γοῦν

8. σπάνει Cob. IV, 178 σπάνισι O σπανίᾳ W in notis ‖ 9. ὅτι ἄρα ἡ K ἡ ἄρα εὐγ O ἄρα inclusit G num forte ὅτι ἡ μιαρὰ εὐγένεια? * ‖ 13. Versus Eurip. Phoen. 400 et 405 inclusi * 'Iamot. aliique post κίβδηλα addere volunt ὅθεν καλῶς εἴρηνται' W in notis ‖ 18. ἡμεῖς τοι O = Il. Δ 405 ἡμεῖς τῶν WK ‖ 20. ὡς πρὸς * τοῦ ζήλου Kö ‖ 24. περιφανέστερον *G

*αὐτὸ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γιγνώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς,
ὁποῖοί τινές εἰσιν· ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον
τοῦ γένους οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ‖ ἄλλ'* 13
*ἢ περιφανέστερον οὗτοι δυστυχοῦσι; καὶ μέν γε καὶ
καταγιγνώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γένους. ὥστ'
εἰ καί τις ἠλίθιος ὢν ὑπομιμνήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ
γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνει.
οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπι-
τυχόντας ἀνθρώπους τοῖς ἐκ γένους λαμπροῦ· ἀλλὰ
τοὺς μέν, κἂν μέτριοί τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα τῇ
δυσγενείᾳ τῆς ἐνδείας τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες, τοὺς δ',
εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, οὐδέπω θαυμά-
ζομεν, ἐὰν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πολὺ διαφέρωσιν.
Ὥστ' εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει προσίτω, δι' ἥν,
κἂν εὐγενὴς ᾖ, τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανεῖται, κἂν
μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει μι-
μησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὀνει-
διζόμενος ἐπὶ τῷ γένει ‘Ἀλλ' ἐγὼ τοῖς ἀπ' ἐμαυτοῦ’
ἔφη ‘τοῦ γένους ἄρξω, καὶ τὸ μὲν ἐμὸν γένος ἀπ'
ἐμοῦ ἄρξεται, τὸ δὲ σὸν εἰς σὲ τελευτήσει.’ Ὁρᾷς,
ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμά‖-
ζεσθαί τε καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρος ἦν* 14
*τὸ γένος. Οὗτός ποτε πρός τινος ὀνειδιζόμενος ὅτι
βάρβαρος εἴη καὶ Σκύθης ‘Ἐμοὶ μέν’ ἔφη ‘ἡ πατρὶς
ὄνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι’ πάνυ καλῶς ἐπιπλήξας τῷ
μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυ-
νομένῳ. Εἰ γὰρ ἐπιστήσειας τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν,*

1. *αὐτὸ κερδ.* O *αὐτοὶ κερδ.* WK ‖ 18. *τοῖς ἀπ' ἐμαυτοῦ* ChKW *τοῖς μετ' αὐτὸν* O ‖ 19. *τὸ μὲν ἐμὸν* O *μὲν* om. WK *γένος ἀπ' ἐμοῦ* * *ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος* O ‖ 24. *ἐμοὶ μὲν ἔφη* * *ἔφη* om. O ‖ 27. *ἐπιστήσειας* * *ἐπιστήσαις* O

οὐ διὰ τὰς πόλεις εὕροις ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνομένους, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοὐναντίον διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας. Τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' αὖ Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἄρατόν τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν ἄχρι πόρρω τοὔνομα πεφοίτηκεν οὐ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν, [λεπτόγεως γάρ] ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἳ πλεῖστοί τε καὶ ἄριστοι γενόμενοι μετέδοσάν τι καὶ τῇ πατρίδι τοῦ σφετέρου κλέους. Μάθοις δ' ἂν ἐναργέστατα τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον ἢ τὸν Κλέωνα λογίσαιο τοσοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κερ||-
15 δήσαντας, ὅσον ἄν τις εἰς περιφάνειαν κακῶν ἐπικτήσαιτο.

Ἦν ὅτε σύας βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον

ὁ Πίνδαρός φησί. καὶ πάλιν ὁ αὐτός·

Εἰ ἐκφεύγομεν βοιωτίαν
Σῦν.

ἀξιῶν ὅλου σχεδὸν ἔθνους τὸν ἐπ' ἀμαθείᾳ ψόγον ἀπολύεσθαι διὰ τὴν ἑαυτοῦ μουσικήν.

Cap. VIII. Ἐπαινέσειε δ' ἄν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι. τέχνης γὰρ ἁπάσης κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης, ἡνίχ' ὡραιότατα

4. τίς γὰρ ἂν ἦν Cob. X, 178 ἂν om. O || 5. τίς δ' αὖ * τίς δ' ἂν O Cob || 6. ἄχρι * μέχρι O || 8. [λεπτόγεως γάρ] expungendum videtur || 16. Πίνδαρος· ἐν τοῖς διθυράμβοις cf. Bergk. Poet. lyr. IV, 400 frgm. 83; Strabo VII, 321 — τὸ Βοιώτιον Bergk || 17. cf. Pindar. Ol. VI, 152; Bergk. l. l. || 20. ἀπολούεσθαι διὰ G || 21. ἐπαινέσειε δ' ἂν MCC Cob. X, 178 || 23. τέχνης γὰρ *G

φαίνεται τὰ σώματα, πολλοῖς συνέβη περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγενημένοις ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἶθ' ὕστερον, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος, λέγειν·

Εἴθ' ὤφελεν τὸ κάλλος, ὅ με διώλεσε,
Κακῶς ὀλέσθαι. ‖

Τηνικαῦτα δ' αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται 16
σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου. εἶτα καὶ τῷ γήρᾳ λοιδοροῦνται, δέον ἑαυτοῖς, καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα·

Οὐ γὰρ ἀσφαλὲς
Περαιτέρω τὸ κάλλος ἢ μέσον λαβεῖν.

Ἄμεινον οὖν ἐστιν ἐγνωκότας τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν τοῖς ἠρινοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαν ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν ἐπαινεῖν τὴν Λεσβίαν λέγουσαν·

Ὁ μὲν γὰρ καλὸς ὅσον ἰδεῖν πέλεται,
Ὁ δὲ κἀγαθὸς αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται,

πείθεσθαί τε καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένῳ, τὸ δὲ γῆρας, καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεόμενον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτηδείας καὶ μυρίων ἄλλων, πα-

1. *φαίνεται* O *φαίνηται* WK ‖ 8. *λοιδοροῦνται* G Iamot. W K *λοιδοροῦντας* O ‖ 10. Versus Eurip. restitui ex rec. Dindorf. Poet. Scen. Gr. III, 363, Nr. 921 *οὐ γὰρ ἀφελὲς εἶναι* AB *ὄφελος* Ch *ἀσφαλὲς* GKö *οὐ γὰρ ἐστὶν ἀσφαλὲς* Valck. W K *οὐ γὰρ ἀσφαλὲς* Nauck ‖ 11. *μέσον* * Nauck *μέσῳ* O *μέσως* Valck ‖ 14. *ἐπαινεῖν τὴν Λ.* * *τὲ καὶ τὴν* O *τὲ τὴν* WK ‖ 15. De hoc Sapphus fragmento vid. Bergk. Poet. lyr. III, 910 frgm. 101, qui versus ita scripsit:

Ὁ μὲν γὰρ κάλος, ὅσσον ἴδην, πέλεται (ἄγαθος)
ὁ δὲ κἄγαθος αὔτικα καὶ κάλος ἔσσεται. ‖

17. *πείθεσθαί τε καὶ* * *δὲ καὶ* O

ρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτό, καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα. Μοχθηρὸν γὰρ τὸ

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. ‖

17 Πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον ἀνασκήτου νέου κάλλος; ἆρά γ' εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ ἂν ἀστόχως τις ἐπιφωνήσειε τοῖς τοιούτοις·

Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
[ἢ]
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε.

Καὶ γὰρ ὁ Νιρεὺς

κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην.

καὶ διὰ τοῦθ' ἅπαξ αὐτοῦ μόνου ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ πρὸς ἐπίδειξιν, ἐμοὶ δοκεῖν, τῆς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρησίμων. Οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, ἥ τινες τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον. ὁ μὲν γὰρ ἐλευθέριός τε καὶ ἔνδοξος καὶ βέβαιος χρηματισμὸς ἀπὸ τέχνης γίγνεσθαι πέφυκεν· ὁ δ' ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους αἰσχρός ἐστι καὶ διὰ παντὸς ἐπονείδιστος. Χρὴ τοίνυν τὸν νέον
18 πειθόμενον τῷ παλαιῷ ‖ παραγγέλματι τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν

4. ἀνασκήτου νέου * W in not. ἀνάσκητον O ‖ 5. οὐκ ἂν ἀστόχως * Pr. XXX ‖ 7. Primus versus est Iliad. E 429; alter Z 490. Nos particulam ἢ interposuimus; Ch. addidit καί; Kö καὶ πάλιν ‖ 11. κάλλιστος ἀνήρ * = Il. B 671 μὲν ἀνήρ O ‖ 14. ἐμοὶ δοκεῖν * coll. Gal. I, 83 Hlmr. ἐμοὶ μὲν δοκεῖν ἐμοὶ δοκεῖ O ‖ 17. ἥ τινες * (ut antea p. 110, 15 ἥ φησιν ὁ Πλάτων) εἴ τινες O

ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιοῦτον εἶναι καὶ τὴν ψυχήν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν· εἰ δ' αἰσχρὸς αὑτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἵν' ἔχῃ λέγειν τὸ Ὁμηρικόν·

Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει, οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν· ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν,
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

Ἐξ ἁπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις ἐναργῶς φαίνεται μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι μήτ' ἐπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντα καταφρονητέον τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα. Κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογένους, οἷον ἀγαθόν τινα ἐπῳδόν. Ὃς ἑστιώμενος παρά τινι τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων ‖ ἀκριβῶς προνε- 19
νοημένῳ μόνου δ' ἑαυτοῦ παντάπασιν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πτύσων, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας εἰς οὐδὲν μὲν τῶν πέριξ ἔπτυσεν, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας. ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος οὐδὲν ἔφησεν ὁρᾶν οὕτως ἠμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν ὡς ἐκεῖνον. τοὺς γὰρ τοίχους ἅπαντας ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι, τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας, ἅπαντα τὰ σκεύη λαμπρὰ καὶ καθαρά, καὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τὰς

1. τοιοῦτον εἶναι * τοιαύτην O ‖ 6. μὲν γάρ τ' εἶδος WK Od. ϑ 169 sq. ἄλλος δ' αὖτ' εἶδος O ‖ 14. καταφρονητέον * καταφρονῆσαι O Pr. XXXII

κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι, μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾶν ἠμελημένον· εἰθίσθαι δ' ἅπασιν ἀνθρώποις εἰς τοὺς ἀτιμοτάτους τῶν παρόντων τόπων ἀποπτύειν. Μὴ τοίνυν ἐάσῃς, ὦ μειράκιον, ἄξιον τοῦ προσπτύεσθαι γενέσθαι σεαυτόν, μηδ' ἐὰν ἅπαντά σοι τἆλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ. σπάνιον μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὡς εὐγενῆ τε καὶ πλού-
20 σιον ‖ εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν· εἰ δ' ἄρα καὶ συνέλθοι ποτέ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτὸν κατάπτυστον εἶναι.

Cap. IX. Ἄγετ' οὖν, ὦ παῖδες, ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκόατε λόγων, ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὁρμᾶσθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενός ποτε ματαιοτεχνίαν ἢ κακοτεχνίαν διδάξηται, γιγνώσκοντες, ὡς ὁπόσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἔστι τὸ τέλος βιωφελές, ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμᾶς καὶ πάνυ πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη, οἷον τό τε πεταυρίζειν [καὶ βαδίζεν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν] ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον, οἷα τά τε Μυρμηκίδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου. Τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑποπτεύω, μή ποτ' ἄρα τοῦτο καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελόμενον καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον καὶ δημοσίᾳ παρὰ τοῖς πατράσι τετιμημένον ἡμερησίοις ἀργυρίου δόσεσιν [καὶ]
21 ὅλως ἴσα τοῖς ἀρι‖στεῦσιν [τετιμημένον], ἐξαπατήσῃ

10. αὐτὸν κ. * ἑαυτὸν κ. O ‖ 12. ἀκηκόατε * ἀκηκοότες O ὁρμᾶσθε * ὥρμησθε O ‖ 14. ἢ κακοτεχνίαν O praeter K γιγνώσκοντες * ‖ 18. πεταυρίζειν * Pr. LIX πετταυριστεῖν ChG πεττευριπτεῖν O ‖ 19. σκοτούμενον ChGWK σκοπούμενον ABKö ‖ 23. καὶ τὴν * ‖ 25. [καὶ] ante ὅλως sicut etiam alterum [τετιμημένον] eici velim *

τινὰ τῶν νέων ὡς προκριθῆναί τινος τέχνης. Ὅθεν ἄμεινον προδιασκέψασθαι περὶ αὐτοῦ· εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστιν ἀπρόσκεπτος.

Τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις, τοῖς μὲν καθ' ὅσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθ' ὅσον θνητόν. Βέλτιον οὖν ἐστι τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον ἐπιμελήσασθαι παιδείας, ἧς τυχόντες μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν, ἀποτυχόντες δ' οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀλογίστων ζῴων ἐλαττούμενοι. Σώματος δ' ἄσκησις ἀθλητική, ἀποτυγχανομένη μὲν αἰσχίστη, ἐπιτυγχανομένη δὲ τῶν ἀλόγων ζῴων οὐδέπω κρείττων. Τίς γὰρ λεόντων ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτερος; τίς δ' ὠκύτερος λαγωοῦ; τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινουμένους, οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιω||θέντας τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν 22 *ἢ δίσκον ἔρριψαν ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ἀσκληπιός γέ τοι καὶ Διόνυσος εἴτ' ἄνθρωποι πρότερον ἤστην εἴτ' ἀρχῆθεν θεοί, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικήν, ὁ δ' ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν. Εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι, καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας ὧδ' εἶπεν·*

Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.

10. *ἀλογίστων* MCC *ἀργήστων* O *ἀχρήστων* K || 16. *οὕτω καὶ* * *ὡς καὶ* O; prius *ὡς* post *οἶδεν* includi iubet Cob. X, 178 *ἀξιωθέντας* * *ἀξιωθῆναι* O || 28. Secundus versus (Herod. I, c. 65) ap. K. male excidit

Δίζω, ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε.

Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν οὐ τὰ μέτρια. τὸν γοῦν φονέα βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ διεκώλυσεν εἰπών·

23 *Μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ.* ‖

Cap. X. *Λέγε δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προσαγορεύσεις. Ἀλλ' οὐκ ἐρεῖς, ὅτι μηδὲν ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μή τι τοῦ μάρτυρος, ὡς οὐκ ἀξιόχρεω, κατέγνωκας· ἐμφαίνειν γὰρ ἔοικάς τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχειρίζῃ. Καίτοι οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψειας αὐτὸν ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων καὶ τούτοις τοῖς ἰατρικωτάτοις οὔτ' ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· ἤδη δὲ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μὲν τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρῄζων τῷ σκυτοτόμῳ. Πῶς ἂν οὖν, ἔνθα περὶ πρωτείων ὁ ἀγών ἐστι, σαυτῷ διδῷς τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν; Παρίημι γὰρ τό γε νῦν εἶναι μεμνῆσθαι τῶν θεῶν. Ἄκουσον οὖν, ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν·*

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα
Οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους, ‖
24 *Οἳ πρῶτα μὲν ζῆν οὔτε μανθάνουσιν εὖ*

8. *ὅτι μηδὲν** W in not. *μηδ'* O ‖ 13. *ἐπιτρέψειας * αὐτὸν * αὐτὸν* AB *σαυτὸν* ChGKöK ‖ 14. *τούτοις τοῖς* K *τούτων τοῖς* O *οὔτ' ἂν* O *οὐδ' ἂν* ChK ‖ 18. *σαυτῷ διδῷς* * ‖ 23. De versibus Eurip. vide Athen. X, p. 413 C; Dindorf. Poet. Scen. III, 308, Nr. 284 ‖ 25. *πρῶτα μὲν ζῆν* AthG *οἳ πρῶτον οἰκεῖν* O *οὐδὲ μάνουσιν εὖ* AB *μανθάνουσι* ChGWKöK

Οὔτ' ἂν δύναιντο· — πῶς γὰρ ὅστις ἔστ' ἀνὴρ
Γνάθου τε δοῦλος νηδύος θ' ἡττημένος
Κτήσαιτ' ἂν ὄλβον εἰς ὑπεκτροφὴν πάτρας —
Οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις
Οἷοί τ'· ἔθη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς τἀμήχανα.

Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν, εἴ περ ἐθέλεις, ἅ φησι·

Τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνήρ,
Ἢ δίσκον ἄρας ἢ γνάθον πλήξας καλῶς,
Πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών;

Εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν, ἅ φησι·

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ
Θέοντες ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας; ‖
Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας
Στάς.

Πότερον οὖν Εὐριπίδου μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψωμεν τὴν κρίσιν; Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἁπάντων ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὡμολόγηται φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις ἐπῄνεσεν αὐτό· πρῶτον μὲν τοῦ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ λέγοντος· ʽΔιαθέσιος ἀθλη-

1. *οὔτ' ἂν* ChGKö *οὐδ' ἂν δύναιντο* K *ὅταν δύν.* AB ‖ 3. *εἰς ὑπεκτροφὴν πάτρας* O *πατρὸς* GK *εἰς ὑπερβολὴν πατρὸς* Ath ‖ 4. *παίνεσθαι* AB *κἀξυπηρετεῖν* O *καὶ ξυνηρετεῖν* Ath ‖ 6. *μεταλλάσσουσιν* O *διαλάσσ.* Ath *εἰς τἀμήχανα* Ath *τἀμήχανον* O ‖ 10. *πλήξας* O *παίσας* Ath MCC ‖ 15. *ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ* O *ἢ δίχ' ἀσπίδων* Ath ‖ 16. *θέοντες* O *θείνοντες* Ath ‖ 17. *πέλας στὰς* AB Ath ‖ 20. *ἐπιτρέψωμεν* * ‖ 24. Verba Hippocratis restitui ex Gal. V, 820: *ὡδί πως λέγων· ʽδιαθέσιος ἀθλη-*

τικῆς οὐ φύσει ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων.' ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. Ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρος οὐκ ἠβουλόμην κρίνεσθαι· ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός· ὅμως δ' ἐπειδή τινες ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν, ἀφέντες αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην κἀν τούτοις προχειρίζεσθαι τοὺς μάρτυρας, ἵν', ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι, γιγνώσκωσιν.

26 Ὅθεν δὴ τὸ τῆς Φρύνης εὔκαιρον ἤδη μοι ‖ διηγήσασθαι. αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ, παιδιᾶς τοιαύτης γενομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις, ἃ βούλοιτο, θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος ἀρυσαμένας ταῖς χερσὶ προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτῷ τῷ προσώπῳ καὶ μετὰ τοῦτο εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ, καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἔπραξε· ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἁπάσαις σπίλου τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη καὶ ἦν ὁμοιοτάτας ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις· αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη· μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλή, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη.

Ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθέν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαί-

τικῆς οὐ φύσει ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων' διάθεσις ἀθλητικὴ O = Gal. IV, 752. XV, 397 ‖ 11. ὅθεν δὴ * δὲ O καὶ Ch εὔκαιρον ChKöWK ἄκαιρον AB ‖ 20. ὁμοιοτάτας ChGWKöK ὁμοιότητα AB

νοιτ' ἔχειν χρήσιμον ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν.

Cap. XI. *Ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει τῶν μὲν περὶ ‖ ψυχὴν ὄντων, τῶν δὲ περὶ σῶμα, τῶν δ' ἐκτός,* 27 *καὶ παρὰ ταῦτ' οὐδενὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ἐπινοουμένου* . . . .

Ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, εὔδηλον παντί. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκουσι· τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικὴν αὐτὴν ἐπίστασθαι. Σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἔχουσι κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένην ἀλλ' ἄνουν ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζῴοις. Ἴσως δ' ἂν ἀμφισβητήσειαν, ὡς τῶν περὶ τὸ σῶμά τινος ἀγαθῶν ἐπήβολοι. Πότερον οὖν τῆς τιμιωτάτης ὑγιείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἂν εὕροις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴ περ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν εἰπόντι· ‘Τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν σφαλερὰν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι.’ καὶ δὴ καὶ τὸ ‘Ἄσκησις μὲν ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων’ Ἱπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται πρὸς ἁπάντων. ‖ Οἱ δὲ τού- 28 *ναντίον ἐπιτηδεύουσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι καὶ ὅλως τῶν τοῦ παλαιοῦ λόγων, ὡς κορυβαντιῶντες, κατεγνωκότες. Ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν δίαιταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε· ‘Πόνοι σιτία ποτὰ ὕπνοι ἀφροδίσια πάντα μέτρια.’*

4. *ὄντων* G (cod. Adelphi) WK ‖ 14. *ἂν ἀμφισβ.* * Pr. XXX ‖ 19. *τὴν ἐπ' ἄκρον* om. *καὶ* * G = Gal. V, 820 et Hippocr. Aphorism. I, 3 ‖ 20. *καὶ δὴ καὶ τὸ* * *καὶ οτι* O ‖ 24. *τῶν — λόγων* * ‖ 26. *σιτία* Corn WK. Iw. Mueller *περὶ ἐθῶν* p. 17, 5 *σῖτα* O vid. Kö. p. 54

Οἱ δὲ τὰ γυμνάσια πέρα τοῦ προσήκοντος ἑκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ, πολλάκις ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν, ὡς προσηκόντως ἄν τιν' ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν·

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτεν.

Ἀνάλογον τοίνυν τούτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔχει ἀμετρία. ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τῶν ἔργων ἥκουσιν ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηνικαῦθ' οὗτοι διανίστανται τῶν ὕπνων, ὥστ' ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν ὑῶν διαγωγῇ· πλήν γ' ὅσον αἱ μὲν ὕες οὐχ
29 ὑπερπονοῦσιν οὐδὲ ‖ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οἱ δὲ καὶ ταῦτα πάσχουσι καὶ ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται.

Ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης πρὸς οἷς εἶπον ἔμπροσθεν, ἔτι καὶ ταῦτά φησι· 'Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν ἢ κενοῦν ἢ θερμαίνειν ἢ ψύχειν ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν σφαλερόν.' 'πᾶν γάρ' φησί, 'τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον.'

Οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαΐουσιν οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα καλῶς εἰπόντος ἐκείνου παραβαίνουσιν, ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπεναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσιν. Καὶ διὰ τοῦτ' ἂν ἔγωγε φαίην ἄσκησιν οὐχ ὑγιείας ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. Τοῦτο δ' οἶμαι καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν,

1. πέρα τοῦ προσήκ. K παρὰ τοῦ πρ. O ‖ 5. 6. Versus Iliad. sunt Ω 677 et 678. 'Tertium ad illudendos athletas paullo immutavit Gal.' Kö p. 57 ‖ 9. ἀμετρία * ἀσυμμετρία Cob. IV, 134; X, 178. συμμετρία O ‖ 16. πρὸς οἷς εἶπον * εἶπεν O ‖ 17. τὸ κατὰ πολὺ κτέ. est locus Hippocr. Aphor. II, 51

ἐπειδὰν λέγῃ ‘Διαθέσιος ἀθλητικῆς οὐ φύσει ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων.’ Οὐ γὰρ μόνον τοῦ κατὰ φύσιν ἐστερῆσθαι τὸ ἐπιτήδευμα δι’ ὧν εἶπεν, ἐδήλωσεν, ἀλλ’ οὐδ’ ἕξιν ὠνόμασε τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀφαιρούμενος καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῶν, ᾗ προσαγορεύουσιν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας. ἡ μὲν γὰρ ἕξις ἔμμονός ‖ τις καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις, ἡ δὲ τῶν 30 ἀθλητῶν ἐπ’ ἄκρον εὐεξία σφαλερά τε καὶ εὐμετάπτωτος. Οὔτε γὰρ πρόσθεσιν ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μένειν ἐπὶ ταὐτοῦ μηδ’ ἀτρεμεῖν λοιπὴν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁδόν. Οὕτως μὲν ἀθλοῦσιν αὐτοῖς διάκειται τὸ σῶμα, καταλύσασι δὲ πολὺ δή τι χεῖρον. Ἔνιοι μὲν γὰρ μετ’ ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν, ἔνιοι δ’ ἐπὶ πλέον ἥκουσιν ἡλικίας, ἀλλ’ οὐδ’ αὐτοὶ γηρῶσιν οὐδὲ κἂν ἐφίκωνταί ποτ’ εἰς τοῦτο, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται Λιτῶν.

[Χωλοί τε ῥυσοί τε παραβλῶπές τ’ ὀφθαλμώ]
[ἀποτελούμενοι].

Ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων ἑτοίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης διαλύεται βλάβης οὔτε σεισμὸν οὔτ’ ἄλλην τινὰ βαρυτέραν δυνάμενα φέρειν περίστασιν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ ταῖς κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς ἕτοι‖μα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς τυχού- 31 σαις προφάσεσιν. Οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιορωρυγ-

5. *τὴν προσηγορίαν αὐτῶν* * *τῆς -ρίας* O ‖ 10. *καὶ διὰ τὸ μηδ’* * Pr. XXX *καὶ τῷ μὴ δ.* O ‖ 17. Versum Homeri (Il. *I* 503) tamquam librarii additamentum inclusi. Item participia [*ἀποτελούμενοι* ABCh vel *ἀποστερούμενοι* GKö] a Galeno aliena sunt ‖ 21. *βαρυτέραν* * Versiones: ‘graviorem’ insultum *τραχυτέραν* G *βραχυτέραν* O ‖ 25. *περιορωρυγμένοι* Cob. X, 178 Pr. XXIX *περιωρυγμένοι* O

μένοι πολλάκις, ὅθ' ἡ δύναμις οὐκέτ' ἀντέχει, πληροῦνται ῥευμάτων, οἱ δ' ὀδόντες, ἅτε διασεσεισμένοι πολλάκις, ἐπιλειπούσης ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἑτοίμως ἐκπίπτουσι· τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων ἀσθενῆ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίγνεται, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ σπάσμα ῥᾳδίως κινεῖται. Σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα φανερόν, ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν ἀθλητῶν. Ὥστ' εἰκότως ἄν τις εἴποι εὐφυῶς οὕτως ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων ⟨ἀπὸ τοῦ ἀθλίου⟩ ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν προσηγορίαν τῶν ἀθλίων ἐσχηκότων ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς, τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμένων.

Cap. XII. *Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, τῆς ὑγιείας, ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοιπά. Τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ⟨οὐκ⟩ ὠφελεῖσθαί τι πρὸς*
32 *τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν· ‖ ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ὑπερπιάναντές τε καὶ διασάξαντες αἵματί τε καὶ σαρξίν, εἰς τοὐναντίον ἤγαγον. Ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυσειδῆ κατέστησαν καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων.*

Ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τι τελέως ἀποκλάσωσιν ἢ διαστρέψωσιν ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ', οἶμαι, τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐτῶν

1. *ὅθ' ἡ* O *ὅτ' ἡ* KW ‖ 9. *εὐφυῶς* ChGKöWK *εὐγενῶς* AB *οὕτως ὀνομάζ.* * ‖ 10. ⟨*ἀπὸ τοῦ ἀθλίου*⟩ GHaupt ‖ 17. *μὴ μόνον* ⟨*οὐκ*⟩ * Pr. XXXI ‖ 20. *διασάξαντες* O *διαυξήσαντες* Cod. Adelph. ap. G ‖ 25. *τι* om. A

ἀποτελούμενον κάλλος ἐναργῶς ὁρᾶται. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν εἰς κάλλος εὐτύχηται, καταλύσασι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοῦ σώματος αἰσθητηρίων προσαπόλλυται καὶ πάνθ', ὡς ἔφην, τὰ μέλη διαστρεφόμενα παντοίας ἀμορφίας αἴτια γίγνεται.

Cap. XIII. *Ἀλλ' ἴσως τῶν εἰρημένων μὲν οὐδενός, ἰσχύος δ' ἀντιποιήσονται· τοῦτο γάρ, εὖ οἶδ' ὅτι, φήσουσιν ἰσχυρότατοι πάντων εἶναι. Ποίας, ὦ πρὸς θεῶν, ἰσχύος καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ ‖* 33 *μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν ἢ θερίζειν ἢ ἀροῦν ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ γεωργίαν δύνανται. Ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; Τὸν Εὐριπίδην αὖθίς μοι κάλει, ὅστις αὐτοὺς ὑμνήσει λέγων·*

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες;

τῷ γὰρ ὄντι

Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Ἀλλὰ πρὸς κρύος καὶ θάλπος ἰσχυροί, αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέους ζηλωταί, ὡς ἑνὶ καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρματι, ὡς ἀνυπόδετοι διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμευνεῖν; Ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις τῶν νεογνῶν παίδων εἰσὶν ἀσθενέστεροι. Ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δή που ὅτι τοὺς σκυτοτόμους ἢ τοὺς τέ-

1. ὁρᾶται * ‖ 6. *μὲν οὐδενὸς* * e coni. Willeti p. 125 ‖ 7. *ἰσχύος δ'* O praeter AB *εὖ οἶδ' ὅτι* * Corn *εὖ οἶδ' ὃν* AB *εὖ οἶδ' ἓν* ChGKöWK ‖ 8. *ἰσχυρότατοι* * ‖ 11. *ἢ ἀροῦν ἤ τι τῶν ἄλλων* O praeter AB quae exhibent *παροῦντι τῶν ἄλλων* ‖ 23. *νεογνῶν παίδων* O *παῖδες* AB ‖ 24. *ἐπιδείξωνται* AB ‖ 25. *ὅτι ἐπὶ τῷ τοὺς* O [*ἐπὶ τῷ*] incluserunt GWK *τοὺς* ante *σκυτοτ.* addidi *

κτονας ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδίῳ;

[τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦ-
34 *σιν· ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ ‖ τοῖς ὄρτυξι καὶ τοῖς πέρδιξιν ὑπάρχει, καὶ εἴ περ ἐπὶ τούτῳ μέγα χρὴ φρονεῖν, ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι.]*

Ἀλλὰ νὴ Δία τῶν ἱερουργημένων ἕνα ταύρων ἀναθέμενος τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον. Ὢ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μηδὲ τοῦτο γιγνώσκειν, ὅτι πρὸ βραχέος τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα, τοῦ ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζῴου καὶ πολλῷ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων ἦγε καὶ θεῖν ἠδύνατο βαστάζουσα· ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία παραπλησίως τῇ Μίλωνος. Ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τἀνδρός, ὅπως ἦν ἀνόητος, ὅς γε θεασάμενός ποτε νεανίσκον σχίζοντα κατὰ μῆκος ξύλον ἐνθέσει σφηνῶν ἐκεῖνον μὲν ἀπέστησε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐτόλμησε διασπᾶν αὐτό· κἄπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας διέστησε μὲν ἑκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου, τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε τὸ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διαστῆσαι μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς οὐκ ἔφθασε κομί-
35 *σασθαι ‖ τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀλλήλοις καταλειφθεῖσαι, συνετρίβησαν μὲν αὗται πρῶται, θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλωνι κατέστησαν αἴτιαι. Πάνυ γοῦν ὤνησεν αὐτὸν εἰς τὸ*

10. *πρὸ βραχέος τὸ* GWK *πρὸ βραχέος τὸ βραχὺ τὸ* AB *πρὸ βρ. τὸ βαρὺ τὸ* Ch Kö ‖ 16. *ξύλον* * Volkmann Observatt. miscel. Strabo VI, 263. *ξύλα* O Hartung: Ind. philol. V, 392 ‖ 17. *ἀπέστησε* O *ἀπώθησε* K ‖ 18. *αὐτὸ* O ‖ 20. *πληρώσας* O *δηλώσας* Volkm.; contra eum Hartung l. l.

μηδὲν παθεῖν ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθείς· ἢ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν ἄν, ἡνίκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἐπολέμουν, ἡ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία πρῶτον μὲν ὑποκριναμένου καλῶς τὸν χρησμόν, εἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν;

[Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας
Νικᾷ, σὺν ὄχλῳ δ' ἀμαθία πλεῖστον κακόν.]

Ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις, εὖ οἶδ' ὅτι, σαφὲς ἤδη γέγονεν· ὅτι δὲ καὶ ἐν οἷς ἀσκοῦσιν, οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μάθοιτ' ἄν, εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τις ἐντείνας ἔπεσι διεσκεύασεν. ‖ ἔστι δ' οὗτος· 36

Εἰ Διὸς γνώμῃ πᾶσι τοῖς ζῴοις ὁμόνοια καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον, ὡς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα μὴ μόνον ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζῴοις εἰς τὸ στάδιον ἥκειν, οὐδ' ἕν' ἂν ἄνθρωπον οἶμαι στεφθήσεσθαι. Ἐν μὲν γὰρ δολιχῷ ὑπέρτατος, φησίν, ὁ ἵππος ἔσται· | τὸ στάδιον δὲ λαγωὸς ἀποίσεται· ἐν δὲ διαύλῳ | δορκὰς ἀριστεύσει· μερόπων δ' ἐναρίθμιος οὐδεὶς | ἐν ποσίν. Ὦ κοῦφοι ἀσκήτορες, ἄθλιοι ἄνδρες. |

7. 8. Versus Eurip. Antiop. huc non pertinent. *τὰς πολλὰς χέρας* Valck. Dind. Poet. Scen. III, 305, Nr. 220. *σὺν ὄχλῳ* Dind. *σὺν ὅπλοις* O *πλεῖστον* Dind. *πλέον* Stob. flor. 54, 5 *χεῖρον ἢ* O ‖ 11. *ἐν οἷς* * *ἐν ἑαυτοῖς οἷς* O *ἐν αὐτοῖς οἷς* G Kö ‖ 15. Sequentes versus, quos Galenus, ut solet, e memoria, non ad verbum adscripsit, in metricam formam redigere conati sunt Charterius et Thom. Gatakerus in Adv. Misc. Posth. c. III, p. 420 apud Willetum p. 133. Nuperrime M. Haupt: Hermes IV, 27 et Cob. Mnemos. IV, 352 et X, 178 ‖ 19. *ἥκειν* Haupt Volkm. *ἥκειν ἓν* O ‖ 20. *ὑπέρτατα, φησὶν ὁ ἵππος ἔσται* AB *ὑπέρτατος* Ch G Kö K ‖ 23. *ἀσκήτορες* Haupt Volkm Cob *ἀσκητῆρες* O

Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τις ἐλέφαντος ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη. Οἶμαι δ' ὅτι καὶ ταῦρος πυγμῇ στεφθήσεται. καὶ ὄνος, φησί, λὰξ ποδί, εἰ βούλεται, ἐρίσας αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσεται. | Αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρῳ γράψεται ὄνος, | ὅτι παγκράτιον ἐνίκησέ ποτ' ἄνδρας. | εἰκοστὴ δὲ καὶ πρώτη Ὀλυμπιὰς ἦν, ὅτ' ἐνίκα | ὀγκητής. ‖

37 *Πάνυ χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὖσαν ἀσκημάτων. καίτοι γ', εἰ μηδὲν ἰσχύϊ πρωτεύουσι τῶν ζῴων οἱ ἀθληταί, τίνος ἂν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν;*

Cap. XIV. *Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης [αὐτῆς] αὐτοῖς μέτεστιν οὔτ' ἀθλοῦσιν οὔτε καταλύσασιν, εἴ γε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσίν, οὐ γυμναζόμενοι μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες· ἡνίκα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίγνονται. Τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ χρήματα πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα σεμνύνονται; καὶ μὴν ἔστιν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν· οὐδ' ἂν εὕροις ἀθλητὴν οὐδένα πλουσιώτερον ἑνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου.*
38 *ἔστι δ' οὐδ' αὐτὸ ‖ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει, ὅπερ οὔτε τοῖς διοι-*

3. *λὰξ ποδὶ* Haupt Volkm = Iliad. *K* 158 ‖ 5. *γράψεται* cf. Bergk. Mus. Rhen. 36, 96 ‖ 14. [*αὐτῆς*] ante *αὐτοῖς* eici velim * ‖ 15. *οὔτ' ἀθλοῦσιν* * ‖ 24. *οὐδένα* * *οὐδενὸς* O

κοῦσι τὰ τῶν πλουσίων οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. Καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμάτων οὗτοι μάλιστα, ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις ἀφορμῆς μέν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῷ δ' οὐκ ἔχειν ταύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες. οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν.

Ὥστ' εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἐστὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου [καὶ] παραμενοῦσαν. Ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις — ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναί, τινὲς δ' εὐκαταφρόνητοι καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν — ἄμεινον ἂν εἴη τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαί τινα. τὸ γάρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν ἀπολείπειν ‖ εἴωθε γηρῶντας τοὺς τεχνίτας. εἰσὶ 39
δ' ἐκ τοῦ προτέρου γένους ἰατρική τε καὶ ῥητορικὴ καὶ μουσικὴ γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ ἀστρονομία καὶ γραμματικὴ καὶ νομική. πρόσθες δ', εἰ βούλει, ταύταις πλαστικήν τε καὶ γραφικήν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦνται, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν.

Ἐκ τούτων οὖν τινα τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστί· καὶ μᾶλλόν γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἥτις, ὡς ἡμεῖς φαμεν, ἐστὶν ἰατρική. Τοῦτο δ' αὐτὸ δεικτέον ἐφεξῆς.

9. ὑμᾶς * ἡμεῖς O ‖ 10. [καὶ] inclusi * παραμενοῦσαν Cob. X, 179 ‖ 27. ἐνεργοῦνται * ἐνεργοῦσι O νεανικῶς A